

ชาติพันธุ์และมายาคติ

ชาติพันธุ์และมายาคติ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงวัฒนธรรม

ชาติพันธุ์และมายาคติ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงวัฒนธรรม

คำนำ

สำเนาจัดทำตามมาตรฐานระดับประเทศแห่งชาติ

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยกองกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม ได้ริเริ่มโครงการเวทีวิชาการวัฒนธรรม (วว.) ซึ่งมีคณะกรรมการก่อตั้ง อันประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม ได้แก่ พระธรรมปีปฏิ (ป.อ.ปยุตโต) ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประเวศ วงศ์ และศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง ตลอดจนคณะกรรมการชุดอื่นๆ เมธีวิจัยอาวุโสของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และนักวิชาการวัฒนธรรม อีกด้วย โครงการเวทีวิชาการวัฒนธรรมเป็นภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมไทย ท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงสังคมในปัจจุบัน อันมีเจตจำนงที่จะนำความรู้และผลการวิจัยทางวัฒนธรรมมาอภิปรายกันให้ลุ่มลึก อันก่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน

เวทีเสวนาระดมความคิด เรื่อง “ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์” นับเป็นกิจกรรมแรกของโครงการเวทีวิชาการวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสิ่งที่นักวิจัยได้ศึกษาค้นพบ อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีในประเทศไทย ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้องและการยอมรับต่อวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยอยู่บนพื้นฐานของการเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์และปราศจากอคติ

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม อันได้แก่ พระธรรมปีปฏิ (ป.อ.ปยุตโต) ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประเวศ วงศ์ และศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง ตลอดจนเมธีวิจัยอาวุโสของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย นักวิชาการวัฒนธรรม ผู้ร่วมก่อตั้งโครงการเวทีวิชาการวัฒนธรรมและวิทยากร อันประกอบด้วยวิทยากรผู้เสนอผลงานวิจัย ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถ นันทจักร ดร.ชวัญชีวน บัวแดง ดร.นฤมล หิญชีระนันท์ ดร.ประสิทธิ์ ลีปรีชา วิทยากรผู้วิจารณ์ ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศ์พาพิชญ์ ดร.ชัยน์ต วรรธนะภูติ รองศาสตราจารย์

ดร.ปริญญา เฉลิมเพ็ง ก้อนนันต์กุล และวิทยากรผู้สังเคราะห์ประเด็น ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม ดร.อานันท์ กัญจนพันธุ์ และรองศาสตราจารย์พิเชฐฐ์ กาลามเกษตร์ ที่ได้เสียเวลาอันมีค่าอย่างมากร่วมเสวนาเรื่องราوا้นถือเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ตลอดจนความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมไทย และท้ายสุดนี้ขอขอบพระคุณอาจารย์ชูพินิจ เกษมณี และดร.ขวัญชีวัน บัวแดง ที่กรุณาทุ่มเทและเสียเวลาในการเรียนรู้เรื่อง หนังสือเล่มนี้ให้เสร็จลิ้นสมบูรณ์ จนได้เป็นหนังสือที่ชื่อว่า “ชาติพันธุ์และมายาคติ”

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเรื่อง “ชาติพันธุ์และมายาคติ” ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายในสังคมไทย อันนำไปสู่แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

(ดร.เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์)

เลขอิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

สารบัญ

สำเนางานนำเสนอการวัฒนธรรมแห่งชาติ

หน้า

คำนำ โดย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	
คำนำ โดย ศาสตราจารย์ ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง	๑
บทนำ โดย ดร.อานันท์ กานุจันพันธุ์	๕
ปาฐกถาพิเศษ โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วงศ์สี	๑๗
บทความประกอบการเสวนา	
✿ ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	๒๓
✿ ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ “ลาวพวน ผู้ไท ลาวโซ่ง”	๔๗
✿ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และการเปลี่ยนแปลงศาสนा :	๗๕
ศึกษากรณีกลุ่มนганะหรี่ยงในประเทศไทยและประเทศพม่า	
✿ “เพื่อความเข้าใจในมอแกน” ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับ กลุ่มชาติพันธุ์ “ชาวเล”	๑๐๓
ข้ออภิปรายต่อการนำเสนอผลงาน	
✿ ดร.ประเสริฐ อีปีชา เรื่อง “ความรู้และมายาคติ เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง”	
และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถ นันทจักร เรื่อง ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ “ลาวพวน ผู้ไท ลาวโซ่ง”	๑๓๘

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

✿ ดร.ขวัญชีวัน บัวแดง เรื่อง “อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์
และการเปลี่ยนแปลงศาสนา : ศึกษากรณีกลุ่มชนกะเหรี่ยง
ในประเทศไทยและประเทศพม่า”

และดร.นฤมล อรุโณทัย (พิญชีระนันท์)
เรื่อง เพื่อความเข้าใจในมอแกนความรู้และมายาคติ
เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ “ชาวเล”

๑๖๗

บทสรุป โดย ดร.อา拿ันท์ กานยูจนพันธุ์

๒๐๓

ประวัติผู้เสนอบทความ

๒๑๑

ผู้จัดทำ

๒๑๓

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการรับบันทึกเรื่องราวแห่งชาติ

ถ้าเรายอมรับความจริงว่า ณ din แคนอันเป็นประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านข้างเคียง อันเรียกขานรวมกันว่า **สุวรรณภูมิ** นี้มีกลุ่มชาติพันธุ์อันหลายหลากหลายร่วมกันมาช้านาน สังคมในพื้นที่นี้มีระบบความลัมพันธ์เชิงอำนาจที่ซับซ้อน มีระบบบินเวศที่หลากหลาย มีการเคลื่อนไหวไม่เคยหยุดนิ่ง มีการเรียนรู้และการปรับตัวตลอดเวลา และมีวัฒนธรรมที่ทั้งหลากหลายและคล้ายคลึงกัน เราถึงคงต้องยอมรับเช่นกันว่า เราไม่ปัญหาสามารถในการทำความเข้าใจที่ถูกต้อง เหมาหมาย ระหว่างคนต่างชาติพันธุ์ ต่างระบบคุณค่า และต่างวัฒนธรรมที่ต้องอยู่ร่วมกันทั้งในประเทศไทยเอง และระหว่างประเทศบ้านใกล้เรือนเคียง ก็ เพราะเรามีอุดตินในการมองคนอื่นที่ไม่ใช่ตัวเราในประการ พร้อม ๆ กับที่เรามีอุดตินในการมองพากเรา กันเอง “อวิชา” ที่เกิดจากความไม่เข้าใจ ในเรื่องที่ซับซ้อนเช่นนี้จึงมีอยู่มาก และเป็นปมปัญหาที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์เนื่องที่ไม่พึงประสงค์นานาประการ

เหตุการณ์ที่คนเขมรเผาสถานเอกอัครราชทูตไทยที่กรุงพนมเปญเมื่อเร็ว ๆ นี้ หรือเหตุการณ์บุกเผาหมู่บ้านปากมูลที่อุบลราชธานี การประทักษิณรุนแรงด้วยความโกรธเรื่องการวางแผนท่อแก๊สไทย-มาเลเซียที่หาดใหญ่ รวมไปถึงความขัดแย้งอีกนานาประการ ที่เกิดขึ้น เหตุที่มาคงจะมีหลายประการ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่ามายาคติทางชาติพันธุ์ที่ฝังอยู่ในใจ ทั้ง “เรา” และ “เขา” ก็เป็นต้นเหตุประการหนึ่งที่สร้างปัญหาของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

๑
ชาติพันธุ์และมายาคติ

ກາຮຍິບປະປະເຕີນສຳຄັນນີ້ຂຶ້ນພິຈາລາຍາຍ່າງຄນມືສົດປັບປຸງຈຶ່ງເປັນເຮືອງສຳຄັນ ເຈຕະນາມຜົນຂອງກາຈັດປະຊຸມທາງວິຊາກາວວັດນອຣມຄຣັງນີ້ ຈຶ່ງເຫັນມະສົມແກ່ກາລເທສະອຍ່າງຍິ່ງ ວິຊີກາຈັດສົມມານຂອງເຮົາຄູ່ອ ເຊີ່ມູຜູ້ຮູ້ທີ່ໄດ້ທຳການສຶກສາດັ່ງກ່າວຍ່າງຈົງຈັງໃນເຮືອງທີ່ທ່ານເຫັນນັ້ນສັນທັດໃໝ່ມາເສັນອໜີ້ຄົດ ຂໍອ້າຍືນອັນເປັນຜລງານວິຈິຍັດກ່າວຂອງທ່ານ ໂດຍມີວັດຖຸປະສົງທີ່ຫລັກຮ່ວມກັນວ່າຈະວິເຄຣະທີ່ສັງເຄຣະທີ່ໄທ້ເຫັນວ່າຄົດທີ່ມີອູ່ໂດຍເຂົພາມາຍາຄົດທາງໝາດີພັນຮູ້ທີ່ມີອູ່ໃນເມືອງໄທຢູ່ໃນກັນຂອງຄນຫລາກຫລາຍໝາດີພັນຮູ້ ຫລາກຫລາຍວັດນອຣມມີອູ່ຍ່ອງຢ່າງໄຮບ້າງ ໃນການນີ້ໄດ້ຈະຈາກເຄຣະສຶກສາທີ່ມີກາຮວິຈິຍັດກ່າວໄວ້ແລ້ວ ແລ້ວເຮືອງມາເສັນອ ໄດ້ແກ່

ຄວາມຮູ້ແລະມາຍາຄົດເກີ່ຍວັດກຸລຸ່ມໝາດີພັນຮູ້ໜັງ ໂດຍ ດຣ.ປະລີທີ່ ລືປະຈາກ

ຄວາມຮູ້ແລະມາຍາຄົດເກີ່ຍວັດກຸລຸ່ມໝາດີພັນຮູ້ ລາວພວນ ຜູ້ໄທ ລາວໂຊ່ງ ໂດຍ ດຣ.ອອຣັດ ນັນຈັກຮ່າງ

ອັຕລັກໝົດທາງໝາດີພັນຮູ້ແລະກາເປົ້າຢືນແປລັງສາສານາ : ສຶກສາກຮົມກຸລຸ່ມໜັກກະທົ່ຽງໃນປະເທດໄທຢູ່ແລະປະເທດພຳມ່າ ໂດຍ ດຣ.ຂວັງຊີວັນ ບັວແດງ

“ເພື່ອຄວາມເຂົ້າໃຈໃນມອແກນ” ຄວາມຮູ້ແລະມາຍາຄົດເກີ່ຍວັດກຸລຸ່ມໝາດີພັນຮູ້ “ໜາວເລ” ໂດຍ ດຣ.ນຸ່ມລ ອຸ່ໂຄນທ້າຍ

ທຸກ ໃນເຮືອງຂ້າງຕົນນີ້ ມີກາຮວິເຄຣະທີ່ສັງເຄຣະທີ່ໂດຍວິທຍາກຮູ້ນຳເສັນອທິ່ງແລ້ວ ທ່ານ ເພື່ອຊີ່ປະເຕີນມາຍາຄົດ ພຣົມກັນນັ້ນກີ່ສ້າງຄວາມຮູ້ຄວາມເຂົ້າໃຈໃໝ່ ໃນທີ່ຖຸກຕ້ອງ ທີ່ອ່າຍ່າງນີ້ທີ່ສຸດກີ່ໄທໄກລ໌ເຕີຍກັນຄວາມເປັນຈົງທີ່ເຂັ້ມອູ່ກັນເຫດຖຸປ່າຈີຍຂອງພັດນາກາທາງປະວັດສາຕ່ຽງໝາດ ຮະບນນິເວຕ ຮະບນຄວາມສົມພັນຮູ້ທີ່ແປປະເປົ້າຢືນອູ່ປັນນີ້ ຕ່ອຈາກນັ້ນ ຜູ້ຮ່ວມສົມມານາ ອັນປະກອບດ້ວຍຄຽບາວາຈາຍໝູ້ມີຄວາມຮູ້ ມີຄຸນຫຼຸດີ ຜູ້ສັນໃຈ ກີ່ຮ່ວມກັນ ອົກປະກາດແລລັງຍ່າງອີສະເຮົ່ງ ແລ້ວຈຶ່ງມີກາຮສຸປປະເຕີນຫລັກ ໃນທີ່ໄດ້ເຮັນຮູ້ຮ່ວມກັນວ່າ ດ້ວຍມາຍາຄົດເກີ່ຍວັດກຸລຸ່ມໝາດີພັນຮູ້ໃນຕອນທ້າຍຂອງກາຮສົມມານາ ກາຮຮ່ວມກັນຄົດ ວິທກວິຈາරັນຄຣັງນີ້ ທ່ານໄດ້ເກີດຄວາມຮູ້ຄວາມເຂົ້າໃຈທີ່ຖຸກຕ້ອງ ອັນຈະນຳໄປສູ່ກາຮປະບົບປະເປົ້າຢືນໂຍບາຍແລະແພນຂອງກາຮອູ່ຮ່ວມກັນດ້ວຍຄວາມຮູ້ຄວາມເຂົ້າໃຈອັນຖຸກຕ້ອງທຸກຮະດັບ ໂດຍເຂົພາມຍ່າງຍິ່ງຄວາມຮູ້ຄວາມເຂົ້າໃຈຄຣັງນີ້ ອາຈະນຳໄປສູ່ກາຮປະບົບປະເປົ້າຢືນທັນທ່ານ ແລະລຳນັກໃໝ່ຂອງຄນອງຮູ້ຈາກ ໄກກ້າງຂຶ້ນ ລຶກ້າງຂຶ້ນ ແລະຖຸກຕ້ອງຢູ່ຕິຮຣມຍິ່ງຂຶ້ນ ອັນຈະທ່ານໄດ້ເກີດຜົດຕີ່ອກາດດໍາຮອງອູ່ຍ່າງເຄຣາພັດລັກໝົດສົກດີ່ ຄວິຂອງຄນຫຼຸດໝູ້ເຫັນ ໃນບັນເມືອງໃຫ້ດີຍິ່ງຂຶ້ນ

ในฐานะที่ผมเป็นคนหนึ่งที่ได้อ่าน ได้ฟัง และอยู่ร่วมคิดโดยตลอดในการสัมมนา ผมได้เรียนรู้อะไร ๆ ดี ๆ มาก many จนทำให้ผมต้องปรับเปลี่ยนความรู้ ความเห็น และท่าทีที่เคยเข้าใจคลาดเคลื่อนมาก่อนหน้ายังเรื่อง เช่น เรื่องมัง และชาวเลมอแกน เป็นต้น ผมเชื่อว่าผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่คงจะมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ไม่แตกต่างจากผม มากนัก งานสัมมนาทางวิชาการครั้งนี้จึงพожะประเมินได้ว่าเป็นความสำเร็จระดับหนึ่ง ในการละลายอุดตันและสร้างความเข้าใจ ความตระหนักรู้ที่ถูกต้องยุทธิธรรมยิ่งขึ้น จังหวะ ก้าวทางวิชาการครั้งนี้แม้ยังจะมีเรื่องต้องทำต่อเนื่องอีกมากมาย แต่ในชั้นนี้น่าจะนำไปสู่ สำนึกและความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องยุทธิธรรมยิ่งขึ้นในอนาคต

สำนักงานคณะกรรมการวัดนธรรมาแห่งชาติและผู้ทรงคุณวุฒิผู้รู้ทั้งหลาย ที่ได้มีโอกาส率มาร่วมกันขับคิดเรื่องสำคัญครั้งนี้ คงจะได้รับເเอกสารณ์เห็นและขอสนับสนุน ที่สร้างสรรค์หลายประการไปคิดต่อให้เกิดผลในการละลายความรู้ความเข้าใจผิด ๆ ที่มีอยู่ในสังคมไทยที่ยุคนี้เราตื่นตัวเรียกตัวเองว่า “สังคมแห่งการเรียนรู้” ต่อไป

ผมขอขอบพระคุณทุก ๆ ท่านที่มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำให้การสัมมนาทางวิชาการ ครั้งนี้เกิดขึ้นได้ และดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ เอกสารลิ้งพิมพ์ที่ปรากฏเป็นรูปเล่มนี้ โปรดอธิบายว่าเป็น “บันทึกช่วยจำ” เรื่องราวด้วย ที่เราได้นำมาขับคิดร่วมกัน ที่มีคุณค่า สำหรับผู้ร่วมสัมมนา ผู้สนใจในวงกว้าง และผู้มีอำนาจหน้าที่ในการทำงานด้านวัฒนธรรม และการพัฒนา

ขอขอบพระคุณเป็นการเฉพาะต่อ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วงศ์ ผู้ทำหน้าที่จัดประกายทางความคิด ขอขอบพระคุณ ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์ ผู้เป็น แม่จันที่ชี้แนะนำทางจนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ขอขอบพระคุณผู้นำเสนอบอกงาน วิจัยค้นคว้าทั้ง ๔ ท่าน ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ร่วมอภิปราย และขอขอบคุณ ข้าราชการทุกท่านของสำนักงานคณะกรรมการวัดนธรรมาแห่งชาติ ที่ได้ร่วมมือร่วมใจกัน จัดงานครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงโดยตลอด

ศาสตราจารย์ ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง

ผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม

ที่ปรึกษาโครงการเวทีวิชาการวัดนธรรมา

๕ มีนาคม ๒๕๕๖

๓

ชาติพันธุ์และมายาคติ

บทนำหนังสือ “ชาติพันธุ์และมายคติ”

สำนักงานคณะกรรมการรับบันเพื่อธรรมชาติแห่งชาติ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมา เมื่อเริ่มมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยอย่างจริงจัง ชาวเข้าจัดได้ว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีงานศึกษามากกว่ากลุ่มน้อยอื่น ๆ อย่างเด่นชัด ส่วนหนึ่งก็ เพราะมีการจัดตั้งศูนย์วิจัยชาวเขา แต่ก็นับว่าเป็นเรื่องแปลงประخلافอย่างยิ่ง ที่พบว่างานวิจัยจำนวนมากเหล่านั้นกลับตกอยู่ในสภาพซังกั้น เพราะมีเนื้อหาวนเรียนอยู่กับการศึกษาภาพที่หยุดนิ่งตายตัวเพียงไม่กี่เรื่อง เช่น รูปแบบทางวัฒนธรรมที่แปลงประخلاف และรูปแบบการผลิตที่ทำลายธรรมชาติ ด้วยวิธีการศึกษาแบบชาติพันธุ์วรรณนาอย่างผิวเผิน โดยปราศจากการวินิจฉัยเคราะห์และตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างจริงจัง ตลอดจนการศึกษาที่เน้นในเชิงเทคนิค ซึ่งทำให้ผลของการศึกษามีลักษณะไม่ต่างจากการสร้างภาพที่เต็มไปด้วยอดีตทางชาติพันธุ์ และที่ร้ายยิ่งไปกว่านั้นก็คือ การศึกษาทำหนองนี้ได้กล้ายเป็นแนวการศึกษากระแสหลักเกี่ยวกับกลุ่มนชนบนที่สูง และต่อมาก็ถูกนำมาใช้ศึกษากลุ่ชาติพันธุ์กลุ่มอื่น ๆ ด้วย

แนวทางของการวิจัยในกระแสหลักเช่นนี้ จะปรากฏอยู่ที่ในงานของนักวิชาการในสถาบันการศึกษา และการวิจัยของหน่วยราชการต่าง ๆ ซึ่งมุ่งความสนใจเฉพาะกับประเด็นปัญหาในด้านความมั่นคงของชาติ และต้องการผลักดันให้เกิดการผสมกลมกลืนกลุ่มนชนต่าง ๆ เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ ทั้งนี้ เพราะเห็นว่า

๘
ชาติพันธุ์และมายคติ

กลุ่มชนบนที่สูงก็ดี กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ก็ดี ยังผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมของชนส่วนใหญ่ในชาติได้น้อยอยู่ ดังนั้นการศึกษาวิจัยเหล่านั้น จึงมักแฟ่งไว้ด้วยความพยายามที่จะให้บรรลุเป้าหมายหลัก ๆ ๒ ประการ คือ การเปลี่ยนให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เป็นไทย ด้วยการศึกษาภาษาไทย และด้วยการให้การส่งเสริมที่พร้อม ๆ กับการหยุดยั้งวิถีชีวิตที่เรื่อ่อน

แต่การยึดติดกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติ บนพื้นฐานของความบริสุทธิ์ ของความเป็นไทย ทั้ง ๆ ที่ก็ยังไม่มีความชัดเจนว่าความเป็นไทยจริง ๆ เป็นเช่นไร ขณะที่ไม่ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความเป็นพหุสังคมของสังคมไทย นี้เอง ถูกใช้เป็นสมมติฐานและกระบวนการทัศน์หลักของการวิจัย และได้ก่อตัวชัดเจนมากขึ้น เรื่อยมา ท่ามกลางความพยายามที่จะสร้างรัฐชาติ การเผชิญหน้ากับประเทศเพื่อนบ้าน และการอนุรักษ์ธรรมชาติของป่าตันน้ำ ซึ่งเป็นอุดติทางชาติพันธุ์ที่ถูกตอกย้ำอยู่เสมอมา จนกลายเป็นมายาคติต่อกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลายในที่สุด เพราะทำให้มองกลุ่มชาติพันธุ์ ต่าง ๆ ในสังคมไทยว่าเป็นคนอื่น ที่แยกแยะจากคนส่วนใหญ่ และนำไปสู่การจำแนก กลุ่มชน ด้วยการประทับตราและกล่าวหา กลุ่มชนต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ บนที่สูงว่า พากษาเป็นภัยต่อความมั่นคง เป็นผู้ผลิตยาเสพติด และเป็นต้นตอของการทำลายป่า เป็นต้น

ภาพมายาคติเช่นนี้เองมีส่วนอย่างมาก ในการครอบงำการศึกษาวิจัยกระแสหลัก ในระยะต่อ ๆ มา ซึ่งสกัดกั้นความสนใจ ที่จะศึกษาความเป็นตัวตนของ กลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ให้มีความเข้าใจได้ตามสภาพที่เป็นจริงและเปลี่ยนแปลง ได้ตลอดเวลา และยังปิดกั้นไม่ให้มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ซึ่งมีผล ให้ละเลยการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในการพัฒนาไปด้วย

ตัวอย่างของผลกระทบที่ตามมา จากแนวการวิจัยกระแสหลักและมายาคติ ทางชาติพันธุ์ จะเห็นได้อย่างชัดเจนในสองเรื่องใหญ่ ๆ คือ

ประการแรก การจำแนกและกีดกันสิทธิในการเป็นพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อยู่ช้ายขوبของสังคม เช่น ชาวเขา และชาวเล ทั้ง ๆ ที่ชาวเขาและชาวเลส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาก่อนการจัดตั้งรัฐชาติ แต่ก็ภูมายกเว้นกลุ่มชาติไทย

หมายฉบับกลับขัดแย้งกันเอง ขณะที่บางฉบับแสดงนัยของการลิดรอนสิทธิ และการเลือกปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยเฉพาะหลักการที่กำหนดให้ชาวเขาต้องพิสูจน์สิทธิของตน เพื่อขอรับสัญชาติ เช่น การพิสูจน์ว่ามีบิดามารดาเป็นคนไทยมาก่อน แทนที่จะได้สัญชาติไทยทันที ดังเช่นคนอื่น ๆ ที่เกิดบนแผ่นดินไทยตามหลักการสากล ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิตามหลักของดินแดนนั้นเป็นสถานที่เกิด การเลือกปฏิบัติ ดังกล่าวได้สร้างความสับสนทางด้านชาติพันธุ์ เพราะมีส่วนกดดันให้ชาวเขางงส่วนต้อง อ้างตนว่าเป็นชาติพันธุ์อื่น เพื่อทำให้การขอรับสัญชาติไทยง่ายขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง การเลือกปฏิบัติต่อบางกลุ่มชาติพันธุ์อย่างชัดเจน

ประการที่สอง การทำลายระบบการทำไร่บนที่สูงอย่างไม่แยกแยะ ไม่ได้ทำลาย แต่เพียงไร่ในเท่านั้น แต่ยังทำลายระบบการทำไร่หมุนเวียนลักษณะอื่น ๆ ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีระบบในการจัดการอย่างหลากหลาย ด้วยการส่งเสริมเฉพาะระบบ การเกษตรแบบถาวรสืบทอดเพียงอย่างเดียว ได้ส่งผลกระทบอย่างสำคัญต่อการผลิต เพื่อยังชีพ ที่เคยเป็นเป้าหมายหลักของระบบการผลิต เพราะการเปลี่ยนไปทำการเกษตร แบบถาวรด้วยการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ได้ค่อยๆ ทำลายความหลากหลายทางพันธุกรรม ของพืชที่เคยผสมผสานอยู่ในระบบไร่หมุนเวียน พร้อม ๆ กับขัดขวางการจัดการการใช้ ทรัพยากรบนที่สูงอย่างยั่งยืน ซึ่งต้องอาศัยการจัดความล้มเหลวระหว่างการทำนา การทำไร่ และการรักษาป่าอย่างเชื่อมโยง

ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์และความเป็นชาติพันธุ์

ความเข้าใจในสังคมไทยเท่าที่ผ่านมา เกี่ยวกับความแตกต่างและ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มนี้ มักจะแสดงออกมาด้วยการนิยามความหมาย ณ ประการด้วยกัน คือ ชนกลุ่มน้อย ชนเผ่า และชาวเขา ซึ่งล้วนแล้วแต่มีนัยที่แสดงถึง ความเป็นคนอื่นและความต้องกว่า ห้ามเชิงอำนาจและวัฒนธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับ ชนกลุ่มใหญ่ และยังมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างปัญหาในการวิจัยดังกล่าวมาแล้ว ข้างต้น เพราะการนิยามความหมายเช่นนี้มีลักษณะหยุดนิ่งตายตัว โดยไม่ได้ให้ความ สนิจกับความเป็นตัวตน ความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มนี้ต่าง ๆ นอกจากความพยายามที่จะดูดกลืนทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นเช่นคนส่วนใหญ่

ในปัจจุบันของการวิชาการต่าง ๆ โดยเฉพาะสาขามนุษยวิทยาได้เสนอให้เรียกกลุ่มชนที่มีลักษณะแตกต่างกันทางวัฒนธรรมว่า กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Groups) ซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๗๐ เพื่อหลีกเลี่ยงนัยในเชิงการดูถูกเหยียดหยามทางวัฒนธรรม เพราะจะช่วยให้ปรับเปลี่ยนความสนใจไปศึกษาถึงความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) ที่มีความหมายเกี่ยวกับกระบวนการแสดงความเป็นตัวตนทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชน ซึ่งจะสอดคล้องกับพัฒนาการของสังคมในปัจจุบัน ที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมและบทบาทในการเมืองและการพัฒนามากขึ้น ภายใต้สภาวะการณ์ที่ประเทศไทยต่าง ๆ ก็ยอมรับและเข้าใจความเป็นพหุลัทธม (Plural Society) ในสังคมของตนมากขึ้นด้วย

แต่การศึกษาและความเข้าใจ ในความหมายของความเป็นชาติพันธุ์นั้น ยังมีความคิดเห็นแตกต่างกันอยู่บ้าง ซึ่งอาจจำแนกความคิดออกเป็นแนวทางใหญ่ ๆ ได้อย่างน้อย ๓ แนวทาง

แนวทางแรก มีทัศนะที่ให้ความสำคัญกับรากเหง้าดั้งเดิม (Primordialist) บนพื้นฐานความเข้าใจความหมายของชาติพันธุ์ในลักษณะที่เรียกว่า แก่นสารนิยม หรือสารัตถนิยม (Essentialism) ซึ่งหมายถึง ความคิดที่มองชาติพันธุ์เป็นหน่วยทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีรากเหง้ามาแต่ดั้งเดิม และมีลักษณะที่แท้จริงแน่นอน โดยสามารถเห็นจริงได้โดยไม่ต้องพิสูจน์ ยิ่งไปกว่านั้นยังเห็นด้วยว่า หน่วยทางสังคมเช่นนี้ มีความมั่นคงและยั่งยืน อาจจะเปลี่ยนแปลงได้เฉพาะลักษณะภายนอก แต่แก่นแท้ของลักษณะดั้งเดิมจะไม่เปลี่ยนแปลง ความเข้าใจในความเป็นชาติพันธุ์เช่นนี้ อาจแบ่งออกได้เป็นกลุ่มย่อย ๆ ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มนี้นั่นจะมองความเป็นชาติพันธุ์ ในแง่ของชีวิทยา ขณะที่อีกกลุ่มนี้จะมองจากแง่มุมที่อีกเป็นผลของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานของความเข้าใจที่แตกต่างกันเกี่ยวกับธรรมชาติ และสังคมของมนุษย์

แนวทางที่สอง มองความเป็นชาติพันธุ์ว่าเป็นสมือนเครื่องมือในการกำหนด ความสัมพันธ์ทางสังคม (Instrumentalist) โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่ชัดเจน ทำให้มองความเป็นชาติพันธุ์ในเชิงหน้าที่ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย บางส่วนจะมองว่าเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วในสังคมหนึ่ง ทั้งในรูปของภาษาและศาสนา ซึ่งถูกนำมาเป็น

พื้นฐานในการสร้างความเป็นตัวตนของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นเงื่อนไขในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน โดยเฉพาะในการต่อสู้ทางการเมือง ขณะที่อีกบางส่วนจะมองว่าเป็นผลผลิตของมายาคติทางการเมือง ที่ผู้นำสร้างขึ้นมาเพื่อแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ ซึ่งมีนัยว่ากลุ่มชาติพันธุ์นั้นคล้ายกับกลุ่มผลประโยชน์อย่างไม่เป็นทางการ ที่เกิดจากการมีคุณสมบัติทางวัฒนธรรมบางอย่างร่วมกัน ความเป็นชาติพันธุ์ตามความหมายนี้จะถือเป็นสถานภาพทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ได้ดำรงอยู่อย่างคงที่ หากแต่สามารถเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตามเงื่อนไขทางโครงสร้างของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาของประวัติศาสตร์

แนวทางที่สาม จะอธิบายความหมายของความเป็นชาติพันธุ์ ในลักษณะที่ถือเป็นการสร้างความหมาย (Constructivist) ด้วยการปฏิเสธความคิดที่ยึดมั่นอยู่กับแก่นแท้อย่างไม่เปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง เพราะไม่เชื่อว่าชาติพันธุ์เป็นหน่วยทางสังคมที่มีอยู่แล้วตั้งแต่ตั้งเดิม แต่กลับเห็นเป็นเพียงความสำนึกความเข้าใจและรูปแบบขององค์กรทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อจัดการจำแนกแยกแยะผู้คนด้วยลักษณะที่ๆ ไป ที่แสดงถึงความมีตัวตน ซึ่งกำหนดด้วยภูมิหลังบางอย่างตามบริบททางประวัติศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นความเป็นชาติพันธุ์จึงเป็นกระบวนการสร้างความหมาย ซึ่งกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ

ในปัจจุบันนักวิชาการจะหันมาให้ความสนใจกับความหมายของชาติพันธุ์ ในแนวทางที่สองและสามมากขึ้น เพราะช่วยให้เข้าใจความลับพันธ์และความหลากหลายของชาติพันธุ์ ในลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวมากขึ้น ขณะที่ความหมายในแนวทางแรกจะมีลักษณะที่หยุดนิ่งและตายตัวมากกว่า ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดภาพมายาคติได้ ทั้ง ๆ ที่อาจจะไม่ได้ตั้งใจก็ตาม

สถาบันภาพของงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทย

ในสภาพความเป็นจริงแล้ว การวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทยนั้น มีอยู่ไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับการวิจัยทางสังคมและวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ และส่วนใหญ่จะเป็นผลงานของนักวิชาการชาวต่างประเทศ สำหรับนักวิชาการไทยเองนั้น จะสนใจศึกษาวิจัยในเรื่องนี้น้อยอย่างมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนจากการที่ยัง

ไม่มีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย เปิดสอนสาขาวชาติพันธุ์ศึกษา ทั้งนี้ เพราะสังคมไทยโดยเฉพาะในช่วงของการสร้างรัฐชาติ ไม่ค่อยยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่หลังจากมีกระแสของความสนใจศึกษาท่องถิ่นขึ้นมาในช่วง พศารษของปี พ.ศ. ๒๕๒๐ นักวิชาการไทยจึงเริ่มหันมาศึกษาภูมิชาติพันธุ์ในท้องถิ่น ของตนเองขึ้น ซึ่งก็พบว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อาศัยอยู่ในแต่ละท้องถิ่นอย่างหลากหลาย

จากการสำรวจสถานภาพของการวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทยอย่างคร่าว ๆ สามารถจำแนกงานวิจัยออกได้อย่างน้อย ๔ ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะแรก การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ (Cross-cultural Study) นักจะเป็นการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะดังเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่ม ในด้านวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ ด้วยวิธีการแบบชาติพันธุ์วรรณนา ซึ่งมักจะมองวัฒนธรรมเป็นภาพนิ่งมากกว่าสนใจการเปลี่ยนแปลงในระยะแรก ๆ จะมีเป้าหมายสำคัญ ๆ ๑ ด้าน คือ ด้านหนึ่งเพื่อทำความเข้าใจวัฒนธรรมที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และอีกด้านหนึ่งเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่จะต้องไปทำงานกับกลุ่มชนเหล่านั้น แต่ในระยะหลัง ๆ นักวิจัยจะหันมาสนใจศึกษาวัฒนธรรมในเชิงอุดมคติและภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น เพื่อช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกและความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน

ลักษณะที่สอง การศึกษาระบวนการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นการวิจัยของนักวิชาการชาวต่างประเทศ ในระยะแรก ๆ จะพยายามอธิบายการปรับเปลี่ยนสถานภาพของกลุ่มชาติพันธุ์มาเป็นไทยในเงื่อนไขต่าง ๆ กัน โดยมีกรณีศึกษาสำคัญ ๆ เกี่ยวกับคนจีน ชาวไทยลื้อ และคนพูดภาษาลาวในภาคอีสาน ต่อมาก็มีการศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของระบบเศรษฐกิจชาวเขาแก้ระบบเศรษฐกิจที่สูง ด้วยวิธีการศึกษาแนวโน้มวัฒนธรรม โดยเฉพาะกรณีศึกษาของชาวลัวะและกะเหรี่ยง ซึ่งพบว่าเน้นลักษณะแบบบังชี้พด้วยการทำไร่แบบบ้ายที่ แต่ก็ไม่พบว่ามีการทำลายสภาพแวดล้อมเหมือนเช่นที่มักเข้าใจกัน

ลักษณะที่สาม การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจและขัดแย้งของกลุ่มชาติพันธุ์ ริ่มจากการศึกษาแนวทางของการพัฒนาที่ผลักดันชาวเขาเข้าสู่ระบบตลาดโดยที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ไม่มีส่วนร่วม ซึ่งเป็นดั้งน้ำเสียงที่พากษาต้องสูญเสียความสามารถ

ในการยังชีพ และกล้ายเป็นเหี้ยของการพัฒนา พร้อม ๆ กับเป็นท่าสของยาเสพติด ในระยะหลังจะมีการศึกษาถึงบทบาทของรัฐในกระบวนการการกีดกันกลุ่มชาติพันธุ์ชายขอบต่าง ๆ เช่น ชาวเช้า จากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการจัดการทรัพยากร่นกลายเป็นคนชายขอบของสังคม แต่การศึกษาในลักษณะนี้ยังมีจำนวนไม่มากนัก

ลักษณะที่สี่ การศึกษาระบวนการสร้างความเป็นชาติพันธุ์และความเป็นตัวตน ซึ่งนับว่าเป็นประเด็นใหม่ในสังคมไทยที่ยังไม่มีการวิจัยมากนัก การศึกษาในลักษณะนี้เริ่มจากนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศพยายามจะทำความเข้าใจกระบวนการของรัฐในการสร้างความเป็นชาติพันธุ์ไทย ที่ประกอบด้วยกลุ่มนั้นต่าง ๆ ในบริบทของการสร้างรัฐชาติ ต่อมาก็มีนักวิชาการไทยศึกษาการต่อสู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในการแสวงหาพื้นที่ทางสังคม เพื่อแสดงความเป็นตน ซึ่งแสดงออกผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การจัดพิธีกรรมของชาวเช้ายากจน การตีนรนแก้ปัญหาด้านสุขภาพด้วยวิธีคิดในการอธิบายโรคของชาวเช้า และการเข้าร่วมเรียกร้องสิทธิในการจัดการป่าชุมชน เป็นต้น

โดยที่นำไปแล้วอาจกล่าวได้ว่า งานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ยังไม่มีผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐเท่าที่ควร และยังไม่สามารถเสริมสร้างความเข้าใจในสังคมไทยให้ยอมรับความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนกระตุ้นให้เกิดความเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และเกิดความรักในกลุ่มนั้นต่างวัฒนธรรมให้เป็นสมือนเพื่อน ดังนั้นจึงต้องผลักดันอย่างจริงจังให้ปรับเปลี่ยนทิศทางและกระบวนการทัศน์ของการวิจัยใหม่สำหรับอนาคต

กระบวนการก้าบไปใหม่และการปรับเปลี่ยนแนวทางในการศึกษาชาติพันธุ์

ในความพยายามที่จะสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ พร้อม ๆ กับการปรับแก้มาด้วยตัวเอง ๆ ในสังคมไทย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสนับสนุนให้เกิดการแสวงหาความรู้ด้วยการวิจัยชาติพันธุ์ในแนวใหม่ ซึ่งอาจจะเริ่มต้นด้วยการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่อย่างน้อย ๒ ประการ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานทางความคิดในการกำหนดวิธีวิทยาสำหรับการวิจัย

ประการแรก การพยายามสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของพหุสังคม ซึ่งมีสมมุติฐานว่าสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของความหลากหลายของชาติพันธุ์ ดังสภาพความจริงทางสังคมที่ยอมรับกันอยู่ในหลายประเทศทั่วโลกในปัจจุบัน โดยรัฐบาลของประเทศไทยเหล่านี้จะเคารพความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม

ประการที่สอง การเปลี่ยนวิธีคิดจากการมองเชิงเดียวอย่างเดียวมาให้ความสำคัญกับวิธีคิดเชิงช้อนเพิ่มขึ้นควบคู่ไปด้วย ซึ่งหมายถึงวิธีคิดที่พยายามอธิบาย การจัดความสัมพันธ์ระหว่างระบบการจัดการ และหน่วยของความสัมพันธ์หลาย ๆ ระบบ ให้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้

การวิจัยชาติพันธุ์ตามกระบวนการทัศนใหม่นี้ต้องครอบคลุมทั้งการวิจัยพื้นฐาน การวิจัยเพื่อการพัฒนา และการวิจัยเชิงนโยบาย

สำหรับการวิจัยพื้นฐานนี้อาจจะเริ่มจากการวิจัยด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ในประเด็นสำคัญ ๆ คือ

ประเด็นแรก การศึกษาความลึกเนื้องและการผสมผสานทางวัฒนธรรม ของกลุ่มนั้นต่าง ๆ ในพื้นที่ประเทศไทย ที่ดำรงอยู่มาก่อนประวัติศาสตร์ของชาติไทย เพื่อทำความเข้าใจกับความคิดและภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์ ทั้งวัฒนธรรมทางวัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น วัฒนธรรมเกี่ยวกับกล่องมหระทึกทำด้วยสำริด ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และหลักฐานทางโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ของชาติไทย เป็นต้น

ประเด็นที่สอง การศึกษาบทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ ทั้งในด้านที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับหน่วยการปกครองเดิมในท้องถิ่น และด้านประวัติศาสตร์ของการเคลื่อนย้ายและการตั้งถิ่นฐาน ด้วยการใช้หลักฐานประเพณี บันทึกในการสำรวจต่าง ๆ Jarvis ในท้องถิ่น และหลักฐานจากประวัติศาสตร์บอกเล่า

ในส่วนของการวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญานี้ น่าจะประกอบไปด้วยประเด็นการวิจัยเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ในศิลปวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ทั้งสถาปัตยกรรม เครื่องดื่มตระ เครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ และการแต่งกายที่เกิดจาก การผสมผสาน การแลกเปลี่ยน และการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ สำหรับการศึกษาด้านภูมิปัญญาจะเกี่ยวข้องกับวิธีคิดและความรู้ในด้านต่าง ๆ

ทั้งระบบนิเวศในธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบการจัดการทรัพยากร ระบบการเกษตร และระบบการรักษาพยาบาล ตลอดจนระบบการเรียนรู้ การเลี้ยงดู และการขัดเกลาทางสังคม เป็นต้น โดยการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับระบบความคิด ระบบคุณค่า ความเชื่อ และพิธีกรรม เพื่อทำความเข้าใจกับความรู้สึกนึกคิด จิตวิญญาณ และศักดิ์ศรีของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

ส่วนการวิจัยเพื่อการพัฒนานั้นถือเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของ กลุ่มชาติพันธุ์ งานวิจัยลักษณะนี้มักจะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ใน การศึกษาความสามารถของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในการปรับภูมิปัญญาของตนให้ทัน กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับ องค์กรชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ พร้อม ๆ กับส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีส่วนร่วม อย่างจริงจังในกระบวนการการพัฒนา ด้วยการศึกษาประเด็นของการวิจัยเกี่ยวกับพลวัต ของกระบวนการเรียนรู้และการเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างความเป็นตัวตน การจัดการองค์กรเครือข่ายทางสังคม การเกษตร การรักษาพยาบาล และการจัดการกับปัญหาสังคมในชุมชน เช่น ปัญหา เศพติด และปัญหาการเป็นโสเกณี ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดเชิงนโยบายของรัฐ และการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ตลอดจนภายใต้บริบทของการมีความสัมพันธ์กับ ระบบตลาดภายนอก

นอกจากนี้การวิจัยเพื่อการพัฒนาฯต้องเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาพหุสังคมด้วย งานวิจัยในแนวโน้มที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ ๆ หลายประการดังนี้ คือ

ประการแรก การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะ ความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งด้านกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เพื่อสำรวจหารูปแบบที่เหมาะสมของการดำเนินอยู่ร่วมกัน ของระบบที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย เช่น การให้สิทธิแก่กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่ม ใน การดำเนินชีพตามวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างแตกต่าง ในประเทศไทย โดยการจัด ให้มีหน่วยการปกครองพิเศษซ้อนอยู่ในรัฐ ทำนองเดียวกับการอนุญาตให้ชาวมุสลิม ในภาคใต้สามารถใช้ระบบกฎหมายของชาติได้ภายใต้รัฐธรรม玳ตามความเชื่อในศาสนาของ ตนเองได้ โดยดำเนินอยู่ข้อตกลงกับระบบกฎหมายของรัฐ นอกจากนี้ตัวอย่างในต่างประเทศ

ยังแสดงว่ามีการจัดหน่วยการปกครองพิเศษอยู่อีกหลายรูปแบบ เช่น ในประเทศไทยเป็นสิ่งที่เรียกว่า “ดินแดนของบรรพชน” (Ancestor Domain) ซึ่งถือเป็นพื้นที่ในความดูแลเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์

ประการที่สอง การศึกษากระบวนการยอมรับในเรื่องความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ว่าขึ้นอยู่กับเงื่อนไข กลไก และสถาบันอย่างไร ที่ทำให้กลุ่มชนต่างชาติพันธุ์สามารถอยู่ร่วมกันได้ในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับชุมชน ท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติ

ประการที่สาม การศึกษาถึงเงื่อนไขและกลไกที่ก่อให้เกิดการกีดกันและความชัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคม เช่น ปัญหาในการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ของทางราชการ การแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าจากวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และปัญหาในการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อจะได้เข้าใจวิธีการแก้ไขปัญหาให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ในท้ายที่สุดก็ต้องสนับสนุนให้มีการวิจัยในเชิงนโยบายด้วย ซึ่งอาจเริ่มจากการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาของการบังคับใช้กฎหมาย การวิจัยในเรื่องนี้จะเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาของการวิจัยหลากหลายประการ

ประเด็นแรก การศึกษารि�บททางสังคมของกฎหมาย และปัญหาขององค์กรที่บังคับใช้กฎหมายสัญชาติ พร้อม ๆ กับการศึกษาถึงลักษณะของการชัดแย้งกันเองของกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับสัญชาติ และการชัดแย้งกันของอำนาจต่าง ๆ ในสังคม ตลอดจนปัญหาที่ตามมาเกี่ยวกับการให้สัญชาติแก่บุคคลที่มีวัฒนธรรมต่างจากคนส่วนใหญ่ในประเทศ

ประเด็นที่สอง การศึกษาถึงความเป็นไปได้และแนวทางในการนำหลักJarit ประเพณี หลักฐานทางวิชาการอื่น ๆ และองค์กรท้องถิ่นเข้ามาใช้พิจารณาร่วมกับหลักของกฎหมาย

ประเด็นที่สาม การศึกษาถึงปัญหาของการใช้กฎหมายที่ไม่เหมาะสมกับมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

นอกจากนั้นก็ต้องการให้มีการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาอดีตทางชาติพันธุ์อีกด้วย การวิจัยในประเด็นนี้จะเกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงนโยบาย กลไก และกระบวนการที่รัฐกำหนดขึ้นมาโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม แต่มีผลในการสร้างความรู้สึกเกี่ยวกับอดีตทางชาติพันธุ์ และการทำลายอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อแสวงหาทางแก้ไข เช่น การใช้คำเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะชาวเช้ากลุ่มต่าง ๆ ที่ไม่ตรงกับชื่อที่แต่ละกลุ่มเรียกต้นเอง การแสดงการดูหมิ่นทางชาติพันธุ์ในลื่อและแบบเรียน เป็นต้น

ดังนั้นกรณีศึกษาวิจัยกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ เรื่องในหนังสือเล่มนี้ ก็คงจะเป็นตัวอย่างรูปธรรมบางส่วนของการปรับแนวทางการศึกษาวิจัยที่จะช่วยชี้ให้เห็นถึงกระบวนการทัศนใหม่ได้อย่างชัดเจน ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางในการเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลาย ของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทยให้มากขึ้น แทนการยึดติดอยู่กับมายาคติด้านเดียว ให้มีอนเช่นที่ผ่าน ๆ มา ◎◎◎

ดร.วนันท์ กาญจนพันธุ์

ปาฐกถาพิเศษ

โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วงศ์สี

สำนักงานคณะกรรมการรับบันทึกแบบหนังสือ

ท่านอธิบดีเข้าอิการคณะกรรมการวัฒนธรรมทั้ง ๒ ท่าน อาจารย์เอกวิทย์ อาจารย์พนอม คณاجารย์ ข้าราชการของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ท่านผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน

ความเป็นมาของเรื่องนี้ คุณอำนวยได้เล่าไปแล้ว ผมขอเสริมว่าคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม ๓ ท่านด้วยกัน คือ พระธรรมปิฎก อาจารย์เอกวิทย์ และผมเอง อันนี้เป็นการ “สมมติ” อย่างหนึ่ง แต่ว่ามีความพยายามเรื่อยมาที่จะถามว่า แล้วผู้ทรงคุณวุฒิจะทำประโยชน์ให้ทางสำนักงานฯ ได้อย่างไร เริ่มตั้งแต่ท่านอาจารย์พนอมเป็นประธานกองทุนคนแรก จำได้ว่าไปประชุมที่จะเชิงเทรา และที่วัดท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก เพื่อที่จะตั้งคำถามว่า สำนักงานฯ จะเอาประโยชน์จากผู้ทรงคุณวุฒินี้ได้อย่างไร คือผู้ทรงคุณวุฒิต่างก็ทำงานของท่านเองไป ต่อมาก็มีการจัดเสวนาขึ้นที่วัดญาณเวศกวัน และก็ได้มีการตีพิมพ์เป็นหนังสือ อาจารย์ศรีศักกร ก็ได้ไปร่วมงานเป็นครั้งคราวที่นั้น

ต่อมาก็มีความคิดว่า ถ้าสามารถจัดประชุมที่นี่ที่สำนักงานนี้เอง และก็เชิญท่านอื่น ๆ ร่วมด้วย ร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่นี่ด้วย จะได้เป็นเวทีที่ได้คุยกันเรื่องวัฒนธรรม ที่จริงสำหรับตัวผมเอง อยากให้มีการประชุมบ่อย ๆ โดยจัดต่อๆ และค่อนข้างไม่เป็นทางการ (Informal) ถ้าคุยกันไปมา มันก็เกิดประเด็นต่าง ๆ ขึ้น เป็นประเด็นที่ต้องลีบต่อ ต้องหาข้อเสนอแนะ โดยเฉพาะผมคิดว่าจะเชื่อมโยงไปสู่นโยบายได้ขอพูดประเด็นนี้ อีกสักเล็กน้อย

๑๗
ชาติพันธุ์และมายาคติ

เวลาเรามีอะไรดี ๆ เรายังเรื่อง และเรามีความรู้ แต่ว่ามักจะไม่ค่อยนำไปสู่นโยบาย มหาวิทยาลัยก็จะเป็นอย่างนั้นส่วนใหญ่ ผสมผดุงที่ มศว. หลายครั้ง มศว. ทำมาเป็น ๑๐ ปี ความรู้เรื่องพุทธิกรรมศาสตร์ เรื่องพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ก็รู้ไปเรื่อย ๒๐-๓๐ ปี ก็รู้ไปอย่างนั้น ถ้าตั้งคำถามเชิงนโยบายว่า เรายังล้าว่า พัฒนาการของเด็กปฐมวัยสำคัญ ทำอย่างไรเด็กทั้งประเทศจะได้รับประโยชน์ มันจะต้องไปสู่วิถีคิดอีกแบบหนึ่ง ที่จริง โครงสร้างมีหมวด แต่ว่าไม่ทำให้เด็กตั้ง ๖ ล้านคน ปฐมวัย (๐-๖ ขวบ) แต่ละช่วง ประมาณล้านคน เราเก็บรู้แล้วว่าช่วงนี้จะเป็นช่วงที่ทำให้เกิดสิ่งที่เข้าเรียกว่า ดี-ไม่ดี มีความสุข-ไม่มีความสุข เป็นคนฉลาดหรือไม่ฉลาด เกิดในช่วงนี้ทั้งนั้น โครงสร้าง ก็มีเต็มไปหมด แต่มันขาดนโยบาย ขาดการตั้งคำถาม ก็เป็นอย่างนั้นส่วนใหญ่

ที่นี่เองก็พยายามบอกกล่าวอยู่เรื่อยมา ว่าเป็นองค์กรนโยบาย ไม่ได้ไปเน้นการปฏิบัติเอง ปฏิบัติเองก็ทำได้นิดหน่อย ผัดไทยไป อะไรไป อย่างนั้น ที่นี่เป็น องค์กรนโยบาย แล้วทำอย่างไรจะทำได้ทั้งประเทศ นโยบายแปลว่าให้คนอื่นทำให้ ทั้งประเทศทำ เรื่องวัฒนธรรมเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ได้ติดอยู่กับที่นี่ เป็นเรื่องที่อยู่ในทุกคน เป็นเรื่องที่อยู่ในทุกกระทรวง อุยในทุกรัฐมนตรี ทุกชุมชนของสังคมไทย จะนั้นเราจะต้อง ทำนโยบายให้มันเกิดการกระทำทั้งประเทศ ก็คิดว่านี่เป็นเรื่องใหญ่ และก็ใหญ่ที่สุด ในความคิดเห็นของผม เพราะว่าวัฒนธรรมเป็นรากของสังคม เหมือนต้นไม้ต้องมีราก สังคมก็ต้องมีราก รากสังคม คือ วัฒนธรรม

การพัฒนาที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาที่ตั้งราก เมื่อเราตั้งรากต้นไม้แล้ว ก็ต้องรักษา ถ้าเราตั้งรากสังคม เราเก็บคงพอจะเปรียบเทียบได้ วิกฤติการณ์ต่าง ๆ ที่มันเกิดขึ้น เพราะเราไปตั้งรากสังคมและก็เกิดการเข้าใจผิดเป็นอย่างมากว่าการพัฒนาคือ การพัฒนาโดยการเอาเศรษฐกิจเป็นที่ตั้ง ไม่ได้แปลว่าเศรษฐกิจไม่สำคัญ แต่ถ้าบอกว่าเอา เศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง มันก็เป็นการแยกส่วน แต่ วัฒนธรรม หมายถึงวิถีชีวิตร่วมกัน และ สัมพันธ์ สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม แปลว่าทั้งหมดนั้น พอเศรษฐกิจมันเป็นเรื่อง การแก่งแย่ง เป็นเรื่องตัวมันอันนำไปสู่ความแตกแยก เอาอย่างนั้นเป็นตัวตั้ง ทั้งโลกก็เป็นด้วยอย่างนั้น เกิดความขัดแย้ง เกิดสังคมโลก เกิดบิน ลาเดน เพราะ การพัฒนานโยบายโดยเอาเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง เพราะจะนั้นมันจึงเป็นเรื่องใหญ่ ที่ว่า การพัฒนาต้องเอวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง

ในความเห็นของผม มันไปไม่รอดหรอก ถ้าเอาเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง ถ้าเราดู สภาพโลกที่มันเชื่อมโยงกันจะเห็นว่าเป็นระบบที่ซับซ้อน พอกับช้อนก็เกิดปรากฏการณ์

ที่เรียกว่า Chaos เกิดขึ้น สมมติ จอร์จ ไซรอส ค้าเงินอยู่ที่นิวยอร์กคนเดียว แต่เมื่อนำมาเงินไทยพังทั้งประเทศ นี่ก็เป็นปรากฏการณ์ Chaos และมันจะเกิดขึ้นเกิดซ้ำๆ มาก มันไม่มีทางที่จะไม่เกิด ตรงนี้เอง ถ้ายังขืนทำไปเรื่อย ๆ มันก็วิกฤติอีก โกลาหลอีก เราควบคุมมันไม่ได้เลย ที่เราไปพัฒนาเศรษฐกิจช่วงบนกับโลกอเมริกา เกิดอะไรขึ้นก็กระแทบกับเรา World Trade พังก็กระแทบกับเรา ญี่ปุ่นขยายทั้งประเทศ ก็ยังพบริกฤติเศรษฐกิจมากกว่า ๑๐ ปีต่อเนื่อง ไม่ฟื้นเลย เพราะวิกฤตินั้นมันไปไม่รอด พวกเรางেงกี้รู้ และเราเองกี้พูดถึงวัฒนธรรมกับการพัฒนา มีทศวรรษแห่งวัฒนธรรมและการพัฒนา แต่สังคมก็ไม่กระติกเลย เพราะสังคมไม่เข้าใจเรื่องนี้

ผมคิดว่ามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ก็ไม่เข้าใจ ผู้บริหารก็ไม่เข้าใจเรื่องวัฒนธรรม คิดแต่เพียงข้อ ๔ วัตถุประสงค์ของอุดมศึกษา ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ก็คิดแต่เพียงว่า มีเรื่องไทย มีการแสดงแค่นั้น เข้าไม่เข้าใจวัฒนธรรมในฐานะที่มันเป็นรากฐานของสังคม ผมคิดว่านี่เป็นงานใหญ่ที่จะต้องทำว่า ทำอย่างไรวัฒนธรรมจะเข้ามาเป็นยุทธศาสตร์ หลักของการพัฒนา อย่างจะฝากร่องนี้ไว้ เพราะมันเป็นเรื่องใหญ่ที่จะโยงเรื่องนี้ไปสู่นโยบาย ไปสู่ยุทธศาสตร์ ผมคิดว่าไม่มีทางอื่นเลยที่จะระดับจากวิกฤติ นอกจากให้วัฒนธรรมเป็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนา ก็ต้องคิดตรงนี้ให้เชื่อมโยง เพราะมันเชื่อมโยงไปหมดทุกเรื่อง เรื่องเศรษฐกิจก็เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม แต่ถ้าเศรษฐกิจมาเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม แปลว่ามันเชื่อมโยงไปสู่วิถีชีวิตร่วมกัน ตัวอย่างก็มีที่อื่น ๆ ที่ใช้วัฒนธรรมเป็นตัวต่อสู้เพื่อความอยู่รอด เช่น พวกไอนุ ที่ออกໄกโดยของญี่ปุ่น เป็นพวกที่เรียกว่า ถูกกันไว้ข้างนอก (Outcast) เขาเป็นพวกคนจน เป็นคนดั้งเดิม แต่เขายังได้โดยใช้ ตัววัฒนธรรมเป็นเครื่องคุ้มกันเขา

การจะเอาวัฒนธรรมมาเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ผมก็พูดไปเรื่อย ๆ แต่ ผมคิดว่าบางคนก็ไม่เข้าใจ เพราะฉะนั้นก็ต้องสร้างความเข้าใจตรงนี้ ยุทธศาสตร์วัฒนธรรม มันคืออะไรที่จะใช้เป็นตัว Develop และก็คงจะไม่ใช่สำนักงานฯ จะทำเฉพาะตัว ถ้าเป็น วัฒนธรรมก็ต้องทำทั้งประเทศ ให้ ครม. ให้ทั้งประเทศเข้าใจ เข้าไปอยู่ในการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาที่เราทำอยู่นี้ ถ้าจะปฏิรูปการศึกษามันต้องเป็นเรื่องใหญ่ที่จะตอบเรื่องใหญ่ของประเทศไทยว่าประเทศไทยติดขัดเรื่องอะไร และการศึกษาต้องมาตอบว่าทำในมันติดขัด และอันหนึ่งที่ซัดเจนว่าการศึกษาที่เราทำมา การศึกษาสมัยใหม่ ๑๐๐ กว่าปีนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาชรญาณวโรรส ทรงเตือนตั้งแต่การศึกษาสมัยใหม่ ออกมาได้ ๘ ปีเท่านั้นเอง ทรงเตือนว่า การศึกษาแบบนี้ทำให้คนไทยขาดการศึกษา

เอาเด็กทั้งประเทศมาນั่งห้องหนังสือในโรงเรียน หนังสือก็คุณกรุงเทพฯ ไปลอกจากฝรั่งมา ถึงแม้เราจะมีโรงเรียนอยู่ทั่วประเทศ มันเหมือนเป็นโมเดลของมนุษย์ต่างดาวที่เข้าไปตั้งอยู่ แล้วเรา ก็ไปนั่งห้องอยู่ ไม่ได้เรียนอยู่ในฐานวัฒนธรรม ฐานวิถีชีวิต อันนี้ก็เป็นเรื่องใหญ่ และก็เป็นนโยบายอย่างหนึ่ง ถ้าจะถามว่า อันนี้จะเชื่อมโยงไปสู่การศึกษา จะปฏิรูปการศึกษาได้อย่างไร การศึกษามันต้องตั้งอยู่ในฐานวัฒนธรรมและถ้าเราถูกทั้งโลกมันก็ไปไม่ไหวด้วยการศึกษาแบบนี้ การศึกษาแบบแยกส่วน ความคิดแบบแยกส่วน ที่คิดว่าชีวิตก็อย่างหนึ่ง การศึกษาก็อย่างหนึ่ง เป็นคนละเรื่องกัน ไม่เป็นแบบเดียวกัน การศึกษาไปอาชีวะเป็นตัวตั้ง ไม่ได้อาชีวิต เป็นตัวตั้ง

พระธรรมปัญกทำนกเตือนมาร่วม ๒๐ ปี ก็ไม่ได้ยินว่าถ้าเป็นแนวคิดทางพุทธแล้วอยู่ที่เดียวกัน ชีวิต คือ การศึกษา การศึกษา คือ ชีวิต ไม่ได้แยกส่วนแบบที่ทำกันแบบทั้งโลก นี่เองที่ผมคิดว่าเป็นเรื่องใหญ่ และถ้าปฏิรูปการศึกษาต้องทำตรงนี้ ต้องดึงการศึกษาจากวิถีชีวิต เป็นวิถีชีวิตร่วมกันก็เป็นวัฒนธรรมที่อยู่ตรงนี้ เพราะฉะนั้น ผมอยากร่างกันให้เป็นเรื่องใหญ่ และช้า สวช. ที่นี่ໄວ่ด้วย ทำอย่างไรช่วยกันทำงาน และช่วยกันคิดเรื่องใหญ่ ๆ ว่าทำอย่างไร วัฒนธรรมจะเป็นฐานของการพัฒนาที่เรียกว่า วัฒนธรรมกับการพัฒนา ไม่ใช่เศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง

งานหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ งานระหว่างประเทศ ในเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนา เรายุดกันโดยมากเป็นเรื่องเศรษฐกิจหรือเรื่องอื่น ๆ ไป แต่ผมคิดว่าเรื่องนี้น่าทำมาก ความร่วมมือระหว่างประเทศและสมดิประเทศในเอเชียร่วมมือกันในเรื่องวัฒนธรรม กับการพัฒนา พอดีล่อน ๆ ไป มันจะเป็นข้าที่มีพลังมาก เพราะเอเชียมีภารกิจทาง วัฒนธรรมที่ลึกกว่าญี่ปุ่น พอทำ ๆ ไปก็จะเป็นข้าเอเชียนขึ้นมา เพราะขณะนี้โลกมีข้าเดียว คือข้า World Trade มีข้าเดียวที่อันตรายมาก อันตรายกับอเมริกันเอง อันตราย เพราะความเครียดมันเกิด โลกจะต้องมีหลายข้า มันจะได้กระจายตัวอำนาจออกไป ข้าอเมริกา ข้าอเมริกาได้ ข้าแอฟริกัน ข้าญี่ปุ่น ข้ามุสลิม ข้าเอเชีย ข้าเอเชียนในใหญ่โตมาก มีจีน ญี่ปุ่น ไทย อินเดีย อะไรมากก็ได้ มนจะได้เป็นพลังถ่วงที่ทำให้เกิดความสมดุลขึ้นในโลก ถ้าเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง เอาเงินเป็นตัวตั้ง มันรวมศูนย์ไปหมด แม้แต่ญี่ปุ่นยังทนไม่ไหว โดยยุทธศาสตร์ทางการเงินของอเมริกายังทนไม่ไหว เพราะฉะนั้นเรื่องเศรษฐกิจ เรื่องโลกาภิวัตน์ ผมคิดว่ามันไปไม่รอด มันนำไปสู่วิกฤติ นอกจากจะเป็นความร่วมมือ

ทางวัฒนธรรม จะถือว่าเป็นเรื่องใหม่ก็ได้ เป็นเรื่องเก่าก็ได้ เพราะเก่าเดิมมันมุขย์ ก็อยู่ด้วยวัฒนธรรม แต่ในสภาพโลกใหม่ที่มันเข้าไปเชื่อมโยงกัน ก็น่าจะลองดูว่าใน สถานการณ์โลกภัยัตตนี้ เรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนาโดยความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งไม่น่าจะยากเกินไป ถ้าเรามีการทำงานเป็นระบบและมีการจัดการที่ตรงนี้

เมื่อรวม ๆ นี้ มีเรื่อง “ดันตรีกับสันติภาพของโลก” จัด ๒ ครั้ง ก็คิดว่าเป็น เรื่องที่ดี อันนั้นก็ล้วนหนึ่งในเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนา คือ ใช้วัฒนธรรมมาเป็นตัว เดินเรื่องสันติภาพ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น ผ่านทางก่อข้อคิดเห็นไว้เพียงเท่านี้ ท่านทั้งหลายจะได้เริ่มรายการต่อไป และก็อย่างจะฝากเอาไว้อย่างจริงจังว่า เราจะ ทำอย่างไรถึงจะ予以เรื่องวัฒนธรรมให้เป็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศและ เป็นยุทธศาสตร์ของโลกด้วย ☺☺☺

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วงศ์

ຄຣາມຮູ້ແລະນາຍາຄຕີເກົ່າປະກຸດໆນຳພັນຮູ້ນິ້ງ

ໂດຍ ດຣ.ປະລິທີ່ ລືປະຈາກ

ສໍາເຫັນຄວບຄົນການຮຽນຮ່ວມຮ່ວມຫຼາຍ

“ຂ້າວເຂາທີ່ມີຄວາມສຳຄັນທາງການເນື້ອມມາກທີ່ສຸດໃນຂະນີ້ ອີພວກແມ້ວ
ຊື່ອຸໍ່ໃນໝາຍແດນແຄນບຸກເຂາທີ່ຫ່ວງໄກລ ແລະເປັນພວກທີ່ຂອບຍ້າຍທີ່ມາກທີ່ສຸດໃນຈຳພວກຂ້າວເຂາ
ທັງໝາຍ ພວກແມ້ວປຸລູກຝຶ່ນເປັນອ້າພົາກວ່າພວກອື່ນ ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງເປັນພວກທີ່ຈະໄດ້ຮັບຄວາມ
ກະຮຸນກະຮຸນເຖິ່ງມາກທີ່ສຸດຈາກການຈັດຽບເປົ້າຮູ້ໃໝ່ ຂຶ້ງຈາຈະເປັນການປິດໂອກາສໃໝ່
ຝ່າຍຄອມມິວນິສຕົກລ່າວໜ້າຢ້າຍສີໄດ້ວ່າຍ່າງດີ ການທີ່ພວກແມ້ວອຸໍ່ເປັນຈຳນວນມາກອາຄະຍອຸໍ່
ຕາມໝາຍແດນປະເທດຈິນຄອມມິວນິສຕົກນີ້ ຈາກທຳໄຫດ້ເໜື່ອນວ່າເປັນການອໍານວຍໂອກາສອັນດີ
ໃຫ້ແກ່ພວກຄອມມິວນິສຕົກໃນການໂຄ່າມໜາວນເຊື່ອທາງວິທີ່ກະຈາຍເລື່ອງທີ່ກະທຽບ
ຂອງສ້າງແມ້ວ ຈຸດປະສົງຄືໃນການນີ້ກີ່ຈະເກີ່ມືກລ່ອມໃຫ້ຂ້າວເຂາແຜ່ແມ້ວເຊື່ອວ່າສ່າພ
ຄວາມເປັນອຸໍ່ຂອງພວກແມ້ວໃນຈິນທີ່ກ່າວ ແລະເພື່ອໃຫ້ພວກແມ້ວເຂົາໃຈອອກທ່າງຈາກປະເທດໄທຍ່”
(ພລເອກປະກາສ ຈາກສະເໜີຍ ໂຊ່ອງສ : ៦-៧)

១. ບກນា

ກາພລັກໝ່ານຂອງກລຸ່ມໜາຕີພັນຮູ້ (Ethnic Stereotype) ມັກຈະຄູກສ້າງຂຶ້ນແລະ
ຜູກຕິດເຂົ້າກັບຄວາມຮູ້ສຶກໜາຕິນິຍມ (Racism) ແລະການກິດກັນທາງຜົວ (Discrimination)
ເປັນການພຍາຍາມກຳຫັນດມາຕຽບງານວ້າດັນອຣົມທີ່ມີຄວາມທາງໝາຍຂອງກລຸ່ມໜາຕີພັນຮູ້
ທັງໂດຍກລຸ່ມຜູ້ດຽບນຳແລະຜູ້ຄູກດຽບນຳ ໂດຍການພິຈາລາຍາຈາກພຸດທິກຣົມຂອງຄົນເພື່ອງ
ບາງຄົນໃນກລຸ່ມໜາຕີພັນຮູ້ນີ້ນີ້ ແລ້ວນຳມາອນຸມານວ່າເປັນຕົວແທນຂອງສາມາຊີກທັງໝົດ
ໂດຍມາກແລ້ວຮະຫວ່າງກລຸ່ມໜາຕີພັນຮູ້ນີ້ນີ້ກາພລັກໝ່ານທາງວ້າດັນອຣົມມັກຈະຄູກສ້າງ
ໃຫ້ເປັນນາກແລະອູ່ເໜື່ອກວ່າຂອງກລຸ່ມອື່ນອຸໍ່ເສມອ (Eriksen ១៩៨៣)

ໜີ້

ໜາຕີພັນຮູ້ແລະນາຍາຄຕີ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา กระบวนการหนึ่งของความพยายามในการสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของชาติ (National Identity) ของรัฐไทยนั้น รัฐได้กระทำโดยการชี้เด่นแบ่งความเป็น “พวกเขา” และ “พวกรา” ทั้งโดยวิธีการตอกย้ำประวัติศาสตร์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับประเทศที่เคยเป็นคู่อริ และโดยวิธีการกีดกันกลุ่มชาติพันธุ์ภายในประเทศที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากคนไทยโดยส่วนใหญ่ให้กลายเป็นคนชาวยื่น ในกรณีหลังนี้ หลายกลุ่มชาติพันธุ์ได้กลายเป็น “ผู้ร้าย” ที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมไทย ซึ่งเป็นการสร้างความชอบธรรมในการที่รัฐจะใช้กำลังอำนาจเข้าไปจัดการกับเป็นการสร้างภาพให้เป็นอย่างและ การช่วยเหลือต่าง ๆ ของรัฐนั้นกลายเป็นการช่วยเหลือผู้ร้ายให้กลายเป็นคนดีในที่สุด (อรรถจักร ๒๕๔๒) ประการสำคัญคือ การสร้างวาทกรรม (Discourse) ของความเป็นอื่นให้ชั้นชั้นสูงในสังคมไทยนั้นถูกกระทำข้ามแล้วข้ามเล่า โดยผ่านสื่อประเภทเอกสารราชการ ตำราเรียน คำพูดของเจ้าหน้าที่และนักการเมือง บทสนทนาในชีวิตประจำวัน นานาภิภาค ภาษาพยนต์ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น สื่อเหล่านี้ จึงมีอิทธิพลสูงมากในการหล่อห้องความคิดและชั้นนำพฤติกรรมของคนในสังคม ตลอดจน การสร้างอุดมการณ์ของคนในประเทศและกำหนดทิศทางการพัฒนาโดยรัฐ (กฤษดาวรรณ ๒๕๔๓)

ในกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์บุนทาย ที่สูงทางภาคเหนือของประเทศไทยนั้น แม้ว่า จะมีกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ต่ำกว่าสิบกลุ่มตั้งแต่รุนแรงทำมาหากินอยู่ในบริเวณดังกล่าว แต่กลุ่มที่โดดเด่นและมักจะได้รับการสร้างภาพลักษณ์จากสังคมไทยให้เป็นผู้ร้าย และเป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยบนที่สูงในภาคเหนือของประเทศไทยคือกลุ่มชาติพันธุ์บุนทาง หรือแม้ว่า ชาวมังจึงถูกสังคมและรัฐไทยตีตราให้เป็นศัตรุของรัฐ หรือผู้บ่อนทำลาย ความมั่นคงของประเทศไทยติดตลอดมา นับตั้งแต่การเป็น “แม้วัด” ในยุคสุกสมัยยังชิง ประชาชน การที่มังเป็นผู้ปลูกฝันมากที่สุดของประเทศไทย เป็นผู้ตัดไม้ทำลายป่าอันเนื่องมาจากการทำไร่เลื่อนลอย เป็นผู้สร้างมลภาวะและทำลายทรัพยากรธรรมชาติในเขตต้นน้ำ เพาะการรับเอาเกษตรเชิงพาณิชย์เข้าอย่างเต็มรูปแบบ หรือแม้กระทำการเป็น “มังยาบ้า” ที่ยกให้เป็นดังที่พบเห็นกันอยู่บ่อย ๆ ตามสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันภาพลักษณ์ดังกล่าว นับเป็นการสร้างบรรทัดฐานให้กับคนมัง โดยยึดเอวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ

และความคุ้นเคยของสังคมไทยพื้นราบและเจ้าหน้าที่ของรัฐมาเป็นตัวตัดสินพุทธิกรรมของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์มังอย่างไม่ได้มีการจำแนกแยกแยะ

ท่ามกลางกระแสท้องถิ่นนิยม (Localism) ในปัจจุบัน การเกิดขึ้นขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นระบบคุณค่าของวัฒนธรรมและองค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นทางเลือกในการพัฒนา และการกระจายอำนาจจากการปกครองสู่ระดับท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นั้น ได้เปิดพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้กลุ่มชาติพันธุ์มังและอื่น ๆ ในสังคมไทยได้สะท้อนความเป็นจริงที่เป็นภาพลักษณ์ในทางบวกของความหลากหลายทางวัฒนธรรมของตนต่อสังคมภายนอกมากขึ้น กับมีการสร้างความภูมิใจในวัฒนธรรมแก่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต บทความนี้ผู้เขียนจะทำการตรวจสอบการสร้างวิทยากรภาพลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มังในสังคมไทย นำเสนอปริบบทและข้อเท็จจริงของปรากฏการณ์ดังกล่าว อันเป็นสิ่งของชาวมังที่อยู่ในเหตุการณ์จริง และซึ่งให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวและความพยายามของชาวมังในการที่จะสร้างวิทยากรภาพลักษณ์ที่เป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในบริบทของกระแสท้องถิ่นนิยมและโลกาภิวัตน์

๒. กลุ่มชาติพันธุ์บัง

๒๕
ชาติพันธุ์และมายาคติ

“มัง” เป็นชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งอาศัยอยู่บริเวณรอยต่อระหว่างประเทศไทย
เวียดนาม พม่า ลาวและไทยเรียกตัวเองในบริบทของลัทธมุนี แม้เป็นหนึ่งในกลุ่ม
ชาติพันธุ์ที่สูญเสียพื้นที่เพื่อพอยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณทางภาคเหนือของประเทศไทย
ประมาณไม่เกิน ๒๐๐ ปีที่ผ่านมา ส่วนในบริบทของประเทศไทยนั้นมังเป็นกลุ่ม
ชาติพันธุ์อยู่หนึ่งของชนชาติใหม่ๆ ซึ่งมักจะมีการใช้คำว่า “มัง” กับ “เมมี่ยว” สลับกัน
อยู่บ้าง โดยเป็นที่เข้าใจกันว่าทั้งสองชื่อนี้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน^๙

คำว่า “เหมียว” เริ่มปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจีนประมาณศตวรรษที่ ๒๗ ก่อนคริสตศักราช เมื่อชนกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในพื้นที่ร่วงลุ่มของแม่น้ำเหลือง (Savina ๑๗๒๔) หลังจากนั้นจึงได้อพยพลงสู่ทางใต้ซึ่งเป็นผลมาจากการถูกชาวี Jin (ขั้น) เข้าบุกรุกพื้นที่ที่กำกินและขับไล่ให้ออกจากบริเวณดังกล่าว ในยุคของการสร้างรัฐชาติในแบบเชียะตะวนออกเฉียงใต้นั้น กลุ่มชาติพันธุ์มังได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทย ทางเหนือของเวียดนาม พม่า ลาว และไทย อิสระทางด้านเขียนและการพูดได้เป็นมากขึ้นในประเทศตะวันตกที่พูดภาษาไปตั้งรกรากอยู่

ในบางบริบท คำว่า “เหมียว” เป็นคำรวมที่คนจีนใช้เรียกบรรดาชนเผ่าทางใต้รวมถึงชาวมัง เมียน (ເງົາ) ลาว และจังซิ่ง อีกที่เป็นพวกป่าเลื่อน ในขณะที่บ้านยุคจะหมายถึงเฉพาะชาวมังท่านั้น (Cheung ๑๙๖๖a และ ๑๙๖๖b, Diamond ๑๙๖๕, Ruey ๑๙๖๐ และ ๑๙๖๗) การจัดแบ่งกลุ่มนชาติอย่างเป็นทางการในจีนเริ่มขึ้นหลังจากที่พระครอเมืองวินิสิต์เข้าครอบครองประเทศในปี ค.ศ. ๑๙๔ โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์รวมทั้งสิ้น ๔๐๐ กว่ากลุ่มลงชื่อเพื่อขอขึ้นทะเบียนตามคำประกาศของรัฐบาลกลาง อย่างไรก็ตาม ในช่วงกลางศตวรรษที่ ๑๙๖๐ รัฐบาลได้ประกาศยอมรับเพียง ๔๕ ชนชาติเท่านั้น โดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่เหลือนั้นได้ถูกรวมเข้าไว้กับกลุ่มนชาติหลักดังกล่าว จนนั้นปัญหาการต่อสู้ด้านรัฐเพื่อให้รัฐยอมรับและเพิ่มชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเข้าไปในสารบบนั้นยังคงปราบภัยให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน (Cheung ๑๙๖๖b, Harrell ๑๙๖๕)

ตารางที่ ๑ ประชากรม้งในประเทศต่าง ๆ

ประเทศ	จำนวนประชากร	หมายเหตุ
๑. จีน	๗,๓๙๔,๐๓๕	รวมแม้วทุกกลุ่ม
๒. เวียดนาม	๗๔๗,๖๐๔	รวมแม้วทุกกลุ่ม
๓. ลาว	๓๑๔,๔๖๔	
๔. สหรัฐอเมริกา	๑๖๐,๐๐๐	
๕. ไทย	๑๙๖,๓๐๐	
๖. พม่า	๒๔,๐๐๐	(ประมาณ)
๗. ฝรั่งเศส	๑๐,๐๐๐	
๘. ออสเตรเลีย	๑,๖๐๐	
๙. กิอาน่า (ฝรั่งเศส)	๑,๔๐๐	
๑๐. แคนาดา	๖๐๐	
๑๑. อาร์เจนตินา	๔๐๐	(ประมาณ)
๑๒. เยอรมัน	๑๕๐	(ประมาณ)

สำเนาจากหน่วยงานภาครัฐที่บันทึกไว้ในระบบฯ

หลังจากคอมมิวนิสต์ประสบชัยชนะและเข้าปกครองประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ กลุ่มชาวม้งในลาวที่ร่วมรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับทหารสหรัฐอเมริกาได้ลี้ภัย ลงCRM เข้ามาอยู่ในประเทศไทย และอพยพต่อไปยังประเทศที่สาม ในสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เฟรนซ์-กิอาน่า แคนาดา ออสเตรเลีย อาร์เจนตินา และเยอรมัน

จากสถิติของกรมประชาสงเคราะห์ ที่พิมพ์เผยแพร่โดยสถาบันวิจัยชาวเช ประชากรม้งในประเทศไทยมีทั้งสิ้น ๑๒๖,๓๐๐ คน ตั้งชุมชนกระจัดกระจายอยู่ใน ๑๓ จังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พะเยา น่าน แพร่ ลำปาง สุโขทัย กำแพงเพชร ตาก เพชรบูรณ์ พิษณุโลก และเลย (สถาบันวิจัย ชาวเช ๒๕๔๐) ม้งในประเทศไทยประกอบด้วยสองกลุ่มหลัก คือ ม้งเต็อะ (ม้งขาว-Hmoob Dawb) และม้งเหลือง หรือม้งน้ำจื๊ะ (ม้งดำ/ม้งน้ำเงิน/ม้งเขียว/ม้งลาย-Moob Leeg/Moob Ntsuab) แม้ว่าทั้งสองกลุ่มจะมีลักษณะของเครื่องแต่งกายที่แตกต่างกัน แต่ภาษาพูดและพิธีกรรมก็มิได้แตกต่างกันมากนัก

๒๗
ชาติพันธุ์และมายาคติ

ตารางที่ ๒ การกระจายตัวของประชากรมังในประเทศไทย

จังหวัด	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
เชียงใหม่	๕๔	๑,๐๔๙	๙,๒๔๒	๙,๐๓๐	๑๙,๒๗๒
เชียงราย	๕๒	๓,๕๘๒	๑๒,๙๒๓	๑๒,๕๓๗	๒๕,๔๖๐
กำแพงเพชร	๗	๓๙๙	๑,๖๔๒	๑,๕๖๔	๓,๒๑๐
เลย	๑	๑๙๐	๑๙๗	๑๘๓	๔๐๔
แม่ร่องสอน	๑๖	๔๐๔	๒,๑๒๔	๑,๙๓๗	๔,๐๖๑
น่าน	๓๙	๒,๓๙๖	๑๑,๐๙๓	๑๐,๗๔๐	๒๒,๒๓๓
พะ夷ฯ	๑๒	๗๙๗	๒,๙๓๐	๓,๑๗๙	๖,๑๐๙
เพชรบูรณ์	๑๖	๑,๓๐๗	๕,๙๕๗	๖,๑๖๔	๑๒,๗๖๑
พิษณุโลก	๘	๔๔๕	๓,๑๔๔	๓,๑๒๒	๖,๓๐๖
แพร่	๔	๒๑๒	๑,๐๗๓	๑,๐๑๗	๒,๐๙๐
สุโขทัย	๓	๙๖	๓๓๙	๓๕๗	๖๙๔
ตาก	๔๔	๓,๓๐๔	๑๒,๔๔๔	๑๑,๔๑๗	๒๔๓,๔๑๔
รวม	๒๖๖	๑๕,๗๐๔	๖๓,๔๖๙	๖๒,๔๓๑	๑๔๖,๓๐๐

ที่มา : สถาบันวิจัยชาวเขา ๒๕๔๗

ชาวมังเรียกตัวเองว่า “มัง” ในขณะที่ลูกคนอื่นเรียกว่า “แม้ว” หรือ “เหมียว” ซึ่งเข้าใจว่าเป็นการเรียกตามที่คนเจนนิยมเรียกกันมาตั้งแต่ในอดีต เมื่อมีการอพยพลงมาทางใต้ คนท้องถิ่นในเวียดนาม ลาวและไทยจึงเรียกชื่อนี้ด้วย ยิ่งในยุคล่าอาณา尼คมในประเทศไทยคนโดยเจนนั้นผู้ปกครองอาณา尼คอมและนักวิชาการตะวันตกมีบทบาทอย่างมากในการทำให้ชื่อเหมียวกระจายไปสู่สังคมภายนอกมากขึ้น อย่างไรก็ตามความพยายามในการให้คนอื่นยอมรับและเรียกชื่อ “มัง” ตามคำที่เรียกตัวเองนั้นได้ริ่มต้นขึ้นในประเทศไทย ในสมัยที่คนมังมีอำนาจทางการเมืองและการทหารช่วงสงครามเวียดนาม การที่คนมังเหล่านั้นต้องกล่าวเป็นผู้อพยพเข้ามาในประเทศไทยและไปยังประเทศไทยที่สามพวกราได้มีโอกาสเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมที่คนอื่นมีต่อตัวเองใหม่ โดยเฉพาะผ่านผู้แทนขององค์กรระหว่างประเทศที่เข้ามาทำงานด้านผู้อพยพและนักวิชาการชาวตะวันตก กระแสดังกล่าวมีผลอย่างมากต่อความพยายามของชาวมังในประเทศไทย

ในการผลักดันสังคมไทยและทางราชการใช้คำว่า “มัง” แทนคำว่า “แม้ว” ที่คนอื่นใช้อย่างผิด ๆ ตลอดมา

๓. การผลักดันสังคมไทยและทางราชการใช้คำว่า “มัง” แทนคำว่า “แม้ว” ที่คนอื่นใช้อย่างผิด ๆ ตลอดมา

นับตั้งแต่กลุ่มชาติพันธุ์บุนที่สูงทางภาคเหนือในประเทศไทยเริ่มปรากฏต่อสังคมไทยทางสื่อและลิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในต้นพศวรรษที่ ๒๕๑๐ เป็นต้นมา ชาวมังได้กล่าวเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการถูกสร้างภาพลักษณ์ทึ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนและที่เป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์บุนที่สูงหรือชาวเขาทึ่งหมอดอย่างต่อเนื่องตลอดมา โดยแยกออกได้เป็นภาพลักษณ์เกี่ยวกับแม้วแดง มังผู้ปลูกผึ้งและตัดไม้ทำลายป่า มังผู้ทำลายต้นน้ำและใช้สารเคมี และมังยาน้ำ ดังนั้นเพื่อที่จะให้เข้าใจถึงภาพลักษณ์ต่าง ๆ ดังกล่าว จำเป็นจะต้องทำความเข้าใจบริบทของแต่ละยุคและเสียงสะท้อนจากคนในพื้นที่ด้วย

๓.๑ หมายคติที่ ๑ แม้วแดง : ผู้บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

หากย้อนกลับไปดูทั้งหนังสือพิมพ์ไทยและอังกฤษที่ออกข่าวเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์บุนพื้นที่สูงของประเทศไทยในช่วงปี พศ. ๒๕๐๐-๒๕๑๐ จะพบแต่เรื่องแม้วแดงหรือแม้วคอมมิวนิสต์เป็นส่วนใหญ่ จึงไม่แปลกอะไรที่ผู้คนในสังคมไทยได้ชื่มชันภาพลักษณ์อันน่าสะพรึงกลัวของชาวมังและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในแบบนี้ ภาพลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์บุนที่สูงในฐานะที่เป็น “แม้วแดง” เกิดขึ้นในยุคของสงครามทางการเมือง (ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๒๕) ที่ฝ่ายโลกาเสรีใช้ประเทศไทยและลาว เป็นเวทีการต่อสู้เพื่อต่อต้านการรุกรานของฝ่ายคอมมิวนิสต์ คำว่า “แม้วแดง” เป็นชื่อที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเรียกคนมังที่เข้าร่วมการต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งในขณะนั้นมีจีน (แดง) เป็นผู้สนับสนุนหลังอยู่ การแทรกซึมของคอมมิวนิสต์เข้าสู่ชุมชนมังทางภาคเหนือของ

๔ ชื่อ “แม้วแดง” และ “จีนแดง” เป็นการเรียกคนมังและคนจีนที่เข้ากับฝ่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีสัญลักษณ์คือ เคียว และดาวเป็นสีแดงติดหมากและลงชาติในภาษามังที่เรียกว่า Hmooob Liab กับ Suav Liab อันเป็นการแสดงถึงคนมังและคนจีนที่เป็นคอมมิวนิสต์เช่นกัน

ประเทศไทยและไทรนั้นเริ่มขึ้นหลังจากพระคocom มีวนิสต์ของHEMA เจือดุงเข้าปกครองประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นต้นมา กับการสรับด้วยความสามารถของทหารมังฝ่ายประชาธิปไตยในประเทศไทยที่นำโดยนายพลว่างเปา ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๑๘ สร้างกิตติศัพท์ความกล้าหาญในการสรับของทหารชาวมังดังกล่าวทำให้รัฐบาลไทยในยุคนั้นเกิดความไม่ไว้วางใจในกลุ่มคนมังที่อยู่ในประเทศไทยเป็นพิเศษ จึงพยายามสร้างภาพลักษณ์ของชาวมังในประเทศไทยให้เป็นตัวแทนของศัตรุที่เป็นตัวตนเด่นชัดของประเทศไทย ดังบทสรุปอันน่าสนใจของปืนแก้ว (๒๕๔๑ : ๑๒) ที่ว่า

“จริง ๆ แล้วภาพพจน์ความเป็นกบฏของชาวมังได้ถูกรักษาไว้ด้วยการปราบปรามพากบูช่องรัฐนั้นเอง ในการณ์ของชนกลุ่มน้อยในที่สูง ขณะที่ตัวแบบของ “มังแดง” ได้ถูกใช้อวย่างต่อเนื่องโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่ออธิบายภาพพจน์ที่อันตรายของชาวมัง เช่นเดียวกับชนที่สูงกลุ่มอื่น ๆ ตัวแบบนี้ได้ถูกสร้างขึ้นอย่างบิดเบือนและอย่างเหมารุมว่าการร่วมการก่อความไม่สงบของชาวมังนั้นแสดงให้เห็นถึงการได้รับการสนับสนุนจาก พคท.”
(ปืนแก้ว ๒๕๔๑ : ๑๒)

โดยประวัติศาสตร์แล้วคนมังเข้ามารับภารกับการถูกกรุกรานและครอบจ้ำของคนจีนนานับพันปี จึงมีการอพยพลงทางใต้เพื่อแสวงหาสันติสุข แต่ในที่สุดก็ต้องกลับไปพึ่งพาจีนคอมมิวนิสต์อีก การเข้าร่วมกับคอมมิวนิสต์ของชาวมัง บางส่วนในประเทศไทยในยุคทศวรรษ ๒๕๐๐-๒๕๑๐ นั้นเป็นผลลัพธ์ของการที่พวกเขารับความดับแคนจาก การถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปช่วงแรกนั้นชุดดิวดาภัยเดื่อนและแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว เมื่อชาวบ้านปฏิเสธที่จะจ่ายภาษีที่มีการเก็บช้าช้อนและเข้าร้องเรียนพฤติกรรมดังกล่าวต่อผู้มีอำนาจ พวกเขาก็ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐอ้างว่ามีใจฝึกไฟกับคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเชียงราย น่านและเพชรบูรณ์นั้นมีการข่มขู่ผู้นำและฆ่าทิ้ง กับมีการใช้อาวุธสงครามทำลายหมู่บ้านชาวมังทั้งทางภาคพื้นดินและทางอากาศ (Gua ๑๙๗๔, Tapps ๑๙๙๖, ประลิท ๒๕๔๑) การวางแผนของเจ้าหน้าที่ของ

รัฐในยุคแรกที่เริ่มเข้าไปในหมู่บ้านชาวมังงันประหนึ่งเป็นพ่อเห็นอหัวหรือกษตริย์ดังคำบอกเล่าของพ่อเฒ่าคุห่าวง ย่าง ที่ว่า

สมัยนั้นมีจ่า ตชด. คนหนึ่งเข้ามาในหมู่บ้าน แนะนำตัว
เองว่าเป็น “พ่อฟ้า” (ป้อฟ้า และชอบที่จะให้พวกรา
ชาวบ้านเรียกเขาว่า “พ่อฟ้า” มากกว่า “จ่า” เมื่อมีคำราม
จากชาวบ้านเกี่ยวกับการเก็บภาษีซึ่งข้อนและเรื่องราวที่
เกี่ยวข้องกับกฎหมายบ้านเมือง จ่า ตชด. คนนั้นก็อธิบาย
เพียงสั้น ๆ ว่า “เรื่องนี้ถัดไปจะพ่อฟ้าคนนี้แล้ว”

การวางแผนตัวเป็นผู้มีอำนาจอยู่เหนือกฎหมายและปฏิบัติต่อชาวบ้านตามอำเภอใจ
ของเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนในยุคนั้นยังกล้ายเป็นเรื่องที่ชาวบ้านนำมาเล่าขวัญ
และถ่ายทอดต่อให้ลูกหลานได้เรียนรู้ ดังกรณีที่อัยหนูช่วย โลว่า แห่งบ้านดอยตัว
ในจังหวัดน่าน เล่าว่า

ตอนนั้นประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๘ พวกราอยู่
ที่บ้านชุมน้ำ cascade ใกล้กับบ่อเกลือเห็นอ ผู้มีอายุประมาณ
๑๒ ช่วง วันหนึ่งผุดกำลังวิ่งเล่นกับเพื่อนอยู่ร่องหมู่บ้าน
เห็น ตชด. เข้ามาในหมู่บ้านพร้อมอาวุธครบมือ เข้ายากกิน
ไก่หรือหมูตัวใหญ่ของชาวบ้านที่พับเห็นก็ลึ้งให้จับมาฆ่า
บางคนก็ชี้ไปเก็บเอาไข่ที่แม่ไก่กำลังฟักอยู่บนเล้าไก่ไป
มีครั้งหนึ่งที่ ตชด. ใบียงหมูที่ชาวบ้านปล่อยให้ไปหากิน
ที่ป่าละเม้าะข้างหมู่บ้าน และมาบอกชาวบ้านว่าเป็นหมูป่า
ชาวบ้านก็ไม่รู้จะพูดอย่างไร จะเอ้าไปฟ้องครือก็ไม่ได้

แม้ว่าชาวมังบางส่วนจะโกรธแค้นการกระทำที่เป็นการເອົາດເອາເປີຍນຈາກ
เจ้าหน้าที่ของรัฐในสมัยนั้น และหนีเข้าป่าเพื่อไปพึงพาฝ่ายคอมมิวนิสต์ แต่นั่นก็เป็น

เพียงส่วนน้อย ส่วนใหญ่แล้วพวกเข้ามาอยู่กับฝ่ายรัฐบาลไทย โดยแกนนำที่สำคัญของแต่ละชุมชนได้รับการคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจตะเวนชายแดนเข้าอบรมหลักสูตรอาสาสมัครป้องกันและพัฒนาหมู่บ้านที่ค่ายดารารัตน์ และมีส่วนร่วมในการกลับไปทำงานของอาสาสมัครในหมู่บ้านของตน เมื่อมีการแทรกซึมมากขึ้นและเกิดเลี้ยงปีนแตกขึ้น ผู้นำชาวบ้านที่ทำงานให้ฝ่ายรัฐบาลได้ถูกทหารคอมมิวนิสต์จับไปฆ่าทิ้งดังนั้นชาวม้งที่อยู่ในพื้นที่ที่มีการคุกคามของคอมมิวนิสต์จึงได้อพยพเข้ามาพึ่งพาฝ่ายรัฐบาล จึงมีการจัดตั้งเป็นศูนย์อพยพชาว夷ฯขึ้นในพื้นที่ ดังเช่นบ้านปากกลางที่จังหวัดน่าน บ้านร่องส้าน ในจังหวัดพะเยา และบ้านเข็gn้อย ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นต้น กองทัพไทยในเวลานั้นจึงมีนโยบายก่อจงใจบังคับให้ชาวฉักรัฐฯชาวม้งเข้ารับการฝึกอบรมเป็นทหารชาว夷ฯอาสาสมัครในรูปของกึ่งทหารบ้านและกึ่งทหารอาชีพ (รวมศักดิ์ ๒๕๘๔) โดยเฉพาะการสู้รบที่สมรภูมิพากಡง ดอยยะ-ผาหม่น และเข้าคืนนั้นทหารชาวม้งตั้งกล่าวได้ร่วมระเบียบงำนเดียวกันกับทหารอาชีพ มีเป็นจำนวนมากที่เสียชีวิตในสนามรบและพิการ แต่น้อยคนนักที่ได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นสมาชิกขององค์กรทหารผ่านศึก เพื่อรับสิทธิประโยชน์อันเป็นผลตอบแทนที่ตนเองและครอบครัวจะได้จากการเป็นทหารรับใช้ชาติ

ท่ามกลางกระแสการต่อสู้ทางลัทธิการเมืองที่เกิดขึ้นทั่วทุกสารทิศในเมืองไทยสมัยนั้น นอกจากรุ่มนักศึกษาที่ lobnun เข้าป่าแล้วเป็นการยกทั่วราชอาณาจักรฯ เจาะจงลงไปที่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อสร้างความชอบธรรมในการปฏิบัติการโจรตีและโฆษณาชวนเชื่อ ประกอบกับการที่มีหลายชุมชนมั่งตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ ชาวม้งจึงกล่าวเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการตีตราเรื่องดังกล่าว เพราะในเวลานั้นพวกเขามิ่งสามารถที่จะเข้าถึงสื่อได ๆ เลยในการสร้างวาระการต่อสู้ กับรัฐ ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วคนมั่งที่เข้าป่านักศึกษาเป็นเพียงฐานชุมชนและเครื่องมือของชนชั้นนำทางการเมืองในขบวนการต่อสู้เท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้นำทางทหารหรือการเมืองที่ทำงานกับชาวม้งในสมัยนั้นล้วนแต่เป็นนักศึกษา กรรมกร และนักการเมืองที่ lobnun เข้าป่าทั้งสิ้น ปัจจุบันคนเหล่านี้กลับมาเป็นนักวิชาการ นักการเมือง และผู้บริหารที่มีอำนาจในประเทศ

ພວກເຮົາມັກຈະຄູກກ່າວຫວ່າເປັນ “ແມ້ວແດງ” ເພຣະ
ເຂົ້າໃຈວ່າຮ່ວມກັບພວກ “ຈິນແດງ” ແຕ່ຄວາມເປັນຈົງແລ້ວ
ພວກທີ່ມາບໍ່ມີຊາກຮອຍໃນປານ້ຳເປັນຄົນໄທຢະແລກນີ້
ໃນເມືອງທັນນັ້ນ ພວກນັ້ນມີບ້ານຫ່ອງ ມີຄູາຕີພື້ນໜັ້ງອຍໃນ
ເມືອງກັນ ບາງຄນຂຶ້ນມາອູ້ຍືໃນປາໄດ້ຮະຍະໜີ່ກົກລັບລົງໄປ
ບາງຄນກົມາອູ້ຍືຈຸນກະທຳທີ່ຄືນປີ ພ.ສ. ២៥២០ ກວ່າ ເຖິງນີ້
ບາງຄນທີ່ເມື່ອກອນເຄຍມາອູ້ຍື່ນານອນກັບພວກເຮົາໃນປາກີ້
ກາລຍເປັນຄົນໄທຢູ່ຄູນໂຕໄປໝາດແລ້ວ ກລຸ່ມນີ້ຮົມທັງຮັງມູນຕີ
ຈາຕຸຽນຕໍ່ຈາຍແສງ ແລະອາຈາຍ໌ເສກສරຄໍ ປະເສລີຮູ້ກຸລ ດ້ວຍ
(ສາຍທອງ ລີ ២៥៥៥)

ກະແສກສາຮ້າງພາພລັກໝົດຂອງຄວາມເປັນ “ແມ້ວແດງ” ໄທກັບຄົນນັ້ນ
ໄດ້ກ່ອໄທເກີດຄວາມເຂົ້າໃຈໃນທາງທີ່ຜິດ ។ ຕາມມາໃນສັນຄົມໄທຍ່ອຍ່າງນ້ອຍສອງປະກາດ
ປະກາດແຮກ ພາພລັກໝົດຂອງຄົນນັ້ນມາລາຍເປັນຕົວແທນຂອງກຸລຸ່ມໝາຕີພັນຮູ່ບົນທີ່ສູງທັງໝາດໄປ
ໂດຍປີ່ຢາຍ ເມື່ອໄດ້ກົດໆຕາມທີ່ພູດຄົງກຸລຸ່ມໝາຕີພັນຮູ່ບົນທີ່ສູງ ຜູ້ຄົນໃນສັນຄົມໄທຍ່ຈະນີກອອກ
ທັນທີ່ວ່າຄື່ອຄົນນັ້ນທີ່ໂທດ້ວຍແລະເປັນຕັດຮູບຂອງປະເທດຈິນນັ້ນເອງ ໂດຍມີໄດ້ພິຈາລານາ
ອ່າຍ່າງຈຳແນກວ່າເປັນກຸລຸ່ມໝາຕີພັນຮູ່ໄດ້ ແລະຄົນກຸລຸ່ມໝາຕີພັນຮູ່ນັ້ນມີວັດນອຮມກັບວິຊີ່ວິວ
ທີ່ແຕກຕ່າງໄປຈາກຄົນນັ້ນຍ່ອງໃຈ ພາພລັກໝົດໃນລັກໝະແໜມຮວມດັ່ງກ່າວ່າ ຍັງຄົງປຣາກຸງ
ໃຫ້ເຫັນອູ້ເປັນປະຈຳຕາມສື່ອຕ່າງ ។ ໃນປັຈຈຸບັນ ປະກາດທີ່ສອງ ດຳວ່າ “ແມ້ວແດງ” ກາລຍເປັນ
ກຸລຸ່ມຍ່ອຍໃໝ່ທີ່ຄູກຈັດຂຶ້ນໃນສັນຄົມນັ້ນ ໂດຍຄວາມເຂົ້າໃຈທີ່ໄມ່ສັດເຈນຂອງຄົນໄທຍ່ພື້ນຮາບ
ເກື່ອງກັບກຸລຸ່ມຍ່ອຍຂອງສັນຄົມນັ້ນ ບາງກັບການທີ່ໄດ້ຮັບການຕອກຍ້າແຕ່ເຮື່ອງແມ້ວແດງອູ້ເປັນ
ປະຈຳ ທຳໄຫ້ເຂົ້າໃຈວ່າກຸລຸ່ມຍ່ອຍຂອງໝາຕີພັນຮູ່ນັ້ນມີນັ້ນມັງຂາວ່າ ນັ້ນດຳ ນັ້ນ້າເຈີນ ນັ້ນເຂີຍ
ນັ້ນລາຍ ແລະນັ້ນແດງ ດັ່ງກ່າວທີ່ຕີ່ກັບມາ ມາຫາວຽກ ເຊີ່ນໄວໃນນິຍາຍເຮື່ອງໄທ້ພ້າສີຄຣາມ
ຊົ່ງຕອນຫລັງຄູກນຳມາສ້າງເປັນກາພຍນຕໍ່ ຕອນທີ່ນັ້ນທີ່ເປັນກາສັນທະກະຫວ່າສາມາຊີກ
ໃນຄຽບຄວ້ອງມັກທີ່ຊົ່ງເປັນເພື່ອສາວ່າກຽງເທິພາ ກັບລື່ເຈິ້ງ ມັ່ນໆໜ້າມັ້ນ ຕອນທີ່ນັ້ນວ່າ

รัชนี มารดาของมัธรีซักถามลีเจิงเลี้ยรัวกับว่า หล่อนเป็นครูสอนกฎหมายศาสตร์ กำลังสอบความรู้นักเรียน

“ฉันเคยได้ยินบ่อย ๆ พากษาเข้า พากมังแดง มังขาว กะเหรี่ยง ลีซอ อะไรต่อมิอะไร เพิ่งจะเห็นตัวจริงวันนี้เอง แทน....ไม่น่าเชื่อ อุตสาห์มาเรียนถึงนี่หน้าตาไม่เห็น แปลกอะไรไปจากพากเรา ๆ เลยนะคะคุณ นี่ถ้าไม่บอก ว่าเป็นมังกี้คงไม่รู้”

“คุณ” ที่หล่อนหันไปพยักพเยิดด้วยก็คือบิดาของ มัธรี ผู้อำนวยการกองเพิ่งจะปลดเกษียณ

นายกมลไม่ได้ทึ่งลีเจิงมากเหมือนกับบรรยาย ตาม เป็นเชิงสัมภอยกว่า

“เป็นมังแดง หรือมังขาวละเรานะ”

ลีเจิงตอบหน้าตาเฉยว่า “ผมเป็นมังดำครับ”

คำตอบของลีเจิงทำให้มารดาลีผู้พิสูจน์และมัธรี หัวเราะคิกทั้งสองคน เพื่อนชายของลีเจิงซึ่งเขามาพักอยู่ด้วย อ้มยิ้ม ลีเจิงทำหน้าเลิกลึก ส่วนนายกมลอุทานว่า “วะ”

มารดาของมัธรีทำหน้าไม่ใคร่พอใจนัก คิดว่าลีเจิง กลังตอบเล่นลืน หล่อนร้องว่า

“อะไรกัน มังดำมีด้วยเรอะฉันเคยได้ยินแต่มังแดง กับมังขาวตอนนั้นนะ ตอนที่พากมังแดงก่อความวุ่นวายนั่น พากแมวแดงนั่นเป็นคอมมิวนิสต์ใช่ไหมล่ะ”

“มังแดงไม่มีหรอกครับ ตอนนั้นพากมังพากหนึ่ง ไปเข้ากับพาก พ.ก.ค. เผอญอึกพากหนึ่งถูกรังแกด้วย เรื่อง กีเลยกุลมกันใหญ่ คนเลยพากันแบ่งมังเป็นมังแดง มังขาว”

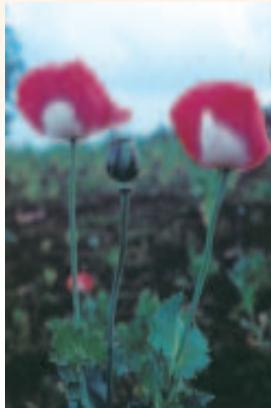
“ครรังแก” รัชนีถาม

ลีเจิงยิ้ม ๆ แต่ไม่ยอมตอบ เข้าพูดเลี่ยงไปว่า

“เรื่องมันแล้วไปแล้วละครับ” (สีฟ้า ๙.๓๖-๓๗)

๓.๒ หมายคติที่ ๒ มังเป็นผู้ปลูกฝันและตัวการตัดไม้ทำลายป่า

สำนักงานคณะกรรมการรับบันธรรมาแห่งชาติ

แม้ว่าจะมีนโยบายปรัมปราของชาวมังเกี่ยวกับการคันพบทันฝันและนำเอาสารของมันมาใช้ประโยชน์ กับมีการพยายามสร้างภาพโดยคนภายนอกว่าฝันเป็นของที่คุ้งกับคนมัง แต่นั่นก็เป็นเพียงวาทกรรมที่สร้างขึ้นเท่านั้นเอง การที่จะเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาวมังกับฝันนั้นต้องสืบย้อนกลับไปที่ต้นตอในยุคของการล่าอาณาจักรโดยฝรั่งชาติตะวันตก โดยเฉพาะบริษัทอีสท์อินเดียของอังกฤษที่พยายามนำเอาฝันจากตะวันออกกลางมาแลกกับชาและผ้าไหมในเมืองจีน ในช่วงกลางคริสตศตวรรษที่ ๑๘ กับการที่รัฐบาลของประเทศไทยเจ้าอาณาจักรนิดดังกล่าวตั้งใจเอาฝันนามเนาชาวจีนเพื่อให้พวกเขารู้ความสามารถเช้ายึดครองประเทศไทยได้ในที่สุด เมื่อมีผู้เสพฝันในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลจีนจึงหันมาใช้วิธีการผลิตเองในประเทศไทยแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งมีราคางood ประมาณกลางคริสตศตวรรษที่ ๑๙ ชาวมัง ซึ่งในขณะนั้นถูกขับไล่ให้อพยพไปอยู่บนพื้นที่สูง จึงกล่าวเป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายหลักที่สามารถปลูกและผลิตฝันป้อนความต้องการของผู้เสพในประเทศไทย (Tapp อ้างแล้ว) จนนัดการอพยพลงทางใต้ของชาวมังในยุคนั้นจึงมาพร้อมกับฝัน ในขณะเดียวกันชาวจีนที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงปลายกรุงศรีอยุธยาถึงต้นรัตนโกสินทร์ได้นำเอาวัฒธรรมของการเสพฝันเข้ามาด้วย แรงกดดันจากพ่อค้าชาวอังกฤษในสมัยรัชกาลที่ ๒ และรัชกาลที่ ๓

๓๔
ชาติพันธุ์และหมายคติ

ทำให้ไทยต้องยอมรับการนำเข้าฝีมือ และได้รับอนุญาตให้เป็นสินค้าถูกกฎหมาย เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๗๔ โดยข้อตกลงระหว่างไทยกับอังกฤษเรื่องการนำเข้า ในสนธิสัญญานาวาริงใน พ.ศ. ๒๕๗๔ โดยรัฐดำเนินการเอง ปี พ.ศ. ๒๕๘๒ มีการออกใบอนุญาตปลูกฝีมือชาวเชื้อชาติพันธุ์บุนที่สูงอีน ๆ ทำการผลิตฝีมือป้อนผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนให้ชาวมังและกลุ่มชาติพันธุ์บุนที่สูงอีน ๆ ทำการผลิตฝีมือป้อนผู้สูงอายุ ในประเทศแทนการสั่งเข้าจากต่างประเทศ โดยรัฐหันมาใช้ระบบให้เอกชนประมูล การซื้อฝีมือและบริหารโรงพยาบาลในแผน (McCoy ๑๙๗๙)

สมัยนี้รัฐบาลจัดทีมชื่นมาชื่อฝีมือสิงในหมู่บ้าน
โดยจัดให้มีทหารหรือตำรวจนครอวุธเป็นคนคุ้มกัน ส่วน
คนที่จ้างมาทดลองความบวสุทธิ์ของฝีมือนักเป็นชาวจีน
ซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องฝีมือโดยตรง เมื่อซื้อจาก
หมู่บ้านต่าง ๆ แล้วก็นำไปเก็บรวมกันที่คลังฝีมือของจังหวัด
จากนั้นจึงต้มและเติมยาให้เป็นฝีมือสุกแล้วส่งไปป้อน
โรงพยาบาลในท้องถิ่น และส่งเข้ากรุงเทพฯ ต่อไป มาใน
ระยะหลังจึงเปลี่ยนให้พ่อค้าชาวจีนและชาวเมียน (เย้า)
ที่ได้รับล้มปากาชื่นมาชื่อแทน (พ่อค้าคุห่าว ๒๕๘๕)

โดยความกดดันของต่างประเทศผ่านองค์การสหประชาชาติบวกกับความชัดแจ้ง
ในเรื่องผลประโยชน์ของประเทศไทย ที่นำโดยจอมพลสุขุม มนตรีชัย กับตำรา
ชื่นนำโดย พล ต.อ. ผู้บัญชาติ ในขณะนั้นรัฐบาล จอมพลสุขุม จึงได้ออกกฎหมาย
ห้ามการสูบและค้าฝีมือชื่นในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ (อ่านที่ ๒๕๒๗, McCoy ๑๙๗๙) อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในระดับพื้นที่ก็ยังไม่มีการเข้มงวดแต่
ประการใด ในทางกลับกัน กลับเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งในระดับชาติ
และระดับท้องถิ่นใช้ช่องว่างของกฎหมายดังกล่าวในการแสวงหาผลประโยชน์จากชาว
บ้านที่ปลูกและผู้ค้าฝีมือ ในส่วนของชาวบ้านในพื้นที่นั้น ต้องจ่ายภาษีฝีมือให้เจ้าหน้าที่ของ
รัฐที่ผ่านเข้ามาครั้งแล้วครั้งเล่าในรอบปี ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ สารพัฒนา หรือ
เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองของอำเภอตาม (ประวัติ ๒๕๔๑) จนกระทั่งหลังปี พ.ศ. ๒๕๑๐

รัฐบาลจึงมีนโยบายในการแผ่ขยายไปอย่างเร่งด่วน ภายหลังจากที่ได้รับความช่วยเหลือทางด้านงบประมาณจากต่างประเทศเพื่อนำมาส่งเสริมการปลูกพืชทดแทนฟื้นในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์บันพื้นที่สูง naleayปี กระนั้นก็ตามในบางพื้นที่ชาวบ้านก็ไม่ได้รับค่าซดเชยและการส่งเสริมพืชเศรษฐกิจแบบใหม่ในทางที่ควรจะเป็นแต่ประการใด (Tapp ๑๙๔๙)

ภายใต้บริบทของความต้องการที่มากขึ้นของตลาดผู้บริโภค และการได้รับการสนับสนุนทึ้งโดยทางตรงและทางอ้อมจากรัฐ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ จนถึงทศวรรษที่ ๒๕๑๐ กับการที่รัฐออกใบอนุญาตปลูกฝืนอย่างถูกต้องตามกฎหมายนี้เอง ชาวม้ง จึงต้องแสวงหาทำเลที่อุดมสมบูรณ์เพื่อให้สามารถเพิ่มผลผลิตฟื้นในปริมาณที่สูงขึ้น เรื่อย ๆ การอพยพและบุกเบิกพื้นที่ป่าใหม่บ่นภูเขารูสูงเพื่อทำการเพาะปลูกฟื้นนี้เอง จึงกลายเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมการทำไร่เลื่อนลอยในหมู่คนม้งและกลุ่มชาติพันธุ์บันพื้นที่สูงอื่น ๆ บางกลุ่มไปโดยปริยาย (Geddes ๑๙๗๖) โดยวิธีการของรัฐในการชูภาพลักษณ์การทำไร่เลื่อนลอยของชาวม้งและกลุ่มชาติพันธุ์บันที่สูงบางกลุ่มว่าเป็นปัญหาการบ่อนทำลายประเทศชาตินี้เอง วัฒนธรรมการทำไร่เลื่อนลอยจึงกลายเป็นภาพลักษณ์ของชาวเขาทั้งหมด ทั้ง ๆ ที่บางกลุ่มชาติพันธุ์อย่างกะเหรี่ยงและลัวะกีไม่ได้ทำไร่เลื่อนลอย แต่มีการทำนาและระบบไร่หมุนเวียนเป็นหลัก (Kunstadter ๑๙๗๙, Pinkaew ๒๐๐๐)

การสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่สูงโดยชูประเด็นไร่เลื่อนลอย ในวิถีทางการผลิตของพากเส้นน้ำทำให้สามารถเบี่ยงเบนประเด็นของการตัดไม้ทำลายป่าในภาคเหนือโดยนายทุนและเจ้าหน้าที่ของรัฐไปโดยลิ้นเชิง การตัดไม้ โดยเฉพาะไม้สัก ในภาคเหนือนั้นกล้ายเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ของบริษัทต่างชาติ เช่น บริษัทบอร์เนียว บริษัทบอร์เนียว-เบอร์ม่า บริษัทแองโกลไทย บริษัทสยามฟอร์เรสต์ และบริษัททูลย์ ที่เลี้ยวโนเวนล์ มาช้านาน ฉะนั้นการทำสมิสัญญาบาร์ิ่ง ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ จึงเป็นความพยายามของอังกฤษในการทำให้ได้เปรียบทั้งในเรื่องภาษีคุลการและลิทธิทางกฎหมายต่อคนในบังคับของอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับการทำไม้เป็นหลัก สำหรับในส่วนของไทยนั้น ประเด็นการตัดไม้กล้ายเป็นเรื่องของความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่าง

ผู้มีอำนาจในท้องถิ่นในภาคเหนือกับรัฐบาลกลางที่กรุงเทพฯ การจัดตั้งกรมป่าไม้ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๙ จึงเป็นความพยายามในการรวบรวมอำนาจการจัดการเรื่องผลประโยชน์เข้ากับส่วนกลางทั้งหมด แม้ว่าในระยะต่อมาจะมีการประกาศพระราชบัญญัติรักษาป่า (พ.ศ. ๒๔๔๑ และ ๒๔๗๙) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองป่า (๒๔๘๑) พระราชบัญญัติป่าไม้ (๒๔๘๔) พระราชบัญญัติอุทัยานแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๐๙) และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๐๗) เป็นต้น แต่การตัดไม้โดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ที่รัฐดำเนินการเอง การสัมปทานป่าให้บริษัทเอกชน และการลักลอบตัดไม้เพื่อแปรรูปและจำหน่ายยังคงดำเนินมาตลอด ภายหลังจากการออกพระราชกำหนดยกเลิกการสัมปทานป่าไม้ เมื่อปี ๒๕๓๒ ก็ยังมีการลักลอบตัดไม้โดยนายทุนและคนของรัฐเสมอมา (เส่นท์ และยศ ๒๕๓๖) อย่างไรก็ตาม การที่ไม่ปราบปรามตัวผู้ลักลอบตัดไม้ ดังกล่าวอย่างชัดเจนและต่อเนื่องกับการที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐบ้าง คนที่มีอำนาจเข้าไปมีผลประโยชน์ จึงทำให้การสร้างภาพลักษณ์ในการตัดไม้ทำลายป่าให้กับกลุ่มตั้งกล่าวว่านั้นยากกว่าชาวมังและกลุ่มชาติพันธุ์บันทีสูง อีกทั้งไม่มีโอกาสในการสร้าง wang ที่ไม่ได้แต่เดียว ข้อกล่าวหาดังกล่าว ที่มากไปกว่านั้นคือ การทำให้มังและกลุ่มชาติพันธุ์บันทีสูง อ่อน ต้องกลับเป็นคนขายของ ด้วยข้อกล่าวหาเรื่องการปลูกฝันและการตัดไม้ทำลายป่า นักกฎหมาย เป็นการสร้างความชอบธรรมและคุณงามความดีให้กับประเทศไทยและต่างประเทศ ในการเข้าไปจัดการและแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะการส่งเสริมพืชเชิงพาณิชย์ ในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์บันทีสูง

๓.๓ หมายคติที่ ๓ มังในภาพลักษณ์ของผู้ทำลายต้นน้ำและใช้สารเคมีบนพื้นที่สูง

ภายหลังที่รัฐบาลได้รับการช่วยเหลือทางด้านการเงินและวิชาการจากต่างประเทศ เพื่อกำจัดการปลูกฝันในเมืองไทยตั้งแต่ต้นทศวรรษ ๒๔๑๐ เป็นต้นมา ด้วยความกดดันจากต่างประเทศ ประมาณกลางทศวรรษ ๒๕๒๐ รัฐบาลเริ่มใช้มาตรการขั้นเด็ดขาด เพื่อยุติการปลูกฝันบนพื้นที่สูง โดยการส่งเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจเข้าไปเผ่าทำลายไร่ฝัน และทรัพย์สินลิ่งปลูกสร้างในไร่ของชาวบ้าน รวมทั้งการจับกุมเจ้าของไร่ไปดำเนินคดีทางศาล ทำให้ชาวบ้านหัวดผัวและเข้าหาลาบกับการปลูกฝันอีกต่อไป ชาวบ้านจึงเริ่ม

๓๙
ชาติพันธุ์และหมายคติ

ທັນນາທຳການເພະປລູກພື້ນເສດຖະກິນຈີເຊີ້ງພານີຍໍຍ່ອງເອົ້ນເພື່ອສ່ວນເຂົາຂາຍໃນຮະບບຕລາດ
ພື້ນຮາບແທນຍ່ອງເອງຈິງເອງຈິງໃນພື້ນທີ່ຈັງຫວັດເຊີ້ງໃໝ່ ເຊີ້ງຮາຍ ແລະແມ່ຍ່ອງສອນນັ້ນ
ມີການສ່ວນເສີມພື້ນເສດຖະກິນພື້ນຍ່ອງຈິງຈັງຕັ້ງແຕ່ປະມານປີ ພ.ສ. ២៥១០
ເປັນຕົ້ນມາ^៦ ໃນຂະໜາດທີ່ຈັງຫວັດອື່ນນັ້ນມີນ້ອຍມາກ (Renard ២០០១, Tapp ១៥៤៧) ພື້ນເສດຖະກິນ
ເຊີ້ງພານີຍໍແບບໃໝ່ທີ່ນໍາໄປສ່ວນເສີມໃນໜຸ່ງບ້ານບັນພື້ນທີ່ສູງນັ້ນມີທັງທີ່ເປັນພັນຮູ້ພັນບ້ານ
ແລະຈາກຕ່າງປະເທດ ປະເທດໄມ້ຢືນຕົ້ນ ໄມດັກ ແລະຜັກສົດ

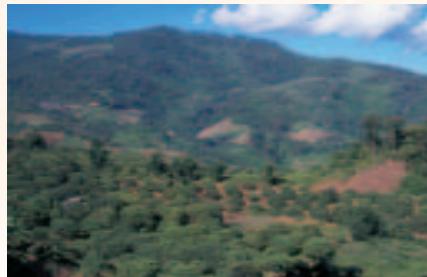
ນອກຈາກພື້ນເສດຖະກິນຈີເຊີ້ງພານີຍໍແລ້ວເທິນໂລຢີທາງການຜລິຕສນຍໍໃໝ່ຍັງໄດ້ຮັບ
ການນໍາເຂົາມາໃນໜຸ່ງບ້ານບັນພື້ນທີ່ສູງດ້ວຍ ເປັນຕົ້ນວ່າ ຮອໂດ ເຄື່ອງຕັດຫຼູ້ ເຄື່ອງພັນຍາ
ປຸ່ງ ແລະສາຣເຄມື່ອງຕ່າງ ຈຸ່າ ເຮັດໄວ້ຮັບການແນະນຳໂດຍທັງເຈົ້າຫ້າທີ່ສ່ວນເສີມການເກຫະຕອງຮັງຈີ
ນາຍຖຸນໃນພື້ນທີ່ ການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງເທິນໂລຢີທາງການຜລິຕສນຍໍໃໝ່ດັ່ງກ່າວ່າຍ່ອມ
ໝາຍເຖິງການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງກໍາລັງໃນການຜລິຕຂອງໜ້າບ້ານດ້ວຍ ທີ່ມາກໄປກວ່ານັ້ນດີ່ອຮະບບ
ການຜລິຕພື້ນເຊີ້ງພານີຍໍນັ້ນເຂົາມາໃນໜຸ່ງບ້ານບັນພື້ນທີ່ສູງພຽງກັບຮະບບ ອຸດມກາຮັນທຸນນິຍມ
ຄວາມສາມາດ ແລະຄວາມຕ້ອງການໃນການເພີ່ມຜລິຕຂອງໜ້າບ້ານຈີນມີມາກຂຶ້ນເປັນທີ່ຄຸນ
ເມື່ອເຫັນກັບປັຈຢ້າຍແລະວິທີການຜລິຕແບບດັ່ງເດີມ ດັ່ງນັ້ນການໃຫ້ຮ່າກຮຽນຈຳປະຕິປະເທດ
ດີນແລະນ້ຳບັນພື້ນທີ່ສູງຈີນມີມາກຂຶ້ນ ພຣ້ອມ ຈຸ່າ ກັບການໃໝ່ ສາຣເຄມື່ອງ

^៦ ໂຮນລັດ ເຮນວັດ ປະມານວ່າງປະມານທີ່ຖຸມເທັງໂດຍຮັງບາລໄທແລະຕ່າງປະເທດເພື່ອສ່ວນເສີມ
ພື້ນເສດຖະກິນພື້ນໃນປະເທດໄທ ຕັ້ງແຕ່ຕົ້ນຈນຄົງປັຈບັນນັ້ນ ລວມແລ້ວປະມານ ២០០ ລ້ານດອລລ່າວ໌ສຫວັງ
(Renard ២០០១)

ในบรรดาภูมิชาติพันธุ์บันที่สูงนั้น ในสายตาของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการพัฒนาแล้ว ชาวมังนับเป็นกลุ่มที่เรียนรู้และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพเศรษฐกิจแบบใหม่ที่รัฐต้องการให้เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ขณะที่ในทศวรรษของเจ้าหน้าที่ป่าไม้และนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินั้น พวากษาลายเป็นตัวการในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติบนต้นน้ำและสร้างภาวะมลพิษแก่คนพื้นราบ จนกระทั่งมีความพยายามในการสร้างกระแสเพื่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวมังกับชาวบ้านพื้นราบในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่ (Renard ๑๙๙๔) และล่าสุดมีการตัดโคนต้นลิ้นจี่กว่าสามหมื่นต้นที่ชาวมังปลูกไว้ในพื้นที่อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน โดยชาวบ้านพื้นราบและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓ (อรัญญา ๒๕๔๓) กระแสความขัดแย้งในลักษณะดังกล่าววนบันดาลจะรุนแรงและขยายวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ ในสุดของสัปดาห์นี้ ซึ่งช่างทรัพยากรธรรมชาติพันธุ์สูงทางภาคเหนือตอนบนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (เอนก ๒๕๓๖) กับทั้งมีความพยายามในการเบี่ยงเบนประเด็นให้กล้ายเป็นเรื่องของความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ภายในประเทศไทยขึ้น (นสพ. นครเชียงราย ๒๕๔๔)

การสร้างวาระกรรมให้ชาวมังเป็นคนชายขอบและการสร้างภาพลักษณ์ให้พวากษาเป็นแพะรับบาปในเรื่องการทำลายต้นน้ำลำธารและการใช้สารเคมีบันที่สูงทำให้สังคมไทยละเลยที่จะทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ว่าปัจจุบันมีชาวบ้านพื้นราบนายทุน และหน่วยงานของรัฐอีกมากมายที่เข้าไปร่วมใช้ทรัพยากรธรรมชาติพันธุ์สูงมากขึ้น นอกจากนั้นแล้วการขาดแคลนน้ำของคนที่อยู่พื้นราบเองก็เป็นผลมาจากการที่มีการใช้น้ำในหมู่คนพื้นราบและภาคธุรกิจอุตสาหกรรมมากขึ้นด้วย เป็นด้านว่าการขยายพื้นที่ทำสวนผลไม้ การปลูกสร้างรีสอร์ฟ การทำสานมอล์ฟ และโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีส่วนในการทำให้ปริมาณน้ำในลำห้วยลดน้อยลงไปทั้งลิ้น ที่มากไปกว่านั้นก็คือ การเกิดภาวะเปลี่ยนแปลงทางอากาศบนพื้นผิวโลก (El Nino และ La Nina) ซึ่งมีใช้เพียงประเทศไทยเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบในเรื่องนี้ (National Geographic ๑๙๙๗)

การที่เกษตรกรชาวมังในบางชุมชนรับเอกสารรูปแบบการเกษตรเชิงพาณิชย์และอุดมการณ์ทุนนิยมเข้าไปอย่างเต็มตัวนั้น ทำให้พวกรำมังที่จะทำการผลิตพืชเงินสดเพื่อป้อนเข้าสู่ระบบการตลาดเป็นหลัก ด้วยเหตุผลที่ว่าต้องการนำเงินมาใช้จ่ายในการลงทุนและลิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นรูปแบบการเกษตรแบบพึ่งตนเองจึงเริ่มที่จะหมดสิ้นไป อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่ง คือ การเลิกผลิตผื้นแล้วหันมาปลูกพืชเงินสดอย่างอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์บุนที่สูงในประเทศไทยมิได้หมายถึงการลิ่งสุดของปัญญาเสพติดในภูมิภาคนี้ แต่กลับก่อให้เกิดการไหลบ่าเข้ามายังเชื้อโรคร้ายและยาบ้าจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างพม่าและลาว ซึ่งมีกลุ่มชาติพันธุ์บุนที่ส่วนน้อยอาศัยอยู่และรัฐบาลกลางไม่สามารถเข้าควบคุมได้ ปัญหาทางสังคมอันมีต้นเหตุมาจากการเสพและการค้าเชื้อโรคร้ายและยาบ้าในชุมชนมังและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ บนพื้นที่สูงนั้นพบว่ามีมากขึ้นกว่าในสมัยที่พวกรำมังปลูกผื้นอยู่ (ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ ๒๕๓๖, The Nation ๒๐๐๐)

๓.๔ นายาคติที่ ๔ มังกับยาบ้า

ภาพลักษณ์ของชาวมังซึ่งในระยะที่ผ่านมาได้ถูกสร้างให้เป็นตัวแทนของทุกกลุ่มชาติพันธุ์บุนพื้นที่สูงทางภาคเหนือของประเทศไทย ตั้งแต่ยุค “แมวแดง” เป็นต้นมาจนนั้น ยังมิได้เลือนหายไปจากสังคมไทย เมื่อใดก็ตามที่กลุ่มชาติพันธุ์บุนที่สูงต้องกลับเป็นข่าวทางสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์หรือโทรทัศน์ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ หากผู้ทำสื่อเหล่านี้ไม่สามารถแยกแยะได้อย่างชัดเจนว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไหน ก็มักจะตีขลุบเอว่าเป็นมังไปเสียหมด ที่พบทั้งนับอย่างมากในปัจจุบันก็คือ การเสนอข่าวอย่างผิดพลาดทางหน้าหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ ในการลืมของการจับกุมยาเสพติดประเทศไทยบ้า

ตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕ หนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ พาดหัวข่าว “ตร. แม่ปิงโซเชียล รวมมั่ง ๓ หนุ่มสาวเข้าค้อร์ทขายยาบ้า ยึดเงินได้อีก ๑ ล้าน” สองคนแรกนั้นนามสกุล “แสนมี” อายุบ้านดอยล้าน หมู่ที่ ๔ ตำบลลาวี อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ส่วนคนที่สองนั้นนามสกุล “ยีปา” อายุบ้านผีลู หมู่ที่ ๙ ตำบลแม่นาเติง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทางสมาคมฯ มั่งในจังหวัดเชียงใหม่ต้อง วิ่งเต้นทำหนังสือพร้อมกับชี้แจงข้อเท็จจริง และให้หนังสือพิมพ์ดังกล่าวแก่ข่าว เพราะว่า นามสกุลของบุคคลดังกล่าวบ่อยอย่างชัดเจนแล้วว่าเป็นคนลี้ซtru และไม่มีหมู่บ้านมั่งอยู่ในพื้นที่ดังที่ระบุนั้นด้วย เรื่องการตามแก่ข่าวและชี้แจงข้อเท็จจริงแบบนี้เกิดขึ้นบ่อยมาก จนกลายเป็นงานหลักอย่างหนึ่งของสมาคมฯ มั่งไปแล้ว

ท่านกaltungการให้ลบ่าเข้ามาจากภายนอกประเทศของยาบ้าในปัจจุบันนั้น ไม่ว่าจะเป็นในสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ใดก็ตาม ย่อมหนีไม่พ้นที่จะมีคนเข้าไปมีผลประโยชน์ กับเรื่องดังกล่าว ยิ่งเป็นในสังคมมั่งและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ บันที่สูงในภาคเหนือด้วยแล้ว ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยที่พวกรเข้าจะเข้าไปเกี่ยวข้อง เพราะชุมชนของพวกรเข้าเป็น เส้นทางผ่านของการล่าเลี้ยงยาบ้าจากบริเวณชายแดนพม่าและลารเข้าสู่ประเทศไทย พวกรเข้าจึงต้องตกเป็นเครื่องมือของผู้ผลิตและนายทุนในการบวนการค้ายาบ้าดังกล่าว นอกจานนี้แล้วประชากรบนพื้นที่สูงเป็นจำนวนมากยังตกเป็นทาสของยาบ้าโดยไม่รู้ตัว ก่อให้เกิดปัญหาความแตกแยกในครอบครัวและในหมู่เครือญาติอย่างมากมาย ดังที่ เพื่อนชาวมั่งคนหนึ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์กล่าวว่า “สมัยที่มีการสรุรระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับ ฝ่ายคอมมิวนิสต์นั้นการสูญเสียผู้นำและชายลcroftารในชุมชนมั่งยังมีมากไม่เท่ากับการ ที่ยาบ้าเข้ามาในปัจจุบัน” (บรรจง ๒๕๕๓) ดังนั้นผู้นำชุมชนและเครือญาติในหลาย ๆ พื้นที่จึงได้พยายามหันกลับมาเรื่องฟื้นಆರಾರ್ಥಿಪಾಲಯನอกชุมชน ซึ่งพวกรเข้าไม่สามารถ ที่จะเข้าไปควบคุมได้

การที่ภาพลักษณ์ในทางลบของชาวมั่งได้ถูกสร้างขึ้นโดยรัฐและสื่อมวลชน ในทางที่ผิด ๆ ตลอดมา ทำให้ผู้คนในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านหรือเจ้าหน้าที่ ของรัฐก็ตามเกิดเข้าใจชาวมั่งไปในทางที่ผิด ๆ ยิ่งสื่อมวลชนไปเสนอข่าวว่าเป็นชาวมั่ง

บ่อยเท่าใด การรับรู้และความเข้าใจผิดของผู้คนในสังคมไทยย่อ渑วีมากขึ้นเท่านั้น ที่มากไปกว่านั้นก็คือ การก่อให้เกิดอคติทางชาติพันธุ์ขึ้นอันนำไปสู่การเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่างๆ ที่ต่อกรุ่นชาติพันธุ์มังและอื่น ๆ บนพื้นที่สูง และความพยายามของเจ้าหน้าที่บางกลุ่มที่จะโยงเข้ากับประเด็นทางการเมืองอื่น ๆ อย่างกรณีความขัดแย้งระหว่างชาวมัง กับเจ้าหน้าที่ตำรวจจากหลายจังหวัดตาก เมื่อคลาสปี ๒๕๔๑ ได้ถูกพยายามเชื่อมโยงเข้ากับค้าอาวุธสงครามที่ทหารกลุ่มนึงนำมาจากประเทศไทย กับการโยงเข้ากับปัญหาทางการเมืองของกลุ่มมังที่อยู่ในวัดถ้ำกระบอก จังหวัดยะลา เป็นต้น (ประสารที่ ๒๕๔๑)

การสร้างภาพลักษณ์ของมังและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นบนที่สูงว่าเป็นผู้ดื้้าและเสพยาเสพติด จึงเป็นเพียงการกล่าวถึงกลุ่มคนปลายแಡดที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือของกระบวนการค้ายาเสพติดเท่านั้น ในขณะที่ละเลยช่องข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ดื้้ายไร้ใหญ่และผู้อยู่เบื้องหลังจริง ๆ แล้วคือผู้ค้าในเมืองและคนของรัฐนั้นเอง ในล้วนของผู้กำหนดนโยบายของรัฐนั้น การที่ได้ซัมซับเอาแต่ภาพลักษณ์ในทางลบอยู่บ่อย ๆ นั้นมีผลอย่างมากต่อการนำไปกำหนดนโยบายที่เข้มงวดและมีอคติต่อชาวมังและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่สูงอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นทางด้านความขัดแย้งทางลัทธิการเมืองอย่างในอดีต เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและยาเสพติด ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่สามารถโยงให้เข้ากับประเด็นเรื่องความมั่นคงของชาติได้ทั้งสิ้น จึงมิใช่เป็นเรื่องแปลกที่มังและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นกล้ายเป็นผู้ต้องหากองกระบวนการพัฒนาและเป็นพวกที่บ่อนทำลายประเทศชาติ เพราะจะนั่นงานทางด้านนโยบายและการศึกษาวิจัยในระยะที่ผ่านมาจึงไม่ได้ให้ความสนใจที่จะทำความเข้าใจวิถีชีวิตที่แท้จริงซึ่งมีความหลากหลายของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์กับขาดการศึกษาถึงความพยายามของชาวบ้านในการสร้างระบบภูมิคุ้มกันของชุมชน โดยอาศัยพื้นฐานวัฒนธรรมที่มีอยู่มากันน้อยเพียงใด

๔. สู้ความรุ้-ความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับมัง

๔.๑ ระบบภูมิปัญญาพื้นบ้านกับการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมัง

การที่ว่าทกรรมว่าด้วยความเป็นมังและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่สูงถูกสร้างให้เป็นภาพที่น่าเกลียดชังและเป็นผู้บ่อนทำลายประเทศชาติดังกล่าว ส่งผลโดยตรงต่อการ

งานโยบายแบบบันลุงล่างของรัฐและหน่วยงานพัฒนาในระยะที่ผ่านมา โดยชาวบ้านเป็นเพียงผู้ที่ถูกกระทำตลอดมา อย่างไรก็ตาม จุดด้อยของทิศทางการพัฒนาดังกล่าวได้ถูกเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นเมื่อมีการเกิดขึ้นขององค์กรพัฒนาเอกชนในช่วงทศวรรษที่ ๒๕๒๐ กระแสห้องถูนิยมและการรื้อฟื้นระบบภูมิปัญญาพื้นบ้าน และนโยบายการกระจายอำนาจของรัฐไปสู่ระดับท้องถิ่นในปัจจุบัน ในการถือของกลุ่มชาติพันธุ์มังนากพัฒนาองค์กร พัฒนาเอกชน และนักวิชาการมีบทบาทอย่างมากต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนและการต่อยอดความคิดของชาวบ้านให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ดังจะขยายตัวอย่างสองกรณีที่พบรอบในชุมชนมังบ้านแม่สาใหม่และเครือข่ายหมู่บ้านใกล้เคียงในจังหวัดเชียงใหม่ กับการที่ชาวมังที่ได้รับการศึกษาและเข้ามาอยู่ในเมืองได้พยายามรวมกลุ่ม จัดตั้งเป็นองค์กรขึ้นมาเพื่อเข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนมัง พร้อมกับทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการปกป้องและชี้แจงข้อเท็จจริงให้ปรากฏต่อสาธารณะในสังคมไทย

๔.๒ บัวช้ำดงเช็ง : การนิยามความหมายใหม่เพื่อสร้างป่าชุมชน

ดงเช็ง (Ntoo Xeeb) เป็นต้นไม้ซึ่งชุมชนมังแต่ละชุมชนสถาปนาขึ้นเพื่อเป็นที่สถิตของเจ้าที่ (Thwv Tim หรือ Xeeb Teb Xeeb Chaw) เมื่อใดก็ตามที่มีการจัดตั้งชุมชนขึ้นใหม่ ผู้นำพิธีกรรมของหมู่บ้านจะต้องสถาปนาต้นไม้ดงเช็งขึ้น เพื่อทำหน้าที่คุ้มครองอาณาบริเวณเข้าหรือลำทวยซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนนั้น ๆ โดยเลือกเอาต้นไม้ที่มี

๔๔

ชาติพันธุ์และมายาคติ

ความแข็งแกร่งและใหญ่ที่สุด ซึ่งอยู่ในไก่จากหมู่บ้านนัก ในวันทำพิธีสถาปนา ก็ใช้ไก่ตัวผู้สีแดงคู่หนึ่งหรือหมูดำหนึ่งตัว เหล้า อูป เทียน และกระดาษเงินกระดาษทอง ไปกระทำพิธีที่ต้นไม้ และอัญเชิญเจ้าที่มาสถิตที่ต้นไม้ดังกล่าว กับขอให้คุ้มครองดูแล สมาชิกทุกคนในชุมชนให้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ ภัยอันตรายจากธรรมชาติและมนุษย์ รวมทั้งคุ้มครองลัตตัวร่องเสียงและพืชผักที่ปลูกในไร่ในสวน หลังจากนั้นจะมีพิธีบูชาเป็นประจำทุกปี ปีละครั้ง โดยกระทำกันในช่วงวันเทศกาลปีใหม่เป็นหลัก การสถาปนาดงเชิง เพื่อให้เป็นต้นไม้คู่ชุมชนของชาวมังดังกล่าวได้กระทำสืบทอดกันมานานกว่าสองร้อยปี ตั้งแต่ก่อนที่บรรพบุรุษจะอพยพจากทางตอนใต้ของประเทศจีนมาสู่บริเวณภาคเหนือ ของประเทศไทยในปัจจุบัน

ท่ามกลางกระแสดงความขัดแย้งในยุคของการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ บนพื้นที่สูงทางภาคเหนือที่นับวันแต่จะรุนแรงขึ้นตลอดระยะเวลาประมาณเกือบสอง พศวรรษที่ผ่านมา ชาวบ้านในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นชาวน้ำที่ราบหรือบนที่สูง ต่างก็มีการรื้อฟื้นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่ารอบ ๆ ชุมชนขึ้น ในส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูงนั้นจะเรียกป่ากาเกอะญอเป็นกลุ่มที่มีความเด่นชัดที่สุดในเรื่อง ดังกล่าว ในขณะที่ชาวลักษณ์ของชาวมังนั้นเป็นกลุ่มที่มีแต่การทำลายป่า ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะนับกลุ่มผู้นำทางพิธีกรรมของชุมชนมังและนักพัฒนาองค์กรเอกชนมัง จึงได้ร่วมกันขยายบทบาทและหน้าที่ของต้นดงเชิงให้มากขึ้น โดยให้ทำหน้าที่ในการ คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณป่าในพื้นที่ต้นน้ำนั้น ๆ ทั้งหมด พร้อมกับ การทำหน้าที่ลงโทษผู้ล้มเมิดกฎหมายห้ามบ้านที่ได้ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์การฟื้นฟู และอนุรักษ์ป่าในบริเวณนั้นด้วย

ในกรณีของชุมชนบ้านแม่สาใหม่ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่นั้น มีการตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนขึ้นมาทำหน้าที่ในการกำหนดแนวทางป่าดงเชิง วางแผนขยายพื้นที่ป่าดงเชิงเพิ่มเติมในแต่ละปี กำหนดกฎหมายห้ามบ้านที่ใช้สอยประโยชน์จากป่า และลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายห้ามบ้าน ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้เริ่มกำหนดพื้นที่ป่าดงเชิงขึ้น ประมาณ ๑๐๐ ไร่ จากนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้ขยายเป็น ๒,๔๐๐ ไร่ โดยมีการทำแนวกันไฟและจัดเตรียมเฝ้าระวังไฟป่าตลอด ๒๔ ชั่วโมงในฤดูแล้ง สำหรับมาตรการลงโทษผู้ล้มเมิดกฎหมายห้ามนั้น เป็นต้นว่าผู้ที่เข้าไปหาผลผลิตจากป่าดงเชิงโดยมิได้

ขออนุญาตนั้นจะถูกปรับ ๒๐๐ บาท ยิงกันหนึ่งตัวจะถูกปรับ ๑,๐๐๐ บาท และยิงสัตว์ป่าสี่เท้าจะถูกปรับ ๓,๐๐๐ บาท ฯลฯ

เพื่อให้แนวคิดเรื่องป่าดงเช้งของบ้านแม่สาใหม่เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐและสังคมไทยพื้นราบ กับให้มีการขยายผลไปยังชุมชนมังอื่น ๆ ด้วย ผู้นำชุมชนแม่สาใหม่จึงได้วร่วมกับนักพัฒนาองค์กรเอกชนจัดพิธีสักการะป่าดงเช้ง ครั้งใหญ่ขึ้นในเทศบาลป่าใหม่มัง ในวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๔๑ โดยเชิญเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในพื้นที่ นักพัฒนาองค์กรเอกชน นักวิชาการ นักเขียน นักข่าว และชาวบ้านทั้งที่เป็นหง และกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อนบ้าน ทั้งหมดประมาณ ๓๐๐ คน เข้ามาร่วมกิจกรรมในวันดังกล่าว กิจกรรมหลักในวันนั้นนอกจากการสักการะต้นดงเช้งแล้วยังมีการจัดเวลาที่เสนา革ีร์กับ บทบาทขององค์กรชาวบ้านและระบบวัฒนธรรมชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่าพิธีและกิจกรรมดังกล่าวได้จัดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรม การบูชาเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวาระที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ ครบ ๕๐ ปี กับขบวนการเคลื่อนไหวในเรื่องการกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สู่ชุมชน ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ด้วย

หลังจากกิจกรรมบูชาดงเช้งของบ้านแม่สาใหม่ในวันดังกล่าวแล้ว ผู้นำ ชาวบังในหมู่บ้านไกลเดียงได้นำเอารูปแบบในการเพิ่มบทบาทและอำนาจในการคุ้มครอง ให้ครอบคลุมถึงทรัพยากรธรรมชาติตั้งกล่าวไปขยายต่อในชุมชนของตน จนกระทั่งเกิดเป็น เครือข่ายสิ่งแวดล้อมมังอื่นในเวลาต่อมา วัดถุประสังค์หลักกี้คือต้องการสร้างจิตสำนึก ให้คนในชุมชนเข้ามายึดบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติรอบ ๆ บริเวณหมู่บ้าน ของตนให้มากขึ้น กับขยายแนวคิดตั้งกล่าวไปยังชุมชนมังอื่นจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป และ ประการที่สำคัญที่สุดคือ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ในทางบวกให้เกิดขึ้นกับพื้นท้องมัง ในประเทศไทย เพื่อลบล้างข้อกล่าวหาและความเชื่อใจที่ผิด ๆ ที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์มัง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

**๔.๓ การรื้อฟื้นความเข้มแข็งของระบบเครือญาติเพื่อแก้ไขปัญหา夷ເສພດີ
เช่นเดียวกับชุมชนบนพื้นที่สูงอื่น ๆ ในประเทศไทย ชุมชนมังบ้านแม่สาใหม่
ประสบปัญหารဌေງຍາເສພດີມາເປັນຮະຍະເວລາອັນຍາວນານ ປະມານກ່ອນປີ ພ.ສ. ២៥៥៥**

๔.๖
ชาติพันธุ์และมายาคติ

ชาวบ้านแม่ส่าใหม่ปลูกผืนเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก หลังจากนั้นเริ่มลดลงไปเรื่อยๆ เพราะนโยบายการผ้าถุงฟันของรัฐบาล อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ชาวบ้านเลิกปลูกผืนแล้วปรากฏว่าเอโรอีนได้เข้ามาแทนที่ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ญาติจากบ้านป่าเกี้ยะอำเภอสะเมิง ได้นำเอโรอีนมาให้ครอบครัวหนึ่งที่นี่ใช้รักษาโรคแทนผืน ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์เกี่ยวกับโภชของมัน ชาวบ้านจึงนำมานึ่งเปลี่ยนกันสูญหักห้ามห้าม จนก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมาในชุมชน ต่อมาเมื่อมีการทะลักของยาบ้าเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น ยาบ้าก็ได้กล้ายมาเป็นยาเสพติดชนิดใหม่แทนเอโรอีนในชุมชนแม่ส่าใหม่ จากการรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์เดือนชั้น (Nation ๒๐๐๐) ในจำนวนประชากรบ้านแม่ส่าใหม่ที่มีประมาณ ๑,๔๐๐ คนนั้น ส่วนใหญ่แล้วเคยเสพหรือกล้ายเป็นทาสของยาเสพติดประเภทเอโรอีนและยาบ้ามาก่อน จากการประมาณการของผู้นำชาวบ้านในแต่ละวันจะมีการบริโภคยาบ้าประมาณ ๕๐๐ ถึง ๗๐๐ เม็ด และเอโรอีนประมาณครึ่งกิโลกรัม ยอดเงินที่ขายยาบ้าให้คนภายนอกชุมชนนั้นเฉลี่ยแล้วประมาณ ๖๐,๐๐๐ ถึง ๗๖,๐๐๐ บาทต่อวัน และยอดขายเอโรอีนตกวันละประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาท

การแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านแม่ส่าใหม่นั้น เริ่มต้นจากการนำเอาผู้ติดยาไปบำบัดที่ศูนย์บำบัดยาเสพติดในพื้นที่ แต่ก็มักจะไม่ได้ผล เพราะหลังจากกลับเข้าสู่ชุมชนแล้วมักจะกลับไปเสพใหม่ในทุกราย จากนั้นจึงมีโครงการบำบัดในชุมชนขึ้น ด้วยความคิดที่ว่าเพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดได้รับการดูแลทางด้านจิตใจจากสมาชิกในครอบครัวและกลุ่มเครือญาติ โครงการดังกล่าวเป็นความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการหมู่บ้านกับคณะกรรมการทำงานจากคณะกรรมการแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่อนามัยและตำรวจ อย่างไรก็ตาม รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งกล่าวก็ไม่ประสบผลสำเร็จในระยะยาว เพราะมิได้ดำเนินถึงความเหมาะสมของวัฒนธรรมชุมชนเป็นหลัก (ประลิทธิ์ และคณะ ๒๕๓๘) ความขัดแย้งที่เห็นเด่นชัดก็คือการแต่งตั้งอาสาสมัครเพื่อติดตามพฤติกรรมของผู้เข้ารับการบำบัดนั้นเป็นการแต่งตั้งให้ผู้ที่มีวิญญาณอย่างกว่าไปดูแลผู้ที่อาจสกปรก และการแต่งตั้งให้ไปจับผิดคนในตระกูลอื่น ซึ่งทั้งสองกรณีดังกล่าวเป็นการขัดต่อขนบธรรมเนียมปฏิบัติของคนมองอย่างลึกลับ

เมื่อต้องพบกับทางตันในการแก้ไขปัญหาเสพติดดังกล่าว ผู้นำตระกูล จึงได้หันกลับมาใช้ระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติในการควบคุมพฤติกรรมการเสพ และขายยาเสพติดของสมาชิกในตระกูล โดยเริ่มจากการบังคับให้สมาชิกทุกคนเข้ามา ร่วมประชุมกันในบ้านของผู้นำ แล้วมีการประจานพฤติกรรมของผู้เสพและขายยาเสพติด กับบังคับให้เลิกให้ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยสมาชิกคนอื่น ๆ จะคอยเป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในเรื่องอาหารการกินในระยะพักฟื้น ในรายที่ไม่ยอมรับกฏเกณฑ์ ของกลุ่ม ก็จะมีการสร้างที่กักขังของตระกูลขึ้นเพื่อเป็นการประจานต่อสาธารณะ ซึ่งใน วัฒนธรรมของชาวมังนัน โดยกระบวนการดังกล่าวแล้ว เป็นการกอบกู้ชื่อเสียงและ สร้างเกียรติภูมิให้กับสมาชิกในตระกูลมากกว่าการทำลายซึ่งกันและกัน

การประชุมสมาชิกภายในกลุ่มแซ่ตระกูลนั้นจัดให้มีขึ้นเป็นประจำทุกสองเดือน และในทุก ๆ หนึ่งเดือนจะมีการประชุมรวมทั้งสี่แซ่ตระกูล นอกจากสมาชิกของแซ่ตระกูล ในหมู่บ้านนี้แล้ว ยังมีการขยายไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงด้วย กิจกรรมในระยะต่อมา มีได้เน้นเฉพาะการควบคุมพฤติกรรมผู้ติดยาเท่านั้น แต่ได้เน้นการฝึกอบรมเกี่ยวกับ คุณค่าทางวัฒนธรรมของมัง กับมีการเน้นให้สมาชิกที่เป็นคนรุ่นใหม่แต่ละคนเลือก เรียนวิชาความรู้ด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ยาสมุนไพร บทสาดในพิธีแต่งงานและ พิธีศพ ฯลฯ เพื่อไม่ให้ไปใช้เวลาภัยยาเสพติด รวมทั้งมีการเชิญวิทยากรจากข้างนอกชุมชน เข้าไปให้ความรู้ใหม่ ๆ แก่สมาชิกในกลุ่มแซ่ตระกูล^{๔๙}

แม้ว่าความพยายามของผู้นำตระกูลและคณะกรรมการหมู่บ้านจะประสบผล ในระดับหนึ่ง แต่นั่นก็มิได้หมายถึงว่าปัญหาเสพติดในหมู่บ้านแม่สาไหเมจะลดลงไป กว่าเดิม ในทางตรงกันข้าม กลับเพิ่มความรุนแรงมากยิ่งขึ้นทุกวัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหมู่บ้าน ดังกล่าวเป็นจุดผ่านของเส้นทางการล้าเลียงยาเสพติดจากชายแดนพม่าเข้าสู่ประเทศไทย หมู่บ้านดังกล่าวเป็นหมู่บ้านเปิด ซึ่งผู้คนลัญจຽปมาระหว่างหมู่บ้านนี้กับหมู่บ้านใกล้เคียง

^{๔๙} กลุ่มชาติพันธุ์มังนับญาติโดยการสืบทอดความสัมพันธ์ผ่านทางฝ่ายชาย (Patrilineal Descent) จะนับ การสืบทอดและลงรายชื่อลงในแผ่นผังแสดงความสัมพันธ์ทางเครือญาติจึงนิยมนับแต่พี่ยังผู้ชายเป็นหลัก โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับหญิงที่เกิดในตระกูลแล้วภายหลังแต่งงานออกไปสู่ตระกูลอื่นกับหญิงในตระกูล อื่นที่แต่งงานเข้ามาเป็นสมาชิกในตระกูลของตัวเอง

และในเมืองตลดดทั้งเวลากลางวันและกลางคืน จึงเป็นการยากที่จะควบคุมไม่ให้ยาเสพติดหลักเข้ามาในหมู่บ้านได้ ซึ่งเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกินกำลังความสามารถของผู้นำในชุมชนในการเข้าไปจัดการ

๔.๔ การจัดตั้งองค์กรมั่ง

การที่เยาวชนมั่งรุ่นใหม่ที่เข้ามาศึกษาเล่าเรียนและทำงานในเมืองได้พยายามรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งเป็นองค์กรตัวแทนพื่อน้องมั่งนั้นเป็นผลลัพธ์เนื่องมาจาก ประการแรก การที่ภาคลักษณ์ของคนมั่งมักจะอกโภคในทางลบอยู่เสมอ ๆ และไม่มีองค์กรตัวแทนของชาวมั่งในการชี้แจงข้อเท็จจริง ประการที่สอง ทิศทางการพัฒนาในระยะที่ผ่านมา ยังขาดการมีส่วนร่วมของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะในกระบวนการคิดและวางแผนร่วมกัน นอกจากรัฐบาลแล้วผลของการพัฒนานั้นบันทึกแต่จะทำให้วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ สูญหายไป ประการสุดท้ายคือ การที่พากษาเริ่มกลับมาด้วยความเป็นอัตลักษณ์ของตัวเอง ท่ามกลางกระแสท้องถิ่นนิยมและโลกภัยวัตน์

ในระดับของกลุ่มนักศึกษาและเยาวชนนั้นเกือบจะทุกจังหวัดมีการรวมกลุ่มกันเพื่อพึงพาอาศัยกันระหว่างที่เข้ามาศึกษาและใช้ชีวิตอยู่ในเมือง กับทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเนื่องในโอกาสต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม มีเฉพาะกลุ่มเยาวชนมั่งในกรุงเทพฯ และเชียงใหม่เท่านั้นที่มีกิจกรรมต่อเนื่องตลอดมา โดยในจังหวัดเชียงใหม่นั้นได้มีการจัดตั้งเป็นสมาคมอย่างถูกต้องตามกฎหมายในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ นอกจากจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนและศูนย์รวมของชาวมั่งที่เข้ามาอยู่ในเมืองแล้วสมาคมฯ

ยังได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือประเทศชาติในการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ด้วย เป็นต้นว่าโครงการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ในชุมชนมัง โดยบุคลากรที่เป็นคนมัง โครงการประสานและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมัง โดยอาศัย พื้นฐานของวัฒนธรรมมังเป็นหลัก โครงการสนับสนุนการเรียนการสอนวัฒนธรรมมัง ในชุมชน โครงการให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนมังที่เข้ามาเรียนในเมือง และมีการจัดงาน เทิดพระเกียรติในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุครบหกรอบ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยเสริมงานทาง ด้านการพัฒนาดังกล่าวมักจะได้รับการติดตามและสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิดจากทาง ราชการ โดยเฉพาะฝ่ายสภาความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่ทางราชการ ยังคงมีแต่ภาพลักษณ์ของชาวมังในลักษณะที่เป็นกลุ่มก่อการร้ายและผู้สร้างปัญหา ให้กับประเทศไทยอยู่ตลอดมา

๕. บทสรุป

ภายใต้บบริบทของความเป็นชนกลุ่มน้อยที่ปราศจากชื่อโอกาสในการสร้าง ภาพลักษณ์ของตน ไม่มีช่องทางที่จะสามารถแสดงห้อนข้อคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ที่ถูกคนอื่น กำหนดให้ และไม่มีโอกาสชี้แจงเกี่ยวกับบบริบทความเป็นจริงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ภาพลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มังที่ปรากฏต่อสาธารณะในสังคมไทยจึงเป็นมายาคติ ที่ถูกสร้างขึ้นโดยคนภายนอกมาต่อ ซึ่งโดยมากแล้วจะเป็นเรื่องในทางลบที่แสดง ให้เห็นว่าพวกเขายังเป็นคนที่ก่อแต่ปัญหาให้กับประเทศไทย บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ และเป็นพวกที่ไม่มีการพัฒนา โดยกระบวนการนี้เองจึงเป็นการผลักดันให้พวกเขากลายเป็น คนชายขอบไปโดยปริยาย

การที่สังคมไทยพยายามสร้างมาตรฐานความเป็นชนกลุ่มน้อยบนพื้นที่สูง หรือชาวเขา โดยอาศัยแต่ภาพลักษณ์ในทางลบของคนมังที่ถูกสร้างขึ้นนั้นมาเป็นตัวแทน ของทุกกลุ่ม ทำให้ผู้คนในสังคมไทยขาดความเข้าใจที่แท้จริงถึงความหลากหลายทาง วัฒนธรรมในภาคเหนือ โดยมักจะเข้าใจแต่เพียงในภาพรวมว่าภาคเหนือนั้นประกอบ

ไปด้วยคนพื้นราบกับคนบนที่สูงเท่านั้น และเมื่อได้ก็ตามที่นึกถึงภาพของคนบนที่สูงก็จะมีแต่ภาพของกลุ่มชาติพันธุ์มังเป็นหลัก ที่มากไปกว่านั้นก็คือความเข้าใจที่ผิด ๆ ดังกล่าวนั้น เป็นมา ya คติที่มีผลอย่างมากต่อการเสนอข่าวของสื่อมวลชน และการกำหนดนโยบายที่เน้นแต่เรื่องการสร้างความกดดันและการสมอกลุมกเลินทางชาติพันธุ์ดังที่เป็นอยู่ในอดีตและปัจจุบัน

ในความเป็นจริงแล้ว สังคมไทยไม่ว่าจะเป็นในพื้นราบหรือบนที่สูง เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์มาตั้งแต่อีต แต่ละกลุ่มก็มีความสัมพันธ์ในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมาตลอด การที่สื่อมวลชนและรัฐพยายามสร้างภาพลักษณ์ในลักษณะที่เป็นภาพทางลบและเป็นการทำลายกลุ่มที่ไม่สามารถตอบโต้ได้ จึงเป็นประเด็นที่ประบاغอย่างยิ่งในการที่จะนำไปสู่ความมีอุดติทางชาติพันธุ์ และการลูกชิ้นตอบโต้ของกลุ่มคนที่ถูกกลอกดันให้จันตรอกในที่สุด ฉะนั้นผู้เขียนจึงใคร่ที่จะเสนอแนะว่าในกรณีของสื่อมวลชนนั้น การเสนอข่าวประเภทอาชญากรรมและการกระทำผิดกฎหมายต่าง ๆ ควรจะเน้นที่ตัวบุคคลผู้ที่ตกเป็นข่าวนั้น ๆ หากกว่าการระบุกลุ่มชาติพันธุ์ เพราะปัจจุบันบุคคลหรือกลุ่มคนนั้น ๆ มิได้เป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมด หากมีความจำเป็นจะต้องเสนอข่าวโดยการระบุกลุ่มชาติพันธุ์ลงไป ก็จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใดจริง ไม่ควรจะเป็นการตีข้อมูลหรือเดาเอาว่าเป็นมังหรือกลุ่มชาติพันธุ์ใด กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งอย่างที่กระทำกันอยู่ในอดีตและปัจจุบัน ในส่วนของข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ผู้เขียนปรารถนาที่จะเห็นงานวิจัยในลักษณะที่เป็นการวิเคราะห์ถึงบริบทแท้จริงที่อยู่เบื้องหลังของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น กับเน้นการสะท้อนเสียงจากภายในของกลุ่มที่ถูกกลอกดันให้กลายเป็นคนชายขอบมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจถึงความรู้สึกที่แท้จริงของคนที่ถูกกระทำกับเป็นการสร้างความหลากหลายทางความคิดและแบ่งนุ่มนวลให้มากขึ้นในวิชาการทางด้านชาติพันธุ์

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤชดาภรณ์ วงศ์ลดารมณ์. ๒๕๔๓. “ความเป็น ‘พวກเรา’ และ ‘พวກเขา’ ในสังคมไทย : การรายงานข่าวเกี่ยวกับชาวเข้าในทางกรรมหนังสือพิมพ์ไทย” วารสารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๑๙-๒๐(๓) : ๑๑-๔๔

ประภาส จารุเสถียร, พลเอก. ๒๕๐๙. ชาวเข้าในประเทศไทย กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย

ประสิทธิ์ ลีปีรีชา. ๒๕๔๗. “กลุ่มชาติพันธุ์มังกับปัญญาสภาพเดพติด” ใน สังคมศาสตร์ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) (๑๑) : ๑๓๖-๑๖๕

ประสิทธิ์ ลีปีรีชา และคณะ. ๒๕๓๘. รายงานการวิจัยประเมินผล โครงการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันการใช้สารเดพติดในชุมชนแม่ส่าไห่ม' เชียงใหม่ : ศูนย์ชาติพันธุ์และการพัฒนาสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาควิชาจิตเวชศาสตร์. ๒๕๓๖. รายงานผลการทดลองดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันการใช้สารเดพติดในชุมชน บ้านแม่ส่าไห่ม' ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มนตรา (นามแฝง). ๒๕๔๑. “เปิดอก” แสวง ชำนาญกิจกับเสี้ยวชีวิตที่มีค่า ใน ดิฉัน ๒๓ (๕๔๐) : ๒๕๖-๕๗.

รวมศักดิ์ ไชยโกมินทร์, พลตรี. ๒๕๒๔. การใช้ชาวไทยภูเขาและชนกลุ่มน้อยปฏิบัติการทางทหารในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย วิทยานิพนธ์วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

เสน่ห์ งามริก และยศ สันตสมบัติ, บรรณาธิการ. ๒๕๓๖. ป้าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา เล่ม ๑ ป้าเขตต้อนกับภาพรวมของป้าชุมชนในประเทศไทย สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

สีฟ้า (ครีฟ้า มหาวรรณ, ม.ล.) ม.ป.ป. ใต้ฟ้าสีคราม กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลังวิทยา

หนังสือพิมพ์นครเชียงราย ๒๕๔๔. “มังเตรียมแยกดินแดนใหม่ ‘ເປົ້າ’ ภาคเหนือ ฝั่น ២០ ปีปกครองตนเอง” ปีที่ ១២ ฉบับที่ ៣៣ วันที่ ២១-៣០ เมษายน ២๕๔៤ ន.๑
อรัญญา ศิริผล ២๕๔៣. ყຸທອກປິດປະຕູຕືມ້າທີ່ນ່ານ

www.bkknews.com/weekend/

บรรณจักษร สัตยานุรักษ์ ២๕๔២. “ຈາກຄົນອກສູ່ຄົນຫຍ່ອບ,” ຕິລປົວຜົນຮຽມ, ២០.១២ (ຕຸລາຄມ)

อานันท์ ກາຍຸຈັນພັນອຸ້ນ. ២៥៤៣. ພັນນາກາຮອງຊື່ວິຕແລະວັນນອຣນລ້ານນາ ໂຄງກາຮຕໍາຮາ
ມາວິທຍາລັຍ ສຳນັກຫອສຸດມາວິທຍາລັຍເຊີ່ຍໃຫມ່ ກຽມເທິງ : ມິຕຣນວາ
ກາຮພິມພໍ

ເອັນກ ນາຄະບຸຕຣ. ២៥៤៣. ອົດືດ ປັຈຸບັນ ອານາດຕ : ຍຸທອສາສຕ່າກພັນນາທີ່ສູງ ເອກສາຮ
ປະກອບກາຮປະຊຸມສັນພັນພັນ ວິຊາກາຮ ພ.ສ. ២៥៤៣ ເວົ້ອງ ສີຖື່ມ໌ນຸ່ມ :
ກາຮກະຈາຍອໍານາຈັດກາຮທັກພາກ

ກາເຫວັງກຸມ

- Geddes, William R. ၁၉၈၅. *Migrants of the Mountains*. Oxford : Clarendon Press.
- Gua, Bo. ၁၉၇၄. "Opium, Bombs and Trees : The Future of the H'mong Tribesman in Northern Thailand," *Journal of Contemporary Asia* ၄(၁) : ၂၀-၄၈.
- Kunstadter, Peter. ၁၉၈၈. "Ethnic Group, Category, and Identity : Karen in Northern Thailand," in *Ethnic Adaptation and Identity*. Charles F. Keyes, ed. PP.၁၁၉-၁၅၁.
- McCoy, Alfred W. ၁၉၇၆. *The Politics of Heroin*. Lawrence Hill Books.
- National Geographic. ၁၉၇၇. *El Nino ແລະ La Nina : Nature's Vicious Cycle*, ၁၉၅(၃).
- Pinkaew Laungaramsri. ၂၀၀၀. *Redefining Nature : Karen Ecological Knowledge and the Challenge to the Modern Conservation Paradigm*. Ph.D. Dissertation, University of Washington.
- Renard, Ronald D. ၁၉၉၄. "The Monk, the Hmong, the Forest, the Cabbage, Fire and Water : Incongruities in Northern Thailand Opium Replacement," *Law & Society Review* ၂၇(၃) : ၁၄၇-၁၇၄.
- . ၂၀၀၈. *Opium Reduction in Thailand* ၁၉၇၀-၂၀၀၀. Chiang Mai : Silkworm Books.
- Tapp, Nicholas. ၁၉၇၅. *The Hmong of Thailand : Opium People of the Golden Triangle*. London : Anti-Slavery Society.
- The Nation. ၂၀၀၀. Scourge of Drugs : Mae Sa Mai Village Trafficker's and drug user's paradise. *The Nation*, July ၃၈.

ຂໍ້ຕ

ชาຕີພັນອື້ນແລະມາຍາຄົມ

สัมภาษณ์

คูห่วง ย่าง บ้านป่ากลาง อำเภอป่า จังหวัดน่าน วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๔

บรรจง อุทธิเนติกุล บ้านเช็กน้อย อำเภอเชาคอ จังหวัดเพชรบูรณ์ วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๔๓

รักชาติ (นามแฝง) บ้านแม่สาใหม่ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๔๑

หนูข่าย โล่ บ้านดอยตีว้า อำเภอท่าวังเผา จังหวัดน่าน วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๔

สายทอง ลี บ้านป่ากลาง อำเภอป่า จังหวัดน่าน วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๔

๕๕

ชาติพันธุ์และมายาคติ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

๒๕๖
ชาติพันธ์และมายาคติ

ຄວາມຮູ້ແລະນາຍາຄຕີເກື່ອງກັບກຸລຸ່ມຫາຕີພັນຮູ້

“ລາວພອນ ຜູ້ໄທ ລາວໂໜ່ງ”

ໂດຍ ຜູ້ຂ່າຍຄາສຕຣາຈາຣຍ໌ ດຣ.ອຣຣອ ນັນຈັກກໍ

ສ່ານຫັດການປະກາດການຮັບຮັບແຫ່ງຂາດ

ເນື່ອກລ່າວຄືນວ່າ “ກຸລຸ່ມຫາຕີພັນຮູ້” ດັນລ່ວນໃຫຍງໃນສັງຄນໄທມັກທີ່ຈະມີຈຸານຄົດ
ຕ່ອງເຮືອງດັ່ງກ່າວໄມ່ຄ່ອຍຈະມີຄວາມແຕກຕ່າງ ແຕກແຍກ ແລະເຊຍ່າ ທັນນີ້ເພິ່ນສັງຄນໄທເຮົາ
ສອນໃຫ້ເຮົາເປັນເອກພາພັນຄວາມທາກຫາລາຍທາງສັງຄນ ເຊື້ອ່ານີ ແລະເພົ່າພັນຮູ້ ດັ່ງນັ້ນ
ຈຸານຄວາມຄົດຄວາມຮູ້ເຮືອງກຸລຸ່ມຫາຕີພັນຮູ້ຈຶ່ງດັ່ງອູ່ນຈຸານນາຍາຄຕີ ອົດຕີ ແລະທີ່ໃນເຊີງ
ວິຊາການມາໂດຍຕົວດັບ ດັ່ງນັ້ນກ່ຽວຂ້ອງກຸລຸ່ມຫາຕີພັນຮູ້ທີ່ດັ່ງອູ່ນນາຍາຄຕີ
ມາກກວ່າທີ່ຈະເປັນຄວາມຮູ້ອັນບຣິສຸທອີຢ່າງທີ່ນໍາຈະເປັນໃນສັງຄນປັຈຸບັນ

ໃນການນໍາເສັນອອຽ້ງນີ້ ເພື່ອຄວາມຊັດເຈນຜູ້ເຂື້ອນຂອ້າເສັນອເປັນປະເທິງ ຈະໄປ
ເພື່ອທີ່ຈະໄດ້ສະດວກຕ່ອງການລຳດັບພາພັນ ແລະຄວາມສັນພັນຮູ້ຂອງລົ່ງທີ່ເກີດຂຶ້ນກາຍໃຕ້ກ່ຽວຂ້ອງ
“ຄວາມຮູ້ແລະນາຍາຄຕີເກື່ອງກັບກຸລຸ່ມຫາຕີພັນຮູ້ ກຣຳສີກິຈາ : ລາວພວນ ຜູ້ໄທ ລາວໂໜ່ງ”
ດັ່ງຕ່ອນໄປນີ້

ຂໍານາດຄວາມຮູ້ວ່າດ້ວຍການເປັນກຸລຸ່ມຫາຕີພັນຮູ້ “ໄກ”

ເນື່ອກລ່າວຄືນງານຕຶກມາດ້ານໜີນີ້ເພື່ອກຸລຸ່ມຫາຕີພັນຮູ້ ອາຈັກລ່າວໄດ້ວ່າທີ່ປະເທດເວີຍດນາມ
ໄດ້ມີການຮວງຮະບັບກາຣວິຈີຍແລະພັດນາກາຮັບຮັບການຕຶກມາດ້ານດັ່ງກ່າວຍ່າງນ້ອຍກີ່ຮ່ວມຄວາມຮະ
ມາແລ້ວ ກ່າວຍ່າງສັນຍາກຸລຸ່ມຫາຕີພັນຮູ້ໄປດູພັດນາກາທາງດ້ານປະວັດສາຕົວຮັບຮັບ
ຈະເຫັນໄດ້ຍ່າງໜີນີ້ວ່າ ໃນຮາວປີ ດ.ສ. ១៩០៧ ອັນເປັນປີທີ່ຝ່າງເສັ້ນໄດ້ເຂົ້າມາກ່ອ່ດັ່ງ
ສັບຕະຫຼາດແລ້ວເສັ້ນໄດ້ເຫັນວ່າ ໃນຮາວປີ ດ.ສ. ១៩៣៨ ອັນເປັນປີທີ່ຝ່າງເສັ້ນໄດ້ເຫັນວ່າ
ໜີນີ້ແມ່ນສັບຕະຫຼາດແລ້ວເສັ້ນໄດ້ເຫັນວ່າ ໃນຮາວປີ ດ.ສ. ១៩៦៨ ອັນເປັນປີທີ່ຝ່າງເສັ້ນໄດ້ເຫັນວ່າ

ຕຶກ່ານໃນກົມືການນີ້ (ອຣຣ ນັນທັກກົງ, ຈາກປລາຍສຳນັກຝຣັ່ງເຄສປລາຍບູຮພາທິຄົງປລາຍສຳນັກທີ່ຢານອຍ, ១៩៨៧)

ຈະອ່າງໄກ້ຕາມ ການວາງພື້ນຖານທີ່ມີຄຸນຄ່າດັ່ງກ່າວກີ່ໄນ້ໄດ້ໜາຍຄວາມວ່າ ຈານທີ່ໄດ້ທຳຂຶ້ນໄມ້ມີຂອບກພ່ອງ ທັງນີ້ພ່າຍການຕຶກ່ານງານດ້ານໜັກແກ່ນ້ນຈະເປັນປະສບການົດຕະກົງຂອງຜູ້ຕຶກ່ານແຕ່ລະຄນທີ່ໄດ້ປະສບພບເຫັນມາ ດັ່ງນັ້ນທັກນະທີ່ເສັນອນບາງຄັ້ງຈຶ່ງຄູກຕັ້ງຄໍາຄາມອ່າງຕ່ອນເນື່ອງ ໃນການນຳເສັນອອຄັ້ງນີ້ຈຶ່ງນຳຈະເປັນເພີ່ງງານພື້ນຖານທີ່ພູດຄົງຄນໄທໃນປະເທດເວີຍດນາມເພື່ອຮອກຮານຕ່ອງອນນັກວິຊາການດ້ານໜັກແກ່ຕຶກ່ານອີກຫອດໜີ້ ແລະການນຳເສັນອອຄັ້ງນີ້ຈະເປັນເພີ່ງງານດ້ານชาຕີພັນຮູ້ຮ່ວຽນ (Ethnography) ທີ່ຜູ້ເຂີຍຈະໄດ້ຄ່າຍຫອດຈາກປະສບການົດຕະກົງທີ່ຜູ້ເຂີຍໄດ້ມີໂຄກສໄປເຮັຍນຮູ້ເຮື່ອງດັ່ງກ່າວທີ່ປະເທດເວີຍດນາມ ທີ່ໃນຮູບແບບຂອງງານສ່ານາມແລະງານເອກສານ

១. ກລຸ່ມชาຕີພັນຮູ້ໄທ (Thai Ethnic Group)

ກລຸ່ມชาຕີພັນຮູ້ໄທ (Thai Ethnic Group) ປັຈຈຸບັນມີຈຳນວນພລເມືອງປະມານ ១,០៤០,៥៥៨ ດາວ (ເອກສາການເປີດພິພິຮັກນໍ້າชาຕີພັນຮູ້ຢານອຍ, ១៩៨៧) ປຶ້ງເນື່ອເທິບກັນເນື່ອລືສິບປີທີ່ຜ່ານມາຈະພວບວ່າຈຳນວນປະໜາກຂອງກລຸ່ມชาຕີພັນຮູ້ໄທໄດ້ເພີ່ມຂຶ້ນອີກຮ່ວມ ៤០០,០០០ ດາວ ດີ້ຈາກຈຳນວນປະມານ ៤០០,០០០ ດາວ ເປັນ ១,០៤០,៥៥៨ ດາວ (ກລຸ່ມชาຕີພັນຮູ້ໃນເວີຍດນາມ, ຢານອຍ, ១៩៧៨//Cac dan toc it nguoi o Vietnam, NHXH, H, ១, ៣៧៨,៥៥៨ tr.) ແລະໃນກລຸ່ມชาຕີພັນຮູ້ໄທກີ່ໄດ້ມີການແບ່ງອອກເປັນກລຸ່ມชาຕີພັນຮູ້ຍ່ອມ ๆ (Sub Ethnics) ໄດ້ດັ່ງນີ້

១.១ ກລຸ່ມໄທດຳ (Thai Den)

ກລຸ່ມໄທດຳຈະອາຕີຍ່ອຍ່ານຸກທີ່ສຸດໃນສອງຈັງຫວັດໄຫຼູ່ ດື່ນ ຈັງຫວັດເຊີລາ (Son La) ເຊັ່ນ ທີ່ຢ່ວງເລີຍເຊີນ (Hoang Lieh Son) ແລະທີ່ຈັງຫວັດໄລໂຈ (Lai Chua) ເຊັ່ນ ທີ່ເມືອງຕ່າງໆ ທີ່ເຕີຍເບີຍນຸ່ງ (Dien Bien Phu) ແລະຄ່ວນເໜ້າ (Tuan Giao) ແລະນອກຈາກນັ້ນຍັງມີທາງກາດຕະວັນຕກຂອງຈັງຫວັດແທງຂ້າ (Thanh Hoa) ແລະບາງສ່ວນຂອງເໜ່ທົ່ງ (Nghe Tinh) ໂດຍບໍຣິເວລັດຕັ້ງກ່າວຈະມີກລຸ່ມໄທແທງ ກລຸ່ມມ່ານແທງ ກລຸ່ມໄທເມື່ອຍ ແລະກລຸ່ມໄທຄັ້ງ (Thai Thanh, Man Thanh, Thai Muoi, Thai Khang) ປຶ້ງເປັນກລຸ່ມໜັກແກ່ໄທທີ່ມີຄວາມສັນພັນຮ່າງເຂົ້າອາຕີແລະປະວັດສາສຕ່ຣົກບັກລຸ່ມໜັກໄທທີ່ລ່າວຍ່າງໄກລ້ອືດ

ຈາກປະວັດສາສຕ່ຣົກຂອງກາຮັດເລື່ອນຍ້າຍ ທັງທີ່ເປັນຕໍານານແລະພົງຄວາດາຮ ຮູ້ອົບຄວາມໂທເມືອງ ທຳໃຫ້ກරາບວ່າ ດັກໄທກລຸ່ມນີ້ເຄີ່ອນຍ້າຍເຂົ້າມາທີ່ເວີຍດນາມປະມານຄຕວຣະ

ຂໍ້ຕະ
ຫາຕີພັນຮູ້ແລະມາຍາຄົມ

ที่ ๑๑-๑๒ ส่วนกลุ่มไทยแท้ได้เคลื่อย้ายมาจากเมืองแทง หรือเดียนเปียนฟู เมื่อประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ ปีมานี้ โดยกลุ่มนี้จะมีความคล้ายคลึงกับคนไทที่เมืองเอียนโจ จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนกลุ่มไทยเมื่อยได้เคลื่อนย้ายมาบ้างเมืองเชียงบาก จังหวัดแทงชัว และเมืองตั่ง ในสมัยกษัตริย์ เลไทตง ของเวียดนาม

๑.๒ กลุ่มไทยขาว หรือไถ่อน (Thai Trang, Thai Don, Thai Khaeo)

กลุ่มไทยขาวส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ที่จังหวัดໄลโจและนอกจากนั้นจะอยู่บริเวณจังหวัดเชียงใหม่ เช่น เมืองวังหิน (Quynh Nhai) บักເອີນ (Bac Yen) ພູເອີນ (Phu Yen) ดาวັບ (Da Bac) จังหวัดຫົວໜີນບິ່ງ ปราກງວ່າມືກລຸ່ມໄທຂາວກລຸ່ມທີ່ເຮັດວຽກຕ້ວງເວັງວ່າໂຮ (Tho) ອາສີຍອູ່ທີ່ວັນນາມ (Vannam) ທີ່ອຸໝົນນານ ປະເທດຈິນ ເຢືອງກຸຍ (Duong Quy) ຈັງຫວັດຫ່ວງເລືຍນເຊີນ ມີໄທຂາວທີ່ອາສີຍອູ່ແຄບເນື້ອງຈປາປ ບັກສໍາ ຊື່ເປັນເຫດທີ່ອູ້ໄກລັກຈິນ ແລະ ກລຸ່ມຄົນໄທທີ່ຈັງຫວັດແທງຫ້ວ ກີ່ລ້ວນແຕ່ມີປະບຸບຸຮຸ່ມເປັນໄທຂາວ ໂດຍຄົນໄທຂາວຈະເປັນລູກຫານຄົນໄທບັກອີ (Back Y) ທີ່ອາສີຍອູ່ທຳກັງທິດຕະວັນຕກເຈີຍເໜືອຂອງເວີດນາມແລະກັດໃຫ້ຂອງຈັງຫວັດຢູ່ນານ ປະເທດຈິນມາແລ້ວ ແລະ ຕັ້ນຄວາມຮັບຮູ່ທີ່ ๒ ພວກເຂາຈິງຍືດແລະຂໍາຍາອິທີພລຕາມຫາຍັງຝ່າງແມ່ນໜ້າແຕ່ງ ກລຸ່ມໄທຂາວຈະຂໍາຍາອິທີພລຮ້ອມກັບເຄື່ອນຍ້າຍນາຮັກວ່າ ກລຸ່ມໄທດຳ ເພຣະວ່າຈາກເອກສາກາດເດີນທັພຂອງລ້ານເຈີຍ ໄດ້ພັບກັບບຣດາຫ້ວໜ້າຂອງກລຸ່ມໄທຂາວ ຄົ້ນຄື່ງຄວາມຮັບຮູ່ທີ່ ๑๓ ກລຸ່ມໄທຂາວສາມາດສ້າງບ້ານແປງເນື້ອງຂອງຫອງຕົນເອງໄດ້ ເຊັ່ນ ສ້າງເນື້ອງໄລ ແລະ ນອກຈາກນັ້ນຍັງສາມາດຂໍາຍາເຂົດກາປົກປອງຂອງຫອງໄປກວາງຈາຍ (Quong Ngai) ຈັງຫວັດເຊີລາ ເນື້ອງແຕ (Moung Te) ເນື້ອງເຕີກ (Muong Tac) ແລະ ບາງລ່ວນໄດ້ຂໍາຍາໄປຄື່ງຫ່າຍບັກແລະແທງຫ້ວ

๑.๓ กลุ่มไทยลຸ່ມອື່ນ ๆ

ສາເຫດຖື່ກີ່ຈັດແປ່ງກລຸ່ມຂອງຄົນໄທກລຸ່ມນີ້ອັກເປັນກລຸ່ມອື່ນ ๆ ກີ່ດ້ວຍເຫດຜູ້ທີ່ວ່າ ກລຸ່ມຄົນໄທທີ່ເຫັນຈາກທີ່ກີ່ລ່ວມມາແລ້ວຄື່ອກກລຸ່ມໄທດຳແລະ ກລຸ່ມໄທຂາວນັ້ນ ຈະມີກາຣົມພສານທາງວັດທະນອຽມກັບກລຸ່ມອື່ນ ๆ ອຍ່າງມາກ ຄື່ງແນ່ວ່າກາຣົມພສານດັ່ງກ່າວຈະຍັງຄົງເຫັນເວົ້າຂອງຄວາມເປັນໄທຍູ້ກີ່ຕາມ ແຕ່ກລຸ່ມຄົນໄທກລຸ່ມນີ້ກີ່ສາມາດພັດນາວັດທະນອຽມຂອງຫອງໄປໄດ້ຈົນກລາຍເປັນເອກລັກສົມຂອງຫອງໄປໃນເຂດແທງ-ເງິ່ນ (Thanh Nghe)

ກລຸ່ມຄົນໄທກລຸ່ມນີ້ຈະມີຫລາຍກລຸ່ມຍ່ອຍ (Sub-Ethnic) ແຕ່ກີ່ເປັນກລຸ່ມຄົນໄທທີ່ມີກາໝາພູດໃນກລຸ່ມກາໝາໄຕ-ໄທ ທີ່ກີ່ຈັດເປັນກລຸ່ມຕະກູລກາໝາໄຕ-ກະໄໄດເຊັ່ນກັນໂດຍສ່ວນໃຫຍ່ກລຸ່ມນີ້ຈະອູ່ທີ່ມອກໂຈ (Moc Chau) ເຊີລາມາຍໂຈ (Mai Chau) ສໍາເຊີນບິ່ງ

ແລະນາກທີ່ສຸດໃນບຽນມີເອົາຕ່າງ ຈີນແພງຂ້າແລະເງື່ອນຈາກເອກສາຣໂບຮາມແສດງໃຫ້ເຫັນ
ການເຄີ່ອນຍ້າຍຂອງກຸລຸ່ມຄົນໄທທີ່ເມື່ອນໂກໂຈ (Moc Chau) ວ່າມີການເຄີ່ອນຍ້າຍມາຈາກລາວ
ປະມານສຕ່ວຮະຍທີ່ ១៤ ແລະກຸລຸ່ມນີ້ເປັນກຸລຸ່ມທີ່ມີການຜົມຜັນທາງວັດທະນອຮຽນກັບກຸລຸ່ມ
ໄທດຳແລະໄທຂາວມາກທີ່ສຸດ ສ່ວນຄົນໄທກຸລຸ່ມມາຍໂຈ (Mai Chau) ຍ້າຍມາຈາກບັກຂ່າ (Bac Ha)
ເຂດສ່ວນເລີຍເຊີນ (Hoang Lien Son) ປະມານສຕ່ວຮະຍທີ່ ១៥ ຈັກນັ້ນກີ່ຍ້າຍໄປຕ່ອທີ່
ເມື່ອນໂຄງ (Muong Khoong) ຈັງຫວັດແທງຂ້າ ແລະຈຳນວນໜຶ່ງໄດ້ຍ້າຍຂຶ້ນໄປທີ່ມອກໂຈ
(Moc Chau) ແລະຜົມຜັນທາງວັດທະນອຮຽນກັບຄົນໄທກຸລຸ່ມເກົ່າທີ່ນັ້ນ

ການເພີ່ມຂອງຄົນໄທໃນແພງຂ້າແລະເງື່ອນຈາກ
ມາເພີ່ມເຕີມຂອງຄົນໄທໃນລາວແລະຄົນໄທໃນເຂດຕະວັນຕກເຈີ່ງເໜືອຂອງເວີຍດານາມ
ແລະນອກຈາກນັ້ນຍັງປາກງວ່າກຸລຸ່ມຄົນໄທທີ່ເຄີ່ອນຍ້າຍເຂົ້າມາເຂດດັ່ງກ່າວກີ່ໄດ້ມີການຜົມ
ກົມກື້ນທາງວັດທະນອຮຽນກັບກຸລຸ່ມຄົນໄທເກົ່າແກ່ທີ່ນັ້ນດ້ວຍ ໄນວ່າຈະເປັນກຸລຸ່ມໄທເມື່ອງ (Thai
Muong) ໄທເຊີຍ (Thai Chieng) ຂຶ້ງການຮົມຕັກນັດກ່າວເກີດໄດ້ຊັດເຈັນກີ່ຮາວສຕ່ວຮະຍທີ່ ១៥

ໃນຮະດັກລ່າງ ກຸລຸ່ມຄົນໄທສາມາດສ່າງບ້ານແປງເມື່ອງຂອງຕົນເອງ
ໄດ້ເປັນຄັ້ງແຮກທີ່ເມື່ອນອກ (Moung Noc) ອ້າວມີເມື່ອງເກວົງ (Que Phong) ແລະກາຍຫລັງ
ມີການສ່າງເມື່ອງໃໝ່ເພີ່ມອີກສອງເມື່ອງ ດື່ອ ເມື່ອງໂຈຕີ່ຍິນ (Chau Tien) ອ້າວມີເມື່ອງຄຸຢູໂຈ¹
(Quy Chau) ແລະເມື່ອງຄຸນຕົ້ງ (Khun Tinh) ອ້າວມີເມື່ອງຄຸຢູ ເຂີນ (Quy Hop) ແລະ
ນອກຈາກນັ້ນຍັງມີເມື່ອງທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນຮະດັກລ່າງກີ່ອີກ ເຊັ່ນ ເກວາຮາວ (Cua Rao) ແມ່ນ້ຳປ່າວ
ແມ່ນ້ຳລາມ ເຖິງເຊີຍ (Tuong Duong) ກອນກວງ (Con Cuong) ກີ່ເຊີນ (Ky Son)

ຈາກຄວາມຫລາກຫລາຍຂອງກຸລຸ່ມໜີ ຄື່ງແນ້ວ່າຈະເປັນກຸລຸ່ມຄົນໄທ
ດ້ວຍກີ່ຕາມ ແຕ່ດ້ວຍຄວາມທີ່ອາຫັນຢູ່ຄົນລະຄົ່ນຈູານແລະມີພັດນາການທາງສັງຄົມແລະ
ວັດທະນອຮຽນຂອງຕົນເອງມາໂດຍຕລອດ ຈຶ່ງທຳໄຫ້ຄົນໄທໃນເຂດແທງເງ່າໝີວັດທະນອຮຽນທີ່ເປັນ
ເອກລັກໝົົນຂອງຕົນເອງ ຂຶ້ງທາກນີ້ປະສົບການໝົົນແລະໄກລ໌ຫຼັດກັບກຸລຸ່ມຄົນໄທກຸລຸ່ມຕ່າງ ຈີນ
ມາບ້າງຈະສາມາດບອກໄດ້ຄື່ງເອກລັກໝົົນດັ່ງກ່າວ ໄນວ່າຈະເປັນຮູ່ປະບົບຂອງບ້ານ
ເຄື່ອງແຕ່ງກາຍ ອ້າວມີເມື່ອງແຕ່ຕ້ວອັກຊຣ ເປັນຕົ້ນ (ອຣຣ ນັ້ນທັກກົກ, ອັກຊຣລາຍປ່າວເມື່ອງເຖິງເຊີຍ
ເງື່ອນ, ១៩៨៧)

ຈາກການຜົມຜັນທາງດັກລ່າງນີ້ເອົາທີ່ທຳໄຫ້ກົວໜາການຈາວຸຽ້ງເຄສ
ໜ້ອ Prof. Robert R. ໄດ້ເສັນວ່າເຫັນກຸລຸ່ມຄົນໄທກຸລຸ່ມໄຫ້ອີກກຸລຸ່ມທີ່ນີ້ແກບແມ່ນ້ຳແດງ
ເມື່ອລາງແຈ້ງ ຈັງຫວັດແທງຂ້າ ໂດຍຄົນໄທກຸລຸ່ມນີ້ດື່ອ “ກຸລຸ່ມໄທແດງ” ເມື່ອລາງແຈ້ງ (Robert R.

Notes Sur Les Tay Deng De Lang Chang (Thanh Hao, Nghe An), Hanoi, ១៩៨១)
ນອກຈາກນັ້ນ Prof. Dang Ngiem Van ກິ່ງໄດ້ເຄີຍເສັນວ່າພົບຄົນໄທແດງທີ່ການເໜືອຂອງ
ເວີຍດນາມດ້ວຍ (Dang Ngiem Van, ១៩៨៤//La Van Lo-Dang Ngiem Van, So Luoc Gioi
Thieu Cac Nhom Dan Toc Tay Nung Thai O Vietnam, NxbKHXH, Hanoi, ១៩៦៨)

ສາພາກສັງຄົມແລະວັຕນນຮຣນ

ໜີ່ນີ້ໄທເປັນໜີ່ນີ້ທີ່ສາມາດພັດນາໝັ້ນຂອງຕົນເອງໃຫ້ເປັນບ້ານເມືອງທີ່ໄຫු່
ໄດ້ນັ້ນຫານາແລ້ວ ດັ່ງທີ່ຄົນໄທໃນປະເທດໄທຢູ່ຈັກໃນຊື່ຂອງສົບສອງຈຸໄທທີ່ເປັນ
ຄາມຈັກຂອງຄົນໄທທີ່ສຳຄັນຢື່ງແລະໃນປັຈຸບັນຄາມຈັກສົບສອງຈຸໄທເປັນສ່ວນທີ່ນີ້ຂອງ
ເວີຍດນາມ (ອຣຣ ນັ້ນທັກຮີ, ພຶກສິກະໂຮມແລະກາຫາປາກເປົ້າຂອງຄົນໄທ ເມືອງເຕີກ ເຊີລາ
ເວີຍດນາມ, ມາຫາສາດາມ, ២៥៤០)

ໜີ່ນີ້ໄທໃນເວີຍດນາມມີໜ່າຍທາງສັງຄົມທີ່ເລີກທີ່ສຸດດີ້ອ ບ້ານ ຮ້ອບາງຄົ້ງກົງຈະ
ເວີຍກວ່າ “ຈຸ” ແຕ່ລະຈຸ ຮ້ອບານກົງຈະມີຊ່ອເຮັກຂອງຕົນຕາມແຕ່ພື້ນບ້ານພື້ນເມືອງຂອງຈຸນັ້ນ ។
ຮ້ອບາງຄົ້ງກົງຈົ້ນຂຶ້ນອູ້ກັບຈຸນະຂອງທຸວໜ້າບ້ານນັ້ນ ។ ເຊັ່ນ ກຣນີ ១២ ຈຸໄທ ທີ່ເປັນດິນແດນ
ຕັ້ນເຄົາຂອງບໍລິຫານຂອງຄົນໄທປັຈຸບັນ ແລະດິນແດນດັ່ງກ່າວອູ້ກ່າຍໃຫ້ກາປົກຄອງ
ຂອງເວີຍດນາມ ໃນເວີຍດນາມ (ອຣຣ ນັ້ນທັກຮີ, ອ້າງແລ້ວ, ២៥៤០) ທີ່ປະກອບໄປດ້ວຍ;

១. ເມືອງລູ (Muong Lo) ປັຈຸບັນເຮັກວັນຈິ່ນ (Van Chan) ອູ້ໃນເຂດຈັງຫວັດ
ເຊີລາ
២. ເມືອງເຕີຍນ ເມືອງເຊີຍນ ຮ້ອມເມືອງສອ (Muong Tien, Muong Chien, Muong
Xo) ປັຈຸບັນເຮັກເມືອງພອງໂໂ (Phong Tho) ອູ້ໃນເຂດຈັງຫວັດເອີຍນໄປ
៣. ເມືອງເຕີກ (Muong Tac) ປັຈຸບັນເຮັກເມືອງພູເອີຍນ (Phu Yen) ອູ້ໃນເຂດ
ຈັງຫວັດເຊີລາ
៤. ເມືອງສາງ (Muong Xang) ປັຈຸບັນເຮັກ ເມືອງມອກໂຈ (Muong Moc Chau)
ອູ້ໃນເຂດຈັງຫວັດເຊີລາ
៥. ເມືອງວາດ (Muong Vat) ປັຈຸບັນເຮັກເອີຍນໂຈ (Yen Chau) ອູ້ໃນຈັງຫວັດເຊີລາ
៦. ເມືອງມັງ (Muong Mua) ປັຈຸບັນເຮັກໄມ່ເຊີນ (Mai Son) ອູ້ໃນຈັງຫວັດເຊີລາ
៧. ເມືອງລາ (Muong La) ປັຈຸບັນເຮັກເມືອງລາ (Muong La) ອູ້ໃນຈັງຫວັດເຊີລາ
៨. ເມືອງມ່ວຍ (Muong Mui) ປັຈຸບັນເຮັກຄ່ວນໂຈ (Thaun Chau) ອູ້ໃນຈັງຫວັດ
ເຊີລາ

๙. เมืองแทง (Muong Thanh) ปัจจุบันเรียกเดียนเบียนพู (Dien Bien Phu) อยู่ในจังหวัดໄลໂຈ
๑๐. เมืองໄລ (Muong Lay) ปัจจุบันเรียกໄລໂຈ (Lai Chau) อยู่ในจังหวัดໄລໂຈ
๑๑. เมืองควาย (Muong Khoai/Quai) ปัจจุบันเรียกຄວ່ນໂຈ (Thaun Chau) อยู่ในจังหวัดໄລໂຈ
๑๒. เมืองран (Muong Than) ปัจจุบันเรียกรานເວີຍນ (Than Uyen) อยู่ในจังหวัดໄລໂຈ

การสร้างบ้านสร้างเมือง

การเกิดบ้านเมืองของคนไทยจะเป็นการมาอยู่กันของคน ซึ่งส่วนมากจะเป็นคนกลุ่มสิง หรือสายตระกูลเดียวกันหรือที่ไกลชัดกัน เพราะตามระเบียบทางสังคมของกลุ่มคนไทยได้วางไว้อย่างชัดเจน ว่าตระกูลใดจะทำอะไร ซึ่งในอดีตไม่สามารถฝืนกฎหมายที่ดังกล่าวได้ ถึงแม่ว่าภัยหลังจะมีการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายที่บังคับตาม ดังเช่นกรณีของผู้ที่จะเป็นผู้ปกครองได้จะต้องเป็นสิงลอดคำ หรือสิงล้อ ซึ่งคนไทยทางภาคเหนือของเวียดนามก็ยังถือปฏิบัติกันอยู่ แต่ปรากฏว่าเมื่อคนไทยได้มีการเคลื่อนย้ายลงมาทางใต้แล้ว แทงເງິ່ນ ปราກຸງວ່າກູງເກອນที่ดังกล่าวได้เปลี่ยนไปใช้สิงอื่นสามารถเป็นผู้ปกครองได้ เช่น สิงວີ เป็นต้น แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่า ถึงแม่ว่าสิงวີจะมาทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองแทนสิงลอดคำ หรือสิงล้อ แต่ในความรู้สึกของคนในตระกูลวິຍັງคิดว่าคนในตระกูลลือดื้อ ผู้ปกครองของคนไทยอยู่เช่นเดิม (Vi Van An, ๑๙๘๗//Hoang Nam-Le Ngoc Thang, Nha San Thai, Nxb Van Hoa, Hanoi, ๑๙๘๕)

การรวมตัวกันเป็นบ้านเล็กสุดจะมีครอบครัวประมาณ ๓๐-๔๐ ครอบครัว และมากสุด ปราກຸງວ່າມีมากกว่า ๑๐๐ ครอบครัวขึ้นไป แต่หมู่บ้านไทยในปัจจุบัน มีสภาพเป็นครอบครัวขยายมากกว่าที่เป็นอยู่ในอดีตหลายเท่าตัวและในแต่ละหมู่บ้าน จะมีเขตแดนของตนเองอย่างชัดเจน จะมีเขตที่นา เขตปา เขตทุ่งหญ้าเพื่อเลี้ยงสัตว์ เขตป่าสงวนของชุมชน เขตป่าแห้วหรือป่าช้า เป็นต้น

ในการสร้างบ้านสร้างเมืองของคนไทย มีข้อที่น่าสังเกตว่าโดยปกติแล้ว การสร้างบ้านแปงเมืองน่าที่จะเป็นการแยกครัวของคนในชุมชนเพื่อสร้างบ้านใหม่ แต่ ในอดีตของคนไทย การสร้างบ้านแปงเมืองส่วนมากจะเป็นความต้องการของอาณา

เมื่อมองเห็นว่าศูนย์กลางของสังคมคือเมืองมีความแอดัลจะต้องมีการย้ายครัวเพื่อสร้างบ้าน แบบเมืองใหม่ แต่บ้านใหม่ดังกล่าวก็ยังคงมีสภาพเป็นเมืองบริวาร หรือเมืองลูก ของเมืองศูนย์กลางอยู่นั่นเอง ในส่วนของที่อยู่อาศัยหรือบ้านเรือนของคนไทยส่วนใหญ่ จะเป็น “ເຮືອນຫ້ານ” หมายความว่าบ้านที่มีchanต่ออกมาเป็นที่นั่งเล่นได้โดยบ้านส่วนใหญ่ จะเป็นบ้านที่ทำจากไม้และในการสร้างจะมีก្រោះពាក្យที่ทางสังคมที่ชัดเจน เช่น จะสร้าง วันไหนใช้ไม้อะไร เป็นต้น โดยบุคคลที่ค่อยดูแลเรื่องดังกล่าวก็คือ “ພ່ອມໝວນ” ของหมู่บ้าน นั่นเองและแต่ละบ้านเมื่อสร้างเสร็จจะประดับด้วยเขากุดบนจั่วหลังคาบ้าน ทั้งสองข้าง ซึ่งเขากุดแต่ละอย่างจะบ่งบอกถึงฐานะทางสังคม เช่น หากประดับด้วย เขากุด Crowley จะเป็นประชาชน หากประดับด้วยเขากุดที่เป็นดอกบัวก็จะเป็นคนที่มี ฐานะสูงในสังคม

จะอย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าโดยรายละเอียดของบ้านเรือนจะมีความแตกต่าง กันไปบ้างในกลุ่มของคนไทยในแต่ละพื้นที่ก็ตาม แต่โดยโครงสร้างของบ้านเรือนแล้วก็ถู จะเป็นอย่างเดียวกัน ซึ่งในตัวบ้านจะมีการกันผนังภายในนั้นน้อยมาก และเสาบ้านที่ฝัง อยู่ด้านในของตัวบ้านก็ทำให้บ้านดูใหญ่โตและกว้างขวางมากຍิ่งขึ้นและเครื่องใช้ภายใน ตัวเรือนก็มีน้อยจะมีก็เท่าที่จำเป็นเท่านั้น และครัวไปถึงการจำแนกห้องที่ภายในบ้าน ก็มีความชัดเจนว่าส่วนไหนคือส่วนที่เป็นส่วนรวมและส่วนใดของบ้านที่เป็นส่วนตัว ซึ่งคนไทยนักจะไม่สามารถเข้าไปยุ่งเกี่ยวในบริเวณดังกล่าวได้เลย ถึงแม้ว่าคนอดีต จะมีคำพูดอย่างชัดเจนว่า “คนไทยอยู่ເຮືອນຫ້ານ” แต่ในปัจจุบันปรากฏว่าคนไทยหลาย ๆ ห้องที่ได้มีการปรับเปลี่ยนและหันมาอยู่ “บ้านดิน” ซึ่งหมายถึง บ้านที่ปลูกโดยไม่มีเสาเรือน อย่างอดีต และนอกจากนั้นยังปราภูว่าภายในตัวบ้านก็จะมีลิ้งของเครื่องใช้มากຍิ่งขึ้น และรวมทั้งการกำหนดสัดส่วนที่เป็นส่วนตัวอย่างมิดชิดโดยการกันห้องที่ควรอย่างชัดเจน

ในส่วนของเครื่องนุ่งห่มจากล่ามาได้ว่ากลุ่มคนไทยสามารถผลิตเครื่องนุ่งห่มอัน เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าของตนเองได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะเครื่องนุ่งห่มของสตรี ไม่ว่าจะเป็นผ้าชิ้นหรือเสื้อคอกไท ซึ่งเรื่องดังกล่าวเป็นที่เลื่องลือมาตั้งแต่ครั้งอดีตแล้ว

ເອກລັກໜົນຂອງພ້າໄກ

ໂດຍປົກຕິທຸງໃຈຈະນຸ່ງຝ້າລຸ່ງ ແລະເລື່ອແຂນສັນຫຼືແຂນຍາວັກໄດ້ແຕ່ຜ່ານໜ້າອກ ແລະຈະມີການເບີບເຫຼືອບັນສອງຂ້າງເພື່ອຕິດກະຮຸມທັງສອງຂ້າງແລກະຮຸມຈະມີລັກໜົນພິເສດ ຄືຈະທຳດ້ວຍເງິນແທ້ເປັນຕົວສັດວີ ເຊັ່ນ ພຶສື່ອ ທີ່ຈີ້ວ່າ ຈົດການແລກະເປັນເອກລັກໜົນຂອງເລື່ອຄູນໄກ ໂດຍປົກຕິເສື້ອຂອງຄູນໄກຈະແບ່ງອອກເປັນ ๓ ບັບ ດື່ອ (Hoang Luong, Hoa Van Thai, NxbVHDT, Hanoi, ๑๙๘๘)

๑. ເປັນເລື່ອໂບຣາມທີ່ເຮັດວຽກ ເລື່ອລົດຫ຾້ ກລ່າວຄື່ອ ເລື່ອດັ່ງກລ່າວຈະໄມ່ມີແຂນ ແລະໄມ່ມີການຜ່າອອກຢ່າງປັ້ງຈຸບັນເວລາສາມເສື້ອດັ່ງກລ່າວ ຈະສາມເຂົ້າແຂນແລະທີ່ຫັ້ວເລຍ ຜົ່າມີແບບດັ່ງກລ່າວຄື້ວ່າເປັນແບບທີ່ໂບຣາມແລກະຫາດູໃດຍ້າກນອກຈາກໃນພິທີກຣມທີ່ສຳຄັນ ໆ ເຖິງນັ້ນ ທີ່ຈີ້ວ່າເລື່ອໜົນດັ່ງກລ່າວຄູນໄກໃນເຫດແທງເງິນ ເຮັດວຽກ ເລື່ອໄຕຫຼືເລື່ອຄູນໄກ ສ່ວນເລື່ອທີ່ມີແຂນຈະເຮັດວຽກ “ເລື່ອລູ່” ຜົ່າມາຍຄື່ອເລື່ອສິລັບອັນນິ້ນເອງ

๒. ເລື່ອເປີດໜ້າອກ ປັ້ງຈຸບັນເລື່ອຂອງຄູນໄກສ່ວນໃຫຍ່ຈະເປີດໜ້າອກແຕ່ກີ່ເປັນທີ່ນໍາສັກເກຕວ່າ ຄູນໄກບາງກລຸ່ມຈະມີການທຳກະຮຸມປະດັບອ່າງສາຍາມເຫັນຄູນໄກທາງກັດເໜືອຂອງເວີດນາມ ແກ່ບໄລໂຈ ເຊີລາເປັນຕົ້ນ ແຕ່ຄູນໄກບີເວັນອື່ນເຫັນທີ່ຈັງວັດເທົ່ານຸ່ມ ແລະແທງໜ້າຈະໄມ່ນິຍົມທຳກະຮຸມປະດັບແລກະໄນ້ມີໜັນເປົ້າຍອ່າງຄູນໄກທາງກັດເໜືອ

๓. ເລື່ອເປີດດ້ານຂ້າງ ເສື້ອດັ່ງກລ່າວຈະເປັນເລື່ອທີ່ຄູນໄກໄດ້ຮັບອົທືພລທາງວັດນອຽມຈາກຈິນແລກະເວີດນາມ ຜົ່າມີເລື່ອດັ່ງກລ່າວຈະເຫັນໄດ້ສັດເຈນໃນກຣນີຂອງເລື່ອສຕຣີ ຂາວໜູ້ ຢ້ອໃສ່ຊື່ເປັນຄູນໄກກລຸ່ມທີ່ນີ້ອ່າງການກັດເກີລືເຂົ້າແຕ່ເວີດນາມກັບໝາຍແດນຈິນ

ອາຫາດກົບ

ອາຫາດຫັກຂອງຄູນໄກໃນອົດຕີ ດື່ອ ຂ້າວເໜີຍາ ແຕ່ໃນປັ້ງຈຸບັນຈະກິນຂ້າວເຈົ້າ ແລະນອກຈາກນັ້ນຈະເປັນປຳລາແລກະຜັກ ໂດຍປົກຕິອາຫາດທີ່ເປັນໂປຣຕິນຂອງຄູນໄກນັ້ນຈະເປັນອາຫາດທີ່ໄດ້ຈຳກອງຮົມຫາຕີທີ່ໄກລ້ວ້າ ໄນວ່າຈະໄດ້ຈຳກຳ ແມ່ນ້າລຳຄລອງ ໄນວ່າຈະເປັນເນື້ອກົບເຂົ້າແຕ່ປຳລາ ແລະລົງບາງໜົດ ໃຫ້ມີດແດງ ຜົ່ງອ່ອນ ແລະຫາກເປັນຫຼູງແມ່ລູກອ່ອນຈະໄດ້ຮັບກະຮຸມແລກະຍ່າງດີ ໂດຍເນັພາກຈະໄດ້ກິນໄກເຊື່ອຄູນໄກຄື້ວ່າເປັນເນື້ອໜົດພິເສດ (ອຣຣດ ນັນທັກຮ່ຽນ, ບຣໝາອີການແປລ, ២៥៥០//Van Hoc Dan Toc Thai-Vietnam Tap ៣, Truyen Dan Gian

Thai, NxbKHXH, Hanoi, ๑๙๘๗) เพราะโดยปกติในการกินอาหารของคนไทยที่จะมีปลาเป็นหลัก และยิ่งอาหารประเภทลวกหรือผัดนั้นจะไม่ค่อยเป็นที่นิยมของคนไทยแต่หากเป็นการจิ้หรือปิ้งแล้วจะเป็นอาหารที่คนไทยนิยมเป็นอย่างมาก

นอกจากนั้นอาหารที่ถือว่ามีชื่อเสียงมากก็คือ “ปลาแดก” หรือปลาดังได้กล่าวไปแล้วว่าคนไทยชอบอาหารประเภทปลา ทั้งนี้ เพราะคนไทยอยู่ใกล้กับแม่น้ำลำคลองดังนั้นจึงมีความสามารถในการตอนอาหารเพื่อใช้กินในฤดูที่ขาดแคลนได้เป็นอย่างดี และที่พิเศษอีกอย่างก็คือ “การกินเพี้ย” โดยการเอาน้ำเพี้ยที่ได้จากการนำอาหารที่ยังคงอยู่ที่ใส้อ่อนของสัตว์มาทำเป็นน้ำจิม โดยจะนำมารุยรสผสมกับพริก น้ำปลากระเทียม เป็นต้น สัตว์ที่คนไทยนิยมกิน เช่น กุ้ง หอย ไข่ เป็นต้น น้ำจิมดังกล่าวก็จะใช้กินกับเนื้อที่นำมาทำเป็นน้ำเพี้ยนนเอง

นอกจากอาหารที่ได้กล่าวไปแล้ว ส่วนประกอบของการกินแต่ละครั้งของคนไทยจะขาดไม่ได้ก็คือ เหล้า โดยปกติหลังจากเหนื่อยจากการทำงาน การต้อนรับแขก การทำบุญมักจะนิยมกินเหล้า โดยเฉพาะเหล้าข้าวเหนียวที่คนไทยทำเอง และที่มีชื่อเสียงที่สุดก็คือเหล้าข้าวเหนียวคนไทยดำ เมืองแทง หรือเมืองเดียนบีญฟู เพราะเหล้าดังกล่าวจะทำจากข้าวเหนียวที่ได้จากพุ่งข้าวใหญ่ของคนไทย และนอกจากนั้นยังมีการกล่ำถึงสองครั้งซึ่งจะต่างจากที่อื่น (Lo Van Phep, ๑๙๘๕)

โครงสร้างภาษาสังคม

สังคมของคนไทยได้รับการยอมรับว่าเป็นสังคมที่มีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการสร้างบ้านแบบเมืองของตนเองจนเป็นเมืองใหญ่หรืออาณาจักรได้ ซึ่งภาพดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ที่คุณไจจะเข้ามายู่ภายในได้การปกครองของเวียดนาม ภายใต้โครงสร้างทางสังคมเดิมของคนไทย จะมีหัวหน้าปกครองตนเองโดยตำแหน่งดังกล่าวเรียกว่า “เพี้ย” หรือ “ตัวว่า” ซึ่งเรียกตามภาษาไทยว่า “เจ้าถันใหญ่” ซึ่งก็หมายถึง พระเจ้าแผ่นดินหรือกษัตริย์นั่นเอง เช่น ในสมัยราชวงศ์เลของเวียดนามจะเรียกหัวหน้าชนเผ่าไทยว่า “เจ้าเมืองใหญ่” โดยระยะดังกล่าวราชวงศ์ของเวียดนามถือว่าเมืองเล็ก ๆ น้อย ๆ ทั้งหลายต่างก็เป็นเมืองในการปกครองของราชวงศ์เวียดนามทั้งสิ้น ดังนั้นสถานภาพของเพี้ยหรือตัวว่าของคนไทยจึงเป็นคล้ายกับตัวแทนโดยตรงของอาณาจักรเวียดนามที่ปกครองชุมชนนั้น

ในการปกคล้องทุกเขตของเพียง/ตัว นอกจากจะดูแลกันเองแล้วยังมีการส่งคนไปเป็น “ลาม” ในเขตแแดนอื่น ๆ ที่เล็กกว่า ซึ่งหากจะว่าไปแล้วนั่นก็คือการบุกรุกเอาดินแดนของเขตปักษ์รองอื่นที่เล็กและอ่อนแอกว่ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรหรือชุมชนตนเอง ซึ่งในสมัยดังกล่าวมีเมืองใหญ่ ๆ ที่สามารถส่ง “ลาม” ได้ เช่น เมืองม่วย (Muong Mui) เมืองลา (Muong La) เมืองໄລ (Muong Lai) เมืองสาง (Muong Xang) เมืองกายา (Muong Gaya) เมืองหนองอก (Muong Noc)

แต่ละเขตแ丹ที่เจ้าถิ่นที่เป็นเพียง/ตัว หรือบางครั้งจะเรียกอาณาสามารถควบคุมได้นั้น จะเรียกว่า “เมือง” โดยจะมีการกำหนดเขตแ丹อย่างชัดเจน และได้รับการรับรองหรือแต่งตั้งโดยตรงจากราชวงศ์เวียดนาม และนอกจากนั้นยังต้องมีการบันทึกลงในสมุดประวัติศาสตร์ของเมือง หรือของสายตรวจภูที่เป็นเจ้าเมืองนั้น ๆ ไว้ด้วยโดยเอกสารดังกล่าวเรียกว่า “ความโภเมือง” และการจดบันทึกจะจดบันทึกโดยใช้อักษรไทยที่เรียกว่า “อักษรทางหนู” (อรอต นันทจักร, เมืองແຄນມಹາනគរຂອງຄນໄທ, วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๐, ศิลปวัฒนธรรม, เมษาян, ๒๕๔๐)

และในแต่ละเมืองจะมีเมืองเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นเมืองบริวารอีกซึ่งจะมากน้อยก็แล้วแต่เมืองใดจะสามารถส่ง “ลาม” ไปหาเมืองลูกได และที่เมืองบริวารนี้ก็จะมีการส่งลูกหลานของสายตรวจภูของอาณาฯไปปักษ์รอง แต่ศูนย์กลางการปักษ์รองวัฒนธรรมเศรษฐกิจจะอยู่ที่เมืองที่อาณาฯปักษ์รองอยู่

๒. การรับรู้เรื่องราวประเพทและจำนวนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย

เพื่อจะได้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาในโอกาสต่อไป ดังนั้นในการนำเสนอครั้งนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาไทย-กะได จึงจะมีมากกว่า ๘ กลุ่ม และบางกลุ่มชาติพันธุ์ข้อมูลพื้นฐานไม่ชัดเจนเหมือนกับ ๑๒ กลุ่มที่จะได้นำเสนอในบทนี้ ดังนั้นจึงไม่ได้นำกลุ่มชาติพันธุ์มาลงด้วย แต่จะนำไปกล่าวในรายละเอียดในบทต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

១. ກລຸ່ມชาຕີພັນອຸ້ທີ (Thai Ethnic Group)

ຊື່ເຣີຍກ : ໄຕ (Tay) ອົງໄທ (Thay/Thai)
ຊື່ເຣີຍກອື່ນ ໆ : ໄຕແທງ (Tay Thanh)
ມ່ານແທງ (Man Thanh)
ໄຕເມື່ອຍ (Tay Muoi)
ໄຕເມື່ອງ (Tay Muong)
ໄຕຍ້ອ (Tay Nho) ໂອ (Tho)

ກລຸ່ມທັນຄືນ

១.១ ກລຸ່ມໄທດຳ

១.២ ກລຸ່ມໄທຂາວ

ຈຳນວນພລເມື່ອງ ១,០៤០,៥៥៥ คน

ພາສາທີ່ໃຊ້ ຈະເປັນພາສາໃນຕະກູລໄທ-ກະໄດ

២. ກລຸ່ມชาຕີພັນອຸ້ໄຕ (Tay Ethnic Group)

ຊື່ເຣີຍກ : ໄຕ (Tay)
ຊື່ເຣີຍກອື່ນ ໆ : ໂອ (Tho)
ກລຸ່ມທັນຄືນ ໂອ (Tho)
ໜານ (Nhan)
ເຟັງ (Phen)
ຖູ ລາວ (Thu Lao)
ປາ ຫີ (Pa Di)

ຈຳນວນພລເມື່ອງ ១,១៩០,៣៨២ คน

ພາສາທີ່ໃຊ້ ການພາສາຂອງກລຸ່ມໄຕຈະເປັນພາສາຂອງກລຸ່ມຕະກູລ
ພາສາໄທ-ກະໄດ

៣. ກລຸ່ມชาຕີພັນອຸ້ເກອ ລາວ (Co Lao Ethnic Group)

ຊື່ເຣີຍກ : ເກອ ລາວ
ຊື່ເຣີຍກອື່ນ ໆ : ຕືອ ດູ (Tu Du) ສ່ອ ຄີ (Ho Ki)
ວອ ເດ (Voa De)

ກລຸ່ມທ້ອງຄືນ

ເກອ ລາວເຊີງ (Co Lao Xanh)

ເກອ ລາວຂາວ (Co Lao Trang)

ເກອ ລາວແດງ (Co Lao Do)

ຈຳນວນພລເມືອງ

๑,๔๗๓ ດນ

ພາສາທີ່ໃຊ້

ເລື່ອງພູດຈະອູ້ໃນກລຸ່ມພາສາຕຣະກູລໄທ-ກະໄໄດ
ຄລ້າຍກັບເລື່ອງພູດຂອງກລຸ່ມລາ ສາ (La Ha)
ລາ ທີ່ (La Chi) ປູ ແປວ (Pu Peo) ປ້ຈຸບັນ
ກລຸ່ມເກອ ລາວ ຈະພູດພາສາແມ່່ຂອງຕົນເອງ
ໄດ້ນ້ອຍນາກ ສ່ວນໃຫຍ່ຈະໃຊ້ພາສາຂອງກລຸ່ມໜັນ
ທີ່ມີການຕິດຕໍ່ອໍສັນພັນອົບ ເຊັ່ນ ພາສານຸ່ງ (Nung)
ປູ ແປວ (Pu Peo) ອົງລົມ້າງ (Hmong)

ດ. ກລຸ່ມชาຕິພັນອຸ້ນໄສຍ (Giay Ethnic Group)**ຊື່ອເຮີຍ :** ໄສຍ**ຊື່ອເຮີຍກື່ນໆ ຖ. :** ຫັງ (Nhang) ເຈີ້ງ (Giang)**ກລຸ່ມທ້ອງຄືນ**

-

ຈຳນວນພລເມືອງ

๓๗,๕๖๔ ດນ

ພາສາທີ່ໃຊ້

ພາສາທີ່ໃຊ້ຈະອູ້ໃນພາສາຕຣະກູລໄທ-ກະໄໄດ
ແຕ່ຈະມີການຮັບຮັດກັບພາສາຫາລຸຄ່ອນຂ້າງ
ນາກໃນປ້ຈຸບັນ

ດ. ກລຸ່ມชาຕິພັນອຸ້ນລາ ທີ່ (La Chi Ethnic Group)**ຊື່ອເຮີຍ :** ກູ ເຕ (Cu Te)**ຊື່ອເຮີຍກື່ນໆ ຖ. :** ໂຮແດນ (Tho Den)**ກລຸ່ມທ້ອງຄືນ** -**ຈຳນວນພລເມືອງ** ๗,๕๖๓ ດນ**ພາສາທີ່ໃຊ້**

ພາສາພູດຈະເປັນກລຸ່ມກະໄໄດ ອູ້ໃນກລຸ່ມຕຣະກູລ
ໄທ-ກະໄໄດ ຄລ້າຍກັບພາສາພູດຂອງກລຸ່ມລາ ສາ
(La Ha) ເກອ ລາວ (Co Lao) ປູ ແປວ (Pu Peo)

៦. ກລຸ່ມชาຕີພັນອຸລາ ຢ້າ (La Ha Ethnic Group)

ຊື່ເຣີຍກ : ລາ ຢ້າ (La Ha)

ຄລາ ປລາວ (Kla Phlao)

ຊື່ເຣີຍກອື່ນ ໆ : ທ່າ ຈາ (Xa Cha)

ທ່າ ບຸງ (Xa Bung)

ທ່າ ຂາວ (Xa Khao)

ທ່າ ຕາ ຜູ່າ (Xa Tau Nha)

ທ່າ ປອງ (Xa Poong)

ທ່າ ໂອງ (Xa Uong)

ບູ ຢ້າ (Bu Ha)

ປ້າວ (Pua)

ກລຸ່ມທ້ອງຄືນ ລາ ຢ້າ ການ (La Ha Can) ທີ່ອ Khla Phlao

ລາ ຢ້າ ນູ້ (La Ha Nuoc) ທີ່ອ La Ha Cung

ຈຳນວນພລເມືອງ ១,៤០០ คน

ການາທີ່ໃຊ້ຈະເປັນການກລຸ່ມກະໄດ ໃນກລຸ່ມ
ຕະກູລການາໄທ-ກະໄດ

៧. ກລຸ່ມชาຕີພັນອຸລາ (Lao Ethnic Group)

ຊື່ເຣີຍກ : ໄກ (Thay) ໄກຍຸນ (Thay Duon)

ໄກຍຸນ (Thay Nhuon)

ຊື່ເຣີຍກອື່ນ ໆ : ຜູໄກ (Phu Thay)

ຜູລາວ (Phu Lao)

ລາວບກ (Lao Boc) ທີ່ອ ລາວການ (Lao Can)

ລາວນ້ອຍ (Lao Noi) ທີ່ອ ລາວນ້ອ (Lao Nho)

៥,៦១៤ คน

ຈຳນວນພລເມືອງ ການາພຸດຈະເປັນກລຸ່ມໄຕ-ໄກ ອູ້ໃນກລຸ່ມການ
ໄຕ-ກະໄດ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

คนไทยวนเชียงخวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิบัติประชาชนลาว

บ้านของชาวไทยวน

๗๐
ชาติพันธุ์และมายาคติ

ຜ. ກຸ່ມชาຕິພັນອື້ນ (Lu Ethnic Group)

ຊື່ເຮືອກ :	ລູ້ (Lu) ໄກລູ້ (Thay Lu)
ຊື່ເຮືອກອື່ນ ๆ :	ຜູ້ລູ້ (Phu Lu) ຍາວນ (Duon) ຄູວນ (Nhuon)
ກຸ່ມທັງຄົນ	ລູ້ດໍາ (Lu Den) ທີ່ບ້ານສອນ (Hon) ເມືອງພອງໂໂຮ (Phong Tho) ຂົນ ໂໂສ (Sin Ho) ໄກຈູ (Lai Chau) ລູ້ຂາວ (Lu Trang) ທີ່ລົບສອງປັນນາ ຍູນນານ ປະເທດຈີນ
ຈຳນວນພລເມືອງ	๓,๖๔๔ ດາວ
ພາສາທີ່ໃຊ້	ພາສາພູດຈະອູ້ໃນກຸ່ມພາສາໄຕ-ໄກ ອູ້ໃນ ກຸ່ມຕະກູລພາສາໄຕ-ກະໄດ

ຜ. ກຸ່ມชาຕິພັນອື້ນໜຸງ (Nung Ethnic Group)

ຊື່ເຮືອກ :	ນຸງ (Nung)
ຊື່ເຮືອກອື່ນ ๆ :	-
ກຸ່ມທັງຄົນ	Nung Giang Nung Xuong Nung An Nung Inh Nung Loi Nung Choa Nung Phan Slinh Nung Qua Rin Nung Din
ຈຳນວນພລເມືອງ	៣១៥,៣០៩ ດາວ
ພາສາທີ່ໃຊ້	ພາສາພູດຂອງກຸ່ມນຸງຈະເປັນພາສາໃນຕະກູລ ພາສາໄຕ-ກະໄດ

๑๐. ກລຸ່ມชาຕີພັນອຸປີ່ ແປວ (Pu Peo Ethnic Group)

ຊື່ເຮືອກ : ກະແປວ (Ka Peo)
ຊື່ເຮືອກໆນໍ້າ : ລາ ກວ້າ (La Qua) ເພນ ຕີ (Pen Ti) ໂລໂລ (Lo Lo)
ກລຸ່ມທົ່ວອັນດິນ : -
ຈຳນວນພລເມືອງ : ๓๔๒ คน
ພາຫາກໃໝ່ : ພາຍໃນພູດຈະເປັນພາກລຸ່ມໄທ-ກະໄໄ ນອກຈາກນັ້ນ
ພາຫາກໃໝ່ : ຜົນປູແປວຢ່າງສາມາດໃຊ້ພາກມັງ (Hmong)
ແລ້ວພາຫາຈືນ (Quan Hoa) ໄດ້ດີ

๑๑. ກລຸ່ມชาຕີພັນອຸສານຈາຍ (San Chay Ethnic Group)

ຊື່ເຮືອກ : ສານຈາຍ (San Chay)
ຊື່ເຮືອກໆນໍ້າ : ເຂີນບານ (Hon Ban) ຈຸງ ຈາຍ (Chung Trai)
ກລຸ່ມທົ່ວອັນດິນ : ກາວ ລານ (Cao Lan)
ຈຳນວນພລເມືອງ : ๑๑๔,๐๑๒ คน
ພາຫາກໃໝ່ : ພາຍໃນພູດຂອງກາວ ລານ ເປັນພາກໄຕ-ໄທ
ພາຫາກໃໝ່ : ກລຸ່ມຕະກູລພາກໄຕ-ກະໄໄ ສ່ວນພາກສານຈາຍ
ພາຫາກໃໝ່ : ພາຍໃນກລຸ່ມພາກຫາຍຸ
ພາຫາກໃໝ່ : ຕະກູລຫາຍຸຕັ້ງ (Han Tang)

๑๒. ກລຸ່ມชาຕີພັນອຸບີ (Bo Y Ethnic Group)

ຊື່ເຮືອກ : ໂບ ອີ
ຊື່ເຮືອກໆນໍ້າ : ຈຸງຈ່າ ທ່າຈອງ (Chung Cha, Trong Gia)
ກລຸ່ມທົ່ວອັນດິນ : ໂບ ອີ (Bo Y)
ຈຳນວນພລເມືອງ : ๑,๔๒๐ คน
ພາຫາກໃໝ່ : ກລຸ່ມໂບ ອີ ໃຊ້ພາກໄຕ-ໄທ ກລຸ່ມຕະກູລໄຕ-ກະໄໄ
ພາຫາກໃໝ່ : ສ່ວນກລຸ່ມຕູ ຍີ ຈະໃຊ້ພາກຍື່ນ ຮົ້ວ່ອຫາຍຸ
ພາຫາກໃໝ່ : ກລຸ່ມພາກຕະກູລຫາຍຸຕັ້ງ (Han Tang)

๓. ความรู้หรือมายาคติ VS ทฤษฎี และอุดติในเชิงวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการรับและส่งเสริมหนังสือฯ

เลี้ยงการเดินทางจากเชียงของสู่เวียงจันทน์และประเทศไทย

ต้นน้ำแม่น้ำ

จากที่กล่าวมาเบื้องต้น ลิ่งที่จะเป็นคำถมและข้อสังเกตต่อการศึกษา “ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ กรณีศึกษา : ลาวพวน ผู้ไทย ลาวเชียง” ต่อไปนี้คือ

๑. ในการอพยพโยกย้ายถิ่นของลาวพวน ผู้ไทย ลาวเชียง ต่างก็พยายาม อ้างอิงถึงดินแดนอันเป็นตำนานของบรรพบุรุษของตนเอง นั่นก็คือ เมืองนาน้อยอ้อยหนู หรือเมืองแคน หรือเมืองแคง หรือเดียนเบียนฟู ในปัจจุบัน เมื่อทุกกลุ่มอ้างถึงที่มา อันเดียวกัน คำถมก็คือ คนทุกกลุ่มเป็นคนในสายเลือดเดียวกันหรือไม่?

๗๓
ชาติพันธุ์และมายาคติ

๒. หากจะตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ คำถามที่ต่อเนื่องก็คือ เรามีฐานข้อมูลในการศึกษาเรื่องดังกล่าวเพียงพอในการสร้างความน่าเชื่อถือแล้วหรือยัง?

๓. ในวันนี้เรามีฐานข้อมูลในเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยเพียงพอ หรือมากน้อยเพียงใด และคงไม่จำกัดอยู่เฉพาะชาวพวน ผู้ไทย ลาวโซ่ แต่คงจะต้องรวมถึงทุกกลุ่มชาติพันธุ์บนสังคมไทยด้วย?

๔. กรอบคิดในการศึกษาเรื่องคน “คนไทย” เป็นการศึกษาเพื่อทดลอง ความเป็นชาติ หรือเป็นการศึกษาเพื่อรู้ถึงพัฒนาการของผู้พันธุ์มนุษย์?

๕. กระบวนการคิด ทิศทางของวงวิชาการไทย ต่อเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเป็นอย่างไร?

๖. เราสามารถนำเอาความรู้จากการศึกษาเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ไปใช้ประโยชน์ได้จริงหรือไม่ในสังคมไทย?

๗. ทิศทางในการศึกษาเพื่อรู้ถึงรากเหง้าของตนเอง (ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทย) เรายังศึกษาเพื่อหาจุดร่วมทางวัฒนธรรม หรือเราจะหาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนเผ่า?

๘. 在การศึกษานี้เรามาสามารถนำไปใช้ให้เห็นถึงมิติสัมพันธ์ของผู้พันธุ์ได้หรือไม่?

จากข้อสังเกตเชิงคำถามดังกล่าว จะสามารถประเมินข้อเท็จจริงทางปัญญาได้ อย่างชัดเจนว่า สิ่งที่เรารู้จักและเรียนรู้กันในวันนี้ ในเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นั้น เป็นเพียงมายาทางปัญญา ซึ่งนักวิชาการเองคงจะต้องประเมินข้อเท็จจริงดังกล่าว ด้วยตนเอง เพราะความเก่งกาจกับความหลงตนเองในเชิงวิชาการมั่นคงแยกกันไม่ชัดเจน ดั่งนรกกับสวรรค์

๔. สรุป

ในการบททวนองค์ความรู้ เพื่อให้รู้ถึงจุดยืนทางปัญญาวันนี้ถือว่ามี ความสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อกระบวนการการตรวจสอบห้องเรียนคิด และกระบวนการในเรื่อง “ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ กรณีศึกษา : ชาวพวน ผู้ไทย ลาวโซ่” ก็ เช่นกัน หากจะศึกษาเพียงคำว่าได้รู้ดังจะไม่เพียงพอ แต่การเตรียมคนรุ่นใหม่เพื่อ รองรับการเคลื่อนแนวคิดในการศึกษาเพิ่มเติมนั้นถือว่ามีความสำคัญไม่น้อยเช่นกัน เพราะ เท่าที่ สังเกตดูในวงวิชาการไทยแล้ว การสร้างคิชช์กันกูฎิที่ จะต่อยอดกับ ครูอาจารย์นั้นหาได้น้อยมาก ส่วนใหญ่ความรู้จะตายไปพร้อม ๆ กับครู

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และการเปลี่ยนแปลงศ้าลีนา :

ศึกษากรณีกรุงชนกัง เหรียง

ในประเทศไทยและประเทศไทย

โดย ดร.ชวัญชีวัน บัวแดง

สำนักงานคณะกรรมการรับผิดชอบแห่งชาติ

การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในประเทศไทย

การใช้คำว่า “อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Ethnic identity ในวิชาการในประเทศไทยมีมานานกว่าครึ่งศตวรรษ ความหมายของคำนี้ ที่ใช้กันทั่วไป คือลักษณะทางลัทธิและวัฒนธรรมที่ร่วมกันของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากคนกลุ่มอื่น การที่คนทั่วไปเชื่อว่าชาติพันธุ์นึงจะมีลักษณะเฉพาะที่ต่างจากกลุ่มอื่น ทำให้เราได้ยินคำว่าอยู่บ่อย ๆ ว่าคนชาติพันธุ์นึงต่างจากคนของอีกกลุ่มชาติพันธุ์อย่างไร หรือการจะดูว่าคนนี้เป็นคน “กะเหรี่ยง” หรือชาติพันธุ์ไหน จะดูได้ตรงไหน และเข้าใจใหม่ว่าเข้าเป็นคน “กะเหรี่ยง” หรือเขารียกตัวเองว่าอะไร การศึกษาจะเน้นหาคำตอบโดยการศึกษาลักษณะและองค์ประกอบที่สำคัญของคนกลุ่มนึงที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะวัฒนธรรมเชิงภาษาภพ เช่น การแต่งกาย การสร้างบ้าน หรือเป็นด้านภาษา ด้านน้ำ ความเชื่อ และลักษณะพิธีกรรม รวมทั้งการเรียกชื่อกลุ่มต้นเองและกลุ่มอื่น นักมนุษยวิทยาที่ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยซึ่งในระยะแรกส่วนใหญ่เป็นชาวต่างประเทศ ได้แยกย้ายศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเน้นการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนา อุปถัมภ์ในหมู่บ้าน แต่ละแห่งเป็นเวลาติดต่อกันนานหลายเดือน หนังสือที่สำคัญในเรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ของกะเหรี่ยง ซึ่งรวมบทความที่เป็นรายงานการศึกษาของนักวิชาการชาวต่างประเทศ ที่ศึกษากลุ่มกะเหรี่ยงในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๖๐-๑๙๗๐ ที่มี Keyes (๑๙๗๙) เป็นบรรณาธิการ แสดงให้เห็นถึงความสนใจที่จะทำความเข้าใจ “อัตลักษณ์” ของกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ต่างกัน ซึ่ง Keyes (๑๙๗๙ : ๑๑) อธิบายเรื่อง “อัตลักษณ์ของกะเหรี่ยง” ว่า “อัตลักษณ์ ของกะเหรี่ยงไม่เพียงแต่จะมีที่มาจากการเชื่อทางวัฒนธรรมในเรื่องการเป็นคนที่พูด

๗๕

ชาติพันธุ์และมายาคติ

ภาษาเดียวกันเท่านั้น แต่มาจากต่างประเทศและประวัติศาสตร์พื้นบ้านที่กำหนดให้พากษา มีความแตกต่างจากเพื่อนบ้านกลุ่มอื่น ๆ ”

การศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ โดยการศึกษาจากลักษณะดังเดิมของวัฒนธรรมของคนกลุ่มนั้น ๆ เห็นได้ชัดจากตัวอย่างวิทยานิพนธ์ของ Rajah (๑๙๘๖) ซึ่งศึกษาความสามารถและพิธีกรรมแบบ “ตั้งเดิม” ของกะเหรี่ยงในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ และพบว่าความสามารถและพิธีกรรมแบบดั้งเดิมที่เกี่ยวพันกับการทำไร เป็นลักษณะที่สำคัญทางวัฒนธรรมที่ทำให้ “กะเหรี่ยง” คงอัตลักษณ์ของความเป็น “กะเหรี่ยง” ซึ่งต่างจากการบวนการ Telekhon ซึ่งเป็นขบวนการแบบพระคริอาริย์ และต่างจากขบวนการต่อสู้ทางการเมืองของชนกะเหรี่ยงในพม่าซึ่งมีสหพันธ์กะเหรี่ยงแห่งชาติ (Karen National Union-KNU) เป็นผู้นำขบวนการสองขบวนการหลังนี้ แม้จะมีลักษณะทางวัฒนธรรมบางอย่างของกะเหรี่ยงดำรงอยู่ เช่น การเน้นการแต่งกายแบบกะเหรี่ยงในขบวนการแรก และการเน้นต่านานดั้งเดิมของกะเหรี่ยงในขบวนการหลัง แต่เนื่องจากอุดมการณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวพันกับความสามารถแบบดั้งเดิมได้เปลี่ยนแปลงไป Rajah (๑๙๘๖ : ๔๕๔, ๔๕๕) จึงเห็นว่าขบวนการทั้งสองนี้ ไม่อาจเรียกได้ว่ามีความเป็น “กะเหรี่ยง” อย่างแท้จริง ในความหมายเดียวกันกับความเป็น “กะเหรี่ยง” ของชาวบ้านในหมู่บ้านที่เข้าศึกษา

ผู้เขียนเห็นว่าการศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่เชื่อมโยงหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับลักษณะดั้งเดิมและเฉพาะทางวัฒนธรรมของคนกลุ่มนั้นนั่น น่าจะจัดได้ว่าเป็นการศึกษาตามแนวคิดแบบสารัตตนิยม (Essentialism) ซึ่งแนวคิดนี้ มีพื้นฐานความคิดที่ว่า กลุ่มชาติพันธุ์เป็นหน่วยทางสังคมที่มีเกณฑ์สำคัญอยู่ที่ลักษณะดั้งเดิมทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ความเชื่อทางศาสนาและ พิธีกรรม สิ่งเหล่านี้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้มีความมั่นคง ยั่งยืน มีพลังในตัวเอง แม้จะไม่ปฏิเสธว่าอาจมีการกลยุทธ์ภายในบ้าง แต่จะยังคงมีลักษณะดั้งเดิมที่อาจถือเป็นแก่นของชาติพันธุ์ได้ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ตามแนวคิดนี้ Hall (๑๙๙๗) กล่าวไว้ว่ามีลักษณะที่ “เชื่อมร้อย ดั้งเดิม และเป็นเอกภาพ” (an integral, originary and unified identity) อย่างไรก็ได้ในยุคสมัยใหม่และโลกวิถีที่สภารทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ของชนกลุ่มอื่น ปรับเปลี่ยนและรื้อฟื้นวัฒนธรรมดั้งเดิม หรือเลิกการปฏิบัติที่สำคัญของวัฒนธรรมดั้งเดิมไปซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนกรณีที่มีการเปลี่ยนศาสนาจากศาสนาดั้งเดิมเป็นศาสนาหลักของโลก เช่น

ศาสนาคริสต์ หรือศาสนาพุทธ ถ้าหากมองในเชิงสารัตถนิยมก็จะได้ข้อสรุปว่า ในกลุ่มชนที่วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อาจจะสูญลึกลับไป หรือมีน้อยลง หรือไม่แท้จริง ดังกรณีข้อสรุปของ Rajah (๑๙๘๖) ที่กล่าวไว้ว่าข้างต้น

การมองอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในลักษณะที่หยุดนิ่งตายตัว และผูกติดกับวัฒนธรรมดั้งเดิม ได้ถูกโต้แย้งดังที่ Keyes (๑๙๗๙ : ๔) กล่าวไว้ว่าไม่จำเป็นที่สมมติกของกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะต้องมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่ร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และว่าวัฒนธรรมไม่ได้เป็นตัวกำหนดลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ต่างหากที่เป็นตัวกำหนดลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ Keyes (๑๙๗๙ : ๔) ขยายความต่อไปว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่สื่อสารและตอกย้ำอยู่เสมอในการแสดงออกทางวัฒนธรรม (they are communicated, and constantly revalidated, in cultural expressions) ซึ่งได้แก่ ดำเนิน ความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คติชน และศิลปการแสดงออกทางวัฒนธรรมซึ่งคือการก่อตัวเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic formulations) ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นี้ ให้ความหมายแก่บุคคล อันจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มีความหมายดังที่ Keyes (๑๙๗๙ : ๔) ยกตัวอย่างของการที่คนไทยอีสานของประเทศไทย จะจะเรียกตัวเองว่า “ลาว” เมื่อมีปฏิสัมพันธ์ กับเจ้าหน้าที่ไทยหรือคนอื่นจากภาคกลาง โดยแสดงออกในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือ ดำเนินของ การสืบสานมาจากการตั้งตระกูลเดียวกันกับคนลาวในประเทศไทย แต่หาก คนภาคอีสานไปประเทศไทยก็อาจแสดงตนเป็นคนไทยโดยอ้างถึงประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของคนไทยดังที่เรียนมาจากโรงเรียน หรืออ้างถึงพิธีกรรมบางอย่างที่แสดงให้เห็นว่าเป็นคนที่อยู่ใต้การปกครองของกษัตริย์ไทย แนวคิดของ Keyes (๑๙๗๙) นี้ อาจจัดได้ว่าแนวคิดแบบสถานการณ์นิยม (Circumstantialism) หรือเครื่องมือนิยม (Instrumentalism) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เห็นว่าขอบเขตของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น และถูกควบคุมโดยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองภายนอก จึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดังเช่นงานของ Leach (๑๙๕๕) ที่ชี้ให้เห็นถึงการที่กลุ่มกะฉัน สามารถเปลี่ยนเป็นไทยใหญ่ และไทยใหญ่สามารถเปลี่ยนเป็นกะฉันได้ ตามโครงสร้างสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องจากวิถีการผลิตที่เปลี่ยนแปลง“

“ดูเพิ่มเติมเรื่องแนวคิดด้านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ใน Hutchinson and Smith ๑๙๘๖; Fee and Rajah ๑๙๙๓; อาันันท์ n.d. และ “การวิจัยเกี่ยวกับชาวเขาฯ”

ผู้เขียนเห็นว่าในระบอบสีที่ควรจะมี สถานการณ์เศรษฐกิจ การเมืองของโลกและของรัฐชาติเปลี่ยนแปลงไปมาก ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิต สถานภาพ การโยกย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยของคนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและ ข้ามประเทศ แต่แม้วัฒนธรรมในชีวิตประจำวันมีการเปลี่ยนแปลง แต่การสร้างและ แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยังเพิ่มมากขึ้น ดูได้จากการมีองค์กรตัวแทนของ กลุ่มชาติพันธุ์เกิดขึ้นมากขึ้น และมีกิจกรรม การรวมตัว และแสดงออกซึ่งความเป็น ชาติพันธุ์เดียวกันในวาระและสถานที่ต่าง ๆ สถานการณ์เหล่านี้ทำให้ต้องมีการบทวน แนวคิดที่ใช้ในการทำความเข้าใจในเรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ว่าสามารถอธิบาย ปรากฏการณ์ในเรื่องชาติพันธุ์ได้มากน้อยเพียงใด แนวคิดสารัตถนิยมและสถานการณ์นิยม ไม่ได้ตั้งคำถามต่อเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มใหญ่ที่มีรัฐชาติเป็นตัวแทนกับ ชนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ฝ่ายแรกต้องการที่จะควบคุมฝ่ายหลัง ทั้งในด้านของการจัดแบ่งกลุ่ม การออกแบบหมาย นโยบาย และการปฏิบัติตามนโยบาย และฝ่ายหลังมีความจำเป็นต้องตอบโต้ด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งการรวมตัวสร้าง เครือข่ายอัตลักษณ์และพื้นที่

การไม่ได้ตั้งคำถามในเรื่องชาติกับชาติพันธุ์ ทำให้การศึกษาเรื่องของ กลุ่มชาติพันธุ์ไม่แจ่มชัด เพราะมุ่งเน้นแต่การศึกษาเรื่องของคนอื่นหรือความเป็นอื่น (ซึ่งมักจะเป็นคนที่ด้อยกว่า) ที่ถูกตัดขาดจากเราหรือความเป็นเรา ทั้ง ๆ ที่ทั้งสองฝ่ายมี ส่วนในการสร้างอัตลักษณ์และจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ของกันและกัน การไม่ได้ตั้งคำถาม ในเรื่องความสัมพันธ์ทางอำนาจ ทำให้ไม่สามารถเข้าใจเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้คนในกลุ่ม ที่พูดภาษาเดียวกันแต่อยู่ภายนอกได้รัฐชาติหรือบริบททางการเมืองและสังคมที่ต่างกัน มีการแสดงออกทางวัฒนธรรมหรือการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันอย่างมาก และทำให้ไม่เข้าใจการก่อรุปและการสูญเสียของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง และทางศาสนา หรือทั้งการเมืองและศาสนาที่เกี่ยวพันกับการสร้างและดำรงอัตลักษณ์ ทางชาติพันธุ์

แนวคิดด้านชาติพันธุ์ที่พัฒนาในระยะสองทศวรรษหลังมานี้ เป็นแนวคิดที่มอง อัตลักษณ์ในเชิงกลยุทธ์และสถานภาพ (strategic and positional concept) ซึ่งเป็น แนวคิดที่ได้รับทฤษฎีชื่นจาก Foucault ที่เน้นความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการปฏิบัติ ทางวาระกรรม (discursive practice) ซึ่งนำไปสู่การเน้นเรื่อง “การสร้างอัตลักษณ์หรือ

ตัวตน”^๘ ซึ่งเป็นการมองลักษณะกระบวนการ การสร้างทางสังคม (social construct) ที่ไม่ลึกซึ้งมากกว่า “อัตลักษณ์” ที่มีลักษณะที่ดึงเดินและหยุดนิ่ง (ดูรายละเอียดใน Hall ๑๙๗๗ : ๒ และ Foucault ๑๙๗๗ : XVII) ดังเช่นที่ Keyes (๒๐๐๑ : ๑๕) ได้ข้อสรุปอย่างชัดเจนจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐชาติกับกลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า “เราจะเข้าใจว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นั้นมีความสำคัญในสังคมได้อย่างไร ก็ต้องการวิเคราะห์ว่าทุกกรรมเฉพาะในเรื่องชาติพันธุ์และโดยการค้นต่อไปถึงแหล่งของอำนาจของวากกรรมเหล่านี้”

ข้อเขียนชิ้นนี้ เป็นความพยายามมองอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในลักษณะที่เป็นกระบวนการสร้างทางสังคม ภายใต้บริบททางการเมืองและวัฒนธรรมที่เน้นอนของรัฐชาติ บทความนำเสนอความเป็นมาและกระบวนการสร้างอัตลักษณ์และตัวตนทางชาติพันธุ์ โดยศึกษารณีชน “กะเหรี่ยง” ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตประเทศไทยและประเทศพม่า โดยกล่าวถึงบริบททางประวัติศาสตร์ของการยึดครองประเทศไทยต่าง ๆ ของเจ้าอาณาจักร อังกฤษ การก่อตัวของรัฐชาติ ความสนใจของรัฐในด้านการแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ และการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้กะเหรี่ยงในประเทศไทยมีตัวตนที่เด่นชัด มีขบวนการที่เป็นตัวแทน (pan-Karen movement) ซึ่งต่างจากคนกะเหรี่ยงในประเทศไทย ที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการสร้างตัวตนทางชาติพันธุ์ในลักษณะเดียวกัน

โครงการจัดแบ่งกลุ่มทางชาติพันธุ์

ก่อนการเข้ามาของลัทธิอาณาจักรและภารก่อตัวของรัฐชาติมีกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติและมีการปฏิบัติร่วมกันทางสังคมและวัฒนธรรมอยู่อาศัยในบริเวณเดียวกันเป็นหมู่บ้านและเมือง^๙ อยู่จำนวนมากหลายกลุ่ม มีการโยกย้าย

^๘ ในข้อเขียนนี้ ผู้เขียนใช้คำว่าอัตลักษณ์ และตัวตนในความหมายเดียวกัน แต่บางแห่งใช้คำว่าตัวตน เมื่อต้องการจะเน้นการเกิดขึ้นของจิตสำนึกความมีตัวตนจากที่ไม่มีมา ก่อน สำหรับความแตกต่างและที่มาของคำว่าอัตลักษณ์และตัวตนนี้ ฉลาดชาย (๒๕๕๙) อธิบายว่า อัตลักษณ์ที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า identity และตัวตน ซึ่งก็คือ self นั่น เป็นคนละโน้ตคนนี้ โดยลังคมวิทยาเชื่อมมาจากลักษณะนิสัยที่วิเคราะห์ และสัญญาสัมภาร (Semiology) ซึ่งให้คำนิยามว่า อัตลักษณ์ คือ ความรู้สึกสำนึกเกี่ยวกับตัวตน และตัวตนคือสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นทางอารมณ์ความคิดของบุคคล

^๙ ดูขอบเขตของหมู่บ้านที่เกี่ยวพันกับอัตลักษณ์ของอาช่าใน Kammerer (๑๙๔๙) สำหรับเมือง เป็นขอบเขตการปกครองที่สูงกว่าหมู่บ้าน และเป็นแนวคิดและขอบเขตที่ปรากฏทั่วไปในบริเวณที่ตั้งถิ่นฐานของคนเชื้อสายไทย-ลาว

ถิ่นฐานข้ามภูเขา ข้ามน้ำข้ามทะเล ทั้งด้วยความสมัครใจเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น หรือจากการถูกกดดัน หรือหนีจากการถูกกดดัน การผสมผสานลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรม ระหว่างกลุ่มคนดังกล่าวที่อยู่ในพื้นที่ที่ใกล้ชิดกันเป็นไปตามธรรมชาติ ทำให้เกิดกลุ่มที่มีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมรวมทั้งภาษาที่มีลักษณะเฉพาะ ท้องถิ่นมากมาย กรณีที่คนในกลุ่มเลิกพูดภาษาของตนเองและภาษาของคนกลุ่มอื่นที่ เป็นคนกลุ่มใหญ่ได้ดีพอ ๆ กัน หรือมีวัฒนธรรมภายนอก เช่น การแต่งกาย รูปทรง ของบ้านหรืออนกันกับคนในกลุ่มใหญ่ เป็นเรื่องที่พบเห็นได้ทั่วไปในบริเวณที่คนหลายกลุ่ม ออยู่ร่วมกัน

คนกลุ่มนี้จะถูกเรียกชื่อได้หลายแบบจากคนอีกหลายกลุ่ม และ ชื่อที่ถูกเรียกอาจจะต่างจากชื่อที่คนกลุ่มนั้นใช้เรียกตัวเอง เช่น กลุ่มคนที่เรียกตัวเองว่า ปากกาญี่ปุ่น หรือโอลัง อาจถูกเรียกเหมือนกันว่า ย่างโดยคนทางภาคเหนือของประเทศไทย (คนเมือง) หรือเรียกว่า ตะหยิน โดยคนพม่า ถึงแม้คำที่คนอื่นเรียกกับที่คนในกลุ่ม เรียกตัวเองอาจจะเป็นคำเดียวกัน เช่น ชมุ แต่ความหมายก็อาจไม่ตรงกันก็ได้ เพราะชุม สำหรับคนในกลุ่มเองแปลว่าคนหรือมนุษย์ ในขณะที่สำหรับคนกลุ่มอื่นมีความหมายในเชิง “ข่า” หรือ “ท้าส” ซึ่งเป็นดังข้อสรุปของ Proschan (๑๙๗๗) ที่กล่าวว่าคำที่คนอื่นใช้ เรียก (exonyms) มักจะมีนัยที่เป็นด้านลบ หรือแสดงถึงความด้อยกว่าของผู้ที่ถูกเรียก แต่คำที่ใช้เรียกตัวเอง (autonyms) มักจะมีความหมายว่า “บุคคล” หรือ “กลุ่มคน” “มนุษย์” หรือ “มนุษยชาติ”

ชื่อที่ใช้เรียกคนกลุ่มอื่นหรือเรียกตัวเองอาจจะมีหลายแบบ เช่น เป็นการเรียก ในลักษณะชนชั้นทางสังคม เช่น การใช้คำว่า “ข่า” สำหรับกลุ่มที่ทำงานให้ผู้อื่น เมื่อเทียบกับ “ไทย” ที่ทำงานให้ตนเอง หรือในลักษณะที่เกี่ยวพันกับถิ่นที่อยู่เดิม เช่น คนย่อง ซึ่งเป็นคนที่อพยพมาจากเมืองยอง หรือระบุกลุ่มย่อยเพิ่มเติมจากสีเสื้อผ้า เช่น ย่างแดง ย่างขาว หรือลักษณะภูมิประเทศที่อยู่อาศัย เช่น ย่างเปียง ย่างดอย นั่นก็ หมายความว่า ในความเป็นจริงในยุคนี้ การมีต้นกำเนิดมาจากบรรพบุรุษเดียวกันหรือ มีภาษาและวัฒนธรรมบางอย่างร่วมกันไม่ใช่เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้คนเกิดจิตสำนึกว่า เป็นคนในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น ตรงกันข้าม คนในกลุ่มนี้

๑ ดูงานของ Turton (๒๐๐๐) ที่กล่าวถึงความเป็นมาในเรื่องอัตลักษณ์ทางสังคม ซึ่งแยกกันระหว่าง “ข่า” กับ “ไทย”

อาจจะมีความใกล้ชิดกับคนกลุ่มอื่นมากกว่าคนในกลุ่มของตน เพราะปัจจัยอื่น ๆ เช่น ลักษณะที่อยู่อาศัย และความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันที่ใกล้ชิดกัน

การจัดและแบ่งกลุ่มคนแบบดั้งเดิมที่มีอยู่จะจัดกระจายและแสดงออก ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเหล่านี้ออกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่เรียกว่า ethnic groups อย่างเป็นระบบและมีหลักเกณฑ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักเกณฑ์ทางภาษา นั้นถือว่าเป็นโครงการสำคัญของเจ้าอาณาจักรและรัฐชาติเริ่มขึ้นเมื่อมีการเข้ามาครอบครองพื้นที่ของเจ้าอาณาจักร งานที่สำคัญที่แบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้คนในแผ่นดินใหญ่ของอาเซียนอย่าง คืองานของ LeBar, Hickey, and Musgrave (๑๙๖๔) ซึ่งแบ่งคนออกตามกลุ่มภาษาเป็น ๕ กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่ม Sino-Tibetan, Austroasiatic, Tai-Kadai และ Malayo-Polynesian โดยที่กลุ่มแรกคือ Sino-Tibetan นั้น ไม่อาจทราบได้ว่ามีภาษาอยู่ทั้งหมดเท่าไร แต่ประมาณว่า ๑๐๐-๑๕๐ ภาษา (ซึ่งหากนับแยกภาษาเดียว ก็มี ๒๕๐ ภาษา ดู Peiros ๑๙๗๘ : ๑๖๙)

อย่างไรก็ตี กลุ่มนี้แยกออกเป็นกลุ่มย่อยอีก ๕ กลุ่ม ได้แก่ Sinitic, Tibeto-Burman, Karen และ Miao-Yao การแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ตามภาษาที่ LeBar, Hickey, and Musgrave (๑๙๖๔ : ๕๘) อธิบายไว้ชัดเจนว่า หลังจากได้พินิจพิจารณาภักดีอย่างรอบคอบ ในกลุ่มผู้เขียนด้วยกันแล้ว ก็ตกลงกันว่าให้ใช้ภาษาเป็นตัวแบ่ง เพราะถึงแม้จะยอมรับว่าการแบ่งแบบนี้ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของการแบ่งตามลักษณะทางวัฒนธรรม หรือพลวัตทางวัฒนธรรม แต่ก็เป็นพื้นฐานที่สมบูรณ์และแน่นอนที่สุดในการเลือกและจัดกลุ่มต่าง ๆ ถ้าหากจัดกลุ่มเพื่อนำเสนอข้อมูลทางชาติพันธุ์วรรณนาโดยใช้เกณฑ์อื่น เช่น ถ้าที่อยู่อาศัย หรือลักษณะทางเศรษฐกิจจะยิ่งมีปัญหา เพราะขาดข้อมูลที่พอเพียงที่จะใช้ในการแบ่งกลุ่ม และอาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อนต่าง ๆ

เมื่อมองจากบริบททางการเมืองในช่วงล่าอาณาจักรแล้ว การแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ตามภาษาไม่น่าจะทำเพื่อสะท้อนต่อการบรรยายข้อมูล และเป็นเรื่องทางวิชาการล้วน ๆ แต่มีนัยทางการเมืองที่แน่นอน Keyes (๑๙๗๕) กล่าวว่าในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๔๐ ถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ชาติพันธุ์ต่างๆ จำนวนมากที่ต้องการจะได้รับการรับรองในอาเซียนอยู่ในภาคพื้นทวีปและในทางตอนใต้ของจีน โดยมีเหตุผลหลายประการ เช่น รัฐบาลอาณาจักรต้องการควบคุมสังคมผ่าน “โครงการบันทึกข้อมูลและประทับรับรอง” (a comprehensive project of documentation and certification) ผู้คนที่อยู่

ในอาณานิคม (อ้างถึง Foster ๑๙๗๑ : ๒๔๕) นอกจากนั้นมิชชันนารีโปรเตสแตนท์ ก็ยังมีแรงบันดาลใจจากความเชื่อที่ว่าการเปลี่ยนศาสนาจะทำได้ง่ายขึ้น เมื่อผู้คนเข้าใจ คำสอนของพระเยซูผ่านภาษาเชียนของตนเอง

อย่างไรก็ตี การแบ่งคนออกตามกลุ่มภาษา ก็เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหม่ จากการพูดถึงกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูล “กะเหรี้ยง” ก็เริ่มกลายเป็นกลุ่มชน “กะเหรี้ยง” โดยครอบคลุมกลุ่มต่าง ๆ ที่จัดอยู่ในกลุ่มภาษาเดียวกัน เช่น ปากกาญอ โพล่ง ปะโ้อ ตะยา บเว จีนา กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ ก็เริ่มกลายเป็นกลุ่มกะเหรี้ยง ย่อไปในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี้ยง Jorgensen (๑๙๗๗ : vi) พูดไว้ว่า คำว่า “Karen” หรือ “กะเหรี้ยง” ที่หมายถึง กลุ่มคนกลุ่มนั้นที่มีแหล่งกำเนิดเดียวกัน มีวัฒนธรรมร่วมกันนั้น เพิ่งเกิดขึ้นในประวัติตามตรรท์ไม่นานมานี้^๘

“....ค่อนข้างชัดเจนว่า ก่อนหน้าคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ไม่มีคนในกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันถูกรวบอยู่ในกลุ่มกะเหรี้ยง ใช้คำว่า “กะเหรี้ยง” (Karen) จนกระทั่งมิชชันนารี และเจ้าหน้าที่ของจักรวรรดินิยมอังกฤษเริ่มใช้คำนี้ ซึ่งจากนั้นมาคำนี้เริ่มกลายเป็นความเป็นจริงทางสังคม (social reality) เป็นคำที่ได้รับการยอมรับโดยส่วนใหญ่ ของคนกะเหรี้ยง ไทย และพม่าที่มีการศึกษาสูง” (แปลโดยผู้เขียน)

คนกะเหรี้ยงซึ่งรวมกลุ่มย่อยหลายกลุ่มเหล่านี้ส่วนใหญ่ตั้งหมู่บ้านกระจายในทุบทเข้าและภูเขาบริเวณชายแดนไทย-พม่า ตั้งแต่จังหวัดเชียงรายทางตอนเหนือสุดของประเทศไทยลงมาจนถึงจังหวัดประจำวันดีรีชันร์ ซึ่งในประเทศไทยไม่มีตัวเลขการสำรวจประชากรอย่างเป็นทางการ แต่สหภาพแห่งชาติกะเหรี้ยง (Karen National Union-KNU) ซึ่งนำข้อมูลการต่อสู้ของกะเหรี้ยงในพม่ามาเป็นเวลากว่าครึ่งศตวรรษ

^๘ แต่คำว่า “กะเหรี้ยง” อาจจะเป็นคำที่ใช้มานานแล้วอย่างไม่เป็นทางการ และไม่ชัดเจนว่าหมายถึงกลุ่มย่อยอะไรบ้าง บ้างสันนิษฐานว่ามีกลุ่มอยู่คำนี้ก่อนเพื่อใช้เรียกกะเหรี้ยงโปว์ และเรียกกะเหรี้ยงสกอว์ ว่ากะหร่วง บ้างสันนิษฐานว่า คำว่า “เหรี้ยง” เป็นคำที่ເօມາຈາກคำที่ชนเผ่าหนึ่งทางตอนใต้ของรัฐฉานใช้เรียกตัวเองและเติมคำว่า “กะ” เป็นคำนำหน้าที่หลัง (Lehman ๑๙๗๙; ๒๒๙-๒๓๐)

ประมาณว่ามีประชากรจะหรี่ยงทั้งหมด ๗ ล้านคน การสำรวจในประเทศไทยปี ค.ศ. ๒๐๐๑-๒๐๐๒ พบร่วมจำนวน ๔๓๘,๔๕๐ คน ซึ่งเป็น ๔๕% ของจำนวนคนของกลุ่มชาติพันธุ์บุนที่สูงทางภาคเหนือทั้งหมด โดยจะหรี่ยงอาศัยอยู่ใน ๑,๙๒๕ หมู่บ้าน ใน ๑๕ จังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย (กองสังเคราะห์ชาวเช้า ๒๕๓๔)

การสร้างจิตสำนึกและความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์

ในประเทศไทย มีชั้นนารีและองค์กรทางคริสต์ศาสนา มีบทบาทอย่างมากในการสร้างจิตสำนึกและความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์ ซึ่งทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่แบ่งโดยหลักเกณฑ์ทางภาษาไม่ตัวตนขึ้นมา มีชั้นนารีนิกายโปรเตสแตนท์คุณแรกที่ทำงานในพม่าเดินทางมาจากอินเดียซึ่งขณะนั้นเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ในปี ค.ศ. ๑๘๐๗ (Trager ๑๙๖๖ : ๒๐) ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๘๒๖ คณะมิชชันนารีแบบติสต์อเมริกันจึงได้เริ่มทำงานกับคนจะหรี่ยง มีชั้นนารีของโรมันคาಥอลิกมาที่หลังคือเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๕ (ดู Chumpol ๑๙๗๗ : ๒๐๓) ซึ่งถือว่ามิชชันนารีได้เข้ามาทำงานกับกลุ่มต่าง ๆ ในพม่า ก่อนที่รัฐบาลพม่าจะถูกปกครองโดยอาณานิคมอังกฤษอย่างเต็มรูปแบบหลังจากโควิดล้มราชวงศ์ที่บอ และยกตรียองค์สุดท้ายในปี ค.ศ. ๑๙๖๕

การสร้างจิตสำนึกและความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์คือการสร้าง “ชุมชนในจินตนาการ” (imagined community) ตามแนวความคิดที่เสนอโดย Anderson (๑๙๘๓ : ๑๕-๑๖) ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างแจ่มชัดว่า รัฐชาติโดยแท้จริงแล้วเป็นชุมชนในจินตนาการที่ถูกสร้างขึ้นโดยวิถีกรรมของรัฐว่าเป็นชุมชนของชนชาติหนึ่งเดียว ซึ่งเป็นชนชาติที่มีถิ่นกำเนิดและบรรพบุรุษเดียวกัน อยู่ในพื้นที่ที่มีขอบเขตที่แน่นอน และมีภาษาประจำชาติที่ทำให้เกิดการสื่อสารและรับรู้อย่างทั่วถึงในหมู่คนในชาติ ทำให้เกิดจิตสำนึกของความเป็นพื้นเมืองร่วมชาติเดียวกัน เกิดความรู้สึกรักชาติ และด้วยเพื่อชาติได้ในขณะเดียวกันการสร้างชุมชนในจินตนาการไม่ได้ทำโดยรัฐชาติเท่านั้น ในส่วนของชนกลุ่มน้อยที่อยู่ภายนอกในรัฐชาติ เช่น ในกรณีของคนจะหรี่ยงในพม่าก็เช่นกันมีการสร้าง “ชุมชนในจินตนาการ” โดยสร้างจิตสำนึกและความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์เพื่อต้านวิถีกรรมของรัฐชาติ มีการสร้างประวัติศาสตร์ของการลี้ภัยมาจากการบุรุษเดียวกัน มีถิ่นกำเนิดแห่งเดียวกัน กำหนดขอบเขตการปกครอง และเชิดชูด้านภาษาและ

วัฒนธรรมที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต่างจากพม่าซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรคริสต์ศาสนา และรัฐบาลอาณา尼คอมอังกฤษ

การสร้างประวัติศาสตร์ภารียังจากคำนวนการเกิดเพ่าพันธุ์

ตำนานที่เกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของคนกะเหรี่ยงได้ถูกตีความโดยมิชชันนารี และต่อมาได้ถูกนำมาประมวลเป็นประวัติศาสตร์ที่เป็นทางการของคนกะเหรี่ยงที่ KNU ใช้เผยแพร่และปลูกฝังความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้กับคนรุ่นหลัง ตำนานที่สำคัญเรื่องหนึ่งคือ ตำนานเรื่อง ถ่มีป้า ซึ่งแปลตรงตัวว่าพ่อเชี้ยวหมู ถ่มีป้า เป็นบรรพบุรุษของคนกะเหรี่ยง หลังจากที่เข้าฟ้าหมูป้าแล้ว ได้อาเจี้ยวหมูมาทำทวี ซึ่ง เมื่อใช้หัวผอมแล้ว ทำให้ขาดอ่อนเยาว์อยู่เสมอ เนื่องจากเขามีลูกมากมาย ทำให้ต้องออกเดินทางหาแผ่นดินสำหรับทำกินและอยู่อาศัยใหม่ และได้พลัดหลงแยกทางกับลูกหลังจากข้าม “แม่น้ำทรายไอล” ซึ่งต่อมา Dr.Mason ซึ่งเป็นมิชชันนารีตีความว่าเป็น “ทะเลรายโกบี” ลูกหลานของถ่มีป้าได้ข้าม “แม่น้ำทรายไอล” และมาถึงดินแดนประเทศไทยในปัจจุบัน จึงได้ตั้งถิ่นฐานและรอการกลับมาของถ่มีป้า^{๑๐} ประวัติศาสตร์ของการโยกย้ายถิ่นฐานบนพื้นฐานตำนานดังกล่าวได้ถูกทำให้เป็นประวัติศาสตร์ที่เป็นทางการของกะเหรี่ยงโดยคำนวนระยะเวลาที่แน่นอนของการอพยพโยกย้ายดังนี้

ชนกะเหรี่ยงอพยพจากบ้าบีโภนในปี ๒๒๓๔
ก่อนคริสต์ศักราช เดินทางไปถึงอาณาจักรมองโกเลีย
ปี ๒๑๙๗ ก่อนคริสต์ศักราช... เมื่อปี ๒๐๑๗ ก่อนคริสต์-
ศักราชเดินทางไปเตอร์กิสถานตะวันออกและถึงเมื่อ
ปี ๒๐๑๓... เมื่อปี ๑๘๖๖ ก่อนคริสต์ศักราช... โยกย้าย
ไปยังบิเบต... ถึงบิเบตเมื่อปี ๑๘๖๕ ก่อนคริสต์ศักราช
ออกเดินทางจากบิเบต ปี ๑๘๘๕ ก่อนคริสต์ศักราช... ไปถึง
ราชอาณาจักรยุนนาน ปี ๑๙๔๘... ในปี ๑๙๒๘ ก่อน

^{๑๐} ดูเพิ่มเติมในงานของ Rajah (๑๙๙๐, ๑๙๙๒) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างตำนานจากคำบอกเล่า กับประวัติศาสตร์ที่เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการของกระบวนการต่อสู้ของกะเหรี่ยง

คริสต์ศักกราช ຮູ່ນແຮກເດີນທາງໄປຄົງພມ່າ ๑๑๒๕ ກ່ອນ
คริสต์ศักกราช...ຮູ່ນທີ່ສອງ ຈາກຍູນນານປີ ၂၄၀ ກ່ອນ
คริสต์ศักกราช ໄປຄົງພມ່າປີ ၂၃၉ ກ່ອນຄຣິສຕໍ່ສັກຣາຊ...
ນີ້ໜ້າຍຄວາມວ່າຮະຍະເວລາທີ່ກະເທົ່າຍືງອາຄີຍອູ້ໃນພມ່າ
ທັ້ງໝາດຕື່ອ ၂၃၉ ປີ ຮວມ ၂၀၀၀ ປີ ເປັນ ၂၇၃၉ ປີ (News
January ၂၀၀၀ : ၂)

“ປະວັດຕາສຕໍ່ກະເທົ່າຍືງຄວາມດຳປະບາຍຂອງ KNU (“Karen History in the Karen National Union (KNU) Narrative” ၂၀၀၀) ບຽນວ່າປະວັດຕາສຕໍ່ຕັ້ງກ່າວແສດງໃຫ້
ເຫັນວ່າຜູນຫາຕິກະເທົ່າຍືງໄດ້ມາລຶ່ງດິນແດນພມ່າກ່ອນຜູນຫາຕິພມ່າ ແລະໄດ້ສ້າງປະເທດຂອງຕຸນ
ທີ່ເຮົາກວ່າ ກອຖຸເລ ຊຶ່ງແປ່ລໄດ້ສ້າງຄວາມໝາຍເຄື່ອ ດິນແດນແໜ່ງດອກໄມ້ ອ້ອດິນແດນລີ້ເຊີຍ
ຊຶ່ງເປັນລື່ນຈູານທີ່ສຸຂສບາຍ ອຸດນສມບູຮົນ ແລະມີສັນຕິກາພ ແຕ່ຕ່ອມຜູນຫາຕິພມ່າ
ຜູ້ມາທີ່ລັກກີໄດ້ນາຍືດຄອງປະເທດຂອງກະເທົ່າຍືງ ທຳໄທກະເທົ່າຍືງໄດ້ຮັບຄວາມຖຸກຂ່ອຍ່າງ
ແສນສາຫຼັກການກົດຊື່ ຂໍ່ມ່າເໜີ ແລະຂູ້ດົດຂອງຄົນພມ່າ ເມື່ອດັນສຕວຣະທີ່ ၁၀ ສຕານກາພ
ຂອງຄົນກະເທົ່າຍືງຄ່ອຍ ၅ ພັດນາຂຶ້ນເມື່ອຄົນອັກຄຸມເຂົ້າມາຢືດຄອງດິນແດນພມ່າ ທຳໄທ
ຄົນກະເທົ່າຍືງມີຄວາມກ້າວໜ້າກ່າວ່າຜູນຫາລຸ່ມອື່ນໃນຫລາຍດ້ານ ອຍ່າງໄຮກີດ ເມື່ອພມ່າໄດ້ຮັບ
ເອກຮາຊ ຜົນກະເທົ່າຍືງກົດລັບໄປສູ່ສກາພເດີມຄື່ອງຄຸກຄົດທີ່ທັ້ງທາງດ້ານການເນື່ອງ ເສດຖະກິຈ
ແລະວັດທະນະ ດ້ວຍເຫດນີ້ຜູນກະເທົ່າຍືງຈຶ່ງຕ້ອງສູ້ກັບຮູ້ບາລພມ່າເພື່ອໄທໄດ້ນາຍື່ຈົດດິນແດນຂອງຕຸນ
ແລະໃຫ້ຫລຸດພັນຈາກກົດຊື່

ນອກຈາກຕໍ່ນາງແລ້ວ ການທີ່ກະເທົ່າຍືງມີຄວາມເຊື່ອດັ່ງເດີມເຮື່ອງພະເຈົ້າຝຳກຳນົດໂລກ
ທີ່ເຮົາກວ່າ Ywa ນັ້ນ ກີ່ທຳໄໝມີຜູນນາຮັບການຕົກລົງ ເຊັ່ນພົບເຜົາພັນລູ້ສາເລູກທີ່ຫຍາ
ໄປເຜົາຫົ່ງ (the lost tribe) ໃນຈຳນວນ ၁၀ ເຜົາທີ່ເຄີຍນັບຄື່ອງປະເທດໄຫວາ (ຊຶ່ງອົກເສີຍຄລ້າຍ
Ywa) ຄວາມເຊື່ອນີ້ຍື່ງມີມາກົ່ານີ້ຈາກການທີ່ກະເທົ່າຍືງໄທ້ການຕ້ອນຮັບການເພຍແພວ່າຄາສາຄຣິສຕໍ່
ແລະເປົ່າຍືນແປລັງຄາສານາຍ່າງຮວດເຮົວ ເມື່ອເຖິງກັບຄົນພມ່າດັ່ງທີ່ Trager (၁၉၁၁ : ၄၇)
ຮາຍງານໄວ້ວ່າ ໃນປີ ດ.ສ. ၁၈၃၉ ຊຶ່ງເປັນເວລາກ່າວ່າ ၃၀ ປີທີ່ມີຜູນນາຮັບການເຂົ້າມາທຳການ
ໃນພມ່າ ແລະເພີ່ມແຕ່ແປດປີທີ່ມີຜູນນາຮັບການເຂົ້າມາທຳການກັບຄົນກະເທົ່າຍືງ ຈຳນວນຄົນພມ່າທີ່
ເປົ່າຍືນໄປນັບຄື່ອງຄາສານາຄຣິສຕໍ່ມີນ້ອຍກ່າວ່າ ၁၇၅ ດັນ ໃນຂະໜາດທີ່ຄົນສ່ວນໃຫຍ່ຂອງຄຣິສຕໍ່ຈັກ
ຊຶ່ງຂະໜາດນັ້ນມີສາມາຊີກທັ້ງໝາດ ၅၀၀-၆၀၀ ດັນ ເປັນຄົນກະເທົ່າຍືງ Trager (၁၉၁၁ : ၄၇) ອັກຄື

Judson ซึ่งเป็นมิชชันนารีโปรเตสแตนท์คนแรกในพม่าที่บอกว่า การเปลี่ยนศาสนาของ คนพม่า ๒ คน ต้องลงแรงมากกว่าการเปลี่ยนศาสนาให้กับคนกะเหรี่ยง ๑๐๐ คน ตัวเลขผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ที่บันทึกโดยแบบติสท์เมริกันในพม่าในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ ระบุว่าเป็นกะเหรี่ยง คงฉัน และฉันประมาน ๑๔๐,๐๐๐ คน เป็นคนไทยใหญ่และปะโ coworkers ๕๐๐ คน และมีคนมอญน้อยกว่า ๑,๐๐๐ คน (Smith ๑๙๙๗ : ๔๖๓)。

ภาพลักษณ์ของกะเหรี่ยง พม่า และคนผิวขาว

ตำนานที่สำคัญของกะเหรี่ยงอีกด้านหนึ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างตัวตนของกะเหรี่ยง ก็คือตำนานเรื่อง “หนังสือทอง” ซึ่งกล่าวถึงการที่ Ywa ซึ่งเป็นพระเจ้าผู้ให้กำเนิดมนุษย์ได้นำเยี่ยมลูก ๆ บนโลก และก่อนที่จะกลับก็ได้เรียกพื้นท้องซึ่งเป็นบรรพบุรุษของกลุ่มชนต่าง ๆ มาพบเพื่อจะได้มอบ “หนังสือทอง” ซึ่งเป็นที่รวมของความรู้ที่จะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองในบรรดาพื้นท้องเหล่านี้ กะเหรี่ยงเป็นพื้นโภคสุดและมีคนผิวขาวเป็นน้องสุดห้อง (white brother) กะเหรี่ยงกำลังยุ่งกับการทำงานในไร่พระเจ้าจึงฝากน้องให้อาหนังสือทองมาให้ กะเหรี่ยงตะโgnบอกราให้อา枉ไว้ที่ตอมไม้ท้ายไร่แต่ปรากฏว่าสิ่งที่ได้ พอเผ่าไร่ หนังสือทองก็ไม่ได้ด้วย (บางตำนานบอกว่าถูกคนยะจันตัวหนังสือเลื่อน) อย่างไรก็ได้ ได้นำจิกขี้เข้า (หรือชาบ) ของหนังสือทอง ทำให้เกิดความรู้ต่าง ๆ ที่อยู่ในสมุดนั้นไป ซึ่งเป็นที่มาของพิธีกรรมของกะเหรี่ยงที่จะนำมายื่งร่วงในอนาคตผ่านการเสียงทายลักษณะของกระดูกไก่ ส่วนน้องผิวขาวคนสุดท้องได้นำความรู้จากหนังสือทองไปสร้างบ้านเมืองใหญ่โต และมีความเจริญด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก กะเหรี่ยงยังคงคาดว่าน้องผิวขาว จะอาหนังสือมาให้ ดังปรากฏในซอของกะเหรี่ยงที่ว่า “ลิ ຖ ลิ เจ ลิ ป่า ယာ ลิ ဝ မာ အေ လေ ကုလာ” ซึ่งแปลว่าหนังสือคัດลิทึ ที่ไทยไป ชาต่างประเทศจะເຈົ້ານຳມາให้ (ดูเพิ่มเติมใน เปรมพร ๒๕๓๗ Stern ๑๙๖๘) ถึงแม่ตำนานจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปในแต่ละห้องถิน แต่สาระสำคัญนี้ได้ถูกนำมาเน้นย้ำโดยมิชชันนารีว่า ความทุกข์ยากของกะเหรี่ยงมีผลมาจากการกดขี่ของพม่า ดังที่มิชชันนารีคืนหนึ่งบันทึกคำร้องในซอของกะเหรี่ยงไว้ว่า

เมื่อพระเจ้าจากไป

กะเหรี่ยงกล้ายเป็นทาสของพม่า

กล้ายเป็นลูกของป้า และลูกหลานของความยากจน กระจัดกระจาดอยู่ทุกหนแห่ง

ຄົນພມ່າໃຊ້ແຮງງານຈາກເຂາຍ່າງໜັກ ຈົນເຂາລັ້ມລົງຕາຍໃນປໍາ ທີ່ໄວ່ໄມ່ກົມັດແຂນເຫາໄພລ່າທັງ ແລະຕີ່ຕ້ວຍແຊ່'

ໃນໜັງສື່ອເລີ່ມເດີຍກັນຢັ້ງກ່າວຕ່ອໄປວ່າ ເມື່ອກະທູ່ຍິ່ງພບກັບມີຜົນນາຮີ່ສົ່ງພວກເຂາເຊື່ອວ່າເປັນນ້ອງຜົວຂາວ ພວກເຂາຈຶ່ງເຮີ່ມຫຼຸດຈາກຄວາມເປັນຄົນປໍາ (wildness and savageness) ແລະເວີ່ມເຕີບໂທຂຶ້ນແໜ່ອນພຣະຍູ້ (were striving to grow like the meek and gentle Jesus) (The White Foreigners from over the Water n.d. : ១៣៥, ១៤៥)

ໃນການສ້າງຕັວຕົນທາງชาຕີພັນຖຸ ກາພຂອງຄົນໃນชาຕີພັນຖຸນີ້ຈະເປັນກາພທີ່ດີຈາມເຊັ່ນ ເປັນຄົນທີ່ຮັກຄວາມສົນ ຮັກອີສະ ກລ້າຫາຍຸ ເລື່ຍສລະ ແລະມີຄຸນຮຽມ ເພື່ອສ້າງຄວາມກາຄູມໃຈໃນชาຕີ ເພັນຈາຕີຂອງໜັນຈາຕີກະທຽ່ງໃນພມ່າທີ່ເປັນກາພາອັກຄຸນ ດັ່ງຕ່ອນປິດຕັ້ງທີ່ດີຈາມນີ້ຢ່າງເຫັນໄດ້ສັດ

Oh all Karens of mine

The best people abide

I love you best

You value honesty

and hospitality

All noble qualities

I love you most

(News January ២០០០)

ໃນຂະນະເດີຍກັນກາພຂອງຄົນພມ່າກີ ສື່ອກາພທີ່ຕຽບກັນຂ້າມ ເພື່ອປຸກເຮົາການເຂົ້າຮ່ວມຂບວນການຕ່ອສູ້ພໍ່ໃຫ້ໄດ້ມາຊື່ອຳນາຈໃນການປົກປອງທຸນເອງຂອງຄົນກະທຽ່ງ ດັ່ງຂໍອສຽບທີ່ຕື່ພິມພື້ນເວັບໄຊຕົວ ('Karen History in the Karen National Union (KNU) Narrative' ២០០០)

ເປັນເຮື່ອງທີ່ຢ່າກທີ່ສຸດທີ່ຄົນກະທຽ່ງ ແລະຄົນພມ່າສອງແກ່ພັນຖຸຊັ້ນມີທັນະ ວິສີ່ທັນນີ້ ທັນຄົດຕີ ແລະວິວິດີຕິດ (mentalities) ທີ່ດ່າງກັນຄົນລະໜ້ວ ທີ່ຈະມາຮ່ວມກັນປົກປອງ...ຕරາບໃດທີ່ເຮົາໄມ່ມີຮູ້ເປັນຂອງເຮົາເອງ ເຮົາຈະໄມ່ມີກາທີ່ຈະໄດ້ພບກັບ

สภาพการดำเนินชีวิตที่ดี และมีสันติภาพที่ปราศจากการถูกกดขี่และบีบบังคับ

การสร้างภาษาเขียน การยกระดับการศึกษาและสถานภาพของคนกะเหรี่ยง

มิชชันนารีไม่เพียงแต่ทำงานเผยแพร่ศาสนาเท่านั้น แต่ยังเน้นการยกระดับด้านการศึกษาและสาธารณสุข อีกทั้งมีการพัฒนาด้านภาษาเขียนของคนกะเหรี่ยงเองดังที่ Smith (๑๙๕๗ : ๔๔-๔๕) บรรยายว่า

เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๓๐ Dr. Wade ซึ่งเป็นแบบติสท์อเมริกันได้เปลี่ยนภาษากะเหรี่ยงสกอว์ให้เป็นภาษาเขียนโดยประดิษฐ์ขึ้นจากอักษรพม่า ในปี ค.ศ. ๑๘๔๑ Dr. Mason ซึ่งเป็น มิชชันนารีอีกคนหนึ่งได้เริ่มออกหนังสือพิมพ์ภาษากะเหรี่ยงที่ Tavoy ชื่อหนังสือพิมพ์ The Morning Star... หนังสือพิมพ์นี้ถูกลั่งให้ปิดไม่นานหลังจากที่ในวินยีดคำนำ佳ในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ ถือว่าเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่มีอายุนานที่สุด...

...โรงเรียนสอนศาสนาพุดขึ้นหลายแห่งในตอนล่างของพม่า ชาวกะเหรี่ยงนับหมื่น ๆ คน ย้ายจากหมู่บ้านในป่าเข้าที่ห่างไกลเข้ามาในเมือง... จากปากน้ำอิร่าวดีถึงตะนาวศรี (Tenasserim) ในปี ค.ศ. ๑๘๗๔ มีการตั้งวิทยาลัยแบบติสท์ (ตอนหลังชื่อ Judson) ที่ย่างกุ้ง มีชื่อเล่นว่า วิทยาลัยกะเหรี่ยง ซึ่งได้กล่าวเป็นศูนย์กลางที่สำคัญที่แพร่ความคิดชาตินิยมกะเหรี่ยง ในปี ค.ศ. ๑๘๘๑ มีการก่อตั้งสมาคมกะเหรี่ยงแห่งชาติ (KNA) ซึ่งตอนหลังพัฒนามาเป็น KNU... จุดมุ่งหมายของสมาคมก็เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ ผู้นำ การศึกษา และการเขียนของกะเหรี่ยง เพื่อทำให้ประชาชนกะเหรี่ยงมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ดังที่ Anderson (๑๙๘๓ : ๔๗) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาของภาษาในรูปแบบของการพิมพ์ ว่าทำให้คนมีจิตสำนึกของการเป็นชาติเดียวกัน เพราะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและสื่อสารกันได้ระหว่างคนในชาติเดียวกันที่อาจจะพูดภาษาที่ต่างกัน การที่ภาษาที่ใช้ในการพิมพ์มีลักษณะที่ค่อนข้างแน่นอนไม่เปลี่ยนแปลงมาก ย่อมเป็นการสร้างภาพของความเป็นชาติที่เก่าแก่มีมาแต่โบราณ และการที่ภาษาไม่จะมีความใกล้เคียงกับภาษาที่ชนชั้นปักครองใช้ ย่อมทำให้เกิดภาษาของอำนาจที่ใช้สำหรับการปักครองทางการเมืองและวัฒนธรรมแบบใหม่ ผู้เขียนคิดว่าเช่นเดียวกันกับกระบวนการสร้างภาษาเขียนของกะเหรี่ยงที่มีอิทธิพลมากในการเผยแพร่ว่าทุกรมความเป็นตัวตนของกะเหรี่ยง ทั้งด้านประวัติศาสตร์และลักษณะทางวัฒนธรรม อันก่อให้เกิดจิตสำนึกของความเป็นชนชาติกะเหรี่ยงที่ไม่ได้ด้อยกว่าชนชาติที่ได้อำนาจปักครองประเทศ

ในงานศึกษาเรื่องพม่าและชนกลุ่มน้อยหลายงาน (Renard ๑๙๙๐; Lintner ๑๙๙๕; พรพิมล ๒๕๔๒; ชัดภัย ๒๕๔๐) ยังได้กล่าวถึงการที่คนกะเหรี่ยงในพม่าได้รับอิทธิพลอย่างมากในช่วงที่อังกฤษปักครอง ได้รับการศึกษาสูง มีตำแหน่งสูงในรัฐบาลและมีอิทธิพลอยู่ในเมืองใหญ่ จากตัวเลขนอง Smith (๑๙๙๙ : ๔๔) ถึงปีค.ศ. ๑๙๓๙ มีคนพม่าเพียง ๔๗๒ คน ในกองทัพพม่าที่อยู่ภายใต้การปักครองของอังกฤษ แต่มีคนกะเหรี่ยงถึง ๑,๔๔๔ คน การมอบตำแหน่งที่สำคัญทางทหารและการปักครองให้แก่คนกะเหรี่ยง ล้วนทำให้คนกะเหรี่ยงที่มีการศึกษาและได้รับตำแหน่งที่สูงในทางการปักครองและทางทหาร เกิดความตระหนักรู้ต่อกันในด้านภาษาของตนเองว่ามีอยู่สูงกว่าคนพม่า ก่อตัวเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของคนกะเหรี่ยงทั้งประเทศ นำการต่อสู้กับรัฐบาลพม่าเพื่อให้ได้มาซึ่งดินแดนและการปักครองตัวเองตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๔๘ ดังคำประกาศของ KNU ที่ว่า

...เราคือชาติที่มีประชากร ๗ ล้านคน มีคุณลักษณะ
ที่สำคัญของการเป็นชาติทุกประการ เราเป็นประวัติศาสตร์
ของเราเอง ภาษาของเราเอง วัฒนธรรมของเราเอง
ดินแดนสำหรับการตั้งถิ่นฐานของเราเอง และระบบชีวิต
ทางเศรษฐกิจของเรา... ('Karen History in the Karen
National Union (KNU) Narrative' ๒๐๐๐)

ກລ່າໄດຍສຽງແລ້ວ ມີຜົນນາງມີບັນຫາທານມາກໃນການສ້າງຕົວຕະແຫຼງ ແລະ ຈິຕສຳນັກ ຂອງຄວາມເປັນຈາຕີພັນຖຸກະເທົ່າຍົງ ໃນຂະໜາດທີ່ຮູ້ບາລາອານານິຄົມອັກຄຸ່າກົງສົ່ງເສຣີມ ແລະ ໄດ້ປະໂຍ້ນໆ ຈາກການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ກັບຄົນກຸ່ມໆອື່ນເພື່ອມາຄ່າງດຸລວ່ານາຈັກກັບຄົນ ພມ່າທີ່ກີ່ມີການສ້າງຈິຕສຳນັກຂອງຄວາມເປັນຈາຕີພັນຖຸພໍາ ກ່ອຕົວເປັນກະບານຕ້ານ ຈັກພຣດີນິຍມອັກຄຸ່າ

ອັຕລັກໝາຍການເຫັນພັນຖຸແລ້ວການຄາສານາ

ເຕັກຂາວປະໂອ ໃນຮູ້ກະເທົ່າຍົງ ປະເທດພໍາ ກໍາລັງຕັ້ງແຄວ
ເຕັມຂບວນທອດກົງນ (ກາພໄດຍ ວິຊາ ບັວແດງ)

ການສ້າງອັຕລັກໝາຍການເຫັນພັນຖຸໄມ່ວ່າໄດຍຮູ້ຈາຕີ ສະເໜີໂດຍຂບວນກາຮຸ່ມ ຈາຕີພັນຖຸທີ່ຕ່ອສູ້ເພື່ອໄຫ້ໄດ້ມາເຊື່ອຈຳນາຈັກ ມີຜລດ່ວຍການສ້າງຈິຕສຳນັກຂອງຄວາມເປັນ ດັນກະເທົ່າຍົງແລະ ປຸລຸກເວົາການເຂົ້າຮ່ວມຕ່ອສູ້ເພື່ອໝາຍກະເທົ່າຍົງເພີ່ມໃດ ເມື່ອມົງດູກຮັບສິບວານການ ກະເທົ່າຍົງໃນພໍາມໍາທີ່ນໍາໂດຍ KNU ຈະພບປາກກູກກາຮົມທີ່ສຳຄັນບາງຍ່າງທີ່ແສດງໄຫ້ເຫັນວ່າ ອັຕລັກໝາຍການເຫັນພັນຖຸ ໄມໄດ້ມີຄວາມໝາຍຕ່ອນທຸກຄົນໃນທຸກສະຖານກາຮົມ ດັ່ງທີ່ Renard (១៩៨០) ອ້າງ Lewis (១៩២៤) ວ່າ “ຂະໜາດທີ່ອັຕລັກໝາຍການໄໝມ່ອງກະເທົ່າຍົງເວີ່ມກ່ອຕົວໜີ້ນັ້ນ ກະເທົ່າຍົງຈໍານວນນາກ ທີ່ເປັນກຸ່ມໆໄປວ່າມາກກວ່າສກວ່າກັບເນັ້ນປັບປຸງປັບປຸງແປ່ລິຍືນໜີ້ຕົກປ່ານ ເຮີ່ມພູດພາຍພໍາ ແລະ ນັບຄື່ອງພຸທອຄາສານາ” ແລະ ວ່າ “ຈຸນລົງປີ ດ.ສ. ១៩៦០ ມາກກວ່າ ຄົງໜີ້ຂອງກະເທົ່າຍົງໃນພໍາມໍາມີຄວາມຈະຮັກກັດຕໍ່ຕ່ອຮູ້ບາລກລາງ”

ຄື່ນແນ້້ KNU ຈະສູ່ຮັບກັບຮູ້ບາລພໍາມາກວ່າ ៤០ ປີ ແລະ ເປັນເພີ່ມໄມ່ກ່ອລຸ່ມທີ່ຍັງ ໄມໄດ້ລົງນາມໃນສັນຍາຫຼຸດຍືງກັບຮູ້ບາລພໍາ ແຕ່ KNU ກີ່ມີທັງໝ່ວ່າທີ່ຮູ້ໂຈນແລະ ຜ່ານທີ່ຕົກດໍາ ໃນໜັງກັນປີ ດ.ສ. ១៩៨០ ສ້າງທີ່ມື່ນຂອງ KNU ໃນເຂດຫາຍແດນກາງທະວັນອອກທີ່ຕົກດໍາ

ไทยมีความมั่นคง กอทุเลที่อุดมสมบูรณ์และรุ่งโจนในจินตนาการดูจะปราภูเป็นจริงได้ เพราะรายได้จำนวนมหาศาลที่ KNU ได้จากการเก็บภาษีสินค้าข้ามแดนจากไทยไปพม่า และจากการให้สัมปทานป่าไม้ โดยมูลค่าการค้าในตลาดมีเดียที่ประเมินโดยธนาคารโลก ในปี ค.ศ. ๑๙๔๔ มีถึง ๓ พันล้านหรือญลี่สหรัญ ซึ่งเป็นร้อยละ ๔๐ ของมูลรวมผลิตภัณฑ์ ประชาชาติในขณะนั้น โดยคาดว่ากว่า ๘๐% ของเครื่องอุปโภคบริโภคในประเทศพม่า ในช่วงนี้ได้มาจากการค้าในปี ค.ศ. ๑๙๔๕ ประมาณว่ามีโรงเรือนอยู่ในเขตปกครองของ KNU ถึง ๖๕ โรง เพื่อส่งไม้ข้ายให้นักธุรกิจไทย สิงคโปร์ และมาเลเซีย ความมั่นคงของ ฐานะที่มั่นคงของ KNU ในช่วงก่อนปี ค.ศ. ๑๙๕๐ ที่สำคัญยังเป็นเพราะ KNU ได้รับการ สนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐบาลไทย เช่นรายงานข่าวพม่าที่ได้รับประมูลไทย ที่ทางการไทยติดต่อให้ไปหาปลาในน่านน้ำพม่า แต่กลับพบว่าขอนอาวุธไปให้กลุ่ม กะเหรี่ยงในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๔๔-๑๙๔๕ (Renard ๑๙๕๐ : ๑๐๗)

อย่างไรก็ตี เมื่อรัฐไทยเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับพม่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๔๙ เป็นต้นมาเพื่อสนับสนุนให้ประเทศไทยมีอำนาจและร่วมมุ่นในโครงการท่อแก๊ส ซึ่งมีบริษัทของฝรั่งเศส และอเมริการ่วมด้วย รัฐไทยต้องระวังไม่สนับสนุน KNU อย่างเปิดเผย เพื่อไม่ให้ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต้องเสื่อมทรามลง รัฐบาลของพม่า (SLORC) เริ่มเปิดให้มีการค้า กับประเทศไทย ทำให้ลืมคำาทางเรือและเขตชายแดนบริเวณอื่นมากขึ้น แทนที่จะผ่าน เขตชายแดนไทย-พม่าเป็นส่วนใหญ่เหมือนเมื่อก่อน อีกทั้งให้สัมปทานป่าไม้ในเขต KNU แก่บริษัทต่างประเทศโดยตรง ทำให้พื้นที่ป่าไม้ในเขตครอบครองของ KNU ลดลง ก่อให้เกิดผลกระทบมาก ดังที่ Bryant (๑๙๕๖) กล่าวว่า การสูญเสียป่าไม้หมายถึง การสูญเสียแหล่งหลบภัยและแหล่งทำมาหากิน นั่นก็หมายความว่าอัตลักษณ์ของ กะเหรี่ยงในเรื่องคนรักษาป่าก็ถูกทำลายไปด้วย เพราะในความเป็นจริง KNU ได้อันญาต ให้ตัดไม้เพิ่มมากขึ้นเพื่อแลกกับรายได้ที่ลดลงมาก อันเนื่องจากการลดลงของสินค้า ที่ลักษณะนำผ่านชายแดน

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการที่ทำให้ KNU ในทศวรรษที่ผ่านมาอยู่ในสภาพที่ตกต่ำ คือการแยกตัวออกไปของทหารที่อยู่แนวหน้าที่นับถือศาสนาพุทธที่ไม่พอใจผู้นำที่นับถือ ศาสนาคริสต์ Smith (๑๙๕๙ : ๓๔๓) กล่าวว่า เห็นได้ชัดว่าส่วนใหญ่ของฝ่ายนำที่ปกครอง

ระดับอำเภอหลายแห่งเป็นชาวคริสต์ และก่อนหน้าจะเกิดการแยกตัว กองทัพกะเหรี่ยง ในเขตปะอันไม่พอใจที่เจ้าหน้าที่ระดับห้องถินที่เป็นชาวคริสต์ปฏิบัติต่อทหารที่เป็นชาวพุทธอย่างไม่เท่าเทียมกัน เช่นในเรื่องการเกณฑ์ทหารเด็ก และการใช้แรงงาน ทหารที่แยกตัวไปได้ก่อตั้งกองทัพกระเพรี่ยงพุทธประชารัฐปีติยะ (Democratic Karen Buddhist Army (DKBA)) ที่นำโดยพระทูสุนะขันเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๕ ต่อมาเมื่อต้นปี ค.ศ. ๑๙๗๕ กองทัพ พม่าร่วมกับ DKBA ยึดมานาอร์ปโลรซึ่งเป็นฐานที่มั่นใหญ่และฐานที่มั่นอื่น ๆ ทางเหนือได้ ทำให้กองกำลังของ KNU ต้องถอนเข้าไปในป่าลึกใกล้ชายแดนไทย (ขัดภัย ๒๐๐๐) เป็น ที่ชัดเจนว่าลักษณะอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่สร้างขึ้นโดย KNU มีความสัมพันธ์ อย่างแยกไม่ออกกับอัตลักษณ์ทางศาสนาคริสต์ อันเนื่องมาจากบริบททางประวัติศาสตร์ ดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น แต่ประเด็นอัตลักษณ์ทางศาสนาในระยะก่อนหน้านี้ไม่ได้มีความสำคัญมากไปกว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ทั้งนี้ เพราะ KNU ยังมีความมั่นคง ทางเศรษฐกิจและการเมือง และผู้ที่เข้าร่วมการต่อสู้มีหัวใจซึ้งชัยชนะอันไกล แต่เมื่อ สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป อัตลักษณ์ทางศาสนาถูกเริ่มมีความสำคัญมากขึ้นสำหรับ คนบางคน

การที่ศาสนาเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการทำให้กะเหรี่ยงบางคน ถอนตัวออกจากบวนการ KNU ทำให้ผู้นำของ KNU ต้องปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ เพื่อทำให้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อยู่เหนืออัตลักษณ์ทางศาสนา ซึ่งเห็นได้จากข้อสรุป ของการสัมนาใหญ่ของ KNU ที่มีผู้แทนมาจากหลายองค์กร เมื่อต้นปี ค.ศ. ๑๙๗๘ ที่ว่า ปัจจุบันมีความเร่งด่วนที่ประชาชนชาวกะเหรี่ยงต้อง “ให้การรับรอง เคราะฟ และยอมรับความแตกต่างกันในหมู่ประชาชนชาวกะเหรี่ยงไม่ว่าจะเป็นเรื่องเครื่องญาติ วัฒนธรรม ประเพณี ความศรัทธาและอุดมการณ์ และต้องลงแรงให้เกิดการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน” (News Vol.๓, ๒๐๐๐).

อัตลักษณ์ของคนกะเหรี่ยงในประเทศไทย

เช่นเดียวกับประเทศไทยมีก่อนการเข้ามาของจักรวรรดินิยมอังกฤษ ในประเทศไทยก่อนการก่อตั้งรัฐชาติสมัยใหม่ กลุ่มคนที่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มกะเหรี่ยงในปัจจุบัน มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานและลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมในห้องถินที่แตกต่าง กันไป ตัวอย่างเช่น กะเหรี่ยงโภวบ้างส่วนเป็นช/esleyes.com/group/karen/ ที่ถูกกดดันให้มาอยู่

เชียงใหม่โดยพระเจ้ากาวิละในปี ค.ศ. ๑๘๐๒ (Renard ๑๙๘๐ : ๑๓๒) กกลุ่มอื่น ๆ ย้ายจากพม่ามาลงในระยะเวลาที่ต่างกันดังแต่ ๑๐๐ ปี ถึง ๔๐๐ ปี (Kunstadter ๑๙๖๗ : ๖๙) ว่ากันว่าชุมชนจะเรียกว่างบางชุมชนส่งส่วยและซ้างให้เจ้าเมืองเชียงใหม่ทุกปีเพื่อแลกเปลี่ยนกับดินแดนที่อยู่อาศัย (Mischung ๑๙๘๐ : ๒๐) แต่บางชุมชนต้องส่งส่วยให้ลัวะที่เป็นจ้าของที่ดินในอัตราร้อยเปอร์เซ็นต์ของผลผลิตข้าว (Kunstadter ๑๙๖๗ : ๖๙) กะหรี่ยงในภาคตะวันตกของประเทศไทยอยู่ในความปกครองของกษัตริย์สยามและเคยเข้าร่วมในกองทัพของสยามเพื่อต่อสู้กับพม่าเมื่อสองร้อยปีที่แล้ว ทำให้บังคนได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงในกองทัพ (สยามอารยะ ๒๕๔๓ : ๓๐) บางชุมชนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกลุ่มคนยวนหรือคนเมือง ลัวะ และล้อ โดยถือว่าเป็น “คนพวกเดียวกันที่อยู่ที่เดียวกัน” (the same people of the same place) (Marlowe ๑๙๗๙) แต่ผู้เขียนพบว่าในบางท้องที่คนกะหรี่ยงอยู่ใกล้ชิดกับคนไทยใหญ่มากกว่าคนเมือง

ในช่วงเวลาที่กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนกะหรี่ยงในพม่าดำเนินไปจนกระทั่งก่อเกิดขบวนการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธเพื่อให้ได้มาซึ่งราชูปถัมภ์ของตนเอง ในปี ค.ศ. ๑๙๔๘ คนกะหรี่ยงในประเทศไทยยังไม่ได้มีการรวมตัวสร้างตัวตนของความเป็นกะหรี่ยง งานศึกษาของ Hinton (๑๙๘๓) เรื่อง Do the Karen really exist?^{๘๐} ตั้งคำถามว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะหรี่ยงนั้นมีจริงหรือไม่ เพราะประสบการณ์จากการศึกษากลุ่มกะหรี่ยงในเมืองไทย ไม่พบว่ามีลักษณะทางวัฒนธรรมใด ที่จะใช้เป็นเกณฑ์ที่ทำให้กะหรี่ยงต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ไม่ว่าจะเป็นการนับถือผีบรรพบุรุษฝ่ายมารดา ที่คล้ายกับคนภาคเหนือ และการที่กะหรี่ยงเข้าร่วมขบวนการ “พระคริอาริย์” เช่น ขบวนการครูบาทางภาคเหนือที่นำโดยครูบาศรีวิชัย ครูบาขาวปี และต่อเนื่องมาถึงครูบาคนอื่น ๆ (Kwanchewan ๑๙๘๘) ทั้งนี้ เพราะกะหรี่ยงไม่ได้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียว แต่มีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้าร่วมขบวนการดังกล่าว Hinton (๑๙๘๓) กล่าวว่า ทางชาวกะหรี่ยงเองก็ไม่ได้สร้างเส้นแบ่งหรือขอบเขตอะไรที่แยกกลุ่มของตนออกจากกลุ่มอื่น

^{๘๐} บทความของ Hinton ชื่นนี้ถูก Martin Smith วิจารณ์ว่า “เขียนจากมุมมองที่ผิดของประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ไม่เข้าใจถึงพลวัตและความไม่ฟื้นของขบวนการทางชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ในพม่า” (ดู <http://www.Karen.org/books/books.htm>)

ถึงแม้จะเหรี้ยงในเมืองไทยจะมีสัดส่วนของผู้ที่ถือศาสนาคริสต์สูงกว่า “ชาวเช้า” กลุ่มอื่น ๆ แต่ดูเหมือนว่าศาสนาคริสต์ไม่ได้มีส่วนทำให้กษะเหรี้ยงสร้างอัตลักษณ์ของตนเองในลักษณะที่แยกออกจากกลุ่มอื่นในสังคมไทย ทั้งนี้ เพราะคริสต์จักรได้เข้ามาเผยแพร่ศาสนาภายใต้การกำกับดูแลของรัฐชาติ ไม่ได้มีอิสระและได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล อาจเป็นไปได้ว่าในสังคมไทยที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์และเชื้อชาติ ถึงแม้จะมีมิชันนารีแบบติสท์จะเหรี้ยงจากพม่ามาทำงานในเขตไทยตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๔๒ แต่ก็ถูกตัดขาดไปในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ การก่อตั้งกษะเหรี้ยงแบบติสท์ไทย (TKBC) ทำขึ้นภายหลังเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๕๔ ขณะที่ทางนิกายคาಥอลิกเริ่มทำงานกับกษะเหรี้ยงที่จอมทองและแม่แจ่ม เชียงใหม่ เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๕๓ การเริ่มต้นทำงานช้า ก็หมายความว่าต้องแข่งขันกับโครงการของรัฐชาติที่พยายามทำให้ “ชาวเช้า” กลายเป็นไทย ซึ่งมีการตั้งโรงเรียนสอนภาษาไทยในพื้นที่สูงโดยสำรวจตะวันชายแดนตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๕๕ การตั้งกรรมการเพื่อลงเคราะห์ชาวเช้าในปีเดียวกัน การตั้งศูนย์พัฒนาและลงเคราะห์ชาวเช้าจังหวัดตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๒ การเผยแพร่ศาสนาพุทธโดยโครงการพระธรรมจาริกตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๕ และการตั้งโครงการหลวงในปี ค.ศ. ๑๙๖๙ เพราะฉะนั้นในขณะที่ภาษาเขียนของกษะเหรี้ยงในพม่ามีบทบาทมากต่อการสร้างจิตสำนึกความเป็นคนไทยของประเทศไทยมีกษะเหรี้ยงจำนวนน้อยที่รู้และสามารถใช้ภาษาเขียนดังกล่าว การใช้ภาษาเขียนในประเทศไทยมีขึ้นเมื่อไม่กี่สิบปีที่ผ่านมา และจำกัดอยู่เฉพาะบางกลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเยาวชนที่เรียนเพื่อใช้อ่านคัมภีร์และหนังสือด้านศาสนาอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๘๐ เป็นต้นมา เมื่อความขัดแย้งระหว่างรัฐชาติกับ “ชาวเช้า” ในเรื่องการแย่งชิงทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ มีความรุนแรงขึ้น เมื่อ “ชาวเช้า” ถูกกีดกันด้านสิทธิในที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน และในการเป็นพลเมืองไทย (ดูคุยกับ ๒๕๔๔) องค์กรพัฒนาเอกชนหลายองค์กรเกิดขึ้นเพื่อต่อสู้เพื่อสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น ที่เริ่มมีการก่อรูปตัวตนและมีการเผยแพร่ภาพลักษณ์ของกษะเหรี้ยงที่เป็นนักอนุรักษ์ธรรมชาติและมีชีวิตอย่างสม lokale พอภินิที่เห็นได้จากการเชื่อและพิธีกรรมที่ถือปฏิบัติมายาวนาน ผ่านงานวิจัย และสื่อสารมวลชนต่าง ๆ (ตุลวัตร ๒๕๓๖; ปั่นแก้ว ๒๕๓๗) คนกษะเหรี้ยงที่มีการศึกษาเริ่มเขียนหนังสือเล่าเรื่องวัฒนธรรมของตน ที่เรียบง่ายและดึงดูม (ลีชะ ๒๕๓๗; บีอูโภ ๒๕๔๐) ในด้าน

ประวัติศาสตร์ผู้นำกำกับเรียกว่าถึงการตั้งถิ่นฐานในเชียงใหม่ก่อนล้าวและคนเมือง โดยอ้างตำนานพื้นบ้านที่กล่าวถึงการที่เจ้ากະเหรี้ยงปักครองเชียงใหม่ และมีการบุษยัญญ์ผู้หญิงกะเหรี้ยงที่หลักเมือง (เปรมพร ๒๕๓๗) แต่ถึงกระนั้น ในประเทศไทย ในปัจจุบันก็ยังไม่มีองค์กรใดที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี้ยงที่สร้างและส่งเสริมอัตลักษณ์ของกะเหรี้ยงอย่างต่อเนื่องแท้จริงเหมือนกับที่ KNU ได้ดำเนินการ^{๑๙}

ในการศึกษาชุมชนกะเหรี้ยงแห่งหนึ่งในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๘๔-๑๙๙๙ ของผู้เขียนเอง (ดู Kwanchewan ๑๙๘๔a, ๑๙๘๔b, ๒๐๐๑) พบว่ามีทั้งครอบครัวที่ถือศาสนาพุทธ คริสต์ และดั้งเดิมอยู่ร่วมกัน แม้ลักษณะ การปฏิบัติตามพิธีกรรมที่สำคัญมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มที่ถือศาสนาที่ต่างกัน ทั้งสาม แต่ก็มีพิธีกรรมแบบพุทธ หรือแบบดั้งเดิมบางอย่างที่ครัวเรือนที่นับถือศาสนาคริสต์ เข้าร่วมได้ ทั้งผู้ที่ถือศาสนาพุทธและคริสต์มีการทำกิจกรรมทางสังคม ศาสนา การเกษตร และอาชีพอื่นร่วมกัน อยู่อาศัยในบริเวณเดียวกัน และที่สำคัญจะเห็นได้ว่าศาสนาคริสต์ ไม่ได้มีส่วนทำให้กะเหรี้ยงที่นี่สร้างตัวตนทางชาติพันธุ์ที่แตกต่างจากคนเมือง การจดจำ ตำนานต้นกำเนิดของกะเหรี้ยงเป็นไปอย่างกระท่อนกระแท่น แม้จากผู้นำทางศาสนา ดั้งเดิมในชุมชนเอง ในขณะที่ตำนานท้องถิ่นที่อธิบายความเป็นมาของการก่อตั้งและ ชื่อที่ใช้เรียกหมู่บ้านกะเหรี้ยงในพื้นที่ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์กับชนกลุ่มนี้ที่อยู่ใน พื้นที่เดียวกัน และแสดงถึงความสัมพันธ์กับพื้นที่ทางภูมิภาคเฉพาะในท้องถิ่น เป็นตำนานที่จดจำกันได้แม่นยำกว่า ผู้เขียนยังจำได้อีกกรณีที่ชาติพันธุ์ไม่ได้มีความหมาย เท่าไรนัก เมื่อมีการเลือกตั้งกำนันในท้องที่ในปี ค.ศ. ๑๙๘๘ ผู้ลงสมัครคนกะเหรี้ยง รองลงมาให้เลือกตันเองเป็นกำนันเพื่อจะได้เป็นตัวแทนของคนกะเหรี้ยง เพราะใน ตำบลนั้นมีหมู่บ้านกะเหรี้ยงเป็นส่วนใหญ่ แต่ผลที่ออกมากำนันที่ได้รับการเลือกตั้ง เป็นคนเมืองที่เป็นคนในพื้นที่ ที่รู้จักและมีความสัมพันธ์กับคนกะเหรี้ยงในพื้นที่

^{๑๙} ในปัจจุบันมีองค์กรหลายองค์กรมากขึ้นที่ก่อตั้งโดยคนกะเหรี้ยงเองเพื่อทำงานวิจัยและงานพัฒนา ในชุมชนกะเหรี้ยงในประเทศไทย เช่น องค์กร “เครือข่ายกะเหรี้ยง” “สมาคมปกาภะญอ” แต่ยังเป็น องค์กรที่ทำงานเฉพาะด้าน ไม่ได้เป็นตัวแทนนำuhnการต่อสู้เคลื่อนไหวบนพื้นฐานความเป็นตัวตน ของกะเหรี้ยงดังกรณีของ KNU ในประเทศไทย

ปัจจุบัน

การสร้างอัตลักษณ์และตัวตนทางชาติพันธุ์จากกลุ่มย่อยหลาย ๆ กลุ่มให้เป็นกลุ่มเดียวกันที่มีต้นกำเนิดและประวัติศาสตร์ร่วมกัน มีдинแดนที่เป็นของตนเอง มีภาษาร่วมกัน และมีวัฒนธรรมเฉพาะ เป็นการสร้างภาพที่เป็นตัวแทน ซึ่งอาจจะอยู่บนพื้นฐานด้านน้ำหรือภาษาหรือวัฒนธรรมเฉพาะของคนกลุ่มใดกลุ่มนั่น ซึ่งอาจจะเป็นคนกลุ่มใหญ่ในบรรดาชนกลุ่มย่อยทั้งหมด เป็นการสร้างภาพและตัวตน เพื่อตอบโต้กับกลุ่มอื่นที่จะเข้ามาครอบครองหรือแย่งชิงอำนาจในการปกครองและทรัพยากร การสร้างอัตลักษณ์และตัวตนทางชาติพันธุ์จะเกี่ยวพันกับความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อให้เกิดความครั้งคราว และการอุทิศตัวเพื่อการสร้างชาติอย่างมุ่งมั่น การสร้างอัตลักษณ์ และตัวตนใหม่ลักษณะเป็นหนึ่งเดียว และมีเอกภาพเป็นความจำเป็นทางการเมือง และเกิดขึ้นท่ามกลางสภาพการเมืองที่มีลักษณะเฉพาะที่กำหนดความสัมพันธ์ทางชนชาติ ที่มีลักษณะเฉพาะ ดังกรณีของชนกลุ่มเรี่ยงในประเทศไทย เช่น กับคนไทย ตั้งกล่าวข้างต้น

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่สร้างขึ้นและผลิตขึ้นโดยกระบวนการที่เป็นตัวแทน ของชาติพันธุ์นั้น ย่อมมีผลต่อความคิด จิตสำนึก และการปฏิบัติของบุคคล แต่ใน การปฏิบัติและท่ามกลางความสัมพันธ์ทางสังคมที่เป็นจริงนั้น ชาติพันธุ์เป็นเพียงหนึ่งใน อัตลักษณ์อื่น ๆ ได้แก่ ศาสนา เพศ ภูมิภาค ประเทศหรือห้องถีน และเครือญาติ ที่บุคคลสามารถเลือกที่จะแสดงออกให้มีความหมายในทางปฏิบัติ ดังนั้นมีเรามอง เรื่องการสร้างอัตลักษณ์และตัวตนในเชิงกลยุทธ์ และการสร้างสถานภาพในท่ามกลาง ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่มีลักษณะเฉพาะ เราจึงจะเข้าใจได้ว่า กระบวนการอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ย่อมมีการเกิดใหม่ การปรับเปลี่ยนเนื้อหาและรูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรม และการดับสูญ

เอกสารอ้างอิง

“การวิจัยเกี่ยวกับชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” รายงานสรุปและลังเคราะห์ การประชุม จัดโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับศูนย์ภูมิภาค ด้านสังคมศาสตร์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๔๒.

ขัดภัย บุรุษพัฒน์. ๒๕๔๐. ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพร่พิทยา. ตุลวัตร พานิชเจริญ. ๒๕๓๖. กระบวนการชัดเกลາทางสังคมในเรื่องการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติของกะเหรี่ยง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.

ฉลาดชาย รミニทานนท์. ๒๕๔๔. “แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็น “ไทย”” เอกสาร นำเสนอในที่ประชุมทางวิชาการเรื่องการศึกษาประวัติศาสตร์และ วรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย. เชียงใหม่ : ๒๒-๒๓ มีนาคม ๒๕๔๔.

บีโอพี. ๒๕๔๐. ชีวิตข้าปาກะญอ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี.

ปั่นแก้ว เหลืองอร่ามครี. ๒๕๓๙. ภูมิปัญญาаницวศิวิทยาชนพื้นเมือง : ศึกษากรณีชุมชน กะเหรี่ยงในป่าทุ่งใหญ่นเรควร. กรุงเทพฯ : โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ. เปรมพร ขันติแก้ว. ๒๕๓๗. “ภูมิปัญญาในการตั้งถิ่นฐานและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ” รายงานภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พรพิมล ตรีโชค. ๒๕๔๒. ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลีซະ ชูชื่นจิตสกุล. ๒๕๓๗. วิถีโลกป่า คนปากะญอ. เชียงใหม่ : บีเอสการพิมพ์.

ศุภชัย เจริญวงศ์. ๒๕๔๔. ถอดรหัสการพัฒนา. อรัญญา ศิริผล และสุรสม ฤทธิ์ณะจุฑะ บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.

สถาบันวิจัยชาวเขา. ๒๕๔๔. “ตัวเลขเกี่ยวกับชาวเขาในประเทศไทย” เอกสารโรนีว เผยแพร่.

สยามอารยะ. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗).

อานันท์ กาญจนพันธุ์. n.d. “สถานภาพไทยศึกษา : กรณีการผสมผสานทางชาติพันธุ์ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม” รายงานการวิจัยเสนอต่อสำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัยและสถาบันไทยศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Anderson, Benedict. ၁၉၈၃. **Imagined Communities : Reflections on the Origin and Spread of Nationalism.** London : Verso.
- Bryant, Raymond. ၁၉၉၇. “Asserting sovereignty through natural resource use : Karen forest management on the Thai–Burmese border,” in **Resource, Nations and Indigenous Peoples.** Richard Howitt with John Connell and Philip Hirsch eds. Oxford : Oxford University Press.
- Chumpol Maniratanavongsiri. ၁၉၉၅.“Religion and Social Change : Ethnic Community and Change Among the Karen in Thailand,” in **Development or Domestication? Indigenous Peoples of Southeast Asia.** Don McCaskill and Ken Kampe, eds. Chiang Mai : Silkworm Books.
- Fee, Lian Kwen and Rajah, Ananda. ၁၉၉၃. “The Ethnic Mosaic,” in **Grant Evans ed. Asia’s Cultural Mosaic : An Anthropological Introduction.** Singapore : Prentice Hall.
- Foucault, Michel. ၁၉၈၄. **Ethics : Subjectivity and Truth.** Paul Rabinow ed. Robert Hurley and others translated. Great Britain : Allen Lane The Penguin Press.
- ‘A Guide to Scholarly Resources on Karens,’ <http://www.Karen.org/books/books.htm> (open on February ၁၉, ၂၀၀၀).
- Hall, Stuart. ၁၉၉၇. “Introduction : Who Needs Identity?” in **Questions of Cultural Identity.** Stuart Hall and Paul Du Gay eds. London : SAGE Publications.
- Hinton, Peter. ၁၉၉၇. “The Karen, Millennialism, and the Politics of Accommodation to Lowland States,” in **Ethnic Adaptation and Identity : The Karen on the Thai Frontier with Burma.** Charles F. Keyes, ed. Philadelphia : Institute for the Study of Human Issues.
- _____. ၁၉၉၃.“Do the Karen Really Exist?.” in **Highlanders of Thailand.** John McKinnon and Wanat Bhrusasri, eds. Kuala Lumpur : Oxford University Press.

- Hutchinson, John & Smith, Anthony D. eds. ១៩៩៦. **Ethnicity**. Oxford : Oxford University Press.
- Jorgensen, Anders Baltzer. ១៩៩៧. ‘Forward’ in **The Karen People of Burma : A Study in Anthropology and Ethnology**. Harry Ignatius Marshall. Bangkok : White Lotus Press.
- Kammerer, Cornelia Ann. ១៩៩៨. ‘Territorial Imperatives : Akha Ethnic Identity and Thailand’s National Integration”, **Hill Tribes Today**. Bangkok : White Lotus.
- ‘Karen History in the Karen National Union (KNU) Narrative,’ <http://www.Karen.org/history/knunarr.htm> (open on February ៩, ២០០០).
- Keyes, Charles F. ១៩៩៩. “Introduction,” in **Ethnic Adaptation and Identity : The Karen on the Thai Frontier with Burma**. Charles F. Keyes, ed. Philadelphia : Institute for the Study of Human Issues.
- . ១៩៩៩. “Who are the Tai? Reflections on the Invention of Identities,” in **Ethnic Identity : Creation, Conflict, and Accommodation**. Third Edition, Walnut Creek, CA : Alta Mira Press.
- . ២០០០. “Cultural Differences, the Nation State, and Rethinking Ethnicity Theory : ‘Lessons’ from Vietnam,” Bloomington, Indiana : University of Indiana, Department of Anthropology, the David Skomp Distinguished Lecture in Anthropology.
- Keyes, Charles F. ed. ១៩៩៩. **Ethnic Adaptation and Identity : The Karen on the Thai Frontier with Burma**. Philadelphia : Institute for the Study of Human Issues.
- Kunstadter, Peter. ១៩៩៧.“The Lua? and Skaw Karen of Maehongson Province, Northern Western Thailand.” in **Southeast Asian Tribes, Minorities, and Nations**. Peter Kunstadter, ed. New Jersey : Princeton University Press.
- Kwanchewan Srisawat. ១៩៩៨. “The Karen and the Khruba Khao Pi Movement : A Historical Study of the Response to the Transformation in Northern Thailand,” M.A. Thesis, Ateneo de Manila University, Philippines.

- Kwanchewan Buadaeng. ១៩៩៨. **Change in the Way of Life of the Karen Community : Case Study of Villages in Mae Chaem District** (Thai). Chiang Mai : Social Research Institute, Chiang Mai University.
- _____ . ១៩៩៨b. "Changes in the Way of Life of the Karen in Mae Chaem District" (Thai), in **Social Science Journal of Chiang Mai University**. No.៦ (July–December ១៩៩៨).
- _____ . ២០០១. "Negotiating Religious Practices in a Changing Sgaw Karen Community in North Thailand," Ph.D. thesis, The University of Sydney.
- Le Bar, Frank M., Hickey, Gerald C. and Musgrave, John K. ១៩៦៤. **Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia**. New Heavan : Human Relations Area Files Press.
- Lintner, Bertil. ១៩៩៨. **Burma in Revolt : Opium and Insurgency Since ១៩៤៥**. U.S.A. : Westview Press.
- Marlowe, David. H. ១៩៧៨. "In the Mosaic: The Cognitive and Structural Aspects of Karen–Other Relationships," in **Ethnic Adaptation and Identity : The Karen on the Thai Frontier with Burma**. Charles F. Keyes, ed. Philadelphia : Institute for the Study of Human Issues.
- Mischung, Roland. ១៩៨០. "Religion in a cgau (Sgaw) Karen Village of Western Upland Chiang Mai Province, Northwest Thailand," Final research report presented to the National Research Council of Thailand.
- News, Vol.៣, January ២០០០.
- Peiros, Ilia. ១៩៩៨. **Comparative Linguistics in Southeast Asia**. Canberra: Pacific Linguistics.
- Proschan, Frank. ១៩៩៧. "We are all Kmhmu, just the same : ethnonyms, ethnic identities, and ethnic groups," **American Ethnologist**. ២៤(១) : ៩១–១១៣.
- Rajah, Ananda. ១៩៨៦. "Remaining Karen : A Study of Cultural Reproduction and the Maintenance of Identity," Ph.D. thesis, the Australian National University.

- _____ . ១៩៨០. “Ethnicity, Nationalism, and the Nation-State: The Karen in Burma and Thailand,” in **Ethnic Groups across National Boundaries in Mainland Southeast Asia**. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies.
- _____ . ១៩៨២. “Transformations of Karen Myths of Origin and Relations of Power,” in **Patterns and Illusions : Thai History and Thought in Memory of Richard B. Davis**. Canberra : The Richard Davis Fund and the Department of Anthropology Research School of Pacific Studies, The Australian National University.
- Renard, Ronald D. ១៩៩០. “Kariang : History of Karen-Tai Relations from the Beginning to” ១៩៧៣. Ph.D. dissertation. University of Hawaii.
- _____ . ១៩៨០. “The Karen Rebellion in Burma,” in **Secessionist Movements in Comparative Perspective**. Ralph R. Premdas, S.W.R. de A. Samarasinghe, and Alan B. Anderson, eds. London : Pinter Publishers.
- Smith, Martin. ១៩៩៤. **Burma : Insurgency and the Politics of Ethnicity**. London : Zed Books.
- Stern, Theodore. ១៩៦៨. “Ariya and The Golden Book : Millenarian Buddhist Sect Among the Karen,” **The Journal of Asian Studies**. ២៧(១៩៦៨) : ២៨១-៣២៤.
- The White Foreigner from over the Water**. n.d. New York : The American Tract Society.
- Trager, Helen G. ១៩៦១. **Burma through alien eyes : Missionary Views of the Burmese in the Nineteenth Century**. India : The Popular Press (BOM.) Private Ltd.
- Turton, Andrew. ២០០០. “Introduction to Civility and Savagery,” in **Civility and Savagery**. Andrew Turton ed. Great Britain : Curzon.

ເພື່ອຄວາມເຂົ້າໃໂນມອແກນ

ຕະວາງວັນແລະມາຍາຄົດທີ່ເກີ່ມວັນກັບຄູ່ມຫາຕິພັນຮູ້ “ຫາວເຊີ”

ໂດຍ ດຣ.ນຸ່ມລ ອຽນທີ່ (ທີ່ມະນັກ)

ສໍາຫັກນັບການຮັບຮັບການຈຳເປັນເຊັ່ນແຮງກາໄຕ

ມາຍາຄົດທີ່ເກີ່ມວັນກັບຄຸນຫາຕິພັນຮູ້

ອົດຕີແລະມາຍາຄົດທີ່ເກີ່ມວັນກັບຄຸນຕ່າງໝາດຕິຕ່າງພາກນີ້ມານານແລ້ວ ໃນຢຸດກລາງຂອງຢູ່ໂປ່ມກົງຕາມການລຶ້ນຕາມການລຶ້ນຜູ້ທ່ອງໃນດິນແດນທ່າງໄກລວ່າເປັນພວກທີ່ມີປົກກະໜົນແຕກຕ່າງອອກໄປຈາກມນຸ່ງຍົດຮ່ວມດາ່ວ່າໄປ ເຮັດໄດ້ວ່າເປັນກົ່ງມນຸ່ງຍົດ ບໍ່ຮູ້ໃນຮະຍະຕ່ອນມາເມື່ອຫາວຍູໂປ່ມເດີນທາງ “ຄົນພບ” ດິນແດນຕ່າງ ພ ແລະແພ່ງຍາຍອໍານາຈຈັກວຽດດິນຍົມອອກໄປສູ່ດິນແດນແລ່ວ່ານີ້ ກີ່ເກີດກາປົກລົງພັນຮ່ວງຄຸນຕ່າງໝາດຕິຕ່າງພາກນີ້ມາກີ່ນີ້ແລະເຂັ້ມຂັ້ນຂີ້ນ ການຕິດຕ່ອລ້ອສາຮະຫວ່າງກຸ່ມຫາຕິພັນຮູ້ທີ່ໃຫ້ເກີດກາເຮັດວຽກຮູ້ຊື່ງກັນແລະກັນ ແຕ່ໃນຂະແໜງກັນທີ່ໃຫ້ເກີດມາຍາຄົດພື້ນຂີ້ນດ້ວຍ

ມານຸ່ງຍົດວິທີຍານນັບໄດ້ວ່າເປັນຄາສຕ່ຽນທີ່ລື້ອກມີເນີດຈາກຄວາມກະຮະຕີອີ້ອັນທີ່ຈະເຮັດວຽກແລະທຳຄວາມເຂົ້າໃຈເກີ່ມວັນກັບວັດນອຮມຂອງຄຸນຕ່າງໝາດຕິຕ່າງພາກ ແລະເສາະແສວງທາກງູ້ສາກລເພື່ອອື່ບາຍຄວາມແຕກຕ່າງແລະຄວາມຄລ້າຍຄລົງຂອງວັດນອຮມທີ່ພົບໃນສ່ວນຕ່າງ ພ ຂອງໂລກ ອຍ່າງໄຮັກໆດີແນວຄົດແລະທຸກໝູ້ແຮກຂອງມານຸ່ງຍົດວິທີຍາຕີ່ອວິວັດນາການນິຍມ ກີ່ແສດງໃຫ້ເຫັນລົງອົດຕິຖານຫາຕິພັນຮູ້ ໂດຍສະຫຼັບຈາກມູນມອງທີ່ວ່າຜູ້ຜ່ານພື້ນເມື່ອງມີພຸດຕິກຣມທີ່ປາເຖືອນ ລ້າຫລັງ ແລະສັງຄມອື່ນ ພ ພາຍນອກຍູໂປ່ມຈະຕ້ອງຜ່ານ

ขั้นตอนวิพากษานำการเพื่อได้เด้งจากยุคป่าเถื่อน (Savagery) มาสู่ยุคอารยธรรม (Barbarism) และเจริญขึ้นสู่ยุคอารยธรรม (Civilization) คล้ายกับสภาพลังคมวัฒนธรรมของยุโรปในที่สุด

แม้ว่าในปัจจุบันศาสตร์ด้านมนุษยวิทยาจะพัฒนาขึ้นและขยายวงกว้างขึ้น จนสามารถค้นหาคำอธิบายต่าง ๆ เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมมนุษย์ได้โดยผ่านเลนส์ ของทฤษฎีที่หลากหลาย แต่ศาสตร์นี้ก็ยังไม่อาจที่จะช่วยลบodicติและมายาคติต่าง ๆ เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ได้หมดลิน และแม้ว่าในระยะ ๑๐-๒๐ ปีที่ผ่านมาจะมีกระแส ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน (Human rights) สิทธิชนพื้นเมือง (Indigenous rights) และสิทธิทางวัฒนธรรม (Cultural rights) แต่ผู้คนส่วนใหญ่ก็ยังไม่ตระหนักรถึงนัย แห่งอุดติทางชาติพันธุ์ที่แฝงเร็วนามาในชื่อที่เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnonym) เนื่องจาก ชื่อเหล่านี้มิใช่ชื่อที่สังคมภายนอกเรียกนานา民族คือเป็นชื่อที่รู้จักกันในวงนอก (Exonym) และชื่อที่กลุ่มนั้นเรียกตนเอง (Endonym)

บ่อยครั้งที่ซื่อชิงเป็นที่รู้จักกันในวงนักเรียนความดูถูกดูแคลน และการมองว่ากลุ่มนี้มีความแปลอก แตกต่างไปจากมนุษย์อื่น ๆ หรือสะท้อนความเห็นใจผิดบางอย่างเกี่ยวกับกลุ่มนี้นั้น ๆ เช่น การเรียกชณผ่าօเมริกันพื้นเมืองว่าเป็นอินเดียนแดง เพราะคริสโตเฟอร์โคลัมบัส เดินทางมาเยี่ยมป่าเมริกาและเข้าใจผิดว่าดินแดนนี้คืออินเดีย หรือการเรียกชณผ่ารามลาบรีว่าเป็นผู้ต้องเหลือง เพราะรามลาบรีเป็นผู้ที่อาศัยในป่า ใช้ใบไม้ในการสร้างเพิงพัก มีการอพยพโยกย้ายบ่อยครั้งตามความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งอาหาร และเมื่อคนภายนอกมาพบเข้าก็มักจะตกใจกลัวและหนีลึกเข้าไปในป่า ทึ่งเพิงพักที่มุงใบไม้ไว้จนกระหงแห้งเหลือง ชื่อ “อินเดียนแดง” และ “ผู้ต้องเหลือง” นั้นเป็นชื่อที่เรียกโดยคนนอก และกล้ายเป็นชื่อที่ใช้กันโดยทั่วไปโดยที่ไม่ค่อยมีผู้ได้สนใจว่าการเรียกชื่อนั้นสะท้อนคติอะไร หรือสนใจสืบสานว่าชนผ่านนั้นจะมีชื่อเรียกด้วยตัวเองที่แตกต่างกันไปหรือไม่ อย่างไร

กลุ่มชาติพันธุ์ “ชาวເລ” ในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกวันว่า “ชาวເລ” ซึ่งนักภาษาศาสตร์ได้จำแนกออกเป็น ๓ กลุ่ม ตามภาษาที่พูดกัน คือ กลุ่มมอแกน กลุ่มมอแกลัน และกลุ่มอูรากาโน้วย อย่างไรก็ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา การอพยพโยกย้าย ความสัมพันธ์โดยใช้ระหว่างกลุ่มทั้งสามทั้งในอดีตและปัจจุบันยังมีอยู่น้อยมาก ในขณะเดียวกัน โลกาภิวัตน์กำลังกลืนความหลากหลายของวัฒนธรรมและผลักให้กลุ่มที่มีโลกทัศน์วัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างชุมชนชายขอบหรือไม่ก็นำความแตกต่างทางวัฒนธรรมมาใช้เป็นประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

ในบทความนี้ผู้เขียนได้พยายามรวบรวมและวิเคราะห์ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ความสับสน อคติ และมายาคติที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ “ชาวເລ” โดยเฉพาะ กลุ่มมอแกน โดยหวังว่าการถ่ายทอดข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นระยะเวลานานและต่อเนื่อง^{๑๑} จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์นี้มากขึ้น เปิดโอกาสให้มีการอภิปราย และเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์อย่างลุ่มลึกและกว้างขวางยิ่งขึ้น และทำให้อุดมความคิด ต่าง ๆ ลดลง

ภาษาคติ ก ๑ : ความหมายของคำว่า “ชาวເລ”

๑.๑ ความหมายโดยตรงของคำว่า “ชาวເລ”

คำว่า “ชาวເລ” อาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ลับสน เพราะ “ชาวເລ” เป็นภาษาปักษ์ใต้ที่ยังย่อมาจากคำว่า “ชาวทะເລ” อันอาจหมายถึงผู้คนที่อาศัยอยู่ริมทะเล ประกอบอาชีพประมง หรือทำมาหากินเกี่ยวกับทะเล หรืออาจจะหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออลสโตรีเชียง ซึ่งเคยเดินทางเร่ร่อนไปตามฝั่งทะเลรวมทั้งเกาะต่าง ๆ ในทะเลอันดามันก็ได้ ผู้เขียนเคยลับสนเมื่อได้รับการบอกเล่าว่าผู้คนบนเกาะปันหยีในจังหวัดพังงาและชาวประมงส่วนหนึ่งบนเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็น “ชาวເລ”

^{๑๑} การเก็บข้อมูลภาคสนามที่หมู่เกาะสุรินทร์ได้รับทุนสนับสนุนจาก EAST-WEST CENTER (พ.ศ. ๒๕๓๖-๒๕๓๗) UNESCO (พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๔) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๕) ผู้เขียนขอขอบพระคุณแหล่งทุนทั้งสามไว้ ณ ที่นี้ด้วย

แต่เมื่อได้ตราชสอข้อมูลแล้วพบว่าผู้คนเหล่านี้เป็น “ชาวเล” ในความหมายแรก คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ริมทะเลและประกอบอาชีพประมง

หมู่บ้านมอแกนเมืองยะเป็นเพียงพักชั่วคราว เนื่องจากวิถีชีวิตที่ต้องเดินทางอพยพโดยครั้ง (ภาพโดย นางสาวอรุณ แคลจัตตัส)

ในประเทศไทยพบกลุ่มชาติพันธุ์ “ชาวเล” (ในความหมายที่สอง) เช่น บริเวณชายฝั่งทะเลและเกาะແຄนทะเล้นดามันไม่พับແຄนอ่าวไทย นอกจานในบางโอกาส ที่ “ชาวเล” เดินทางมาจับจังดำปลิงและหอยตามแหล่งต่าง ๆ ในภาคตะวันออก (จันทบุรี และตราด) และภาคใต้ตอนบนฝั่งอ่าวไทย (ชุมพร สุราษฎร์ธานี) แต่เมื่อหมดฤดูรับจ้างแล้ว “ชาวเล” ก็จะเดินทางกลับไปยังแหล่งที่อยู่อาศัยเดิม

คำว่า “ชาวน้ำ” เป็นชื่ออีกชื่อหนึ่งที่คนภายนอกใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ระบุว่า “ชาวน้ำ” เป็น “ชื่อชนชาติเดิมพวกหนึ่งอยู่ทางทะเลด้านตะวันตกของแหลมมลายู ฉลาง หรือชาวเลกีเรียก” ในปัจจุบันชื่อนี้ไม่เป็นที่นิยมอีกต่อไป เนื่องจากเป็นคำเก่าที่มักจะพบในเอกสารหรือเป็นคำที่คนເຕ่ำคนแก่ใช้ นอกจานนี้ “ชาวน้ำ” ถือเป็นคำดูหมิ่นดูแคลนที่ทำให้ชาวเลกล้ายเป็นกลุ่มที่แปลงแยกไปจากกลุ่มนอื่น ๆ ชาวเลส่วนใหญ่จะแสดงความไม่พอใจออกมากทันทีเมื่อถูกเรียกชื่อนี้ อาจจะเนื่องด้วยความเชื่อของชาวเลที่ว่าทุกคนเกิดมา “จากน้ำ”^{๔๔}

^{๔๔} “ชาวเลมีความเชื่อว่าทุกคนเกิดมาจากน้ำ” (น้ำอสุจิ) ถ้าบุคคลภายนอกเรียกพวกรเขาว่า “ชาวเล” เช่นไม่โปรด แต่ถ้าเรียกว่า “ชาวน้ำ” พวกรเขายังโปรดมาก” จากสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ (๒๕๑๙) หน้า ๘๖๗

๑.๒ ความหมายโดยนัยของคำว่า “ชาวເລ”

คำว่า “ชาวເລ” ยังเป็นคำที่คนปักษ์ใต้ใช้เรียกคนที่ลະเลยเรื่องอนาคตและความสะอาด ไม่เอาใจใส่การเล่าเรียน หรือคนที่จับจ่ายใช้สอยจนไม่มีเงินเหลือเก็บ ดังนั้น ความหมายโดยนัยของคำว่า “ชาวເລ” คือคำว่าโดยเปรียบเปรยกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกมองว่าเป็นคนที่สภาก្រ ໄມ່ຂອບເຮືນໜັງສື່ອຫາສັດກີດເທົ່າໄດ້ຈັບຈ່າຍໝາດ ໄນເກີບທອມຮອມຮົບ

ชาวເລໃນໜຸ່ງບ້ານແຫ່ງທຶນໃນຈັງຫວັດພັງຈາເລ່າໃຫ້ຜູ້ເຂົ້າເປັນຟົງວ່າ ສມັຍກ່ອນເວລາ ชาวເລໄປວ່າກ່າວກ່າວ ຈະຕ້ອນນິ້ງກັບພື້ນ ໄນໄດ້ນິ້ນເກົ້າໆ ທີ່ ອີເວລາໄປເຢີມບ້ານຄຸນໄທ ເຊິ່ງຈະເອົາຝ້າມາເຫັດຄຸ້ທ່ານວະສະດາດເມື່ອຂາວເລພັນຈາກບ້ານໄປແລ້ວ ສ່ວນເຕັກໄທຍ່ທີ່ເນື້ອຕ້ວນອມແນນ ນ້ຳມູກໄທລີ່ດ ຈະຄຸກວ່າເປັນເຕັກທີ່ “ສັກປຽກແໜ່ນອັນລູ້ຂາວເລ” ທີ່ອັກເຕັກໄປເລັນກັບສິ່ງສັກປຽກທີ່ຈະຄຸກດຸວ່າໂດຍເປົ້າເປົ້າກັບຂາວເລເຫັນກັນ “ສຽງແລ້ວຂອງໄມ່ດີຍືກໃຫ້ຂາວເລໝາດ” ຂາວເລຜູ້ນັ້ນກ່າວກັບຜູ້ເຂົ້າເປັນ

ແມ່ວ່າໃນຮະຍ່າຍ້າ ເມື່ອຂາວເລປັບປຸງເປົ້າເປົ້າກັນນັບການມາກັນນັບການມາກັນຫຼັ້ນ ຕັ້ງຫຼັກແຫ່ງຄາວີ່ຫຼັ້ນ ແລະມີຫລາຍຄວ້າເຮືອນທີ່ທັນມານັບລື້ອຄາສານາພຸຖຮຄວນຄູ່ໄປກັນ ຄວາມເຊື່ອດັ່ງເດີມ ກຣະທິ່ງນີ້ຜູ້ຍ້າຍຂາວເລບ່າວ່າເປັນພຣະຫລາຍຮາຍ ແຕ່ກີ່ຍັງມີການຮັງເກີຍຈ ເດີຍດັ່ນທີ່ຫຼັກແລ້ວອູ່ ດື່ອມື້ນີ້ໃຫຍ່ວ່າໃຈການໄວ້ພຣະທີ່ເປັນຂາວເລ

ກາຮມອງຂາວເລວ່າລ້າຫລັງຕໍ່ຕ້ອຍ ເປັນວາກກຣມທາງສັງຄົມໜີ້ຄຸກສ້າງສົມຫັ້ນຈຸນ ກຣະທິ່ງກ່ອນຈຳນັນໃນສັງຄົມໃຫຍ່ ຊົ່ງກາຮມອງເຫັນນີ້ນັ້ນວ່າເປັນອົດຕິທາງชาຕິພັນຮູ່ທີ່ມຸ່ງເນັນທີ່ຂອ້ເສີຍທີ່ລັກຄະນະນີ້ສັຍດ້ານລົບ ເປັນກາຮມສ້າງກາພລັກຄະນະທີ່ຫຼຸດນິ້ງ ແລະ ມອງດ້ານເຕີຍ (Stereotype) ທັ້ງ ໧ ທີ່ມີລື່ງຕີ ໧ ເກີຍກັນ “ຂາວເລ” ອູ່ມາກມາຍ ແຕ່ລື່ງເຫັນນັ້ນກັບຄຸກລະເລຍໄມ່ນໍາມາກລ່າງລົງທີ່ກ່ອງກັນ ດັ່ງນັ້ນຈະໄດ້ມີໂຄກສຽງຈັກ ສົນທສນກັບຂາວເລເຄີງຈະກຣາບດີ່ວ່າຂາວເລສ່ວນໃຫຍ່ມີລັກຄະນະນີ້ສັຍທີ່ນ່າ່ນໜ້າມອູ່ຫລາຍອ່າງ ອາທິເຊັນ ເປັນຄົນທີ່ຮັກພວກພ້ອງ ອ່ອນນົມຄ່ອມຕ້ວ່າ ໄນກ່ອດວິວ່າໃຫ້ຜູ້ອັນ ຊື່ອສັດຍ ແລະໄວ້ໄຈໄດ້ ຮວມທັງໄມ່ເກີຍຈາກຫັກ ຈາກທີ່ຕ້ອງລົງແຮງກາຍ

ຈາກກາຮມຄຸກກັບຜູ້ທີ່ເຄີຍເປີດຮ້ານຄ້າໃນໜຸ່ງບ້ານຂາວເລຫລາຍຮາຍ ພບວ່າບ່ອຍຄັ້ງ ມີກາຮມໃໝ່ “ຮະບນເຊື່ອຄື່ອແລະໄວ້ໃຈກັນ” (Honor System) ດື່ອໃຫ້ຂາວເລຍືບລື້ອຄ້າໄປແລະ ນຳເນີນມາໃສ່ໃນກະບຸກໂດຍທີ່ໄມ່ຕ້ອງມີພ່ອຄ້າແມ່ຄ້າຄອຍແກ້ ພາຍ ທີ່ເກີບສັດກີດ ແຕ່ຖຸກຄັ້ງ ພບວ່າໄມ່ມີກາຮມໂກງ ແລະລື້ອຄ້າທີ່ຊື່ໄປປົກໄດ້ຮັບກາຮມຈ່າຍສັດກີດມາອ່າງຄຽບຄ້ວນ ແນວ່າ ເຕັກ ໦ ຂາວເລທີ່ມາຂຶ້ອນນິ້ນທີ່ຮ້ານກີຈະຫຍົບຂອງໄປແລະວາງເຈີນໄວ້ຈຸນເປັນເຮືອງຮຽມດາ

ภาพลักษณ์ที่ถูกกล่าวเลวและหลงลืมอีกอย่างหนึ่งคือความเป็นศิลปิน ความสามารถในการเด่นรำ ร้องเพลงร้องเพลง และเพลงนอกที่ใช้ปฏิภานไหวพริบในการสร้างเนื้อร้องขึ้นมาเดียวนั้น รวมไปถึงความสามารถในการสร้างสรรค์หัตถกรรมที่มีความงามตามจังหวะที่เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องราชบรรณาการที่หัวเมืองพังงาและตะก้ำป่า จะต้องจัดส่งให้แก่ส่วนกลางในปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ตามใบบอกราชการที่เกี่ยวข้องกับเมืองพังงาหรือตะก้ำป่า ปี พ.ศ. ๒๔๒๕ ว่า

เครื่องราชบรรณาการอาภัพหนักสีดำลึง เทียนพนมหนักเล้มละบทพันแกรม
ผลจันทน์เทศหนักสีลับชั่งจีน ลำพันแดงหนักสีลับชั่งจีน เสือชوانห้าร้อยผืน^{๑๔}

“เสือชوانห้า” นี้คงจะเป็นเสือที่มีลวดลายงดงาม เป็นหัตถกรรมท้องถิ่นที่มีความแปลกแตกต่างจากหัตถกรรมจากที่อื่น ๆ จึงได้รับคัดเลือกให้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องราชบรรณาการ ในปัจจุบันชาวเลส่วนใหญ่ไม่ได้สืบทอดหัตถกรรมนี้เนื่องจากหันมานิยมเลือಪลาสติกที่ราคาถูก หาซื้อได้ง่าย และทนทานกว่า นอกจากนั้น เตยกันนั้น และเตยหานามที่ใช้ทำเสื้อกีบยังหายากขึ้นด้วย ชาวเลกลุ่มน้อยแกนยังมีการทำเสื้อลายต่าง ๆ อยู่บ้าง แต่ผู้ที่มีความสามารถในการจักสานก็ลดจำนวนลง อย่างไรก็ดี ความสามารถในการสร้างสรรค์หัตถกรรมงดงามนี้ไม่มีผู้ใดอ่านถึง ไม่เคยมีการเปรียบเปรยผู้ที่สามารถเสื้อได้ดังงานว่า “สามเสื้อได้สายเหมือนเสือชوانเล”

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คำว่า “ชوانเล” ที่สะสมความหมายเชิงลบนี้ เป็นมายาคติที่เกิดขึ้นมาจากความรู้ความเข้าใจที่ตื้นเขิน และการมองเพียงด้านเดียว โดยละเอียดและหลีกเลี่ยงความหมายในเชิงบวก การขาดความพยายามที่จะวิเคราะห์ “ข้อเสียหรือลักษณะนิสัยด้านลบ” ในฐานะข้อจำกัดภายใต้บริบทของสังคมและวัฒนธรรม เช่น

- ❖ เรื่องสุขนิสัยด้านอนามัยและความสะอาดซึ่งสืบเนื่องมาจากการข้อจำกัดของการอยู่อาศัยบนเรือ หรือใช้เวลาส่วนใหญ่ในเรือซึ่งไม่สามารถจะบรรทุกน้ำจืดไปได้ในปริมาณมาก ๆ จึงไม่มีโอกาสได้รักษาความสะอาดร่างกาย รวมทั้งเลือพัลสิ่งของต่าง ๆ มากนัก

^{๑๔} จากสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ (๒๔๒๙) เล่มที่ ๑๐ หน้า ๕๒๖๗

- ❖ เรื่องการไม่เอาใจใส่ในการเรียนซึ่งสืบเนื่องมาจากการขาดของภาระรับผิดชอบที่ต้องช่วยครอบครัวทำมาหากิน หรือข้อจำกัดของหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความรู้ความชำนาญดังเดิมที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย
- ❖ เรื่องลักษณะนิสัยการจับจ่ายใช้สอยและการไม่นิยมอดออม ซึ่งสืบเนื่องมาจากวิถีชีวิตแบบการเก็บอาหาร-ล่าสัตว์-หาปลา (Hunting-gathering-fishing) ซึ่งเป็นการทำมาหากินแบบบ้านต่อวัน ในสมัยก่อนทรัพยากรทางทะเลมีมากมาย ไม่ต้องดื่นرنหาอาหารกักตุนไว้มาก ๆ หรือ存อมอาหารเพื่อเก็บไว้กินได้นาน ๆ แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเข้าสู่ระบบเงินตราแล้ว แต่การทำมาหากินและการใช้จ่ายเงินจึงยังคงลักษณะเดิมอยู่

ความหมายโดยนัยของคำว่า “ชาวเล” เป็นสิ่งสะท้อนท่าทีและความสัมพันธ์ที่ชนกลุ่มใหญ่มีต่อชนกลุ่มน้อย การแบ่งแยกกีดกัน (Exclusion) เว้นระยะห่างจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่าง และการสร้างวิถีกรรมของ “ความเป็นอื่น” มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความรู้สึกว่ากลุ่มตนเองมีความเหนือกว่า สมาชิกของชนกลุ่มใหญ่บางส่วนใช้การแบ่งแยกกีดกันเพื่อสร้างพลังอำนาจและสร้างความชอบธรรมในการกดขี่ เอารัดเอาเปรียบผู้ที่แตกต่างจากกลุ่มตน ในขณะเดียวกัน ชาวเลเองก็ถูกครอบงำด้วยวิถีกรรมเดียวกันโดยการซึมซับ (Internalize) นัยยะของตราชาติพันธุ์นี้ (Ethnic Label) ทำให้ชาวเลส่วนหนึ่งรู้สึกอบอ้ายในความเป็น “ชาวเล” และเมื่อชาวเลมีความรู้สึกว่าด้อยกว่า ก็ยอมเกรงกลัวยอมตามผู้ที่มีอำนาจ และยินยอมถูกเอาเรัดเอาเปรียบโดยที่ไม่คิดจะต่อต้าน

ในระยะต่อมา เมื่อชาวเลตั้งบ้านเรือนและหลักแหล่งที่ถาวรขึ้น มีการศึกษาในระบบโรงเรียน มีทะเบียนบ้าน และได้รับสัญชาติไทย จึงเกิดกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ (Invented Identity) โดยรัฐไทยที่ใช้มุมมองของความกรุณในฐานะที่เป็นผู้มีอำนาจเหนือกว่า (Authoritativeness/Paternality) ตอกย้ำที่ต้องกว่าหรือกลุ่มที่อยู่ใต้การปกครอง ทำให้มีการเรียกชาน “ชาวเล” ว่า “ไทยใหม่” เสมือนว่าชาวเลเป็นผู้ไม่มีเดิม หรือไม่ต้องไปสนใจว่าเดิมจะเป็นอะไร เพราะปัจจุบันได้รับการยกย่องให้เป็นคนไทยแล้ว

ตราชาติพันธุ์ใหม่ที่ทำให้ “ชาวເລື” ເກີດຄວາມການຄຸມໃຈແລະຮູ້ສັກເປັນອັນທິນີ້ອັນເດືອນກັບນັນສ່ວນໃຫຍ່ຂອງປະເທດນີ້ນາກຂຶ້ນ ດັ່ງນັ້ນชาวເລືສ່ວນໃຫຍ່ຈຶ່ງທັນມາໃຊ້ຊື່ອ “ໄທຢູ່ໃໝ່” ອຳຍ່າງເຕີມໂອກເຕີມໃຈ ແກ້ວມີເຄຣະທີໃນກ່ອບຂອງວາທກຣມແລ້ວ ຈະພບວ່າ ກາຍອມຮັບຊື່ອໃໝ່ນີ້ດີ່ວາທກຣມເພື່ອຕອບໂຕກພລັກຜົນເຊີງລົບທີ່ສັງຄົມໃຫຍ່ສ່ວງຂຶ້ນ ແລະທອກຍ້າຕລອດເວລາທີ່ຜ່ານມາ ກາຍອມຮັບຊື່ອໃໝ່ເປັນກາປົງເສດຖະກິນພລັກຜົນທີ່ຖຸກສ່ວງໃຫ້ເປັນຄົນລ້າທັງ ສັກປຽກ ໂມ່ໄສ່ຈີໃນເງື່ອງການຕຶກຂາຍ ໃຊ້ເຈິນອ່າຍ່າມໃໝ່ຄົດໜ້າຄິດຫລັງ ແລະ ໃນຂະນະເດີຍກັນກີເປັນກາໂອນຮັບພລັກຜົນໃໝ່ ກາພຂອງຄວາມເປັນໄທຢູ່ໃໝ່ເປັນສ່ວນທິນີ້ຂອງສັງຄົມໃຫຍ່

ສໍາຮັບໜ້າລົບທີ່ໜຶ່ງສັນນັກວາທກຣມຄວາມເປັນ “ໄທຢູ່ໃໝ່” ຈະພຍາຍາມສັດກັນພລັກຜົນ “ໜ້າລົບ” ອອກ ແລະຊື່ນັນຍືນດີໃນກາພລັກຜົນໃໝ່ທີ່ຄາດວ່າຈະທຳໃຫ້ຄວາມແຕກຕ່າງ ແລະກາຮົກກິດກັ້ນທາງໜ້າລົບດັ່ງນັ້ນເມື່ອຄາມ “ໄທຢູ່ໃໝ່” ບາງຄົນຄື່ງຄວາມເປັນ “ໜ້າລົບ” ກີ່ຈະໄດ້ຮັບຄຳຕອບວ່າ “ໜ້າລົບ” ທີ່ຍັງມີຢູ່ໃນເມື່ອງໄທຢູ່ທີ່ຄື່ອງໜ້າລົບແກນທີ່ອາຫັນຢູ່ໃນເງື່ອງ ແລະຄື່ອງວ່າເປັນໜ້າລົບ “ແທ້” ສ່ວນຕົວພວກເຂົາໄນ້ໃໝ່ໜ້າລົບແລ້ວ ເພຣະປັບປຸງເປົ້າຢູ່ໃໝ່ວິລື່ວິຫຼາມເປັນໜ້ານກອຍ່າງຄວາມ

ສິ່ງທີ່ນ້າສັງເກດໂອ່າງໜຶ່ງນີ້ກີ່ຄື່ອງຄວາມນິຍົມໃນຊື່ອ “ໄທຢູ່ໃໝ່” ນີ້ມີຕ່າງຮະດັບກັນໃນຕ່າງໜຸ່ນຈຸນ ໃນບາງໜຸ່ນຈຸນໜ້າລົບຈະເຮັດວຽກຕ້ວເອງວ່າ “ໄທຢູ່ໃໝ່” ໂດຍລື້ນເຊີງ ໃນຂະນະທີ່ບາງໜຸ່ນຈຸນຍືນດີທີ່ຈະເຮັດວຽກຕ້ວເອງວ່າ “ໜ້າລົບ” ຜູ້ເຂົ້າມີຄື່ອງກຸ່ມຸນຄົນທີ່ຍັງເຮັດວຽກຕ້ວເອງວ່າໜ້າລົບ ນັ້ນເປັນກຸ່ມຸນທີ່ໄມ້ໄດ້ຖຸກວາທກຣມ “ຄວາມເປັນອື່ນ” ຕອກຍ້າ ຄຣອນຈຳ ແລະອາຈະໄມ້ໄດ້ມີປົງສັນພັນຮັບຄົນໃນສັງຄົມໃຫຍ່ຍ່ອ່າງເຂັ້ມຂັ້ນ ກລວ່າຄື່ອງ ໄນໄດ້ຖຸກຮັງເກີຍຈາເດີຍດັບນັ້ນທີ່ໃນຄວາມເປັນ “ໜ້າລົບ” ມາກັນກັນ

๑.๓ ຄວາມຄອບຄຸມຂອງຄຳວ່າ “ໜ້າລົບ”

ຄຳວ່າ “ໜ້າລົບ” ກີ່ນຄວາມຄື່ງກຸ່ມຸນໜ້າລົບຢູ່ຢ່ອຍ ฯ ๓ ກຸ່ມຸນ ດື້ອ ມອແກນ ມອແກນ ແລະອຸຮັກລາວໂຮຍ ດຳນັ້ນຈຶ່ງຈາກກ່ອໄຂໃຫ້ເກີດຄວາມເຂົ້າໃຈທີ່ສັບສນ ແກ້ວມີເຄຣະທີ່ສາມາກຸ່ມຸນເຄຍວິລື່ວິຫຼາມທີ່ຄື່ອງກຸ່ມຸນຄົນທີ່ເດີນທາງອພຍພໂຍກຍ້າໄປມາໃນບົດລາຍການຍັງແລະເກາະໃນທະເລັນດາມັນ ໃນຄຸດຟັນ ເມື່ອຄື່ອງລື່ມທຳໃຫ້ການເດີນເຮືອຢາກລຳນາກ ແກ້ວມີເຄຣະທີ່ສັບສນທີ່ເດີນທາງອພຍພໂຍກຍ້າໄປມາໃນຄຸດຟັນ ເມື່ອອາກາສດີແລະທະເລເຮົຍບັນດາໃຫຍ່ສ່ວນໃຫຍ່ໜ້າລົບກີ່ອັກເດີນທາງໄປກາທາກິນ

บริเวณเกาะและชายฝั่งทะเล แหงปลา หาปู งมหอย งมปลิงทะเล และเก็บรังนก มาค้าขายแลกเปลี่ยนกับพ่อค้าคนกลาง ชาวเลเป็นนักดำน้ำที่เชี่ยวชาญและทนทาน และใช้เรือเดินทางไปตามที่ต่าง ๆ ในระยะใกล้ ๆ โดยอาศัยความรู้พื้นบ้านเกี่ยวกับกระแสงน้ำ ทิศทางลม การโคลงของดวงจันทร์ และดวงดาว

อย่างไรก็ดี ชาวเลกลุ่มอูรักลาไว้ยและมอแกلن มีภาษาที่แตกต่างกัน แม้ว่าจะเป็นภาษาตระกูลออลโลรีเชียนเช่นเดียวกันแต่ก็ไม่สามารถสื่อสารเข้าใจกันได้ นอกจากนี้ลักษณะเรือแบบดั้งเดิมก็แตกต่างกัน แม้ว่าจะเป็นเรือชุดและเสริมกรอบเหมือนกันแต่ ก่าบาง ของมอแกلنเป็นเรือง่ามมีหัวและท้ายเว้า เป็นเอกลักษณ์ ส่วน ก่าบางมาด ของมอแกلنเป็นเรือชุดเสริมกรอบไม้ระกำแต่หัวเรือและท้ายเรือไม่มีรูปปั้ว และปราศจากอูรักลาไว้ยเป็นเรือชุดเสริมกรอบไม้กระدان หากจะศึกษาจะเจอะลักษณะรูปแบบลักษณะของเรือ เครื่องมือและกระบวนการสร้างเรือ ในลักษณะเปรียบเทียบทั้งสามกลุ่ม ก็เป็นงานวิจัยขนาดใหญ่ได้ชั้นหนึ่งแล้ว

นอกจากนี้ พิธีกรรมที่สำคัญ ๆ ของทั้งสามกลุ่มก็มีความแตกต่างกัน แม้ว่าการลอยเรือจะเป็นพิธีที่ทั้งสามกลุ่มมีร่วมกันแต่จุดเน้นนั้นต่างกัน มอแกلنเน้นที่การคลองวิญญาณบรรพบุรุษที่มีสัญลักษณ์เป็นเสาไม้แกะสลักหรือหล้อใบไม้ มองแกلنเน้นที่การคลองวิญญาณบรรพบุรุษที่มีสัญลักษณ์เป็นศาลขนาดย่อมหรือที่ทางใต้เรียกว่า “หลาทวด” และอูรักลาไว้ยเน้นที่การลอยเรือปลาจัก เพื่อกำจัดเคราะห์ร้ายทุกข์โศกออกไปจากชุมชน

ยิ่งในปัจจุบันเมื่อชาวเลกลุ่มอูรักลาไว้ยและมอแกلنตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร และหันมาประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง รับจ้าง ทำสวน และอาชีพอื่น ๆ รวมทั้งซึมซับวัฒนธรรมไทยเข้าไปมากขึ้นตามวิถีกรรมการกิจลัยเป็น “ไทยใหม่” ก็ยิ่งทำให้ลักษณะสังคมวัฒนธรรมของ “ชาวเล” ทั้งสามกลุ่มแตกต่างกันมากขึ้นไปอีก

๑๙ ส่วนภูมามอแกلنและมอแกلنสื่อสารข้ามภาษากันได้ เพราะมีความคล้ายคลึงกันมาก มีเพียงบางคำที่ใช้ต่างกัน นักภาษาศาสตร์จัดให้ภาษาทั้งสองอยู่ในกลุ่มภาษาเยี่ยมเดียวกันคือ มอแกلن (Moklen) ในขณะที่ภาษาอูรักลาไว้ยจัดอยู่ในกลุ่มภาษาเยี่ยมมาลายู (Malayan) เช่นเดียวกับภาษาลักษณะดั้งเดิม (Aboriginal Malay) และมาลายูท้องถิ่น (Local Malay)

คำว่า “ชาวເລ” เป็นคำรวม (Umbrella Term) ที่มีความหมายครอบคลุม ชาวເລກຸ່ມຍ່ອຍ ๆ คล้ายกับคำว่า “ชาวເຂົາ” ซึ่งเป็นคำรวมหมายถึงกลຸ່ມชาຕິພັນຖືที่ อาศัยอยู่บนพื้นທີ່ສູງ โดยມີໄດ້ຮັບຫຼືຈະຈຳເປັນກຸ່ມມັງ ອາຂ້າ ລາໜ່ວ ທີ່ເປັນ คำครอบคลุมເຫັນວ່າມີຄວາມຈຳເປັນແລະມີປະໂຍບນໃນການທີ່ຕ້ອງອ້າງຄົງກຸ່ມชาຕິພັນຖື ຍ່ອຍ ๆ ທີ່ມີຄຸນລັກຂະພະຫລາຍປະກາດໄກລ໌ເຄີຍກັນ ແຕ່ໃນເວລາເດີຍກັນດຳທີ່ครอบคลຸມເຂັ້ນ ນີ້ທຳໃຫ້ ຄວາມຮູ້ຄວາມເຂົາໃຈເກີຍກັບກຸ່ມชาຕິພັນຖືຄຸນເຄື່ອງລົງໄປ ທາກໃຊ້คำครอบคลຸມ ເຫັນວ່າໂດຍປາສຈາກຄວາມຮັດຮວັງຈາຈະທຳໃຫ້ເກີດຄວາມສັບສນແລະເຂົາໃຈຜິດ ດີດວ່າ ชาวເຂົາທຸກກຸ່ມຫຼື້ວ່າชาวເລທຸກກຸ່ມມີລັກຂະພະສັງຄວັດພົນຮຽນທີ່ເໝືອນກັນ ແລະ ປະກຸກການຟ້າທຳສັງຄົມທີ່ດັ່ງນີ້ໃນກຸ່ມໜຶ່ງສາມາດເປັນຕົວແທນຫຼືອອົບຍາຍໃນກຸ່ມອື່ນ ທີ່ໄດ້ດ້ວຍ ດຳວັນທຳໃຫ້ເກີດການອ່ານວັນຄວາມຫລາກຫລາຍທາງສັງຄົມແລະວັດນຮຽນ ຫຼືອມອູນແບບເໜາຮວມ

ตารางข้างล่างແສດງໃຫ້ເຫັນຊື່ຫຼື້ວ່າ “ตราชาຕິພັນຖື” ທີ່ເປັນຊື່ທີ່ເຮັດວຽກ ແລະຄູກເຮັດວຽກໂດຍກຸ່ມອື່ນ ຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ຜົນກຸ່ມມີຊື່ເຮັດວຽກທີ່ອ້າງອີງຄົງກຸ່ມອື່ນ ຕ່າງໆ ກັນ

ตารางที่ ๑ : ชื่อทั่วไปและชื่อเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

สำนักงานคณะกรรมการรับผิดชอบดูแลพื้นที่ธรรมชาติแห่งชาติ

ชื่อที่เรียกกันโดยทั่วไป	ภาษาไทย : ชาวเล ชาวนา	ภาษาอังกฤษ : ชนผู้เรือร่อนทางทะเล (Sea Nomads), ยิปซีทะเล (Sea Gypsies)	ภาษาพม่า : ชาโลวัน, ชาโลน (Selung, Selon)	ภาษาามลายู : โอรังเลาต์ (Orang Laut)
อ้างถึง อ้างโดย	มอแกน	มอแกลน	อูรักลาโวี้	
มอแกน	มอแกน (Carriapiet ๑๙๐๙, White ๑๙๒๒) บชิง (Hogan ๑๙๗๒:๒๐๖) มาชิง (ประพนธ์ ๒๕๑๗:๓๒) สิงฯ (ประเทือง ๒๕๑๔:๔)	มอแกนตามบับ (อากรณ์ ๒๕๓๑:๗๐) ออลังตามบับ ไทยใหม่	มอแกนตามบับ (อากรณ์ ๒๕๓๑:๗๐) ออลังตามบับ ไทยใหม่	ออลังหล่อตา (Bernatzik ๑๙๕๘:๔๗)
มอแกลน	มอแกลนปูเลา (อากรณ์ ๒๕๓๑:๗๐) หรือมอแกลนปือลา ชาวเกะ (Hogan ๑๙๒๗:๒๐๗) มอแกลนเล	มอแกลน (Hogan ๑๙๗๒:๒๐๖) ชาวบก (Hogan ๑๙๗๒:๒๐๗) ไทยใหม่	มอแกลน (Hogan ๑๙๗๒:๒๐๖) ชาวบก (Hogan ๑๙๗๒:๒๐๗) ไทยใหม่	ออลังลาโวี้
อูรักลาโวี้	มอแกน สิงฯ (วิศิษฐ์ ๒๕๒๗:๑)	สิงบก มอแกลนบก	อูรักลาโวี้ (Hogan ๑๙๗๒:๒๐๗) ลาโวี้ ไทยใหม่	

๐๑ ต้นฉบับเขียนว่า “สิงห์” แต่ผู้เขียนเห็นว่าไม่ควรมี “ห์” ข้างท้าย เพราะชื่อของกลุ่มนี้น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับภาษาสันสกฤตหรือความหมายของ “สิงห์”

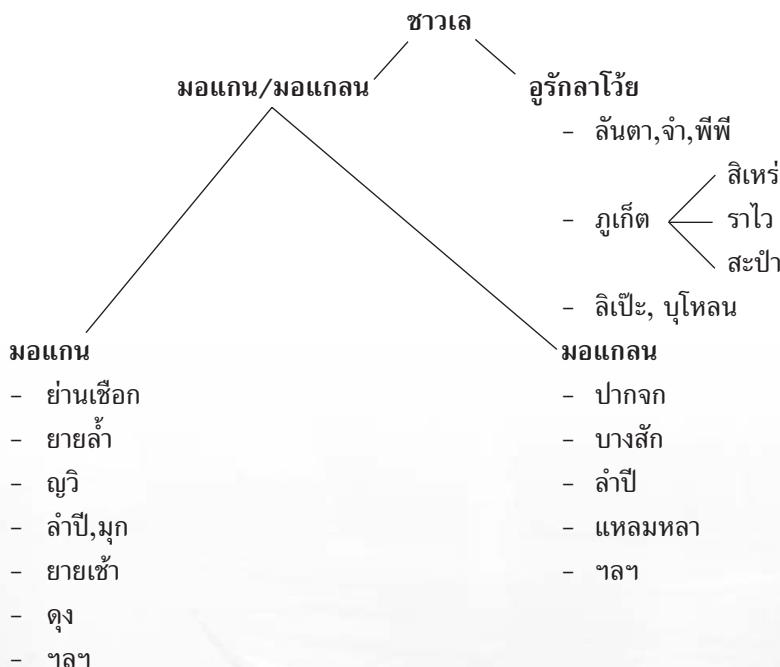
๐๒ เช่นเดียวกันกับเชิงอรรถ ๓

นอกจากการจำแนกแยกแยะระหว่างกลุ่มแล้ว ยังพบว่าแม้แต่ภายในกลุ่มมอแกน กลุ่มมอแกلن หรือกลุ่มอูรักลาโวยด้วยกันเองก็ยังมีความแตกต่างด้านการถือปฏิบัติต่าง ๆ โดยเฉพาะรายละเอียดเกี่ยวกับพิธีกรรมและภาษา ยกตัวอย่างเช่น เมื่อผู้เขียนเดินทางไปเยี่ยมเยียนมอแกนที่เกาะสุรินทร์และพูดภาษา มอแกนได้สำเนียงของภาษาอีดหรือภาษาญี่ปุ่นที่จะเป็นสำเนียงมอแกนเกาะสุรินทร์หรือภาษาญี่ปุ่นเชือก

แผนผังข้างล่างแสดงให้เห็นถึงการแบ่งกลุ่มย่อย ๆ ของมอแกน มอแกلن และอูรักลาโวย ซึ่งการแบ่งนี้มีพื้นฐานบนชุมชนซึ่งมีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นหลัก

แผนผังที่ ๑ : “ชาวเล” มอแกน มอแกلن อูรักลาโวย และกลุ่มย่อย

มา yakติ กี ๒ : “ยีปซีกงล” เพ่ามอแกนอพอยพรร่อ่อนไปอย่างไรแบบแผน และจุดหมาย

ชนผู้เก็บอาหาร ล่าสัตว์ (Hunter and Gatherer) ไม่ว่าจะเป็นมอแกนแห่งทะเล อันดามัน մաบրีแห่งป่าแคนภาคเหนือของไทย อินูกิทแห่งดินแดนอาร์คติก (Arctic Inuit) และชานแห่งทะเลรายคาลา哈ารี (Kalahari San) ล้วนเป็นกลุ่มที่มีการเดินทางเคลื่อนย้ายถิ่นที่บ่อยครั้ง แต่การเคลื่อนย้ายนั้นมีแบบแผนการเดินทางที่ค่อนข้างชัดเจนและมีเส้นทางประจำเป็นการโยกย้ายตามแหล่งอาหาร แหล่งน้ำ แต่การใช้คำว่า “เร่อร่อน” เพื่อเป็นตัวแทนการอพอยแพเคลื่อนย้ายเช่นนี้นำไปสู่มา yakติ กรรมของวิถีชีวิตที่ต้องเคลื่อนย้ายบ่อย ๆ นี้ว่าเป็นการ “พเนจร” หรือ “จรจัด” เป็นการเดินทางอย่างไรแบบแผนทิศทาง และจุดหมาย

มอแกนถูกเรียกว่าเป็นคนเร่อร่อนอยู่เรือและเดินทางพเนจรไปตามเกาะต่าง ๆ จนได้รับการขนานนามว่า Sea Gypsies หรือยีปซีทะเล แต่ในความเป็นจริง มอแกนไม่ได้เดินทางเร่อร่อนตลอดปี ฝั่งทะเลและเกาะในบริเวณทะเลอันดามันได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ทะเลจึงมีคลื่นลมซึ่งจำกัดการเดินทางโดยเรือ ในช่วงฤดูนี้มอแกนจึงมักตั้งหลักแหล่งสร้างเพิงเล็ก ๆ อยู่บนฝั่งที่เป็นอ่าวแหลม เพาะฉันน้ำในช่วงครึ่งปีมอแกนจะมีชีวิตค่อนข้างติดที่ในขณะที่อีกครึ่งปี อิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือทำให้อาศาสตร์ค่อนข้างแห้ง คลื่นลมสงบ มอแกนจึงเดินทางได้อย่างอิสระมากกว่า

แม้ว่ามอแกนจะเดินทางไปทางทะเลอยู่บ่อยครั้ง แต่ก็มิใช่การเร่อร่อนไร้จุดหมาย มอแกนมีเกาะ “แม่” ที่เป็นฐานและเป็นหลักอ้างอิงของอัตลักษณ์ กลุ่มตనเอง สำหรับการเดินทางนั้น มีเกาะบริหารหรือเกาะที่มอแกนคุ้นเคยทำมาหากิน แร็พก หรือเยี่ยมญาติในระหว่างทาง

เมื่อศึกษาชาวเลทั้งสามกลุ่มอย่างเจาะลึกจะพบว่าในอดีต ทั้งอูรากลาโวย มองแกลนและมองแกน helyak กลุ่มเดย์ตั้งหลักปักฐานนานพอที่จะปลูกข้าวไว้บริโภค ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มเหล่านั้นไม่ได้อพอยพำนัชตลอดเวลา และแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเหล่านั้นรู้จักกลิกรรม แต่ไม่ได้ยึดติดกับพื้นที่และวิถีชีวิตที่ตั้งหลักปักฐาน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการเปลี่ยนส่วนภูมิโดยโจรสลัดซึ่งชุมชนที่มีที่ตั้งถาวรอาจจะเป็นเป้า การเปลี่ยนส่วนภูมิได้ยากกว่าชีวิตแบบเคลื่อนย้าย

แม้ว่ามօแกນจะรู้จักรீดงึมีประมง เช่น แท awan ลօบ แต่เครื่องมือที่ใช้บ่อย และเชี่ยวชาญ คือ ฉมากແທນປາ (ກາຟໂດຍ ນາງສາວອຸ່ນ ແລະຈຸ້າສັລະ)

นอกจากนั้นความพึงพอใจในชีวิตที่เรียบง่ายและ “การหากินไปวัน ๆ” ทำให้มօแกนไม่ต้องสร้างผลผลิตส่วนเกิน และไม่ต้องสะสมหรือกักตุนอาหาร แม้ว่า มօแกนจะรู้จักวิธีการประมงโดยใช้ลօบ แท และawan แต่วิธีที่นิยมกันมากที่สุดคือ การใช้ฉมากແທນປາ การใช้เครื่องมือง่าย ๆ (มีดตอกแกระຫຍຍ ເຫັນແຫມ່ແທນປູ້າລາ) และแม้แต่ มือเปล่าในการเก็บอาหาร นอกจากนี้ มօแกนยังไม่นิยมถอนอาหาร ไม่ว่าจะเป็นการหมัก ดอง ตากแห้ง ใส่เกลือ ລາ ເນື່ອງຈາກນີ້ມօแกนยังไม่นิยมถอนอาหาร ความอุดมสมบูรณ์ทำให้มօแกนไม่ต้องกอบโกยหรือสะสม หากมีความจำเป็นหรือ ในวาระฉຸກເຈັນສາມາຄະພິ່ງພາຍຸາມີມີຕົກໄດ້ ນັບວ່າວິຊີ່ชົວຕັ້ງຢູ່ບໍ່ນເສດຖະກິດສາສົ່ງ ຄຸນຮຽມໂດຍແທ້ (Moral Economy)

แต่ว่าว່າชົວຕັ້ງທີ່ເດີນທາງໄປມາຍູ່ເສມອ ທີ່ອພຍພໂຍກຍ້າຍນ່ອຍ ๆ ນັ້ນຄູນອອງວ່າ ເປັນชົວຕັ້ງທີ່ລ້າທັງຍັງໄມ້ພັດນາ ແລະຂັດກັບສັງຄມກະຮະແສຫລັກໃນຢຸດນີ້ ຜຶ່ງເປັນຢຸດແທ່ງໝົວຕັ້ງທີ່ມີຫລັກແຫລ່ງ (Land-based) ມີຄື່ນຮູານບ້ານເຮືອນ ຈ່າຍແກ່ການຕຽບຈຳນັບ ຄວບຄຸມ ປົກປອງ ແລະ “ພັດນາ” ດ້ວຍມີຄື່ນຂອງສັງຄມກະຮະແສຫລັກໃນປັຈຈຸບັນທຳໃຫ້ເກີດການສ້າງເກີນທີ່ໃນການ ກຳນົດຄວາມຄຸກຕ້ອງເໜາະສົມໃຫ້ແກ່ສັງຄມໜັນພື້ນຄື່ນທີ່ຢັ້ງຈິງວິຊີ່ชົວຕັ້ງແບບດັ່ງເດີມ ໂດຍເຈັບພະຍົກສົງຢູ່ “ເຮົ່ວອ່ອນ”

ໃນບຣດານີທານປຣມປຣາຂອງອູຮັກລາໄວ້ ມີຍູ່ຫລາຍເຮືອງທີ່ຕອກຍໍາຄ່ານີຍມ ວ່າໝົວຕັ້ງເຮົ່ວອ່ອນເປັນໝົວຕັ້ງທີ່ຢາກລຳບາກ ເໜື່ອນຄູກສາປະແໜ່ງ ເລັກນີ້ສາມີກຣຍາອູຮັກລາໄວ້

พายเรือไปหาปลา เท็นพระพุทธเจ้ายืนอยู่ที่หัวแหลมและเรียกให้เรือไปรับแต่อุรักลาโวย ยังหาปลาไม่ได้ จึงตัดสินใจไม่ไปรับ พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า “ตาเมื่อนอกออก ลงน้ำลึก เจ็ดศอก หาเช้ากินค่ำ หาค่ำกินเช้า” (วิคิชฐ์ มะยะเฉียว และคณะ ๒๕๒๖ : ๒๐-๒๑)

นิทานอีกเรื่องหนึ่งกล่าวถึงบรรพบุรุษคนแรกของอุรักลาโวยคือโต้อดีบ ซึ่งเป็นคนที่ไม่สนใจเรื่องการงาน ชอบเที่ยวเตร่ ทำมือกินมื้อ ค่าไห่นอนนั่น ในยุคที่มีศาสนาเข้ามาเผยแพร่ในดินแดนแถบนี้ ชาติต่าง ๆ ได้รับศาสนาไม่เลือมใส่ครั้งๆ แต่โต้อดีบไม่สนใจ ชีวิตที่ไม่ใส่ใจเรื่องใด ๆ จึงตกทอดมายังลูกหลาน (ประเทือง ๒๕๔๓ : ๑๐) นิทานภาค (Version) ที่ใกล้เคียงกันคือพระเจ้าให้กำเนิดมนุษย์คู่หันนี้คือ โต้อดีบและโต้สิตีกว่า ทั้งสองให้กำเนิดบรรพบุรุษผ่านธุต์ต่าง ๆ ๗ คน ซึ่งมีชาวเล เป็นบุตรคนโต แต่เนื่องจากมีนิสัยเกียจคร้านจึงถูกสาปแซ่งให้อดอยากยากจน (อาการณ์ ๒๕๓๑ : ๗๑)

นิทานสองเรื่องนี้ได้รับอิทธิพลจากมุมมองคนภายนอกที่เห็นว่าชีวิตเรื่อร้อน หากินเพื่อยังชีพไปวัน ๆ เป็นชีวิตที่ยากลำบากเหมือนถูกสาป นิทานเรื่องแรกสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลความเชื่อทางพุทธศาสนาและเรื่องที่สองที่เกี่ยวกับโต้อดีบคงจะได้อิทธิพลมาจากคริสต์ศาสนาที่กล่าวถึงมนุษย์คู่แรกคือ Adam และ Eve

ส่วนมօแกนก็มีนิทานที่สะท้อนให้เห็นความน้อยเนื้อต่าใจของการเป็นชนผู้เรื่อร้อนที่ถูกมองว่าล้าหลัง ยากจน ทำงานหนัก และเสี่ยงอันตราย เล่ากันว่า มีพี่น้องเจ็ดคน มօแกนเป็นพี่ใหญ่ น้อง ๆ คือไทย จิน พม่า แขก ฝรั่ง ญี่ปุ่น และจีน แต่เนื่องจากมօแกนเป็นพี่ใหญ่ จึงต้องรับผิดชอบหาเลี้ยงน้อง ๆ ต้องดำเนิน งมหอย หมู และเก็บรังนกเพื่อแลกเปลี่ยนกับของจำเป็นต่าง ๆ และด้วยความเลี้ยงลัง พี่มօแกน ให้น้อง ๆ ได้มีโอกาสสกินก่อน ตนเองกินทีหลัง จนไม่มีเวลาไปทำอย่างอื่น ๆ เพราะมัวแต่ทำมาหากินเพื่อเลี้ยงน้อง แต่เมื่อน้อง ๆ เดินใหญ่ได้ดีแล้ว ก็ทิ้งให้พี่ใหญ่ต้องมีชีวิต ลำเดือนอยู่อย่างเดิน^{๑๙}

มุมมองที่ว่าชีวิตเรื่อร้อนเป็นชีวิตที่น่าสมเพช ไร้หลักแหล่ง เหมือนชีวิตที่ถูกสาปแซ่งนั้น เป็นมายาคติที่สืบทอดเนื่องมาจากการทรมที่ให้ความสำคัญกับการ

^{๑๙} เล่าโดยนายดาเก้ กล้าทะເລ ມօแกນເກະສຸວິນທີ ໃນປີ ພ.ສ. ๒๕๒๖

ตั้งหลักแหล่งอยู่ติดพื้นที่ (Land-based) อันที่จริงแล้ววิถีชีวิตเร่ร่อนทางทะเลเป็นสภาพการปรับตัวที่เหมาะสมอย่างยั่งกับลักษณะดล้อมและสถานการณ์ในช่วงเวลาหนึ่ง

ในช่วง ๓๐๐ ปีที่ผ่านมา น่านน้ำในแอบเบอเชีย อุحاคนายังเป็นแหล่งอาศัยและที่ทำงานหากินของชาวเลหะลายกลุ่ม^{๙๐} การเดินทางเร่ร่อนและการอพยพโยกย้ายบ่อยครั้งถือเป็น “ทางเลือก” ที่เหมาะสมเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

(๑) การทำมาหากินทางทะเล มօแกนเป็นกลุ่มที่ล่าสัตว์และเก็บอาหาร (Hunter-gatherers) ดังนั้นการเคลื่อนที่โยกย้ายจึงทำให้เข้าถึงแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ในระบบนิเวศที่แตกต่างหลากหลาย ในขณะเดียวกันก็ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร้อนเนื่องมาจากการใช้สอยที่ต่อเนื่องและซ้ำซ้อนในบริเวณที่จำกัด

(๒) การค้าขายแลกเปลี่ยน มีทรัพยากรจากทะเลอย่างที่เป็นที่ต้องการของตลาดท้องถิ่นและภูมิภาค และมีพ่อค้าคนกลางที่คอยรับซื้อ มօแกนจึงเดินทางเพื่อหาและเก็บสัตว์ทะเลตามความต้องการของตลาดด้วย บางครั้งมօแกนก็เดินทางเพื่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับพ่อค้าในเมือง เช่น เอาหอยมุก ปลิงทะเลตากแห้ง และรังนกไปแลกเปลี่ยนกับข้าว เสือผ้า และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ในสมัยก่อนมีพ่อค้าชาวจีนหรือลามาดูม้าค้าขายกับมօแกน โดยเข้ามาเป็นหัวหน้ากลุ่มควบคุมให้มօแกนมาค้าขายแลกเปลี่ยนกับตน

(๓) อิทธิพลของลมรสุนและลมประจำถิ่น ลมรสุนและลมประจำถิ่น มีอิทธิพลต่อกระแสลม น้ำ และคลื่นอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงของลมฟ้าอากาศทำให้มօแกนต้องอพยพโยกย้ายเพื่อตั้งเพียงพักและจอดเรือบริเวณหาดหรืออ่าวที่เป็นที่หลบคลื่นลมได้ดี ในสมัยที่มօแกนยังใช้เรือติดใบ การเดินเรือถูกจำกัดโดยทิศทางของลมด้วย

(๔) โจรลัดที่เดินทางปล้นสุดมภในน่านน้ำต่าง ๆ ทั่วทั้งเอเชียอุحاคนย์ เอกสารของนักเดินเรือที่ผ่านมาบริเวณน่านน้ำแถบนี้เมื่อประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ ปีที่แล้ว บันทึกไว้ว่ามีโจรลัดโดยปล้นสุดมภบ้านชายฝั่งทะเลและเรือที่ผ่านไปมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง น่านน้ำระหว่างเมืองมะริดและภูเก็ต ด้วยเหตุนี้ถึงแม้จะมีชายฝั่งที่เหมาะสม

^{๙๐} ยังมีชาวเลกลุ่มอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในน่านน้ำแถบมาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ที่เรียกกันว่า Orang Laut และ Bajau

ในการตั้งถิ่นฐานและมีอ่าวจอดเรือหอบคลื่นลม แต่กลับมีผู้คนอาศัยอยู่ริมทะเลเนื้อยมาก จึงสร้างสัดแหล่นน้ำออกจากจะปลันสมก์ของมีค่าแล้วยังจับผู้คนไปขายเป็นทางสือด้วย

มองแกนและชาวเลกลุ่มนี้ ๆ ก็ตกเป็นเป้าของโจรสลัดเหล่านี้ จึงต้องอาศัยการอพยพโยกย้ายบ่ออย ๆ เพื่อหลบหนีภัยโจร สำหรับมอแกนนั้น นอกจากจะถูกจับไปขายเป็นทางสแล้วยังถูกปล้นเอาของที่หามาเพื่อการค้าขายแลกเปลี่ยนด้วย เช่น ปลิงตากแห้ง รังนก เปลือกหอยที่มีราคา เสื่อเตยหาน (Sopher ๑๙๗๗ : ๗๒)

ผู้หญิงมอแกนมีความสามารถในการทำเครื่องจักสานด้วยใบเตยหาน ในภาพ oben ก็อย่างกำลังสาน “ขิกุม” หรือกล่องสานมีฝาชัด (ภาพโดย ดร.นฤมล อรุโณทัย)

เป็นไปได้ว่า ชาวເلغາງພວກພາຍເປັນໂຈຮສັດເສີຍເອງຫີ່ອຮ່ວມກັບໂຈຮສັດໃນການປັນສົດມົດດ້ວຍ ແຕ່ສໍາຮັບມອແກນແລະອຸຮັກລາໄວ່ຢ່າງມີຫຼັກສຳເນົາ ມີຜູ້ທີ່ມີຄວາມເຫັນວ່າບາງຄນຄົງຈະຄູກຈັບແລະນັງດັບໃຫ້ພາຍເປັນໂຈຮສັດມາກກວ່າທີ່ຈະເປັນໂດຍສົມຄຣິຈ ເພວະໂດຍປົກຕິແລ້ວຂ່າຍເລີນສັຍ່ອ່ອນໂຍນແລະຂ້າຍ (Hogan ๑๙๗๒)

(๕) ໂຮມກໍາໄຂເຈັນ ໂດຍເພັພໂຮມຮາດຫີ່ອໂຮມຕິດຕ່ອງຮ້າຍແຮງ ມອແກນ ມັກຈະຍ້າຍທີ່ພັກເນື່ອເກີດໂຮມຮາດ ເຊັ່ນ ອທິວາຕໂຮມຫີ່ອຝຳດາຈ ຊຶ່ງກົດລ້າຍຄົງກັບຂ່າວບ້ານໄທຫລາຍ ທີ່ແໜ່ງໃນສັມຍັກອົນ ຊຶ່ງຈະຫາທີ່ພັກແລະອາຫາດໄວ້ໃຫ້ຜູ້ປ່າຍ ແລະຍ້າຍບ້ານເຮືອນອົກໄປຢູ່ໄກລ ຈົນກວ່າໂຮມຮາດຈະໜົດລົງຈຶ່ງກັບມາຍູ່ທີ່ເດີມ ມອແກນຍັງມີຄວາມເຂົ້ອວ່າຫາກມີຜູ້ເຈັນໃຫ້ໄມ່ສ່າຍກັນຫລາຍຄນ ແສດງວ່າສານທີ່ນີ້ໄມ່ເໜາະທີ່ຈະເປັນທີ່ພັກພິງອົກຕ່ອໄປ ເນື່ອຈາກມີວິญญาณ ບໍ່ຮ້ອເຄຣະຫີ່ຮ້າຍຄອຍຮັງຄວາມ ດັ່ງນີ້ຈຶ່ງຕ້ອງມີການອພຍພໂຍກຍ້າຍໄປຢູ່ທີ່ໃໝ່ ມອແກນມີສໍາວັນທີ່ວ່າ “ແອມເຢ່າຍະ” ຊຶ່ງແປລວ່າ ອູ້ໄໝຄູກໂລກຫີ່ອອູ້ໄໝສ່າຍ

๖) การเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องเพื่อนฝูง ชาวເທິງມອແກນແລະອູຮັກລາວຍ້າມ
ມີການເດີນທາງເພື່ອເຢື່ມເຢື່ນญาຕີພື້ນ້ອງເພື່ອນຳຍຸ້ບ່ອຍຄົງ ນອກຈາກນີ້ຢັງເດີນທາງໄປຕາມ
ເກາະຕ່າງ ๆ ທີ່ມີໜຸ່ມໜ້າຫວາລ໌ເພື່ອດ້າຂາຍແລກປ່າຍ ຫາດູ່ຄຽກ ເຢື່ມຫລຸມສປປຣພນຖຸຮູ່
ແລະຮ່ວມພຶອື້ກຣມຕ່າງ ๆ ໂດຍເລີພະພົມສຳຄັນປະຈຳປັບປຸງ

๗) ກາຣທະເລາງແລະຄວາມຊັດແຍ້ງ ມອແກນທີ່ອູ້ໃນກຸ່ມເຕີຍກັນຈະຮັ້ຈັກ
ແລະໄກລ໌ສືດັກນັກ ໃນຂະນະເຕີຍກັນຄວາມໄກລ໌ສືດັກນີ້ທີ່ທຳໄຫ້ເກີດຄວາມຊັດແຍ້ງແລະກະທບ
ກະທຳທີ່ກັນໄດ້ຈ່າຍ ມອແກນສ່ວນມາກເປັນຄນຽກສົນ ໄນໆຈອບກາຣເພື່ອຍຸ້ນຫຼາ ເມື່ອເກີດຄວາມຊັດແຍ້ງ
ຫຼືກາຣທະເລາງເບາງແວ້ງ ຖາງອອກດີກ່າວີກ່າວ່າທີ່ກູ່ກໍາເນີຍໝໍາຍອອກຈາກກຸ່ມໄປ

ກາຣອພຍພອກຈຶ່ງເປັນກລໄກທີ່ນີ້ທີ່ທຳໄຫ້ໜຸ່ມໜ້າມອແກນອູ້ຮອດໄດ້ ແລະ
ເມື່ອຄວາມບາດໜາງໄລ້ນັ້ນຳຜ່ອນຄລາຍລົງກ່າຈະມີກາຣໂຍກຍ້າຍເຂົ້າວ່ວມໃນໜຸ່ມໜ້າເດີນອົກຄົງ
ດັ່ງນັ້ນໜຸ່ມໜ້າຫວາລ໌ມີຄວາມເປັນພລວັດສູງພະວະມີກາຣອພຍພໂຍກຍ້າຍເຂົ້າອອກອູ້ເສັມອ
(Hinshiranai ១៩៩៦ : ៣៥-០១១)

ສຽງໄດ້ວ່າ ວິຊີ່ວິຕເຮົ່ວ່ອນທາງທະເລເປັນ “ທາງເລືອກ” ທີ່ເໜາະສົມທາງທີ່
ອັນທີ່ຈົງແລ້ວມອແກນໄມ້ໄດ້ເດີນທາງເຮົ່ວ່ອນໂດຍໄວ້ຈຸດໜາຍເພີຍງແຕ່ມີ “ທາງເລືອກ” ຂອງ
ຈຸດໜາຍທີ່ຫລາກຫລາຍ ມີອີສະຣະໃນກາຣເດີນທາງແລະໂຍກຍ້າຍປ່າຍແລ້ນກຸ່ມ

ໜັນເຜົ່າເຮົ່ວ່ອນຕ້ອງອາຄີຍູ່ໃນບຣິເວັນທີ່ມີແລ່ງອາຫາຣາຕາມຮຣມໜາຕີ ທີ່ເປັນ
ສ່ວນທີ່ຂອງຮະບບນິເວຕ ແລະຄຣອບຄລຸມພື້ນທີ່ກວ້າງພອທີ່ສັບສັນປ່າຍແລ້ນໄປຫາອາຫາຣ ພ້ອມ
ລ້າສ້ວຕ່ວມບຣິເວັນຕ່າງ ๆ ແມ່ວ້າແລ່ງຫາອາຫາຣຂອງໜັນເຜົ່າເຮົ່ວ່ອນຈະຄຣອບຄລຸມພື້ນທີ່ກວ້າງ
ແຕ່ກາຣເກີນຫາຫຼືລ້ານັ້ນມີຈຳກັດເພີຍງພວເພື່ອຕອບສນອງຄວາມຕ້ອງກາຣພື້ນຮູານຂອງໜຸ່ມໜ້າ
ເພື່ອກາຣຍັງເຊີບ ແລະ ດ້າຂາຍແລກປ່າຍແລ້ນເລັກ ๆ ນ້ອຍ ທ່ານັ້ນ ດັ່ງນັ້ນຈະກ່າວ່າໄດ້ວ່າ
ແມ້ຈະໃໝ່ພື້ນທີ່ນາກແຕກໜີໄດ້ໂທນີ້ໃໝ່ຍ່າງເຂັ້ມຂັ້ນ (Intense Use) ຈົນທຳໄຫ້ເກີດຄວາມເລື່ອມໂກຮມ
ຂອງຮະບບນິເວຕ

ໃນປັຈຸບັນຈະພບວ່າໜັນເຜົ່າເຮົ່ວ່ອນຫລາຍກຸ່ມຄຸກພລັກດັນຈາກພື້ນທີ່ອຸດສມບູຮົນ
ໄທໄປອູ້ພື້ນທີ່ໜ້າຂອນ ເນື່ອຈາກກາຣຂໍາຍາຍຕົວຂອງສັງຄມໃຫຍ່ ຄວາມຕ້ອງກາຣດ້ານທີ່ອູ້ອາຄີຍ
ກາຣຂໍາຍາຍພື້ນທີ່ທາງກາຣເກຍຕຣແລະອຸຕສາທກຣມ ກາຣນຸເບີກແແລ່ງທ່ອງເຖິງໄວ່ໆ ແລະ
ໜຶ່ງຮຸກພື້ນທີ່ທີ່ເຕີເປັນແລ່ງອາຫາຣແລະທີ່ອູ້ອາຄີຍຂອງໜັນເຜົ່າ ໜັນເຜົ່າສ່ວນໃຫຍ່ນັ້ນໄມ້ໄດ້
ຢືດຄືກາຣຄຣອບຄຣອງພື້ນດິນເພື່ອເປັນທຣັພຍ໌ສມບັດສ່ວນຕົວອູ້ແລ້ວ ຈຶນທຳໄຫ້ກາຣພລັກດັນ
ຮຸກພື້ນທີ່ໄດ້ສັງຄມໃຫຍ່ເປັນໄປໄດ້ຈ່າຍ

ดังที่กล่าวแล้วว่าสังคมใหญ่เมืองม่องด้านลบที่กล่าวเป็นมา yakติต่อวิถีชีวิตเรื่อง ดังนั้นนโยบายของประเทศส่วนใหญ่ต่อชนเผ่าเรื่องคือการส่งเสริม (หรือบังคับในบางกรณี) ให้มีการตั้งหลักแหล่งอย่างถาวร และอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนใหญ่ไม่อพยพโยกย้ายไปมาอีกด้วยไป ซึ่งจ่ายต่อการควบคุม ปกครอง และ “พัฒนา”

นโยบายดังกล่าวมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานความตั้งใจที่ดี แต่ทว่าลูกครองจำโดยมา yakติที่ไม่ให้ความสำคัญกับชีวิตเรื่องในฐานะที่เป็นกลไกทางสังคมและวัฒนธรรม และไม่ได้พิจารณาถึงผลกระทบในเชิงค์รวมของวัฒนธรรม ดังนั้นจึงพบว่าในหลากหลายพื้นที่ การนำชนเผ่าเรื่องมาอยู่ร่วมกันอย่างถาวรทำให้เกิดปัญหาหักห้ามด้านสุขภาพอนามัยและสังคม

จากการเก็บข้อมูลในกลุ่มนมองแกนใหญ่ทางสุรินทร์ พบร่วมกับการอพยพโยกย้ายเป็นกลไกที่ดียิ่งในการบรรเทาความชัดแย้ง ครัวเรือนที่มีเรื่องบาดหมางหรือทะเลาะเบาะแว้งกันจะแยกจากกลุ่มเดิมไปอยู่ที่อื่น ให้เวลาและความห่างเหินทางกายภาพทำให้ความชัดแย้งนั้นจางหายไป จนกระทั่งเกิดการให้อภัยและกลับมาเมื่อความล้มเหลวพ้นอุปสรรคชุมชนกันได้ดังเดิม หากมีการส่งเสริมให้มองแกนตั้งหลักแหล่งถาวรอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนเดียว นอกจากชุมชนจะใหญ่เกินไปและอาจส่งผลกระทบต่อสภาพนิเวศโดยรอบแล้ว ยังจะเป็นการทำลายกลไกทางสังคมที่มีมาแต่เดิม และทำให้ความชัดแย้งภายในชุมชนสะสมและอาจจะลุกมาขึ้นจนบ่นก่อนสังคมไปในที่สุด

มา yakติที่ ๓ : กรอบกีกรองพลังของรัฐชาติหรือ “ชุมชนในจินตนาการ” และการเป็นพลเมือง

กรอบของรัฐชาติเป็น “การเมืองเรื่องพื้นที่” และเป็นมา yakติที่สังคมใหญ่ยึดมั่น ตอกย้ำ และถือปฏิบัติจนกระทั่งกลายเป็นความเป็นจริงในสังคม เป็นหน่วยทางสังคมที่ควบคุมชีวิตของผู้คนทั่วโลก การสร้าง “ชุมชนในจินตนาการ” การขีดเส้นเขตแดนซึ่งเป็นเส้นสมมุติเพื่อแบ่งแยกอาณาเขตของรัฐชาติ การแบ่งแยกความเป็นชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยของประเทศ ได้มีการสืบสานและวิเคราะห์โดยนักคิดหลายราย ไม่ว่าจะเป็น Benedict Anderson ผู้เขียนหนังสือเรื่อง “*Imagined Community : Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*” (๑๙๘๓), ธงชัย วนิจจะกุล ผู้เขียนเรื่อง “*Siam Mapped : A History of the Geo-Body of a Nation*” (๑๙๙๔), และ Dru C. Gladney ผู้เขียนหนังสือ

เรื่อง “Making Majorities : Constituting the Nation in Japan, Korea, China, Malaysia, Fiji, Turkey, and the United States” (๑๙๙๘)

ในว่าทกรรมของรัฐชาติ ประเทศมีความเป็นระบบมีเส้นเขตแดนที่ระบุได้ชัดเจน มีพลเมืองที่ถือสัญชาติ มีความจงรักภักดีต่อชาติ การสร้างสรรค์ และตอกย้ำความเป็นรัฐชาติกระทำโดยกลุ่มที่มีพลังอำนาจ เพื่อสร้างความเหมือน ความผูกพันร่วมและลดถอนความแตกต่างระบบการศึกษาเป็นพลังสำคัญที่ทำให้เกิดสำนึกร่วมความเป็นชาติได้อย่างมั่นคง ผ่านระบบการเรียนการสอนโดยหลักสูตรเดียว ภาษาเดียว เพื่อมุ่งให้เกิดความรู้สึกเป็นชาติเดียวกัน เพลงชาติของทุกประเทศคงจะมีเนื้อหาร่วมกันที่การตอกย้ำอุดมการณ์ การมุ่งสร้างความสามัคคีกลมเกลียวต่อรัฐชาติเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการเกิด การดำรงอยู่ และการบริหารจัดการรัฐชาติ

ในปัจจุบัน ว่าทกรรมรัฐชาติจึงกล้ายเป็นกรอบที่ทรงพลัง อุดมการณ์ และแนวปฏิบัติภายใต้กรอบรัฐชาติได้กล้ายเป็นความเป็นจริงทางสังคมที่แนบแน่นสมอ่อน เป็นลิ่งธรรมชาติ (Natural) ที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด มนุษย์ทุกคนเกิดมาภายใต้กรอบของรัฐชาติ และผู้ที่เกิดมาบนแผ่นดินที่เรียกว่าประเทศไทยไม่จำเป็นต้องตั้งคำตามว่า “ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย” จริงหรือไม่ และทำไม่เพลงชาติไทยจึงต้องย้ำคำว่า “ไทย” อญ্তิถึงหกครั้ง

อย่างไรก็ดี หากกรอบที่ทรงพลังของรัฐชาติเป็นกรอบที่แข็งกร้าวขาดความยืดหยุ่นแล้ว จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความภาคภูมิใจ และการสืบทอดวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมกระแสหลักของชาติ ในกรณีของมองแก่น กรอบของรัฐชาติสร้างข้อกำหนดเกี่ยวกับการเดินทางข้ามแดนที่เป็นอุปสรรคต่อวิถีชีวิตและความต่อเนื่องของวัฒนธรรมของชนเผ่าเร่ร่อนทางทะเล

ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษของมองแก่น ทะเล้อนdamนเป็นผืนน้ำขนาดใหญ่ที่ต่อเนื่องและไม่ถูกกีดกันโดยเส้นจันวนการใด ๆ แต่เมื่อรัฐชาติลากเส้นเขตแดน “ทั่มมองไม่เห็น”^{๒๐} ขึ้น สิ่งที่มองไม่เห็นนี้กลับมีอิทธิพลที่จะจำกัดการเดินทาง ทำให้การอพยพโยกย้ายหรือการเดินเรือเพื่อยืมญาติพี่น้องเป็นสิ่งที่ต้องห้ามหรือเป็นสิ่งที่ต้อง

^{๒๐} ในขณะที่บันบกอาจจะมีภูเขาหรือสายน้ำเป็นหมายของเส้นเขตแดนในทะเลที่ไม่มีสิ่งใดเป็นหมายที่ชัดเจน มีเพียงแผ่นน้ำที่ต่อเนื่องกัน

ผ่านการอนุมัติ ควบคุม ตรวจสอบ เสียค่าธรรมเนียม ฯลฯ ทั้งที่มօแกนโดยรัฐบาลชีวิต เคลื่อนย้ายไปมา เช่นนี้ มาเป็นเวลาหลายร้อยปีแล้ว ดังนั้นหากเลือกที่จะมองจาก โลกทัศน์ของมօแกนแล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ากรอบของรัฐชาติเป็นมาตรฐานคติที่ สังคมใหญ่ยึดมั่นรวมทั้งตั้งข้อบังคับหรือกฎหมายที่มีผลต่อมนุษย์ทุกชีวิตไม่ว่าจะมาจาก สังคมใด

กรอบของรัฐชาติเป็นกรอบทรงพังซึ่งมีผลต่อทัศนคติรวมทั้งนโยบายต่าง ๆ ด้วย มօแกนเกาะสุรินทร์ส่วนใหญ่ยังไม่มีลัญชาติ บัตรประชาชน และทัศนคติของ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ส่วนหนึ่งต่อมօแกนกีฬาท้องถิ่นแนวคิดที่ยึดติดกับกรอบรัฐชาติแบบ อนุรักษ์นิยม (Conservative Local Administration Mindset) คืออย่างรู้สึกว่ามօแกนเป็น ชนกลุ่มน้อย ยังไม่มีความผูกพันกับรัฐไทยไม่รู้หนังสือไทย ยังเดินทางไปมาระหว่างประเทศ ในไทยและเมียนมาร์ ไม่ได้มีผลกระทบต่อกำลังของประเทศไทย จึงไม่ต้องให้ ความใส่ใจนัก

แต่ความเป็นจริงก็คือ ถึงแม้ว่ามօแกนจะไร้ลัญชาติ แต่กรอบของรัฐชาติ ได้พัฒนาการมօแกนเอาไว้แล้ว มօแกนที่เจ็บไข้ไม่สบายหรือมีความจำเป็นอื่น ๆ ที่ต้อง เดินทางเข้ามายังเมืองอาจจะถูก “ตรวจบัตร” และถูกลงโทษจากการไม่มีบัตรไม่มีลัญชาติ ดังนั้นมօแกนหลายคนจึงไม่อยากเดินทางไปไกลจากถิ่นที่คุ้นเคย ชีวิตมօแกนเป็นชีวิต ที่ไร้หลักประกัน และตกอยู่ในความหวาดกลัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อต้องติดต่อกับภัยสัมพันธ์ กับสังคมใหญ่หรือเดินทางเข้ามายังเมือง

กรอบรัฐชาติแบบอนุรักษ์นิยมที่ใช้กันอยู่ดูเหมือนว่าจะมีมาตรฐานช้อน ในขณะที่ยังไม่เปิดโอกาสให้มօแกนได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติอย่างเป็นทางการ แต่ก็มีการ ให้เด็กนักเรียนมօแกน^{๑๒} ซึ่งซับความเป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติอย่างเป็นทางการ เฉกเช่นเดียวกับโรงเรียนในระบบทั่วประเทศ ก่อนเข้าเรียนเด็ก ๆ มօแกนหมู่เกาะสุรินทร์ จะต้องเข้าแคล้วเคราะห์รองชาติร้องเพลงชาติ และสวามนต์ให้วัพร นอกจากนั้นยังมีการใช้ “วัฒนธรรม” ของมօแกนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการแสดงต่าง ๆ แม้กระทั่ง

^{๑๒} บนเกาะสุรินทร์ มีโรงเรียนเล็ก ๆ ที่ตั้งขึ้นโดยหน่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำกรมประมง ต่อมาสำนักงาน ประมงศึกษาจังหวัดพังงาให้ความสนใจสนับสนุนโดยให้เป็นโรงเรียนสาขาสังกัดอยู่ภายใต้โรงเรียนบ้านปากจก ตำบลเกาะพระทอง จังหวัดพังงา

ในงานพิธีที่เป็น “ทางการ” ตัวอย่างเช่น พิธีเปิดพังงาเกมส์ ในเดือนมีนาคมปีนี้เอง (พ.ศ. ๒๕๔๔) ทางคณะกรรมการใช้ “เรือขาวเล” ซึ่งเป็นเรือจำลองแล่นอยู่บนแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ “จุดไฟในกระถางบานเพลิงสลับกับการยิงแสงเลเซอร์ตระการตา” (กรุงเทพธุรกิจ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๔) นอกจากนั้นมีการนำชาวเลมโนแก่นมาร้องเพลงร่ายรำในงานเดียวกันนั้นด้วย

แม้ว่ามายาคติของรัฐชาติจะเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ให้เกิดหน่วยทางสังคมที่มีภูมิปัญญาและมีความเข้มแข็ง ทำให้เกิดความกลมเกลียวสามัคคีที่ยืดยาว ทางสังคมแบบรัฐชาตินี้ໄວ่ได้อย่างแน่นหนา แต่การยึดมั่นถือมั่นในกรอบรัฐชาติและเล่นพรอมแคนมากเกินไปอาจจะเป็นกำแพงกีดขวางไม่ให้มนุษย์มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ด้วยว่าเพื่อนมนุษย์นั้นเป็นสมาชิกรัฐชาติอื่นที่แตกต่างไปจากของตน หรือไม่ได้เป็นสมาชิกรัฐชาติใด ๆ เลย อันอาจเรียกได้ว่าเป็นชาตินิยมเชิงลบ (Negative Nationalism) หรือเป็นรูปแบบหนึ่งของอุดติทางชาติพันธุ์ (Ethnocentrism)

ในปัจจุบัน มีความเคลื่อนไหวของกลุ่มที่พยายามจะเน้นเรื่องมนุษยธรรม ที่ไร้ขอบเขตและปราศจากการเมืองเรื่องพื้นที่ อาทิเช่น แพทย์ไร้พรมแดน (Medicins sans Frontieres หรือ Doctors without Borders) เพื่อนไร้พรมแดน (Friends without Borders) ทนายความไร้พรมแดน (Lawyers without Borders) ความอ่อนโยนไร้พรมแดน (Tenderness without Borders) ฯลฯ กลุ่มเหล่านี้ห้าหันทางที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลมนุษย์ โดยเท่าเทียมกัน ในขณะเดียวกันก็พยายามจำกัดด้านมีดของมายาคติรัฐชาติ ซึ่งให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของมนุษยชาติ และต่อต้านการเลือกปฏิบัติอันมุ่งที่เป็นสมาชิกรัฐชาติที่ต่างกับตนเอง

มายาคติที่ ๔ : การ “สังเคราะห์” 亦即 “พัฒนา” มอแกน

มายาคติที่ว่าชนเผ่าเป็นพวกที่ล้าหลัง ทำให้คนส่วนหนึ่งพยายามจะหยิบยื่นการ “สังเคราะห์” และ “พัฒนา” ให้ แต่การสังเคราะห์และพัฒนานั้นก็ขึ้นอยู่กับมายาคติของสิ่งที่สังคมภายนอกคิดว่าดีสำหรับพวกชนเผ่า ซึ่งก็คือการยุติวิถีชีวิตเรื่องร้อน การละทิ้งความคิดความเชื่อและแนวปฏิบัติตั้งเดิม หันมารับสิ่งใหม่ ๆ โดยไม่ต้องคำนึงถึงภูมิปัญญาหรือทุนทางสังคมที่มีอยู่เดิม นอกจากนี้สังคมใหญ่ไม่เคยคิดจะเรียนรู้จากชนเผ่า ในช่วงเวลาที่ผู้เชี่ยวชาญใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนมอแก่น ผู้คนจากสังคมใหญ่ที่รวมมาที่ชุมชนล้วนแต่เข้าใจว่าผู้เชี่ยวชาญเป็นอาสาสมัครมาสอนหนังสือและเข้ามาพัฒนามอแก่น และพวกเขายังคงใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างเดิม ไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่มายาคติพันธุ์และมายาคติ

บ่อยครั้งที่ความหวังดีและต้องการจะช่วยยืนการพัฒนาให้สังคมอื่น กลับกลายเป็นการทำร้ายหรือทำให้สังคมนั้นอ่อนแอก หากใช้เกณฑ์ทางวัฒนธรรมและการเป็นชนเผ่ายากไร้ ผู้ที่เมตตาจากสังคมภายนอกจึงมักจะช่วยเหลืออนุรักษ์โดยการให้สิ่งของ เสื้อผ้า ของเล่น ขนมขบเคี้ยว ฯลฯ ซึ่งทำให้ม{o}แกนต้องพึ่งพาสังคมใหญ่มากขึ้น ในด้านวัฒนธรรมและศาสนาถือความยากไร้ของตนเองมากขึ้น เป็นการตอกย้ำสิ่งที่ตนเองไม่มี และมองข้ามทุนทางสังคมหรือคุณค่าที่ตนเองมีอยู่

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการพัฒนานั้นมีสิ่งที่เป็นคุณค่าหรือค่านิยมแห่งเรือน้อย และส่วนใหญ่เป็นคุณค่าที่สังคมใหญ่เห็นว่าดีงาม ถูกต้อง ควรปฏิบัติ ดังนั้นมาตรฐานความถูกต้องความดีงามจึงถูกกำหนดไว้แล้วในอุดมการณ์การพัฒนา ตัวอย่างที่เด่นชัดในกรณีนี้ คือ การพัฒนาสั่วให้ม{o}แกน เพื่อที่ม{o}แกนจะได้ขับถ่ายอย่างถูกสุลักษณะตามปกติม{o}แกนจะทำกิจวัตรประจำวันในตอนเช้าตรู่ริเวณชายหาดด้านข้างหมู่บ้านเนื่องจากหมู่บ้านมีขนาดไม่ใหญ่นัก (สมาชิกไม่เกิน ๘๐ คน) และน้ำชี๊น-ลงเป็นประจำวันละ ๒ รอบทำให้ชายหาดมีลักษณะเหมือนสัมชักໂครกที่ธรรมชาติสร้างให้ แต่สังคมภายนอกมีบรรหัตถฐานเกี่ยวกับการขับถ่ายต่างออกไป และต้องการให้ม{o}แกนใช้บรรหัตถฐานเดียวกันด้วย จึงมีการสร้างสั่วให้ม{o}แกนใช้

ผลปรากฏว่าม{o}แกนไม่ใช้สั่วนั้น เพราะไม่คุ้นเคยกับการขับถ่ายในห้องสิเล่ย์มแคน ๆ อีดอัด และไม่เคยชินกับการรักษาความสะอาดสั่ว ความหวังดีและการช่วยยืนการพัฒนาในรูปแบบนี้จึงยังไม่เป็นประ邈ชน์และสัมฤทธิ์ผลในเวลานี้ เป็นความจริงที่ว่าโรคติดต่อในระบบทางเดินอาหาร เช่น อหิวาตโรค บิด ห้องร่วงพยาธิ ฯลฯ ส่วนหนึ่งเกิดจากสุลักษณะการขับถ่ายไม่ถูกต้อง และการมีสั่วจะทำให้คุณภาพชีวิตของม{o}แกนดีขึ้น แต่ลักษณะนิสัยและความเคยชินของม{o}แกนในขณะนี้ยังไม่ “พร้อม” กับการพัฒนานั้น

ดังนั้นบรรหัตถฐานการพัฒนาจึงควรจะมีการปรับเพื่อให้สอดคล้องกับผู้ที่ถูกพัฒนาด้วย วิธีแก้ไข คือ จะต้องออกแบบและสร้างสั่วแบบที่โปรดろง ใช้ง่าย ทำความสะอาดง่าย หรือไม่เก็บต้องรอที่จะพัฒนาม{o}แกนรุ่นต่อมาโดยการฝึกหัดการใช้สั่วที่เป็นห้องสิเล่ย์มแบบปิด และฝึกให้เคยชินกับการรักษาความสะอาด

ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวนี้องกับการพัฒนา คือ การศึกษาที่อุทิyanแห่งชาติ หมู่เกาะสุรินทร์มีหน่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ สังกัดกรมประมง ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘

เจ้าหน้าที่หน่วยฯ ได้รับการสนับสนุนให้จัดตั้งโรงเรียนเล็ก ๆ เพื่อสอนเด็กมอแกนอ่านเขียนภาษาไทย นับเลขคิดเลข และให้ความรู้ด้านสุขอนามัย โรงเรียนนี้ยังจัดอาหารกลางวันและนมให้เด็กนักเรียนด้วย เท่าที่ผ่านมาการศึกษาทำให้เด็กมอแกนอ่านเขียนภาษาไทยได้ ละเลิกลักษณะนิสัยที่ไม่ดีหลายอย่าง เช่น การสูบยาวน การเล่นไฟ ฯลฯ มีความมั่นใจและกล้าแสดงออกมากขึ้น แม้ว่าการศึกษาในระบบดูเหมือนจะเป็นทางออกที่ดีสำหรับเด็กมอแกน แต่ก็ยังมีข้อจำกัดด้วยหลายประการ

ประการแรก ระบบการศึกษาที่เป็นการจัดการเชิงเดียวและหลักสูตรที่เน้นความเป็น “ไทย” ไม่เปิดโอกาสให้มีความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งอาจทำให้เด็ก ๆ รู้สึกแปลกแยกกับวัฒนธรรมตนเองและสูญเสียความภาคภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรม

ประการที่สอง เด็กมอแกนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนี้แล้วมักจะออกจากโรงเรียนและไม่คิดที่จะเรียนต่อ ส่วนใหญ่กลับไปช่วยพ่อแม่ทำมาหากินและไม่ได้นำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้ประโยชน์ หากไม่มีการฝึกฝนการเขียนการอ่านก็ทำให้หลงลืมได้ในที่สุด ส่วนเด็กที่ต้องการเรียนต่อ ก็จะต้องพยายามไปเรียนที่โรงเรียนอื่น อยู่ไกลจากครอบครัวและชุมชน และต้องไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในสังคมที่ตนเองไม่คุ้นเคย และยิ่งเข้าไปอยู่ในสังคมที่มีการดูถูกดูแคลน “ชาวเล” แล้ว ยิ่งจะทำให้เด็กขาดความมั่นใจและไม่อยากเรียนหนังสือมากขึ้น

ประการที่สาม ซึ่งเป็นประการที่สำคัญที่สุดคือ นอกจากจะต้องสนับสนุนให้ชาวเลกุ่มต่าง ๆ เห็นความสำคัญของการศึกษาและมองไปไกลในอนาคตมากขึ้น โดยคำนึงถึง ศักยภาพพื้นฐานของตนเองแล้ว ยังจะต้องพัฒนาทักษะคิดของคนภายนอกต่อ “ชาวเล” (ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มใด) ด้วย เท่าที่ผ่านมา มีเด็กชาวเล (อูรักราโวยและมอแกน) ที่เฉลียวฉลาดและได้ศึกษาต่อในระดับสูงหลายคน แต่ส่วนใหญ่เมื่อประสบความสำเร็จแล้วมักจะออกไปจากชุมชนเพื่อหารงานและเพื่ออนาคตที่ดีขึ้นอีก และกลับรู้สึกแปลกแยกกับสังคมของตน

นายاقتติ ก. : นายاقتติเกี่ยวกับมาตรฐานวิทยาฯและการศึกษาวัฒนธรรม

เมื่อได้กล่าวถึงนายاقتติ ที่เกี่ยวกับชาวเลโดยเน้นที่ผ่านมอแกนแล้ว ผู้เขียนขอกล่าวถึงนายاقتติที่เกี่ยวกับมนุษยวิทยาและการศึกษาวัฒนธรรม เพราะเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกัน มนุษยวิทยาเป็นศาสตร์ที่มีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจเรื่อง

๑๒๖
ชาติพันธุ์และมายาคติ

วัฒนธรรม โดยเน้นที่การศึกษาวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างไปจากของตนเองซึ่งมักจะเป็นวัฒนธรรม “ราชภาร์” วัฒนธรรมชนบท วัฒนธรรมชนผ่า วัฒนธรรมชายขอบ กล่าวคือ เป็นสังคมวัฒนธรรมที่ไม่มีผู้ให้ความสนใจมากนัก เพราะถือว่าไม่สลักสำคัญ^{๒๓} การเลือกศึกษาวัฒนธรรมที่ต่างไปเพراهหากศึกษาวัฒนธรรมของตนเองแล้วจะถูกกดดัน ภายใต้ความคิดเห็นของคนที่จะเข้าใจอย่างถ่องแท้ได้ แต่นักภาษาพุทธิยาณจะพบว่าความรู้ที่ได้จากสังคมวัฒนธรรมอื่นนั้น สุดท้ายจะนำมาซึ่ง ความเข้าใจสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง

การกิจของนักภาษาพุทธิยาณนี้ อาจจะแยกออกได้เป็น ๓ ประเภท ใหญ่ ๆ คือ

๑) การกิจเกี่ยวกับการศึกษาและบันทึกวัฒนธรรมไว้โดยละเอียด ซึ่งเรียกว่าเป็น “ชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อการอนุรักษ์” หรือ Salvage Ethnography การกิจนี้เกิดขึ้นในยุคที่ “ชนกลุ่มน้อย” และ “ชนผ่า” ถูกรุกราน ถูกกลืนชาติ หรือต้องเผชิญกับกระแสความเปลี่ยนแปลงจนกระทั่งกระบวนการเพื่อการดำรงอยู่ของกลุ่มหรือวัฒนธรรมของกลุ่ม จึงมีความจำเป็นที่นักภาษาพุทธิยาณหรือผู้ที่ศึกษาวัฒนธรรมจะต้องเก็บและบันทึกข้อมูลทุกอย่างทุกมุมของสังคมและวัฒนธรรมไว้อย่างละเอียดและเรื่อยรื้น ก่อนที่วัฒนธรรมจะสูญหายไป ผู้ที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับชนผ่าพื้นเมือง Kwakiutl ในภูมิภาคตะวันตกเฉียงเหนือของสหรัฐฯ ไว้อย่างละเอียด และยังเก็บสะสมวัสดุและศิลปหัตถกรรมไว้มากมาย ข้อมูลและวัสดุเหล่านี้มีประโยชน์สำหรับคนรุ่นหลังที่จะศึกษาหรือแม้แต่ รื้อฟื้นวัฒนธรรมบางส่วนขึ้นมา เพื่อสร้างเสริมศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์และวัฒนธรรมดั้งเดิม ดังเช่น ชายหนุ่มชาว Kwakiutl คนหนึ่งที่หันมาสนใจการแกะสลักเสาไม้โทเทม (Totem) และพบว่างานของโบและมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทำให้เขามารถลอกแบบและรื้อฟื้นการแกะสลักแบบดั้งเดิมขึ้นได้

^{๒๓} เดຍมีผู้ถกเถียงว่าทำไม่เจิงเลือกศึกษากลุ่มชนผ่า กลุ่มชายขอบที่ไร้พลังอำนาจและไม่มีผลกระทบต่อสังคมใหญ่ คำถกเถียงนี้สะท้อนทัศนคติเกี่ยวกับการจัดระดับความสำคัญของลั่งที่ควรค่าแก่การศึกษา

๒) ภารกิจเกี่ยวกับการสร้างและพิสูจน์ทฤษฎีหรือกฎสามากลที่มีพลังในการอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมของมนุษย์ ทั้งในแง่ของเวลา (TIME) และในแง่ของตำแหน่งแห่งที่ (SPACE) นักมานุษยวิทยาบางกลุ่มไม่ใจด้านการสร้างสมวิทยาการ โดยการสร้างหรือพิสูจน์ทฤษฎีเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรม ทฤษฎีเหล่านี้เป็นข้อสรุปเชิงนามธรรมที่มีประโยชน์ในการอธิบายหรือทำนายเหตุการณ์ต่าง ๆ และทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์สังคมชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นเหตุเป็นผลยิ่งขึ้น อาทิเช่น การนำกรอบแนวคิดเกี่ยวกับ “วัฒนธรรม” และการสร้างมายาคติตามอธิบายที่ทำของสังคมใหญ่ที่มีต่อสังคมย่อย ๆ เช่นที่วิเคราะห์มาข้างต้น

๓) ภารกิจเกี่ยวกับการนำศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ การสร้างสมบทุณภี เพื่อความก้าวหน้าทางวิทยาการ อาจจะมีประโยชน์กับกลุ่มนักวิชาการในวงแคบ ๆ แต่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับกลุ่มคนที่ถูกตีกษาก หรือช่วยกระตับคุณภาพชีวิต เสริมสร้างศักดิ์ศรีด้านวัฒนธรรมและความเป็นมนุษย์ให้แก่กลุ่มนั้น ๆ ด้วยสาเหตุนี้จึงมีนักมนุษยวิทยาอีกกลุ่มหนึ่งที่นำศาสตร์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์จริง ในสหราชอาณาจักร สมาคมวิชาชีพมนุษยวิทยามีทั้งสมาคมใหญ่ที่เป็นรัฐของมนุษยวิทยาทั้งหมด (American Anthropological Association หรือ AAA) และสมาคมที่เน้นวิชาชีพเชิงประยุกต์ (Society for Applied Anthropology หรือ SfAA) นักมนุษยวิทยาประยุกต์นำหลักการและแนวคิดทางมนุษยวิทยามาสู่การปฏิบัติโดยตรง เช่น นำมาเสริมพลังให้กับกลุ่ม และนำมาแก้ปัญหาในการทำงานกับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เช่น กลุ่มผู้ติดสารเสพติด กลุ่มผู้ป่วยเอดส์ กลุ่มคนไข้ที่มาจากการต่างสังคมวัฒนธรรมและมีความเชื่อเกี่ยวกับดันเตู และการรักษาโรคที่ต่างออกไป กลุ่มชนเผ่าที่กำลังถูกเบี่ยดขับไปสู่สภาพแวดล้อมและสถานภาพชายขอบ ๆ

นักมานุษยวิทยาคนเดียวอาจจะทุ่มเทให้กับการกิจทั้งสามประเภทได้ แต่ส่วนใหญ่มักจะมุ่งเน้นที่การกิจเดียว เพาะการเก็บข้อมูลชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อการอนุรักษ์มักจะใช้เวลานาน และเมื่อได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและหลากหลายแล้ว ก็อาจจะมองข้ามความจำเป็นที่จะต้องสร้างทฤษฎีที่สามารถจะอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุม ส่วนผู้ที่เน้นทฤษฎีก็อาจจะต้องการรักษาสถานภาพความเป็นกลางทางวิชาการและไม่ต้องการทำงานเชิงประยุกต์ที่ต้องไปคลุกคลีและต้องนำคุณค่าต่าง ๆ ของตนมาใช้เป็นบรรทัดฐานในการทำงานกับกลุ่มที่ตนศึกษา

มายาคติต่อนักมนุษยวิทยาหรือผู้ที่ศึกษาด้านวัฒนธรรม (โดยเฉพาะผู้ที่มุ่งเน้นภารกิจที่ ๑ และที่ ๓) คือ การศึกษาวัฒนธรรมมีจุดมุ่งหมายในการอนรุกษ์วัฒนธรรมไว้ให้เหมือนเดิม เป็นการส่วนหรือ “สตัฟ” วิถีชีวิตคนไม่ให้เปลี่ยนแปลง เพื่อที่จะได้มี “วัตถุ” (Object) ให้ศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง อันที่จริงแล้วผู้ศึกษาวัฒนธรรมอย่างถ่องแท้และลึกซึ้งย่อมทราบดีว่า ธรรมชาติอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมคือ การเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมเป็นเรื่องของวิถีชีวิตที่ยังดำเนินต่อไป วัฒนธรรมที่หยุดนิ่ง คือวัฒนธรรมที่ตายแล้ว ไร้จิตวิญญาณ ขาดความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและผู้คนที่ยังมีลมหายใจอยู่ พลวัตนี้ทำให้วัฒนธรรมมีชีวิตชีวาและมีลักษณะเป็น “ชีวิตวัฒนธรรม”

ส่วนวัฒนธรรมที่ตายไปแล้ว บางส่วนก็ยังมีความสำคัญในแง่ของความเป็นนรดกทางวัฒนธรรม หรือ “ศิลปวัฒนธรรม” ที่ควรจะรักษาไว้หรือนำไปสะสมในพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และภาคภูมิใจ แต่ไม่ได้มีความหมายและคุณค่าในวิถีชีวิตประจำวันเข่นที่เคยเป็น วัฒนธรรมชนเผ่ากีเข่นกัน ในยุคปัจจุบันที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและรุนแรงกว่าครุฑ์ที่ผ่านมา ชนเผ่าเองก็ต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อตอบโต้หรือสอดรับกับความเปลี่ยนแปลงนั้น ไม่สามารถจะหยุดวัฒนธรรมหรือรักษาไว้ให้คงสภาพเดิมได้ แต่มีบางส่วนของวัฒนธรรมที่แม้จะไร้คุณค่าในวิถีชีวิตประจำวัน แต่กลับทรงคุณค่าในแง่ของการเป็นนรดกทางศิลปวัฒนธรรม

กล่าวอีกนัยหนึ่ง มนุษยวิทยาและการศึกษาวัฒนธรรมนั้นมิได้มีจุดประสงค์ที่จะหยุดวัฒนธรรม (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมชนเผ่า) ไว้ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่พยายามที่จะหาเลี้ยวทางส่ายกลางหรือจุดสมดุลระหว่างมุมมองและแนวปฏิบัติสองข้างคือ

๑) มุมมองว่าชนเผ่านั้น “ป่าเดือนล้าหลัง” หรือ “Primitive Savage” คือมองวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่าในฐานะที่เป็นลิ่งด้อยพัฒนา เป็นชีวิตที่ลื้นและยากไร้ ลำเต็ญ มุ่งมองน้ำเสียท้อนแนวคิดวิัฒนาการนิยมดังที่เกริ่นนำไว้ข้างต้น ดังนั้นแนวปฏิบัติต่อชนเผ่าคือการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่ยกกระกำเต็ญ โดยนำชนเผ่าเข้าสู่กระบวนการได้เต็มที่ ไม่ใช่การเมืองผู้หนึ่งซึ่งได้เห็นมอแกนเกาะสุรินทร์กล่าวว่า “แค่ให้เลือก...(ยึดหัวหนึ่ง)... กับการเกงยืนส์เท่านั้น พวgnี้ก็จะดูเหมือน ๆ เรากันแล้ว”

๒) มุ่งมองว่าชนเผ่านั้น “ป่าเลื่อนแต่นายกย่อง” หรือ “Noble Savage” คือ มองวัฒนธรรมชนเผ่าว่าเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมยกย่อง น่าประทับใจ ทั้งนี้เนื่องมาจากความแปลกแตกต่างในเรื่องความเรียบง่ายของการดำรงชีวิต การใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติ อย่างกลมกลืน ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนแต่แนบแน่นภายในกลุ่ม ฯลฯ ซึ่งเป็นการเลือกมองเฉพาะสิ่งที่น่าประทับใจ (Romanticize) เท่านั้น ดังที่ไนยาารีสอร์ทบนเกาะแห่งหนึ่งในจังหวัดสตูลกล่าวว่า “ท่านจะประทับใจมิรีลีมกับวิถีที่เรียบง่ายของชาวเล และเพื่อนที่เป็นมิตรในห้องคินที่สะอาดห้องแก่นแท้ในการดำรงอยู่ด้วยมุ่งมองที่กว้างไกลของมนุษยชาติ” แนวปฏิบัติตามมุ่งมองนี้ ก็คือพยายามที่จะส่วนรักษาวัฒนธรรมชนเผ่าให้หยุดนิ่งคงสภาพเดิม คือเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย กลมกลืนกับธรรมชาติ และมีความสัมพันธ์ในกลุ่มอย่างแนบแน่นตลอดไป เพื่อเป็นความประทับใจแก่สังคมใหญ่ชั่วคราวนาน

เส้นทางสายกลางหรือจุดสมดุลระหว่างมุ่งมองทั้งสองต้องเริ่มจากความตระหนักว่าวัฒนธรรมมีความเป็นพลวัตไม่สามารถคงสภาพเดิมตลอดกาล แต่ต้องมีการสืบทอดสืบสาน การเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดจากอะไร เกิดจากอดีตและมายาคติหรือไม่ ความเปลี่ยนแปลงได้ก่อให้เกิดความแปลกแยกของคนในกลุ่มและจะนำไปสู่ความอ่อนล้า หรือล้มลุกของสังคมหรือไม่ คนในและคนนอกของวัฒนธรรมนั้นอย่างไร

มนุษยวิทยาเป็นศาสตร์ที่หลักเลี่ยงการมองภาพที่หยุดนิ่งหรือมองเพียงด้านเดียว เมื่อนักมนุษยวิทยาได้เข้าไปศึกษาคลุกคลีกับกลุ่มต่างภาษาต่างวัฒนธรรม ก็ยอมมองเห็นภาพที่แตกต่างกันหลายภาพ บทบาทที่สำคัญของนักมนุษยวิทยา คือ การเป็นสื่อกลางระหว่างผู้คนต่างวัฒนธรรม สร้างความเข้าใจเชิงกันและกัน ซึ่งให้เห็นคุณค่าของความแตกต่างหลากหลาย

ในบทความนี้ ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงมายาคติต่าง ๆ ที่ถูกสร้าง ตอกย้ำ และยืนมั่นโดยผู้คนกลุ่มนี้ที่ต่อตนอีกกลุ่มหนึ่ง มายาคติที่เห็นชาวเลเป็นคนล้าหลัง สกปรก ไร้การศึกษา ใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย มายาคติที่เห็น “ชาวเล” ทุกกลุ่มมีวัฒนธรรมแบบเดียวกันและเป็นตัวแทนกันได้ มายาคติที่เห็นชนเผ่าเรื่องเป็นพากพน Jarvis จุดหมาย มายาคติที่เห็นรัฐชาติเป็นกรอบความเป็นจริงเพียงกรอบเดียว มายาคติที่เห็นสังคมใหญ่ เป็น “ความถูกต้อง” เป็นบรรทัดฐานสำหรับการพัฒนาสังคมชนเผ่าเรื่องเช่นนองแก่น มายาคติที่เห็นมนุษยวิทยาเป็นศาสตร์เพื่อการหยุดยั้งวัฒนธรรมไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลง

มายาคติบางอย่างมีการยึดมั่นถือมั่นจนกลายเป็นความเป็นจริงในสังคม (Social Reality) ส่วนบางอย่างก็เป็นอุดติที่หนาทึบแต่สามารถจะลดลงได้หากมีการสร้างและตอกย้ำความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง บทความนี้เป็นเพียงก้าวแรกที่พยายามจะกระตุ้นให้เกิดการตั้งค่าความถึงความมีอยู่ของมายาคติต่าง ๆ หากมีการตระหนักและระลึกรู้ถึงมายาคติเหล่านี้แล้ว คงจะมีก้าวต่อ ๆ ไปที่พวงเร澎ายามจะหาทางแก้ไขลดลงอุดติมายาคติ ทำให้เห็นภาพของเพื่อนมนุษย์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเกิดการปฏิบัติที่เท่าเทียมและมีมนุษยธรรมมากขึ้น

วิดีโอวีตชาวบ้านแกน

ในสมัยก่อนมีแกนเดินทางไปมาตามชายฝั่งทะเลและเกาะต่าง ๆ ในหมู่เกาะมาริต โดยใช้เรือ “ก่าบาง” ที่เป็นทั้งพาหนะและบ้าน ก่าบางส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นเรือชุดเสริมกราบ ไม้กระดาน ก่าบางที่เสริมกราบด้วยไม้รั้งกำแทบจะไม่มีเหลือให้เห็นแล้ว ไม้กระดานได้รับความนิยมกว่า เพราะว่าทนทานใช้ได้นานหลายลิบปี หลังจากก่าบางทำด้วยใบเตยหนามเย็บซ้อนกัน

ในกำแพงมีครัว มีเตาไฟซึ่งแต่เดิมเป็นเตาสามเหล้าใช้ฟืน แต่ปัจจุบันเป็นเตาถ่าน มองแก่นใช้เลือดที่สานด้วยใบเตยหนามเป็นที่รองนั่งและรองนอน นอกจากนี้ยังมีกระปุก หรือกล่องที่สานด้วยใบเตย ใช้เก็บเลือดผ้า ข้าวของต่าง ๆ กำแพงเป็นที่อยู่อาศัยสำหรับ ครอบครัวเดียวมีพ่อ แม่ ลูก ๆ หรือบางครั้งมีญาติพี่น้องร่วมอาศัยอยู่ด้วย

ในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ มองแก่นสร้างเพิงพักหรือกระท่อมตามอ่าวต่าง ๆ เพื่อหลบคลื่นลม แม่ในปัจจุบันมองแก่นจะตั้งหลักแหล่งมากขึ้น แต่กระท่อมของมองแก่น ยังเป็นที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะชั่วคราว ต้องซ่อมแซมอยู่บ่อยครั้ง

๑๓๙
ชาติพันธุ์และมายาคติ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

มอแกนหอยครอบครัวยังดำรงชีวิตเรื่อยๆ เมื่อถึงฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มอแกนจะย้ายจากกระท่อมลงไปอยู่อาศัยในกำแพง และเดินทางไปตามเกาะต่าง ๆ กระท่อมมอแกนหลังนี้ถูกทิ้งร้าง และกลายเป็นที่เล่นของเด็ก ๆ ในที่สุด

เครื่องมือเครื่องใช้ของมอแกนเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่เรียบง่าย เช่น มีดพร้า เหล็กตอก และแแกะเปลือกหอย ขวน เป็นมือที่มีเพียงสายเบ็ดและตาเบ็ด จำนวนมาก เหล็กเกี่ยว และตะกร้าสาลที่ทำด้วยไม้ไผ่ไว้ใส่หอย ปู และพรียงราย

๑๓๓
ชาติพันธุ์และมายาคติ

ผู้ชายมอแกนจะมักเขม้นทำเรือชุดขนาดเล็กที่เรียกว่า “ฉบับน” โดยการเข้าไปตัดไม้ในป่า ลากซุ่งลงมาบริเวณชายหาด ลงมือสับไม้เป็นร่องและถากเป็นรูปทรงของเรือหลังจากนั้นจึงค่อย ๆ เปิกกราบเรือและเสริมกราบด้วยไม้กระดาน เครื่องมือหลักคือขวนและสิ่งเท่านั้น ไม่มีเครื่องไฟฟ้า เรือฉบับนลำหนึ่งใช้เวลาทำประมาณ ๖ เดือนถึง ๑ ปีกว่าจะเสร็จสมบูรณ์

๑๓๔
ชาติพันธุ์และมายาคติ

มอแกนเชี่ยวชาญการว่ายน้ำและดำน้ำ ผู้ชายและผู้หญิงดำน้ำได้ทั้งลึก และทน มอแกนดำน้ำเพื่อแทงปลา งมหอย ปลิงทะเล และสัตว์ทะเลอื่น ๆ อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำน้ำก็มีเพียงเก้นดำน้ำคู่เล็ก ๆ ฉมวก และถุงตาข่ายที่ใช้ใส่สัตว์ทะเลที่จับได้

แม้ว่าผู้หญิงมอแกนจะว่ายน้ำและดำน้ำได้ดี แต่งานของผู้หญิงมักจะเป็นการเก็บหาอาหารริมชายฝั่ง เช่น ตามชายหาด แนวปะการัง หรือโขดหิน ในภาพผู้หญิงมอแกนกำลังหาเม่นทะเลที่อยู่ตามแนวปะการัง เมื่อพบแล้วก็ใช้เหล็กเกี่ยว ตอกเปลือกของเม่นทะเลออกและนำส่วนที่กินได้ใส่ถุงที่เห็นไว้ที่เอว

๑๓๕
ชาติพันธุ์และมายาคติ

แม่เต่ามอแกน แม้ว่าจะมีอายุมากแล้ว แต่ก็ยังขยันขันแข็งออกเก็บหาอาหารตามชายหาดและแนวปะการัง และเมื่อมีเวลาว่างก็จะเข้าไปเพื่อตัดใบเตยหานำมากริดเป็นเลื้อนตอก นำมามัดแซ่น้ำเพื่อให้นุ่ม ตากแดดจัด ๆ เพื่อให้เลื้อนตอกแห้ง และมีสีขาวนวลนำน้ำวดให้อ่อนนุ่ม และสานเป็นเสื่อไว้ใช้รองนั่งในบ้านหรือบนพื้นทราย

๑๓๖
ชาติพันธุ์และมายาคติ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

นฤมล ทิณธีระนันทน์. ๒๕๔๓. ชาวเลมอแกน : “บทสรุปจากโครงการนำร่องอันดามัน”

เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการระดับชาติ สาขา สังคมวิทยา
ครั้งที่ ๑. เรื่อง สถานภาพผลงานวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวของสังคมไทย
วันที่ ๑๕-๑๖ ธันวาคม ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์.

ประเทือง เครือหงส์. ๒๕๔๓. ชาวน้ำ (ชาวเล) ในเมืองไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
บรรณกิจ.

วิศิษฐ์ มะยะเนียม และคณะ. ๒๕๒๖. ชาวเลการศึกษาเบื้องต้นทางมนุษยวิทยา
วัฒนธรรม โครงการโบราณคดีภาคใต้. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ :
สำนักงาน โบราณคดี กรมศิลปากร.

อรุณ แตวจัตุรัส. ๒๕๔๓. พฤกษาศาสตร์พื้นบ้านของชาวมอแกน อุทยานแห่งชาติ
หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
กรุงเทพฯ.

อาการณ์ อุกฤษณ์. ๒๕๓๓. “ต้านทานชาวเล” เมืองโบราณ. ๑๔ : ๓ : ๗๐-๗๖.

_____ . ๒๕๓๒. พิธีลอยเรือ ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล :
กรณีศึกษาชุมชนบ้านหัวแหลม เกาะลันตา จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

ភាសាអង់គ្លេស

- Anderson, John. ១៩៣០. **The Selungs of the Mergui Archipelago.** London : Trubner & Co.
- Bernatzik, Hugo Adolf. ១៩៣៨. "The Colonization of Primitive Peoples with Special Consideration of the Problem of the Selung", **Journal of the Siam Society** ៣១(១) : ១៧-៤៨.
- Carrapiett, W.J.S. ១៩៣៨. **The Salons.** Rangoon : Office of the Superintendent, Government Printing, Burma.
- Christopher Court. ១៩៧១. "A Fleeting Encounter with the Moken (the sea Gypsies) in Southern Thailand : Some Linguistics Note" **The Journal of Siam Society.**
- Hinshiranan, Narumon. ១៩៦៦. **The analysis of Moken Opportunistic Foragers' Intragroup and Intergroup Relations.** Unpublished Ph.D. Dissertation, University of Hawaii.
- Hogan, David W. ១៩៧២. "Men of the Sea : Coastal Tribes of South Thailand's West Coast." **Journal of the Siam Society** ៦០(១) : ២០៥-២៣៥.
- Ivanoff, Jacques. ១៩៦៦. LES MOKEN Litterature Orale et Singes de Reconnaissance Culturelle. **Journal of the Siam Society** ៤៤ : ៤-២០.
_____. ១៩៦៨. **Moken : Les Naufrages de L'histoire.** Unpublished Ph.D. Dissertation, Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, Paris, France.
_____. ១៩៦៧. **Moken, Sea-Gypsies of the Andaman Sea : Post-War Chronicles.** Bangkok : White Lotus Press.
_____. ១៩៦៨. **The Moken Boat, Symbolic Technology.** Bangkok : White Lotus Press.
- Ivanoff, Pierre. ១៩៣០. Pursuit of the Moken Water Gipsies. **Geographical Magazine.** London, June : ៦៣៣-៦៤៨.
- Sopher, David E. ១៩៣១. **The Sea Nomads.** Singapore : National Museum of Singapore.
- White, Walter G. ១៩២២. **The Sea Gypsies of Malaya.** London : Seeley, Service & Co., Ltd.

៣៣៩
ជាតិពន្លឺនិងមាយាគាតិ

ข้ออภิปรายต่อการนำเสนอผลงานชolut

ดร.ประลิทธี ลีปีชา
เรื่อง “ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มัง”

และ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถ นันทจักร
เรื่อง ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์
“ลาพวน ผู้ไท ลาวโซ่ง”

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

อาจารย์บูพินจ เกษมนี (ผู้ดำเนินรายการ)

กระบวนการในการนำเสนอี้ จะมีผู้นำเสนอชื่ส่วนใหญ่เป็นการสักด็ามาจาก
งานวิจัยของแต่ละท่าน และจะมีผู้ทรงคุณวุฒิช่วยวิจารณ์งานที่นำเสนอเป็นการเปิด
ประเด็นให้แก่ที่ประชุมเพื่อจะได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น

ผมอยากระบุว่า เมื่อหลายปีก่อนหน่วยงานพัฒนาภาคเหนือเข้าจัดประชุม^๑
ระดมความคิดในการวิเคราะห์แผนแม่บทการพัฒนาบนพื้นที่สูง ก็เชิญผู้นำชาวเขาจาก
หลายพื้นที่ ในวันนั้นก็มีตัวแทนจากกลุ่มเคลื่อนไหวที่ อำเภอจอมทอง ลุกขึ้นมาตั้งคำถามว่า
บรรพบุรุษของคนไทยใช้เวลาหลายร้อยปี และด้วยเลือดด้วยเนื้อกว่าจะได้แผ่นดินนี้
มาครอง และท่านเป็นใครท่านจึงได้เรียกร้องสิทธิอะไรต่าง ๆ ผมคิดว่าถ้าเราย้อนกลับ^๒
ไปสมัยอยุธยาเสียกรุง กองทัพเชียงใหม่ถูกพม่าเรียกรัฐดามาเพื่อมาปิดล้อมอยุธยา

๑๓๙
ชาติพันธุ์และมายาคติ

เพราะฉะนั้น ท้าวเชียงใหม่อาจจะมีส่วนช่วยกันเพาบ้านอยุธยาบ้างก็ได้ ทัศนะอย่างนี้ ยังมีอยู่กับกลุ่มที่เคลื่อนไหว รวมทั้งที่ อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ที่อาจารย์ประเสริฐ อเล่าให้ฟังนี้ เป็นการเลือกปฏิบัติชัดเจน ถึงแม้เหตุผลจะน้อยกว่าไปใช้น้ำมากในตันน้ำ ปลูกลินจี ปลูกอะไรต่าง ๆ แต่พื้นที่ที่แปลงลินจีถูกทำลาย เลือกทำลายแต่ส่วนที่เป็น ของคนมัง แปลงลัดไปที่เป็นของคนเมืองไม่ถูกทำลาย

ศาสตราจารย์ ดร.อนรา พงศานพิษณุ

ในฐานะที่ดิฉันเป็นคนพูดคนแรก คิดว่าการศึกษาเรื่องชาติพันธุ์ เราภูมิ ในการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มนักวิชาการที่แตกต่างกัน ตรงนี้อาจารย์ประเสริฐคง จะนั่งหัวเราะในใจว่า พวknี้ชอบศึกษาที่ละเอียด ส่วน ๆ ก็เจอปัญหาอย่างนี้แหละ บอกแล้วว่า ให้บูรณาการ บอกแล้วว่าให้สหสาขาวิชา เพราะฉะนั้นต่อไปนี้ถ้าเราทำสหสาขาวิชา เราจะไม่เจอปัญหาแยกส่วน

การแยกส่วน เกิดจากความจำเพาะเจาะจงของสาขา แล้วสมัยเรียนหนังสือ หรือเมื่อจบมาใหม่ ๆ ดิฉันก็เข้าใจว่า นักมานุษยวิทยานี้ก็จะเป็นนักวิชาการกลุ่มแรก หรือกลุ่มที่สำคัญที่เดียวที่ศึกษาเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ และก็ไม่ได้คิดว่าคนอื่นเขาศึกษา หรือไม่ศึกษาสักเท่าไหร่ เพราะว่าเรารายงานมาแนวโน้มก็แนวโน้มมาตลอด และการศึกษาเรื่องชาติพันธุ์ของนักมานุษยวิทยาก็ต้องเน้นว่าการเข้าไปอยู่ในสานมไปอยู่กับเขา

เราต้องเข้าใจเขตลอด เข้าใจเรื่องทุกด้าน และก็ต้องอธิบายอย่างละเอียด ซึ่งที่จริงงานของอาจารย์บรรดา ในส่วนแรกก็เขียนไว้ว่าจะทำแบบ mana nux vi thya ซึ่งเล่าทุกอย่างเกี่ยวกับคนกลุ่มเดียว ในพื้นที่เดียวอย่างละเอียดรอบด้าน เสร็จแล้วดิฉันกลับมาสอนหนังสือในคณะรัฐศาสตร์ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยานี้ ก็พบแนวคิดแบบสังคมวิทยา เข้าศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ได้สนใจชาติพันธุ์ที่หลักลุ่ม ๆ อย่างนักมานุษยวิทยาแต่เข้าสนใจความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และถ้าศึกษาตำราสังคมวิทยา ก็จะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ก็จะมีหลาย ๆ ประเต็นที่ทั้ง ๒ ท่านบ่น ก็คือมีการมองเรื่อง Stereotype ว่ามังต้องเป็นอย่างนี้ เล่าว่ายังนี้ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕ ลางจะต้องอย่างนั้นอย่างนี้ เพราะฉะนั้น นี้จะเป็นเรื่องหนึ่งที่สังคมวิทยาจะให้ความสนใจว่า Stereotype ซึ่งเกิดขึ้นเป็นรูปธรรมจากอดีตและแนวคิดเรื่องความไม่เท่าเทียมกันของคนที่มีอยู่ในหมู่สมาชิกในสังคม ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร เป็นชาวบ้าน หรือเป็นใคร แต่ว่าในช่วงของความสัมพันธ์แล้ว คนถูกแยกกว่าไม่เหมือนกัน และคนบางกลุ่มมีลักษณะที่ไม่ได้เรื่อง ๒, ๓, ๔ อย่าง แต่มีฉันนี่แหละ...ดี...ล้วนใหญ่จะเป็นอดีตแบบนั้น เพราะฉะนั้นเวลาเรียนแบบสังคมวิทยาเรื่องชาติพันธุ์จะมีเรื่องอดีต เรื่องของการเลือกปฏิบัติ มีเรื่อง Stereotype ซึ่งไม่ทราบภาษาไทยเข้าเปลว่าอะไร แล้วพอเข้าใจความคิดพรรค์อย่างนี้ไปใช้แล้วเข้าเองไปโยงกับวิธีมองแบบรัฐศาสตร์ ก็จะไปโยงกับเรื่องการสร้างความคิดว่า ใครเป็นชนกลุ่มน้อย และใครเป็นชนกลุ่มใหญ่

วิธีแบบรัฐศาสตร์ก้มองในแง่ที่ว่า เราดูแลประเทศและคนในประเทศไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นต้องจัดการกับคนให้อยู่ด้วยกันแล้วความคิดเรื่องของอำนาจให้เป็นผู้มีอำนาจ ใครทำหน้าที่ปกครอง ใครเป็นผู้ถูกปกครอง และความคิดเชิงชนกลุ่มน้อย-ชนกลุ่มใหญ่ก็ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากรัฐบาลทุกประเทศในยุคหนึ่น ประมาณหลังสงครามโลกจะชัดมาก ดิฉันจำได้ว่าอาจารย์บุญสนองเป็นคนที่เข้าไปทำโครงการเรื่องชนกลุ่มน้อย-ชนกลุ่มใหญ่ เป็นโครงการนานาชาติหลาย ๆ ประเทศในเอเชียและงานของอาจารย์บุญสนองที่ทำเรื่องคนจีนนั้น เป็นงานหนึ่งที่เอาไปใช้แล้วก็เสีย กันมาก ความคิดเรื่องชนกลุ่มน้อย-ชนกลุ่มใหญ่ คือเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อเลิก ขอให้เลิกคิดแบบนั้น ซึ่งดิฉันก็ได้ใจ

มองเชิงรัฐศาสตร์อีกเหมือนกัน ซึ่งมานุษยวิทยากับรัฐศาสตร์จะโยงกัน คือว่า เรื่องชาติพันธุ์สำคัญขึ้นมาในช่วงการล่าอาสาṇิคมของฝรั่ง ที่จริงสหวิชาマンมานุษยวิทยา ก็เกิดขึ้นในช่วงล่าอาสาṇิคอมของฝรั่ง เพราะว่าฝรั่งเริ่มล่าอาสาṇิคอมแล้วจึงได้ไปเห็นว่า คนเราต่างกัน แล้วก็อยากรู้ว่าคนที่ไม่เหมือนเราเชิดชูอ่านอย่างไร เขามีความเชื่ออะไร จะได้ปักคร่องเขาย่างขึ้น ทางด้านมนุษยวิทยานี้ชัดเจนเลย อาจารย์มานุษยวิทยาดัง ๆ ในยุโรปและอเมริกาส่งลูกศิษย์ไปเรียนชนเผ่าทั่วหลายในแօฟริกา อเมริกาใต้ จะได้ไปรู้ และพากที่เรียนในเอเชียก็มีมากมาย เพราะฉะนั้นการศึกษาเรื่องชาติพันธุ์มาควบคู่กับ การล่าอาสาṇิคอมด้วย

แนวคิดเรื่องการมองชาติพันธุ์ในเชิงรัฐศาสตร์ กรณีมังนี้ชัดมาก เพราะตอนนั้นรัฐศาสตร์เราห่วงเรื่องคอมมิวนิสต์ เพราะฉะนั้นมังก์ถูกซู คือ คำว่าแม้วแดง เป็นคำแรกที่ติดฉันได้ยิน สมัยเริ่มเป็นสาวมีลังหนังสือพิมพ์ และก็นึกว่ามีผ่าเดียว คือ แม้วแดง แต่มีแม้วแดงก็มีแม้วอื่น แต่ටตอนนี้แนวคิดก่อน บิน ลาเดน ก่อน ๑๑ กันยายน นี้ (กรณี “ผู้ก่อการร้าย” ที่เชื่อว่าเป็นกลุ่มของนายบิน ลาเดน จึงเครื่องบินโดยสารชนตึก เวิร์ลเทรดเซ็นเตอร์ที่นิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๘- บรรณาธิการ) ดิฉันเชื่อว่า ความคิดความเป็นห่วงเรื่องความมั่นคงของชาติ (National Security) หายไปด้วยเหตุที่ว่าไปผูกพันกับสถาบันความมั่นคงที่อยู่ที่จุฬาฯ เป็นสถาบัน ความมั่นคง มีใน Asia เเงิน USOM เป็นเงิน CIA หรืออะไรนั้น มาชักชวนให้ประเทศ ในเอเชียตั้งสถาบันความมั่นคงและการศึกษานานาชาติ ซึ่งเขาเล่นเรื่อง National Security มาเป็นเวลา ๑๐ ปี และตอนนี้เข้าเปลี่ยนจากเรื่อง National Security มาเป็น Social Security และในแห่งของทิศทางแล้วเหมือนกับว่า National Security ลดความสำคัญ และก็มาเล่นเรื่องคนมากขึ้น ทฤษฎีการพัฒนา โดยใช้คนเป็นศูนย์กลางเริ่มเข้ามานีบทบาทตรงนี้ ดิฉันจึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับเขามากขึ้น เพราะเขามาเล่นเรื่อง Human Security ไม่ค่อยเก่งจาก National Security มาเป็น Human Security และพากเขามาอ่อนน้อม พากเขามาอ่อนนัด ก็เลยต้องยึดดิฉันไปใช้บ้าง ก็ไม่เข้าใจว่า เรื่องความมั่นคงของชาติ (ยังไปผลิตด้วย สมช.

๑๗๙
ชาติพันธุ์และมายาคติ

อาจจะถูกยุบ แต่ไม่ยุบ) ลดความสำคัญลง คนมีความสำคัญมากขึ้น แต่ตั้งแต่ ๑๑ กันยายน ดิฉันก็ไม่แน่ใจ ทำท่ากลับมาใหม่

สุดท้าย เรื่องแนวคิดเรื่องการพัฒนาเก็ทเมื่อกัน ในแห่งชาติพันธุ์แต่ก่อน ก็ไม่ค่อยได้มองกันเท่าไหร่นัก แต่ว่าตั้งแต่เกิดการปรับกระบวนการทัศน์เรื่องการพัฒนาหันมาใช้คนเป็นศูนย์กลาง ความคิดเรื่องชาติพันธุ์ก็เข้ามามีบทบาทมากขึ้น และความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนก็เข้ามามีบทบาท เพราะฉะนั้นที่แล้วมาที่รัฐบาลมองเรื่องชาติพันธุ์ ในฐานะชนกลุ่มน้อยที่จะต้องกีดกันหรือดูถูก ในแห่งลังคมวิทยาที่เรื่องของการเลือกปฏิบัติในกระบวนการความคิดเรื่องการพัฒนาแล้ว ที่หันมาพัฒนาโดยใช้คนเป็นศูนย์กลาง ความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน ก็เกิดการเรียกร้อง โดยเฉพาะช่วงที่มีการประชุมนานาชาติ คือ เรียกร้องว่าให้พยายามดึงชนผู้ด้อยโอกาส ผู้หญิง เด็ก ชนกลุ่มน้อย หรือชนกลุ่มชาติพันธุ์ให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนามากขึ้น เพราะฉะนั้นในตำราหรือในวิธีคิดเกี่ยว กับการพัฒนาต้องบูรณาการ และกลุ่มชาติพันธุ์จะถูกใส่ไว้ทุกครั้งว่าต้องดูแลคนกลุ่มนี้ อย่าไปผลักเข้าให้เป็นคนชายขอบ อย่าไปผลักให้เข้าออกไปข้างนอก แต่ต้องดึงเข้าเข้ามาสู่กระบวนการพัฒนาของประเทศ ลิ่งที่ดิฉันพูดไปจากตรงนี้ เป็นการมองเรื่อง กลุ่มชาติพันธุ์จาก ๔ มุมมอง ทางด้านมนุษยวิทยา-สังคมวิทยา-รัฐศาสตร์ และด้าน การพัฒนา

มังที่อาจารย์ประลิทร์เล่ามาเป็นการแสดงให้เห็นการสร้างความเป็นตัวตน ของมัง จากมุมมองของคนอื่น จากมุมมองของรัฐ คือ ดิฉันปูพื้นฐานเรื่อง ๔ วิธีคิดลิ่งที่ เราได้ฟังเรื่องมังก็คือ วิธีที่ ๓ ว่า รัฐมองมังอย่างไร และรายละเอียดก็มีให้เห็นว่าลิ่งที่ ดิฉันอยากรเห็นแล้วไม่ได้เห็น แต่คงไม่ได้เป็นจุดประสงค์ของผู้เขียน คือว่า ควรจะมี มุมมองของตนเอง คนมังเองเขามองตัวเข้า俄ว่าอย่างไร และรัฐมองเข้าด้วยอดติ ตั้งหลายข้ออย่างที่ว่า เป็นคนปลูกฝัน เป็นคนบุกรุกป่า อะไรต่ออะไรนี้ แล้วคนมังเองล่ะ มองตัวเองว่าอย่างไร ซึ่งที่จริงดิฉันว่ามี แต่อาจจะไม่ได้เป็นประเด็นที่เตรียมนำเสนอ ในวันนี้ ดิฉันอยากรเห็นว่า แหน ! ถูกรัฐบาลทาว่า เลวร้ายตั้งหลายอย่าง แล้วคนมังเองล่ะ คิดว่าตัวเองเป็นอย่างไร

การสร้างอัตลักษณ์นี้มีด้วยกันทุกคน พอกูณาจาระเป็นมายาหรือไม่เป็นมายา ดิฉันตกใจเพราจะว่าเรียนมาทางมนุษยวิทยาแล้วเชื่อมั่นเรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ จะมาบอกว่ามายาเหมือนกับว่าไม่ได้เป็นจริงหรอก แล้วก็สร้างขึ้นมาอ่านจะเหรี่ยง เมื่อกับว่าฝรั่งเขามาเรียกเรา เพราะจะนั้นเวลา มาดูเรื่องอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ก็ต้องดูอย่างน้อย ๒ ด้าน ว่าเจ้าตัวมองอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเองอย่างไร และคนอื่นมองเราอย่างไร ในส่วนที่เจ้าตัวมองอย่างไรแล้วนี้สำคัญมาก ๆ แล้วก็ต้องมี ตัวบทที่ว่ามนุษย์เราต้องการจะให้อาจารย์ประวัติเรียกร้องหนึ่งแล้วก้าไปอ่าวเรามี เพราจะส่วนใหญ่ไม่ได้คิด มีเหตุการณ์อื่นเกิดขึ้นทำให้ต้องมาแยกว่าเราคือใคร คนอื่น คือ ใคร เราเริ่มเกิดอัตลักษณ์ ที่จริงอัตลักษณ์ชุดแรกก็เกิดเห็นชัดในเรื่องระบบเครือญาติ เรายู่ในชุมชนเล็ก ๆ เราไม่ต้องมานั่งคิดว่าชาติพันธุ์ของเราคืออะไร เราต้องคิดแต่ เพียงว่าเราเป็นลูกใคร เราเป็นญาติใคร

อัตลักษณ์มีหลายระดับ ระดับเครือญาติก็เป็นระดับครอบครัว ระดับชุมชนที่เรา ต้องแยกว่าเราสามพันธุ์กับใคร อย่างไร แต่ว่าอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เกิดขึ้นเมื่อเราต้องแยกว่า เราสามพันธุ์กับคนอื่นอย่างไร และคนอื่นนั้นคือใคร ซึ่งตรงนี้ทุกคนมี คนที่เคยอยู่ต่างแดน สมัยเรียนหนังสือเมื่อนอก ทุกคนจะรู้สึกอยู่ต่อลดเวลาเลยว่าเราเป็นคนไทยเรียน หนังสือ อัตลักษณ์นี้มีและติดตัว เพราจะนั้นดิฉันคิดว่าในระดับบุคคลแล้วไม่ใช่มายา แน่นอน ต้องมีเป็นรากเหง้าที่ถ้าเราจะปลูกมันขึ้นมาอย่ามีประโยชน์ แต่ในระดับคนอื่น ตั้งให้เราหรือเรียนนี้ต่างหากเป็นสิ่งที่สร้างปัญหา ถ้าเพื่อระดับล้วนตัวแล้ว ดิฉันมอง ว่าเป็นข้อดี เป็นข้อบวก แต่ระดับที่คนอื่นตั้งอัตลักษณ์ให้เรา ซึ่งเขาอาจจะกำหนดผิด ๆ ลูก ๆ ตรงนั้นอาจจะเป็นมายา แต่ว่าเป็นมายาเพราะถูกนำเสนออย่างคลาดเคลื่อน เพราจะนั้นในส่วนของมั่งก่อนหน้านั้น ดิฉันก็ไม่ได้เจอในวรรณคดี ในเอกสารทั้งหลาย เรื่องมังคือใคร ดิฉันเพิ่งได้ในสมัยที่เข้าต้านคอมมิวนิสต์ เพราจะนั้นรัฐบาลไทยเชิดชู ความเป็นมั่งในความเป็นคอมมิวนิสต์ จากนั้นก็ไปโยงเรื่องผื่น จากนั้นก็ไปโยงกับเรื่องอื่น นั่นเป็นอดีตทางชาติพันธุ์ที่ฝ่ายปกครองสร้างขึ้นมา สำหรับกรณีมั่ง ดิฉันคงมีข้อนำเสนอด้วยแล้วนี้ คือ เป็นมุ่งมองที่เน้นด้านรัฐศาสตร์มากหน่อยและเป็นมุ่งมองของอัตลักษณ์ ไม่ใช่อัตลักษณ์แล้วเพราจะเป็นภาพที่คนอื่นเข้าสร้างให้ทางชาติพันธุ์ที่รัฐเป็นคนสร้างให้

๑๔๔
ชาติพันธุ์และมายาคติ

ໃນຮຽນລາວ ດີຈັນກີ່ພາຍາມດູປະເດືອນຂອງອາຈາຣຍ໌ ທີ່ຈິງແລ້ວເປັນການພູດຄຶງ ດົນໄທຢູ່ມີ “ຍໍ” “ໄມ່ມີ ຍໍ” ເຮືອງໜຶ່ງແລະກີ່ຕ້ອງພູດເຮືອງນີ້ຍາຫຸ່ອຍ ເພຣະຈັດກັນມາຫລາຍ ເວທີແລ້ວ ໂຄງກາຣທີ່ໄປເຊີຍຮໍາວິຈີຍເຮືອງຄົນໄທຢູ່ມີ ຍໍ ຍັກໝໍ ກັບໄມ່ມີ ຍໍ ຍັກໝໍນີ້ ໃນກຸລຸ່ມ ນັກພາຍາສາສຕ່ຣ໌ຂອບມາກ ເພຣະວ່າເລີ່ມເຮືອງພາຍາ ພາຍາສາສຕ່ຣ໌ ແລະນິຽກຕິສາສຕ່ຣ໌ ແລະກີ່ມອງວ່າໄຄຣໃຊ້ພາຍາອະໄຣເໜືອນກັບໄຄຣ ຊຶ່ງທຽນນັ້ນເປັນວິຊາກາຣແບບໜຶ່ງທີ່ລົງລຶກ ແລະກີ່ເປັນການພາຍາມທຳ Ethnography ໃຊ້ຕຶກພາຍາຕິພັນຮູ່ ແຕ່ພົດເຈົ້າອາຈາຣຍ໌ໄຟໄດ້ນໍາເສັນອ ມາກເທົ່າໄຣ ແຕ່ວິຊີກາຣແບບນີ້ທີ່ເອການພາຍາມແຍກກ່າວໄຄຣເໜືອນກັບໄຄຣ ໄຄຣຕ່າງກັບໄຄຣ ຕຽນນີ້ກີ່ສຸກທາງວິຊາກາຣ ແລ້ວດີຈັນກີ່ຕິດວ່າພວກນີ້ຈະຕື່ນເຕັ້ນມາກັບເສີຍງແປລກ ງໍ ທີ່ໄປ ໄດ້ຍືນມາແລ້ວກີ່ສັນໃຈກັບຕົວພາຍານີ້ ແລະກີ່ວົດອ້າງວ່າ ລັ້ນເປັນຄົນແຮກທີ່ທຳບັນທຶກພາຍານີໄວ້ ກີ່ໄປຂຶ້ນທະເບີຍຈະດີລິຫລິຖົ່ງ ແລ້ວກີ່ມີຄວາມຮູ້ສຶກວ່າລຸ່ມໜັງກັບເນື້ອຂ້ອມມຸລແລະສຸກມາກ ໂດຍອາຈະພາຍາມດູຈຸດຮ່ວມຍ່າງທີ່ອາຈາຣຍ໌ວ່າແລ້ວ ກຣັນຈຳນວຍ ດົນໄທມີ ຍໍ ຍັກໝໍ ໄມ່ມີ ຍໍ ຍັກໝໍນີ້ ກີ່ຈະພາຍາມຫາຈຸດກຳນົດ ອາວະໄຣເຊື່ອຈະຫຼັງທາງໄດ້ນ່າຍ ງໍ ດີຈັນເຫັນ ດ້ວຍກັນ ອາຈາຣຍ໌ອຣຣອ ວ່າເວັນນ່າຈະດູເພີ່ຍງຈຸດຮ່ວມແລະພາຍາມທຳຄວາມເຂົ້າໃຈໜຶ່ງກັນແລະກັນ ໄນໄໝຕ້ອງພາຍາມໄປຫາຈຸດກຳນົດແລະໄຄຣເປັນດັນຕອໂອະໄຣແບບນີ້

ເຮົາຍ່າໄດ້ຕຶກພາຍາຕິພັນຮູ່ ແລ້ວສ້າງອັຕລັກໝໍນໄທດ້ວເອງ ທີ່ໄຫ້ແຕ່ລະກຸລຸ່ມ ຈົນກຸລັບຄາລີຍເປັນລິ່ງທີ່ສ້າງຄວາມແຕກແຍກມາກວ່າສ້າງສຳນັກຮ່ວມທີ່ກວ່າວິຊາກາຣ ແຕ່ແນ່ນອນຕ້ອງຂັບຕ່ອງເຮືອງກາຍອມຮັບເຮືອງຄວາມຫລາກຫລາຍທາງວັດນອຮຣມແລ້ວຕ້ອງໄປ ສ່າງເສົ່ມດ້ານໂນ້ນ ເພຣະະລັ້ນໃນຈານຂອງອາຈາຣຍ໌ອຣຣອກີ່ເປັນການເສັນວ່າລາວພວນ ຜູ້ໄທ ເຂົ້າກີ່ເຮີຍກ ໄກດຳ-ໄທຂາວ ດີຈັນຍັງຕິດໃຈຍູ້ວ່າຄົນກຸລຸ່ມນີ້ບາງຄົນກີ່ເຮີຍກໄກດຳ ບາງຄົນກີ່ເຮີຍກ ລາວໂໜ່ງ ດົນໄທເຮີຍກ “ລາວໂໜ່ງ” ດົນລາວເຮີຍກ “ໄກດຳ” ທຳໄມ ແຕ່ວ່າອ່າງໄກກີ່ຕາມ ແຕ່ເຮົາ ອາຈະທຳ Classification ອ່າງເອີ້ນໄດ້ອີກ ດ້າເຮົາໄປເປີຍນເຫັນດ້ວຍອີກວິວີ້ທີ່ ເພຣະະລັ້ນ ຕຽນນີ້ກີ່ເປັນມາຍາເໜືອນກັນ ວ່າເວົາຈະໄປແປ່ງໄຄຣໄວ້ພວກໄຄຣ ເພຣະະລັ້ນດີຈັນຈະຈົບ ຕຽນນັ້ນວ່າຄວາມເປັນມາຍາທີ່ໄມ່ເປັນມາຍາຂອງການຕຶກພາຍາຕິພັນຮູ່ກີ່ຍູ້ຕຽນທີ່ການຕື່ຄວາມ ແລະເຮືອງຂອງການນຳໄປໃໝ່ ແຕ່ໃນເຮືອງຂອງຄວາມເປັນຈິງ (Social Reality) ດີຈັນ ເຊື່ອວ່າເຮືອງຫາຕິພັນຮູ່ມີແນ່ ງໍ ສຳຄັນມາກ ງໍ ເປັນເຮືອງທີ່ເກີຍກັບວັດນອຮຣມຮະດັບປັຈເຈກ

ระดับชุมชน และระดับชาติที่มีความสำคัญและเป็นจริง แต่ถ้าจะเป็นมา ya เป็นมา ya ของ คนเราไปใช้ เป็นมา ya ของคนตีความที่อาจจะตีความผิด ๆ

ดร.ชัยันต์ วรรธนะภูติ

ประการแรก ผมคิดว่าในการให้ข้อคิดเห็นกับผู้นำเสนอห์ง ๒ ท่าน ผมจะพยายามอย่างลึกลงที่ท่านอาจารย์ประเวศต้องการให้เกิดความเชื่อมโยงกันระหว่างวิชาการ กับงานนโยบาย และเรื่องของวัฒนธรรมกับการพัฒนา ด้วยเหตุนี้ลึกลงมากที่อยากรู้ถึงวิชาการ คือ พอดูดลึกรู้ถึงกลุ่มชาติพันธุ์หรือลักษณะอัตลักษณ์ หรือตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ ลึกลึกรู้ถึงเรื่องของการหยินເѧความแตกต่างไม่ว่าจะจำแนกโดยเชื้อชาติ หรือลักษณะ แบบแผน ประเพณี พิธีกรรม ศาสนา หรือถ้าท่านอาจารย์สุเทพมาท่านก็อาจจะบอกว่า แม้แต่กลุ่มผู้หญิงเองก็จัดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ได้ แน่นอนคนในสังคมมีความแตกต่างกัน ทางด้านวัฒนธรรมทางด้านชาติพันธุ์ แต่ประเด็นความแตกต่างเหล่านี้มักจะถูกหยิบ เอามาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบอกว่า คนอีกกลุ่มนหนึ่งซึ่งแตกต่างไปจากเรา ไม่ควร จะมีสิทธิ์เข้าถึงทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ไม่ว่าทรัพยากรนั้นจะเป็นเรื่องของผู้หญิง (Girl Reproductive Resources) กรณีที่อาจารย์อมราพดลสิ่งว่า แม้แต่ในหมู่บ้านเราที่ต้องรู้จัก เครื่องปฏิเสธ เรายังว่าเราเป็นแซ่ไหหน ตระกูลไหหนหรือนับถือไหหน เพราะว่าความเมื่อนกัน ของเราแตกต่างจากคนอีกกลุ่มนหนึ่ง ซึ่งเรามองเขาว่าแตกต่างจากกัน และการใช้

๑๔๖
ชาติพันธุ์และมา ya คติ

ความแตกต่างนั้นเป็นเครื่องบอกว่าคนเหล่านั้นไม่ควรจะมี Access to Resources ไม่ว่าจะเป็นสตรีหรือว่าทรัพยากร หรือว่าเป็นอำนาจด้านอื่นๆ เพราะฉะนั้นการมองเรื่องชาติพันธุ์มองเพียงว่าเป็นเรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรมอย่างเดียว และก็อาจจะมองเห็นความงามอย่างเดียว อาจจะไม่ช่วยให้เราเข้าใจ และໂຍງไปถึงประเด็นทางนโยบายและเรื่องของการพัฒนา

ถ้าพูดอย่างนี้หมายความว่า การทำความเข้าใจกลไกของตัวตน หรือความแตกต่างทางชาติพันธุ์ คือ พยายามดูว่าลิงเหล่านี้ถูกกันดำเนินการใช้ในการที่นั่นพลังอำนาจของคนกลุ่มนั้นหรือว่าในการลดอำนาจของคนกลุ่มนั้น ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวโยงกับการพัฒนา ดังตัวอย่างที่เราจะได้เห็นในการนำเสนอทบทวนในวันนี้ทั้งหมดว่า วิธีการเลือกเอลักษณะบางประการทางวัฒนธรรมออกมายังไง เพื่อบอกว่าคนนั้นด้อยกว่า เลวกว่า นั่นคือความพยายามของคนกลุ่มนั้นที่จะ Exclude คนกลุ่มนั้นออกจากไป หรือบอกว่าคนนี้ไม่มีลิทธิ์ที่จะเข้าถึงสิ่งที่คนกลุ่มใหญ่กำหนดว่า นี่คือสิ่งที่มีความสำคัญ

การทำความเข้าใจกับคำว่าความแตกต่างทางชาติพันธุ์ หรือว่าตัวตนทางชาติพันธุ์ หรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นี้ ก็ต้องพูดกันต่อไปอีกว่า ไม่สามารถจะทำความเข้าใจเรื่องนี้ในมุมมองที่เป็นลักษณะตายตัว ที่ไปแสวงหาความเป็นลักษณะเฉพาะที่ตายตัว ย้อนหาอดีต ดังที่ท่านอาจารย์อมราได้กล่าวมา เพราะว่าถ้ามองอย่างนี้ ก็ทำให้เห็นว่าเรากำลังทำความเข้าใจว่าความเป็นตัวตนนี้ถูกสร้างขึ้นมาได้อย่างไร หรือถูกนำมาเสนอ หรือที่อาจารย์อมราบอกว่า เราเรียกตัวเองว่าอย่างไร เรียกคนอื่นว่าอย่างไร หรือคนอื่นเรียกตัวเองว่าอย่างไร คือ กำลังดูว่า กลุ่มคน ๒ กลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ในเชิงวัฒนธรรมนี้ ความจริงแล้วสะท้อนความแตกต่างของเรื่องอำนาจ ประเด็นของการมองตัวตนทางชาติพันธุ์ในบริบทความสัมพันธ์เชิงอำนาจนี้ ทำให้เราต้องตระหนักรู้ การมองหาลักษณะทางวัฒนธรรมบางประการว่าเป็นความจริงแท้ เป็นสาระ และเป็นแก่น อาจจะไม่ใช่ ทั้งหมดนี้อาจจะเป็นกระบวนการที่มีการสร้างสิ่งที่อาจจะเรียกว่ามายาคติ ก็ได้ หรือว่าภาพสะท้อนความจริง หรือ Representation ว่าคนกลุ่มนั้นพยายามจะสร้างภาพลักษณ์เกี่ยวกับคนอีกกลุ่มนั้นขึ้นมา และตัวเขามองก็อาจจะสร้างภาพลักษณ์

อีกอย่างหนึ่งขึ้นมา เพื่อโต้ตอบ หรือเพื่อปฏิเสธ หรือเพื่อยอมรับก็ได้ ผิดคิดว่า นี่เป็นประเด็นที่สำคัญ ที่ถ้าเราตระหนักรถึงการเมืองของการสะท้อนความจริง หรือการเมือง ของมายาคติ จะทำให้เราเข้าใจว่า ทำไมความขัดแย้งของคนกลุ่มต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น และว่าทำอย่างไรเราจะจะเข้าใจกระบวนการที่คนกลุ่มนั้นพยายามจะกีดกันคนอื่น ๆ ออกไปจากการพัฒนาและการจัดการทรัพยากร และเราจะแก้ไขปัญหาได้อย่างไร เมื่อพิจารณาบทความทั้ง ๒ ชิ้น ในเชิงวิชาการ พนวจ

ประการแรก บทความของคุณประลิทธ์ ที่ว่าด้วยมายาคติหรือวิวัฒนกรรม ของช่วงมังที่เกี่ยวกับความเป็นอื่นของช่วงมังนี้ ผสมชื่นชมพระส่วนหนึ่งเคยร่วมงานกัน มาก่อน และเขียนบทความที่น่าสนใจ สะท้อนมุมมองต่าง ๆ เกี่ยวกับช่วงมังที่ผ่านมา ที่ผมมีปัญหาคือ ในหน้า ๒ ที่พยายามที่จะนำเสนอว่า วิวัฒนกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาอยู่ใน บริบทของโลกาภิวัตน์หรือเทศาภิวัตน์ หรือ Localism เพราะอ่านแล้วไม่เข้าใจว่าวิวัฒนกรรม ชุดนี้ถูกสร้างขึ้นในกระแสท้องถิ่นนิยมโดยตัวบุคคลนี้ หรืออย่างไร เพราะว่า ถ้าอ่านบทหน้านี้เหมือนว่าเขากำลังพูดถึงมัง เป็นชนกลุ่มน้อยในกระบวนการสร้างรัฐชาติ ในกระบวนการพัฒนา หรือในการที่ถูกทำให้เป็นคนอื่นในกระบวนการของสังคมไทย ถ้าจะเข้าใจความเป็นอื่นของมังที่เป็นภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้น เข้าใจว่าได้ประโยชน์ จากการอ่านงานของนักวิชาการหลายคนที่พูดถึงเรื่องนี้ คือ ต้องดูกันว่าในบริบทของ สังคมไทย เรามองเห็นความสัมพันธ์ ๒ ลักษณะ คือ ที่รับกับที่สูง (Hill and Valley) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนที่ “เป็นเมือง” กับส่วนที่เรียกว่า “เป็นป่า” นี้เป็นข้อสังเกต ของนักวิชาการที่สนใจเรื่องของคนไทย สังคมไทย อย่างเช่น Andrew Turton และ Condominas ลิ่งที่น่าสนใจคือ ในคุณความสัมพันธ์ลักษณะนี้ หรือ Structure of Position ที่สำคัญมากหรือสะท้อนความเป็นอารยะ ถ้าเมืองก็เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับ Civilization หรืออารยะ หรือวัฒนธรรม ส่วนภูเขาหรือคนป่าก็เป็นคนที่ไร้อารยธรรม (Savagery)

ในกรณีของมัง แต่เดิมอาจจะไม่ได้ถูกมองในทางที่เป็นมังค่ายาบ้า แต่ อย่างไรก็ดี สมัยก่อนนี้ในอดีตที่ไม่ไกลนักมังอยู่บนภูเขา แต่ว่าถ้าพูดในช่วง ๑๐๐ กว่าปี ที่ผ่านมา มังก็เหมือนกับชาวเขากลุ่มอื่น ๆ ที่เข้ามาอยู่ในบริเวณรอบ ๆ ภูเขาที่อยู่ราย

รอบเมือง และแต่เดิมอาจจะเรียกว่าเป็นแม่ก็ได้ แต่มาช่วงหนึ่งจะต้องเข้าใจด้วยว่า ในช่วงปี ๒๕๐๐ คนกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ รวมทั้งชาวมังถุกเรียกรวมใหม่ว่าเป็น “ชาวเขา” ซึ่งมีนัยสำคัญเหมือนกับชาวเล ที่จะพูดในตอนน่ายเป็นการให้คำนิยามใหม่ และเป็นการจัดลำดับความสัมพันธ์เชิงอำนาจว่า คนเหล่านี้ได้แก่ มัง กะหรี่ยง อีก้อ อาข่า เย้า มูเซอ ฯ ผ่านี้ เป็นคนกลุ่มที่อยู่บนภูเขาที่มีลักษณะเฉพาะ มีวัฒนธรรมเฉพาะ ไม่ใช่คนที่อยู่ในเมืองมีวัฒนธรรมที่แตกต่างไป และอาจมีลักษณะที่ด้อยพัฒนา ตั้งนั้นการกำหนดความหมายนี้ถ้าพิจารณาดูของอาจารย์ประเวศ คือ เป็นจุดเริ่มต้นของกลุ่มคนด้อยพัฒนาที่ชาวเราต้องไปพัฒนาเขา มีนัยความหมายลึก ๆ ว่าแนวคิดในเรื่องการพัฒนาตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ไม่ได้เคารพวัฒนธรรมของคนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ถ้านองอีกอย่างหนึ่ง คือ วิธีการนิยามความหมายว่าเป็นชาวเขา ก็คือ การกำหนดสถานะทางสังคมว่า คนเหล่านี้มีสถานะทางสังคมที่ด้อยกว่าหรือต่ำกว่าคนที่อยู่ในเมืองหรือคนที่เป็นคนไทยพื้นบ้าน ถ้าหากว่าเราจะไปพัฒนาเขา เราเริ่มบอกว่า เขายังคงพัฒนาโดยพากเรา โดยที่เราไม่เข้าใจเขา เราจะพัฒนาเขาได้อย่างไร เราไม่ได้เรียนรู้จากเขา แต่เราบอกว่าเขามีสถานะต่ำต้อยอยู่บริเวณชายขอบ บนเขา เป็นชาวเขา ไม่มีอารยะ ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริง หรือในอีกมิติหนึ่งที่อาจารย์อมราพูดว่า Social Reality เขาอาจจะมีประเพณี มีวัฒนธรรม มีคติ ความเชื่อ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเขากับธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของเขากับคนที่ไม่ได้ด้อยกว่าพากเราเลย แต่เราเริ่มต้นใช้ความแตกต่างเป็นสมீองเครื่องมือทางอุดมการณ์ที่ไปบอกว่าคนนี้ขาดวรรณะพัฒนาในกรณีนี้สิ่งที่อาจารย์ประลิทอี ไม่ได้อธิบายว่า คำว่า ชาวเขา และมัง ที่ถูกจำแนกว่าเป็นคนหนึ่งในชาวเขานี้ มีนัยความหมายอย่างไรบ้าง แล้วชาวเขาเองหรือมองเองเขาก็พยายามจะโต้ตอบว่าเขาไม่ใช่แม่ เขายังไม่ได้บอกว่าเขายังเป็นคนที่ไม่มีอารยธรรม แต่เขาระบุตัวเองว่ามัง และก็พยายามที่จะบอกหรือเล่า สร้างสะท้อนความจริงขึ้นมาตลอดเหมือนกัน

สิ่งที่ต้องอธิบาย คือ การที่มังถูกนำเสนอ มีภาพลักษณ์ว่าเป็นแม่แดง ปลูกผัก ผู้ทำลายต้นน้ำ เป็นมังค้ายาบ้านนี้ เป็นภาพลบที่นำเสนอมา อาจจะทำให้เข้าใจ

ยกเว้นกัน ถ้าหากไม่อธิบายถึงบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของสังคมไทย ในช่วงนั้น ตั้งแต่ ๒๕๐๐ ขึ้นมา มีสถานการณ์อะไรจึงทำให้ฝ่ายคนข้างนอกเรียก คนเหล่านี้ในลักษณะต่าง ๆ และผมคิดว่าคงไม่ใช่ต้องการจะเรียกเพื่อต้องการจะแสดง ความเป็นชาตินิยม หรือเรื่องอิจฉา หรือเป็นเรื่องของความมั่นคง แต่ผมคิดว่าต้องเข้าใจ ว่าวิธีการใช้ภาษาใช้ลักษณะนี้เป็นเครื่องมือในการควบคุม ในการจำแนก ในการลด หรือในการ Exclude กีดกันคนเหล่านี้ขึ้นมาทำให้ภาพของความเป็นแม้แต่ ปลูกฝัน ทำลายต้นน้ำ ยาบ้า อัญญายาประเพษที่เรียกว่า Savage ความเป็นคนป่า คนเขา คนไม่มี อาภาระ เป็นส่วนหนึ่ง แต่ผมคิดว่าถ้าจะพูดถึงการสะท้อนความจริง หรือ Representation ของมังนี่จะพูดแค่นี้ไม่ได้ ในขณะที่รัฐหรือบางส่วนของรัฐมองมังในแบบนี้ ก็มีบางส่วนที่พยายามจะหยิบเอาลักษณะเด่นของมังขึ้นมา แต่ว่าที่ไปเกี่ยวข้องกับ การส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น มังพมยา กล้ายเป็น Exotic สิ่งที่น่าตื่นเต้นเป็นจุดขาย ทางการท่องเที่ยว ลองดู Poster ของ ททท. จะมีภาพของชาวเขา อาช่า หรือมัง หรือ แม้แต่ลายศิลปะผม เช่น ใจว่ามีลายมัง นี้ไม่ใช้ลักษณะ Negative แต่นำมาใช้ในลักษณะ ที่เป็นการส่งเสริมการพัฒนาที่มีลักษณะนี้เหมือนกัน

ท้ายที่สุดแล้ว ถ้าเราพูดเรื่องการสะท้อนความจริงว่า มีรัฐกระทำอย่างนี้ สร้างมายาคติต่อมังแบบนี้ มังพยายามโต้ตอบแบบนี้ วิธีการวิเคราะห์แบบนี้ผมเกรงว่า เป็นบวก-ลบเกินไป ดูเหมือนว่ามันแข็งเกินไป น่าจะมีความหลากหลาย น่าจะมี หลากหลาย ภาพของมังทั้งหมดเป็นอย่างไร มีข้อวิจารณ์อะไรบ้าง อญู่ตรงไหน ในกระบวนการนำเสนอความจริง

ในบทความของอาจารย์อรรถ ผมเคยอ่านมาหลายครั้งแล้วเมื่อ ๓ ปีก่อน แต่คราวนี้อ่านแล้วพบว่า ไม่ได้ตอบคำถามกับที่เขียนไว้ตั้งแต่ต้น เหตุผลก็มีว่า

๑. การนำเสนอภาพของกลุ่มคนไทยในเวียดนาม กลุ่มไทย (ไม่มี ย ยักษ์) นี้คือทั้งหมดในบทความนี้ เป็นข้อมูลที่เขียนแบบอุดมคติใหม่กับข้อมูลที่ทาง อำเภอเขียน หรือข้อมูลเกี่ยวกับที่รัฐต้องการจะเสนอมา ไม่สะท้อนความเปลี่ยนแปลง และความเคลื่อนไหวขึ้นมา ต้องบอกว่าอาจารย์อรรถ มองรู้จักมานาน เพราะว่าท่าน

ไปเรียนปริญญาเอกที่เวียดนาม นักวิชาการเวียดนามเหล่านี้ได้ถูกศึกษาอบรมมาจากสำนัก Russia สำนัก Eastern Europe ก็ใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องของการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ที่มาจากสถาlin มองว่ากลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มที่มีระดับความแตกต่างพัฒนาการ และคนที่ดีที่สุด ก็คือ ชาวคิงหรือชาวเวียดนาม เพราะจะนั้นตรงนี้เป็นประเด็นที่ห่วงว่าอาจารย์ porrakong จะอธิบาย จริง ๆ แล้วการนำเสนองานจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ของคนในเวียดนาม ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือไคร มีเป้าหมายทางการเมืองในการพัฒนา คือ กลุ่มคิง ประสบความสำเร็จ พัฒนาแล้ว เพาะะจะนั้นจะต้องไปอยู่ร่วมกัน ต้องไปช่วยพัฒนา หรือมีภาระในการยกระดับคนกลุ่มนี้ให้มีวิฒนาการให้เท่าเทียมกับคนที่เป็นชาวเวียดนาม นี้ก็เป็นประเด็นที่น่าจะต้องซื้อให้เห็นว่า Representation หรือ Classification นี้ ค่อนข้างมีปัญหาในตัวเอง มี Assumption อะไรบางอย่างตอนนั้น

๒. เป็นการจำแนกโดยรัฐ ไม่ใช่เป็นการจำแนกโดยกลุ่มนั้นเอง ผู้ไม่มีความรู้จะเอียงเรื่องของกลุ่มไทย แต่ว่าเท่าที่ดูระบบการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ในเวียดนาม ที่ผู้คนเคยเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ ๔-๕ ปีนี้ ในเวียดนามจะระบุเลยว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่บ้าง โดยจำแนกโดยอาศัยตระกูลภาษา นั่นก็คือ ระบบการจำแนกโดยรัฐ โดยคนข้างนอก ไม่ใช่เป็นการถามว่าแล้วคุณเรียกตัวคุณว่าอย่างไร บางทีก็มีปัญหาว่า ทับช้อนคำเกี่ยวกัน ประเด็นที่ถ้ามองว่ามีคนไทยแยกได้เป็นกลุ่ม ๆ อย่างนี้ ก็กลับไปสู่อีกวิเคราะห์ลักษณะทางชาติพันธุ์ว่าเป็น Essentialist Approach หรือไม่ หรือว่าในปัจจุบัน เราควรจะมองในลักษณะที่ว่า ความเป็นชาติพันธุ์ล้วนให้ถ่ายเทได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ อย่างที่อาจารย์อมราพุต บางครังก็อาจจะบอกว่าเป็นลาว บางครังก็อาจจะบอกว่าเป็นไทย แต่ที่น่าสนใจก็คือว่ามีนักวิชาการในเวียดนามเอง คือ คำจ่อง และกองโடมินัส ได้พูดว่า แม้แต่สิ่งที่เรียกว่า คนไทย ในเวียดนามเอง เอาไว ฯ แล้ว ครือคือคนไทยในสังคม เวียดนามตอนหนึ่งก็มีคล้ายกับกรณีภาคเหนือ หรือที่สิบสองปันนา ก็คือคนไทยจะอยู่ในระบบที่เรียกว่าเป็นเมืองในที่ราบลุ่ม และรอบ ๆ เป็นภูเขาซึ่งก็เป็นชนกลุ่มน้อย กลุ่มต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็มีสถานะเป็นชาในเรือน เรียกว่า “ชา” แต่คนกลุ่มนี้ในระยะหนึ่ง สามารถที่จะเลื่อนสถานะ หรือกลายเป็นคนไทยได้ Condominas เรียกว่า Ethnic

Transformation จากข้าหรือล่า เป็นໄຕກີໄດ້ ແມ່ນອັນກັບກະເທິງ ທີ່ອລັວ ເປັນໄທ ໃນ
ກາຕໜີອ ລອງໄປຄາມຄົນເຊີຍໃໝ່ ເຂາຈາຈະບອກວ່າ ເຂາເປັນຄົນເຊີຍໃໝ່ທີ່ອເປັນຄົນເມືອງ
ແຕ່ຈິງ ໆ ແລ້ວຄົນເມືອງຈາຈະເປັນລັວກີໄດ້ ທີ່ອເປັນກຸ່ມໍ່ชาຕິພັນຮູ້ອື່ນກີໄດ້ ເພຣະະນັ້ນ
ແບບແຜນຂອງການນຳເສັນອື່ນທີ່ເປັນ classification ຕາຍຕ້ວ ມີປົງຫາພຽງວ່າທ້າຍສຸດແລ້ວ
ເຮົາໄມ່ຮູ້ວ່າທີ່ຈຳແນກນີ້ມີຮູ້ານຈຳແນກອ່າງໄຮ ແລະມີການເປັນປົງແປ່ງເຄລື່ອນໄວ ມີ Ethnic
Transformation ອຍ່າງໄຮບ້າງ ອັນນີ້ກີ່ຫວັງວ່າຄົງຈະໄດ້ປັບປຸງ ບທຄວາມໃຫ້ຕຽນກັບປະເທິນ
ທີ່ຖາງເວທີວັດນຮຽມຕ້ອງການທີ່ຈະໄທເສັນໃນວັນນີ້

ดร.ปริตตา เอสติเม่ กออบນັຕຸລ

ດີຈັນມີຄວາມເຫັນສອດຄົດລົ້ອງກັບຫລາຍ ໆ ປະເທິນທີ່ອາຈາຣຍ໌ອມຣາ ກັບອາຈາຣຍ໌
ໜັນຕີໄດ້ພູດໄປແລ້ວ ເພຣະະນັ້ນໃນສ່ວນທີ່ຫ້າກີຈະໄມ່ພູດ ດີຈັນພຍາຍາມຈະທຳຄວາມເຂົາໃຈ
ເຮືອທີ່ດີຈັນພູດທັງໝົດນີ້ ໂດຍພຍາຍາມສ້າງແຜນທີ່ທາງຄວາມຄິດບາງອ່າງວ່າເຮືອທັງໝົດ
ຄື່ອງເຮືອງອະໄຮ ທີ່ຈີ່ດີຈັນອາຈະຈະພູດຄຣອບຄລຸມບທຄວາມອື່ນ ທີ່ຢັງມີໄດ້ນຳເສັນອີປ້າວ່າ
ຂອນນຸ້າຕພູດລ່ວງໜ້າໄປກ່ອນ

ດີຈັນສິນໃຈວ່າວິຊີຄົດທີ່ເຮົາຄົດເກີ່ຍວັນເຮືອງກຸ່ມໍ່ชาຕິພັນຮູ້ທີ່ອວ່າການຄຶກໝາ
ໝາຕິພັນຮູ້ມີອະໄຮບ້າງ ແລະບທຄວາມທັງ ۴ ນີ້ ແລະປະເທິນຫລາຍ ໆ ປະເທິນທີ່ເຮົາກຳລັງພູດ
ກັນນີ້ ກຳລັງໃຊ້ເຄື່ອງມືອທາງຄວາມຄົດ ອົງວ່າປະເທິນທາງຄວາມຄິດແບບໃຫນຈະພູດຍ່າງ

๑๕๒
ໝາຕິພັນຮູ້ແລະມາຍາຄົດ

รวมรัծมากเท่าที่ความรู้ที่ดิฉันมี ซึ่งดิฉันก็อยู่ในสาขามานุษยวิทยานี้ เรายังมีเครื่องมือ ประมาณ ๕ กลุ่ม ที่ผ่านมาตั้งแต่ประมาณสองครั้งที่สอง

เครื่องมืออันแรกซึ่งปัจจุบันนี้คงล้าสมัยไปแล้ว ก็คงจะกล่าวถึงไว้ให้ครบถ้วน คือการศึกษาเกี่ยวกับพวกที่เรียกว่า National Characteristic ศึกษาเรื่องบุคลิกภาพประจำชาติต่าง ๆ ซึ่งเกิดมาในช่วงประมาณสองครั้งที่สอง ด้วยความพยายามที่จะเข้าใจชาติตั้งรู เพราะฉะนั้นนักมานุษยวิทยาสหรัฐ เช่น Ruth Benedict หรือว่า ท่านอื่น ๆ ที่พากเรารู้จัก ก็จะผลิตงาน เช่น คนญี่ปุ่นมีลักษณะอย่างไร คนไทยมีลักษณะอย่างไร คนเยอรมันมีลักษณะอย่างไร ค่อนข้างจะเป็นภาพแบบกว้าง ๆ แต่ภาพเหล่านี้ ก็มีอิทธิพลเหมือนกัน สร้างสิ่งที่เราเรียกว่าเป็น Stereotype คือภาพที่เรามักจะมีเวลาคิดถึงสาวญี่ปุ่น เรายังคิดถึงผู้หญิงที่เรียบร้อย เอาใจผู้ชาย อยู่ในอิ渥าทของสามี คนญี่ปุ่นก็จะเป็นคนที่อยู่ในระเบียบ เคร่งครัด เพราะว่าอันนี้ถูก Train มาตั้งแต่เด็ก ๆ นี้ก็เป็นกลุ่มหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันก็ไม่ค่อยมีคนศึกษาแบบนี้แล้ว แนวความคิดแบบนี้ถูกปฏิเสธไปแล้ว แต่ร่วม Stereotype หลาย ๆ อย่างยังมีอิทธิพลอยู่

เครื่องมืออย่างที่ ๒ คือ การศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง Identity ซึ่งอาจจะเป็น Ethnic Identity ก็ได้ National Identity ก็ได้ ซึ่งก็คือการตั้งคำถามว่าคนกลุ่มนั้นคือใคร มีลักษณะอย่างไร ที่นี่วิธีตอบคำถามดิฉันรู้สึกว่าเปลี่ยนไปในยุคต่าง ๆ ยุคแรกนี้ การตอบคำถามเรื่อง Identity ก็มีลักษณะการศึกษาเรื่องเอกลักษณ์ คือ ศึกษาลักษณะเฉพาะ ลักษณะที่คนกลุ่มนั้นมีแต่จากกลุ่มอื่น ๆ ไม่มี ลักษณะเฉพาะนี้อาจจะเป็นภาษา เครื่องแต่งกาย การทำมาหากิน ลักษณะบ้านเรือน นี้เป็นลักษณะเป็นรายการต่าง ๆ เป็นที่นิยม แต่ในปัจจุบันนี้ความคิดเรื่องเอกลักษณ์นี้ก็ถูกตั้งคำถาม และก็วิธีการศึกษา อัตลักษณ์ก็เปลี่ยนไปแบบที่เราอาจจะเรียกรวม ๆ ว่าเป็นอัตลักษณ์ (ขอใช้คำว่า จำกัดไม่สับสน) และก็มีลักษณะซึ่งไม่คงที่ ไม่ตายตัว และไม่ได้เปลี่ยนแปลง ไม่ได้เป็น อมตะ ไม่ได้เป็นอย่างนี้ตั้งแต่พระเจ้าสร้างโลก เป็นต้น นี้ก็จะเป็นความคิดเรื่อง Shifting Identity ซึ่งดิฉันคิดว่าบางบทความก็พยากรณ์พูดถึงประเด็นนี้อยู่บ้างเหมือนกัน อย่างเช่นที่อาจารย์ชัยันต์พุดถึงว่าในการศึกษาคนไทย จะพบว่าคนไทยที่จริงเป็นการผสม

ของคนหลาย ๆ กลุ่ม และก็ในหลักฐานที่เป็นจารึกต่าง ๆ ว่า ข้าหรือข้า สามารถที่จะเปลี่ยนเป็นพวกได้

เครื่องมือกลุ่มที่ ๓ เป็นประเด็นสมัยใหม่ขึ้น และในปัจจุบันเป็นที่นิยมและทั้ง ๔ บทความ ในแต่หนึ่ง ก็ใช้ความคิดนี้ในระดับหนึ่ง นี้คือประเด็นที่อาจจะเรียกว่า เป็นประเด็นเรื่องการสร้างภาพแทน เรื่องของภาพสร้าง หรือ Representation นี้ มีประวัติยาวนานกัน จุดหนึ่งซึ่งเริ่มเรื่องนี้ที่ราชวงศ์จักรัตน์ คือ งานของ Edward Said เรื่อง Orientalism ซึ่งที่จริง ชาอิต เป็นนักวรรณกรรมวิจารณ์ วรรณกรรมวิเคราะห์ และก็แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมที่คนชาติตะวันตกเขียนถึงคนตะวันออกเป็นการสร้างภาพบางอย่างขึ้นมาเพื่อบอกว่าคนตะวันออกมีลักษณะอย่างไร ภาพนี้มักจะเป็นภาพซึ่งถูกลดตอน ถูกสร้างขึ้นมาอย่างรวดเร็วอย่างง่าย ๆ เป็นข้อ คือ คนตะวันออกต้องต่างจากคนตะวันตกแน่ ๆ เป็นคนละพวก และนอกจากนั้นยังเป็นภาพซึ่งตอบคำถามเจริญความสูงกว่า ความเห็นอกว่าของคนที่สร้างภาพพวกนี้

ประเด็นหนึ่งที่เข้าพูดมากคือ ภาพในวรรณกรรมต่าง ๆ ที่ฝรั่งเขียนถึงคนตะวันออก จะมองคนตะวันออกคล้ายกับเป็นคนที่อ่อนแอดเป็นเด็ก เป็นผู้หญิง เป็นคนที่ไม่เจริญ เป็นคนที่ใช้อารมณ์ เป็นคนที่ไม่มีเหตุผล เป็นคนที่มีความด้อยกว่าในทางความคิดและวิัฒนาการของสังคม ความคิดเรื่อง Representation และก็ความคิดของชาอิต ซึ่งต่อมาก็มีคนเอาไปใช้เยอะแยะ ก็จะไปถูกโยงกับความคิดอีกอันหนึ่ง ซึ่งรู้สึกว่าหลาย ๆ ท่านก็ใช้ความคิดเรื่องนี้ก็คือ แนวคิดเรื่อง Post-colonial หรือการศึกษาเรื่องประเทศอาณานิคมกับประเทศที่ถูกปกครองในระบบอาณานิคม ซึ่งปัจจุบันก็ขยายไม่เพียงแต่อานิคม แต่เมื่อกลุ่มที่มีอำนาจมากกว่าเข้าไปปกครองหรือเข้าไปครอบครองกลุ่มที่มีอำนาจน้อยกว่า ก็ได้พยายามทำลาย ๆ อย่าง การปกครองไม่เพียงแต่เป็นการแสดงความเห็นอกว่าในทางการเมือง ในทางเศรษฐกิจ แต่ว่าได้สร้างภาพหรือว่าสร้างความหมายบางอย่างของผู้ที่ถูกปกครอง มา ก็ไปกว่านั้นผู้ที่ถูกปกครอง ก็รับความหมายนี้เข้าไปมองตัวเอง ใช้มองตัวเองด้วย เพราะฉะนั้นจะเน้นเกี่ยวกับเรื่องภาพสร้าง หรือการสร้างความหมายบางอย่างขึ้นมาโดยกลุ่มที่มีอำนาจมากกว่า

แล้วในที่สุดเหมือนกับว่ากลุ่มที่มีอำนาจน้อยกว่าก็จะรับภาพเข้าไปเป็นความหมายให้กับตัวเอง แนวความคิดนี้ก็อาจจะจะสัมพันธ์กับหลาย ๆ เรื่อง เช่น Invented Tradition

ท้ายที่สุด รู้สึกว่าปัจจุบันนี้ เครื่องมือคล้าย ๆ เปเลี่ยนไป คือ ไม่เพียงแต่จะบอกว่าฝ่ายที่มีอำนาจมากกว่านั้น สร้างภาพอะไรขึ้นมาเพื่อที่จะปกคล้อง หรือเพื่อที่จะครอบจำความคิดแต่จะมองว่าฝ่ายที่ถูกครอบจำก็ไม่ใช่ว่างมือ งอเท้า หรือว่าไร่อำนาจ แต่ว่า มีความสามารถในการที่จะต่อรองในการที่จะขัดขืนในการที่จะตอบโต้ ด้วยวิธีการอันแนวยลต่าง ๆ นี้คือการศึกษาเกี่ยวกับหลักเรื่อง เช่น เรื่อง Resistance เรื่อง Negotiating Identity (การต่อรองอัตลักษณ์) ซึ่งเรื่องพากนิ้มก็จะสัมพันธ์กับเรื่องการต่อรองในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับเรื่องเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน เรื่อง Practice อะไรพกนิ้ม ซึ่งบางส่วนอาจจะมาจากงานของ บูดิเออร์ ซึ่งพอดีดีฉันอ่านหนังสือพิมพ์เมื่อเช้า เพิ่งเสียชีวิตไปเมื่อวานนี้เอง อายุ ๗๑ ปี เป็นมะเร็ง บูดิเออร์ นี้เป็นนักลังคมวิทยา มนุษยวิทยา ชาวฝรั่งเศส มีชื่อเลียง เป็นคนที่พูดเรื่องนี้ และมีความคิดเรื่องนี้เยอะ นี้ไปเกี่ยวกับเรื่อง Shifting Identity เหมือนกัน ซึ่งให้เห็นว่าคล้าย ๆ กับการครอบจำอะไรก็ตามที่มีขึ้นจากด้าน ไม่ใช่มาจากการที่รู้หรือราชการสร้างขึ้นมาเพื่อที่จะบอกว่ามันนี้ เป็นแม่แดง ปลูกฝัน ค้ายาบ้า หรือว่าชาวเลสกปรก ไม่สะอาด เรื่อง หรือว่ากะหรี่ยง ไม่ยอมรับความจริง หรืออะไรก็แล้วแต่ ภาพพกนิ้มก็อาจจะสร้างขึ้นมาจริง นี้อาจจะ เป็นความหมายของมายาคติ ซึ่งเราใช้กันตรงนี้

แต่ดีฉันรู้สึกว่ามีการศึกษาอีกด้านหนึ่ง คือ คนที่ถูกสร้างภาพพกนิ้มขึ้นมา เกékไม่ได้รับภาพพกนิ้ม อาจจะมี Position หลายแบบ อาจจะมีจุดยืนหลายแบบ อาจจะรับก็ได้ ไม่รับก็ได้ อาจจะพยายามสร้างภาพแบบอื่นขึ้นมาตอบโต้ อันนี้ก็อาจจะเห็นในบทความของอาจารย์ประลิทธิ์ เช่น คนมั่งเงงก็จะมีกระบวนการพูดถึงเรื่อง บัวตนไม่ หรือใช้ระบบเครือญาติในการที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นต้น แต่ที่นี่เรื่องนี้ ซับซ้อน ไม่ใช่ว่าเป็นขาเป็นดำสู้กันแล้วใครชนะใครไม่ชนะ ตรงนี้ก็มีจุดอ่อนเล็กน้อย เพราะดีฉันไม่ค่อยได้ศึกษาเรื่องชาติพันธุ์ แต่ว่าศึกษาเรื่องศิลปะ แล้วพบว่ามี ความคล้ายคลึงกันบางอย่าง

ดิฉันขออนุญาตยกตัวอย่างจากการของดิฉันเอง ดิฉันศึกษาและครับแก้บันหรือละครชาบัน ละครชาบันก็ตอกย้ำถูกใจให้ภาพสร้างของคนอื่นเหมือนกัน เพราะว่า ละครชาบันหรือละครแก้บันนี้ จะถูกมองว่าเป็นพวกริมี ไม่ใช่พวกริมี เป็นพวกริมีเล่นไม่เก่ง ไม่มีศิลปะ เป็นการดูถูกอย่างเลวร้ายโดยรับเป็นนาฎศิลป์ ไปเรียกเขาว่านางรำ เขาก็โกรธแล้ว เพราะเขาเป็นศิลปิน ไม่ใช่นางรำ เพราะฉะนั้นคนที่เขารำแบบรำแก้บัน ไม่ว่าที่จะเป็นแบบหลวงพ่อโซธรหรือที่อยุธยา ที่คลาลหลักเมือง ที่คลาลพระพรหมนี้ เขารู้สึกได้ว่าทุกคน หรือชุดของการมองแบบนี้ ดิฉันมองว่ามีทั้ง ๒ ด้าน ดือใน แต่หนึ่งเขารับอันนี้ ในอีกแห่งหนึ่งเขารับอันนี้ และก็เขามีวิธีรับและวิธีต่อต้าน ซึ่ง ขับช้อนมาก เช่น วิธีต่อต้าน เขาก็จะบอกว่าคุณไปมองแค่ความสวยงามงานเหล่านั้น ก็ไม่ใช่ ตัวเขาร้องไม่ได้รำให้สวย แต่เขามีความสามารถอย่างอื่น เช่น เขามีปฏิกิริยา เขารับได้ทุกอย่าง เขาร้อง เขารำ เขาร้องเรื่อง เขาร้องตัวเอง เขาร้องเครื่องแต่งตัวเอง เขาร้องให้ได้ทุกอย่าง ซึ่งคนที่เรียกว่า ศิลปิน เขาร้องไม่ได้ เขามองตัวเองว่าเขาร้องของพวกริมี ไม่ได้ทำเพื่อความสวยงาม แต่เขาร้องเพื่อเลี้ยงครอบครัวของเขาริมีเพื่อเลี้ยงพ่อแม่ เขาร้องให้ฟังแม่เข้าปลูกบ้านมาได้ เพราะเงินที่เขารับไม่ได้รับ เพราะเงินที่เขารับแก้บัน แต่ในขณะเดียวกันนี้ เขาก็จะพูดเหมือนกันว่า การเป็นศิลปินไม่ใช่แค่รำสวยแล้ว ก็เป็นศิลปิน แต่ศิลปินจะต้องสร้างคนขึ้นมาเหมือนกับที่เขาร้อง เขานี้ในละครเขาก็จะรับเด็กยากจนเข้ามา เด็กที่ไม่มีพ่อไม่มีแม่ หรือเด็กที่ไม่มีทางไป ก็มาแสดงรำแก้บันกับเขาร้องแม้ว่าจะรำไม่สวย แต่นี่ก็เป็นการสร้างเด็กขึ้นมา

เพราะฉะนั้นในประโยชน์เหล่านี้ซึ่งจะเป็นประโยชน์ที่เข้าพูดกันเอง หรือพูดกับเรา นี้จะมีทั้งการที่เขารับโดยว่าเขามิใช่ศิลปิน ในความหมายของศิลปินที่ครก์ตามสร้างขึ้นมา ในขณะเดียวกันเขาก็พยายามจะนิยามคำว่า ศิลปิน ใหม่ เพื่อที่จะเอาความหมายที่เขาร้องในชีวิตประจำวันใส่เข้าไปในคำว่าศิลปินด้วย นี้เป็นตัวอย่างเล็ก ๆ ที่ ดิฉันคิดว่าต้องเกิดขึ้นในกลุ่มที่พวกร่างกำลังพูด เพียงแต่ดิฉันไม่ได้ศึกษาเรื่องนี้ ดิฉันไม่ได้มีตัวอย่างเรื่องนี้ และจริง ๆ แล้วดิฉันอยากจะเห็นตัวอย่างเนื่องจากว่า อาจารย์ประลิทธ์คงก็เป็นคนที่ใกล้ชิดกับเรื่องนี้ ดิฉันอยากรเห็น เพราะว่า ๔ บทความ

ดิฉันไม่ค่อยรู้สึกว่า เราได้เห็นว่าคนซึ่งเป็นคนที่เชื่อมโยงกับมายาคตินี้เข้าตอบโต้ หรือ เข้าต่อรอง เข้าต่อสู้เขามีวิธีอย่างไร อันนี้ดิฉันคิดว่ามีความสำคัญ เพราะว่าถ้าเราคิดว่า เป็นเรื่องที่มีค่า เราจะไม่ยอมรับเพียงแต่มายาคติที่คนอื่นสร้างให้ ดิฉันก็อยากจะรู้ว่า คนที่อยู่ในสถานการณ์อย่างนี้ เข้าต้องการเสนอภาพของตัวเขาอย่างไร

คุณสันติสุดา เอกชัย (หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์)

ดิฉันอยากรู้ความเห็นว่า ตามที่อาจารย์หมอประเวศพุดถึงความสำคัญของการศึกษาชาติพันธุ์ที่ให้โง่กับนโยบาย ดิฉันมีคำถามเกี่ยวกับบทบาทของนักวิชาการ เพราะว่าในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์มีปัญหามากเกี่ยวกับเรื่องที่อาจารย์ชัยนันท์พูดว่า ได้ถูกกันออกมากจากการใช้ทรัพยากรทั้งปวง แล้วเข้าจึงต้องสร้างภาพหรือสร้างเอกลักษณ์ของเข้าขึ้นมาในการต่อสู้เพื่อที่เขาจะได้เข้มแข็งขึ้น แล้วก็จะเข้าถึงทรัพยากรนั้นได้ ถ้าเราในฐานะนักวิชาการมองว่าเป็นการต่อสู้ของการสร้างของแต่ละกลุ่ม และเราจะสนใจเพียงแค่นั้น ในเมื่อตอนนี้กระแสอยู่ที่ว่า ชาวบ้านเริ่มต่อสู้ และก็สร้างภาพให้เข้าเข้มแข็งได้อย่างไร เพราะว่าเป็นการต่อสู้ทางแนวโน้มโดยภาพเพื่อที่จะลบมายาคติของคนไทยที่มองเขา และเราจะเข้าไปศึกษาเขา และเห็นว่าการสร้างภาพอีกเหมือนกันของชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ และอาจจะไม่อยู่บนฐานความจริงหรือมีเป็นส่วนน้อย เช่น ถ้าเราไปดูว่าชาวกะเหรี่ยง เขานอกจากเขารักษาป่า เขายังมีความเป็นมาแบบนี้ และเราเข้าไปดูอาจจะเห็นว่าไม่ได้เป็นจริงอย่างนั้น ๑๐๐% เพราะฉะนั้นก็เป็นเพียงความพยายามที่พากเขาจะไปค้นหากنه้าของเข้า และก็ใช้บางสิ่งบางอย่างเข้ามาตอบโต้กับสิ่งที่รัฐกระทำต่อเข้า และเราจะบอกว่าไม่จริงนะ ชาวกะเหรี่ยงก็มีวัฒนธรรม มีอะไรบางอย่างที่ทำลายป่าเหมือนกัน เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราทำอาจจะเป็นเครื่องมือของรัฐอีกต่อไป หรือเปล่าในการที่จะปกดขึ้นคนที่ไม่มีอำนาจในสังคม

ดร.อานันก์ กานจนพันธุ์

ประเด็นที่ตั้งขึ้นมาเป็นประเด็นเชิงวิชาการ และค่อนข้างสร้างความสับสน พอกล่าว แต่ในสังคมไทยก็สับสนอยู่แล้ว คือไม่ค่อยเข้าใจอะไรต่าง ๆ เพราะฉะนั้น ก็เป็นสิ่งที่สำคัญที่เราจะต้องมาพูดคุยในความสับสนวุ่นวายนี้ เป็นประเด็นที่ยก ถ้าเมื่อจะเอามาที่คุณสนใจสุดถ้วน โยงกับประเด็นที่ท่านอาจารย์ประเวศได้เปิดไว้ว่า สิ่งที่เรารู้จักนั้นจะทำให้งานวิชาการกับสิ่งที่จะเป็นเชิงนโยบายโยงกันได้อย่างไร ปกติ เวลาเรามองปัญหาต่าง ๆ เราจะมีความรู้ที่ปลายเหตุ เราเห็นเท่าที่เราเห็นตาม ความเข้าใจของเรา แต่ว่างานวิชาการที่เราดึงขึ้นมา จะยกระดับความเข้าใจให้เป็นระดับ ที่สูงกว่าที่เป็นเรื่องของปลายเหตุ ปลายเหตุคือเรามักจะติดอยู่กับสิ่งที่เป็นภาพเดียว ภาพเดียว ภาพนิ่ง ภาพตายตัวที่คุ้นเคย อันนี้เป็นปัญหามากในที่ต่าง ๆ แต่ว่าความ เป็นสังคมที่พัฒนาขึ้นมา จะมีความหลากหลายซับซ้อนอยู่ในสังคมของเรา ดังนั้นชาติพันธุ์ เป็นภาพหนึ่งของการแสดงความเข้าใจในเรื่องของความหลากหลาย ซึ่งเป็นประเด็นทาง วัฒนธรรม

ที่เราต้องมาคุยเรื่องนี้ คือเรากลัวความหลากหลาย และเราคิดว่า ความหลากหลายเป็นปัญหา แล้วเวลานี้เราก็เป็นปัญหาจากการที่เราไม่เข้าใจความหลากหลาย จากการที่เราติดอยู่ในภาพเชิงเดี่ยวเหล่านั้น ดังนั้นการที่เรามาทำความเข้าใจจริง ๆ แล้วความหลากหลายเป็นเสน่ห์ของวัฒนธรรมเป็นพลังหรือเป็นปัญหาของวัฒนธรรม พูดง่าย ๆ ก็คือว่า ความหลากหลายเป็นความรู้ แต่เราไปดูว่าเป็นปัญหา เป็นอะไรต่าง ๆ ในภาพนี้เลยทำให้ความหลากหลาย ซึ่งเป็นพัฒนาการที่สำคัญของมนุษยชาติถูกมองใน เชิงลบ ดังนั้นผมคิดว่าการที่เรามาคุยกันเพื่อมาสร้างความเข้าใจที่แตกต่างออกไป เพื่อจะได้เห็นพลังของความหลากหลายเหล่านี้ ดังนั้นก็ไม่แปลกอะไรที่คนจะมองต่างกันได้ ความแตกต่างนี้ต่างหากที่จะเป็นพลังและก็สร้างสติให้กับสังคม ยกระดับมาเป็น เชิงนโยบาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่เป็นนโยบายเพราจะไปมองด้านเดียว

ผมคิดว่าถ้าเรารู้กันไปเรื่อย ๆ ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้เป็นพลัง ยิ่งมอง ต่างกันไปเท่าไรก็ยิ่งดีเท่านั้น เพราะเราไปเน้นในการมองเชิงเดี่ยวหรือลักษณะเดียวมานาน

เมื่อคนมาพูดอะไรที่แตกต่างออกไป เรายังรู้สึกวุ่นวาย เพราะเรามองไม่เห็น ไม่เข้าใจ ลิ่งเหล่านี้เลย ทั้งที่ภายนอกความหลากหลายจะทำให้เรามีสติปัญญากว่าที่เรามีอยู่ ผลพวงของการเข้าใจความหลากหลายนี้จะทำให้เรามีความเข้าใจในการมองเชิงนโยบาย ต่าง ๆ มากมาย

ผมคิดว่าที่สำคัญที่สุด เพื่อที่จะตอบคุณสนิทสุดเป็นประเดิมแรก อย่างน้อย ที่สุด ความหลากหลายนี้จะเปิดพื้นที่ให้คนกลุ่มต่าง ๆ เข้าไปมีบทบาทในสังคมไทย ไม่ใช่ กีดกันเข้าอย่างที่อาจารย์ชัยันต์พูด ผมคิดว่าความหลากหลายนี้มีหลายอย่างหลายมิติ ที่จะทำให้เปิดพื้นที่ทางการเมืองทางนโยบายมากมาย แต่ว่าแค่ความหลากหลายก็ไม่เข้าใจ และอันนี้ก็เป็นเพียงประเดิมเดียวที่เราหยິบกมาคุยกันวันนี้ คือมองให้หลากหลายได้ใหม่ ถ้าได้ก็จะเปิดพื้นที่มากมาย ดังนั้นงานวิชาการก็จะโยงกับการทำงานหรือการเคลื่อนตัว ของกลุ่ม ประชาชนต่าง ๆ รวม ตลอดจนกระทึ่งถึงการที่จะต้องปรับเปลี่ยนนโยบาย เพราะว่ามองอย่างเดิมไม่ได้อีกแล้ว

ในฐานะที่ผมเป็นหัวหน้าคณะทำงานในเรื่องนี้ อย่างจะซึ้งเพื่อให้ทราบว่า ทำไม่เราต้องคุยกันเรื่องที่ยากอย่างนี้ แล้วก็คนอาจจะไม่คุ้นเคย คิดว่ามันยังสำคัญใน เชิงนโยบายและก็ในเชิงวิชาการที่ท่านอาจารย์ปริตรตา นำเสนอันนี้เป็นมิติทางวิชาการ แต่ลิ่งที่เราพูดคุยกันอยู่นี้ เป็นทั้งวิชาการ การเคลื่อนไหว และนโยบายช้อนอยู่ในที่นั้น หลาย ๆ ท่านอาจจะโยงไม่ได้ แต่คิดว่ากว่าจะจบวันนี้เราก็คงมีอะไรที่ซัดเจนกว่านี้

ดร.ขวัญเชิญ บัวแดง

๑๕๙
ชาติพันธุ์และมายาคติ

พอดีมีประเด็นในเรื่องกะหรี่งเข้ามา ประเด็นนี้มีการพูดกันมาก เพราะว่า หลายท่าน นักวิชาการระยะหลัง ไม่ใช่เฉพาะในเมืองไทย ในต่างประเทศเองก็ตั้ง ข้อสังเกตว่าภาพของกะหรี่งที่เป็นภาพรักษาป่า นี้ เป็นภาพหลักของกะหรี่งในเมืองไทย คือ มีการรักษาป่ามาแต่เดิม โดยดูจากพิธีกรรมอะไรต่าง ๆ ที่นี่ก็มีการท้วงติงว่าไม่ได้ เป็นอย่างนั้นทุกที่ หลายที่ริ่มหุบเนินไม่ได้มีความจำเป็นสำหรับชีวิตอีกต่อไป เพราะ ว่าเขาทำนา พุดขึ้นมาอย่างนี้ก็ถูกใจเป็นว่า นักวิชาการบางท่านหรือบางคนไม่สนับสนุน กระบวนการ การสร้างอัตลักษณ์ กระบวนการที่จะตอบโต้ภาคครุภูมิและสิ่งที่เกิดขึ้นมา นี่ ก็เกิดจากที่รู้สึกถ่วงใจว่าเขาทำลายป่า ซึ่งจริง ๆ แล้วก็มีความเป็นจริงอยู่แต่ก็ไม่ได้จริง ทุกที่ ที่นี่จะทำอย่างไรก็เป็นประเด็นที่ค่อนข้างอึดอัดอยู่เหมือนกัน เพราะดิฉันทำ ประเด็นเรื่องกะหรี่ง และระยะหลังก็สนใจเรื่องอัตลักษณ์ก็มีปัญหาความขัดแย้งของ ความเป็นจริงกับลิงที่สร้างภาพ

ถ้าจะมองอย่างนี้ได้ใหม่ว่า อย่างที่ท่านอาจารย์อานันท์พูดเราอาจจะมอง ความเข้าใจในความเป็นมาและก็ต้องตอบโต้การสร้างภาพของรัฐมนตรี แต่ก็อาจจะเสนอว่า อาจจะมีหลายวิธีการ ไม่ใช่แต่เรื่องกระบวนการต่างนี้ แต่ว่าการตอบโต้กับบัณฑุ์มีหลาย ๆ แบบ ทั้งในชีวิตประจำวัน การต่อต้านที่อาจจะไม่ใช่ความรุนแรงในการต่อรอง มีรูปแบบ หลายอย่าง ซึ่งถ้านักวิชาการช่วยกันสร้างตรงนี้ขึ้นมา เรายังจะเห็นว่ามีวิธีการที่จะต่อรอง ที่จะแก้ไขปัญหาได้หลายอย่าง ไม่เฉพาะการสร้างภาพอย่างเดียว มีปัญหาครอบไป ในพื้นที่เหมือนกัน คือ กลุ่มกะหรี่งที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่นั้น เขาถูกค่อนข้างเดือดร้อน ค่อนข้างอึดอัด คือเข้าต้องพยายามสร้างภาพให้เป็นอย่างนั้น ซึ่งเขาอาจจะทำไม่ได้ และก็มีปัญหาเชิงปฏิบัติเหมือนกัน เพราะฉะนั้นอย่างทางลีอองช่วยเสนอภาพที่ ผ่านมาค่อนข้างได้ผลมาก เพราะรัฐบาลก็รับฟังอยู่แล้ว จริง ๆ แล้วก็รักษาป่า มีพิธีกรรม อะไรต่าง ๆ แต่ในขณะเดียวกันเรายังต้องเสนอว่า จริง ๆ แล้วต้องตีตรงนโยบาย การใส่ร้ายป้ายสี การแยกคนอื่นออกจากตัวเรา อะไรต่าง ๆ ต้องพูดตรงนี้ด้วย แทนที่จะ พูดถึงการตอบโต้อายุ่งเดียว ก็ต้องพูดในเรื่องว่าสาเหตุที่ทำให้มีการสร้างภาพอย่างนี้ จริง ๆ แล้วเป็นอย่างไร ก็ต้องตีตรงนั้นมาก และก็ถูกในเรื่องวิธีการที่จะสนับสนุนด้วย ไม่ใช่สนับสนุนเรื่องการสร้างภาพอย่างเดียว

ศาสตราจารย์ ดร.เอกวิทย์ ณ กลาง

ช่วงนี้ผมขออนุญาตเสนอความเห็นสั้น ๆ ว่า เรื่องที่เรากูยกันอยู่นี้ทำนั่นที่ไม่ใช่นักวิชาการแต่เป็นคนทำงานโดยเฉพาะชาว สวช. ผมมีความเห็นว่าการประชุมครั้งนี้ กระเดียดไปทางเป็นการประชุมทางวิชาการระดับปริญญาเอกในมหาวิทยาลัยก็โปรด ทำความเข้าใจว่า ตอนนี้บ้านเมืองอยู่ในยุคสับสนเปลี่ยนแปลงค่อนข้าง Chaotic อย่างที่ อาจารย์ประเวศว่า ดังนั้นผมขอทำความเข้าใจพื้นฐานเบื้องต้นว่า เราต้องหันมา ทำความเข้าใจและยอมให้เกิดความแตกต่างหลากหลายทางความคิดให้มากที่สุด เพื่อเป็นเวทีที่จะทำความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรม แม้วันนี้เราจะคุยกันในเรื่องของคนที่ ชาวกรุงเรียกว่า “ชนกลุ่มน้อย” เรื่องมั้ง เรื่องกะเหรี่ยง เรื่องชาวแล

ชา สวช. อาจจะนึกอยู่ในใจว่า เรื่องอะไรที่เราจะต้องมาเสนาเรื่องที่เรา ไม่ได้สนใจ หรือไม่มีคุณค่าสำหรับเราราช สาช. อาจจะสนใจแค่วัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ จะต้องการแพร่งสีวัฒนธรรมของรัตนโกสินทร์ไปทั่วแผ่นดินไทย ถ้าไปได้นอกแผ่นดินไทย ยิ่งชอบใจใหญ่ และก็ยิ่งเข้าไปกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ควรระมัดระวัง เพราะเป็นการชวนคนมาตรฐานของประเทศไทย มาตรฐานประเทศไทย ดูวัฒนธรรมที่แपลงกว่า คนอื่น คงก็ยิ่ว อยู่ในทะเล เร่ร่อน เหมือนยุค Primitive ผลที่ได้คือเงินไหลมาเทมา แต่มีผลร้ายในทางมั่วคน ฝ่าวัฒนธรรม ควรทำความเข้าใจ ให้นำไปสู่การเคารพ ความหลากหลาย อันจะมีผลเชื่อมโยงกับนโยบายและแผน สาช. ว่าต้องเข้าใจความหลากหลาย ว่าเป็นเสน่ห์และความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมของเราและของบ้านเมืองใกล้เคียง ยิ่ง สนับสนุนสร้างภูมิจัลเจริญในอนาคตอันไกลก็ยิ่งจะแพร่งสีการท่องเที่ยวไปมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นสิ่งที่เรากำลังประชุมหารือกันอยู่นี้ ผมว่ามีความสำคัญและเชื่อมโยงไปถึง ประเด็นหลัก และถ้าเราพร้อมใจกันที่จะทำความเข้าใจความหลากหลายอันมั่งคั่ง การเห็นต่างกันย่อมจะเป็นสิ่งที่ดีและจะนำไปสู่การคิด นำไปสู่ระบบวิธี นำไปสู่มุมมอง และสมมติฐานการหากความรู้ที่เกิดประโยชน์จากการต่อไป เมืองไทยจะงามอยู่ตลอดเวลา เปเลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทางความคิด ตรงนั้นก็เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ฝ่ายที่ กำหนดนโยบายและแผนได้รับรู้ ได้เข้าใจ และเปลี่ยนแปลงอย่างถูกต้อง ยุติธรรม และไม่หลงทาง

พัฒนาร่วมประเทศ

ผู้มีความคิดหรือคำามคล้าย ๆ คุณสนิทสุดจากบางกอกโพสต์ ผู้มองลึกลงไปกว่านั้นอีกดหนึ่ง คือ อนุสันติ์ตามที่คุณหมอประเวศท่านพูดถึงเรื่องเราจะทำวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหรือทิศทางในการวางแผนนโยบายและพัฒนา คำามแผนก็เกิดขึ้นทันทีเลยว่าจำเป็นหรือไม่ที่เราจะต้องไปพัฒนาคนในกลุ่มนั้นต่าง ๆ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งมีความหลากหลายในวัฒนธรรมนี้ เราควรคงไว้ซึ่งความหลากหลายในวัฒนธรรมของเข้า แต่พร้อมกันนั้น เราจะต้องไปพัฒนาทำให้เกิดวัฒนธรรมร่วมของคนในชาติในการดำเนินชีวิตพร้อม ๆ กับการจัดรูปแบบที่เป็นการดำเนินชีวิตที่เป็นปฏิปักษ์หรือเป็นอันตรายต่อส่วนรวม คือเข้าไปพัฒนาอยุทธศาสตร์ หรือว่าปล่อยให้เป็นไปตามกระแสระบวนการทางวัฒนธรรม คือให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยปล่อยให้เขามีโอกาสในการดำเนินงานทุกอย่างแล้วเกิดการเรียนรู้ เกิดการสืบทอดจนกระทั่งสามารถสร้างจุดร่วมของคนในชาติได้ พร้อมกับยังคงความหลากหลายของวัฒนธรรมของเข้าเองอยุทธศาสตร์ทั้ง ๒ นี้ ควรจะทำอย่างไร เข้าไปเพื่อให้เกิดการพัฒนา หรือว่าปล่อยให้เป็นไปตามกระบวนการทางวัฒนธรรมปกติ คือ การดำเนินชีวิต เพียงแต่เปิดโอกาสให้เข้ามีส่วนร่วม จนกระทั่งเข้าได้เรียนรู้สืบทอดวัฒนธรรมร่วมบางอย่างของคนในชาติ

ศาสตราจารย์ ดร.อนดา พงษานิพิชญ์

ดิฉันมีปัญหาในการจัดการความคิดเรื่อง การจัดการวัฒนธรรมซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำลังจะเปิดสอน เพราะว่าคือเรื่องที่น้องเดียวกันว่าเราจะลูกขึ้นจัดการใหม่นี้คือคำาม ซึ่งดิฉันมีปัญหามากกับเรื่องนี้

ดร.ปริตตา เจริญเพ็า กออบันตุกุล

ดิฉันอยากระบุที่ต้องการคุณสนิทสุด รู้สึกว่าคำามของคุณสนิทสุดจะมี ๒ คำาม คำามแรกคือว่า การศึกษาของนักวิชาการเป็นการพูดแทนชาวบ้าน ชาวม้ง ชาวกะเหรี่ยงหรือเปล่า คำามที่สอง ถ้าเป็นการพูดแทนก็แสดงให้เห็นว่าภาพบางอย่าง

๑๖๒
ชาติพันธุ์และมายาคติ

อาจจะเป็นคนกะเหรี่ยงเสนอขึ้นมา ที่จริงก็เป็นเหมือนกับภาพสร้างอีกชุดหนึ่ง ถ้าทำแบบนั้นแล้วแทนที่จะเสริมความเข้มแข็งให้กับคนที่ถูกกดดัน กลับไปทำให้เข้าอ่อนแลงในเชิงนโยบาย

คำถามที่ว่า นักวิชาการพูดแทนคนอื่นหรือเปล่า ดิฉันคิดว่าพูดแทน และนี่ก็เป็นชะตากรรมของนักวิชาการ ไม่มีทางที่เราจะทำงานอะไรขึ้นมาแล้วก็บอกว่า เราไม่ได้พูดแทน เพราะงานนี้เป็นงานที่เราต้องมีการตีความ มีการเลือกสรร ดิฉันคิดว่าเราพูดแทนแน่ ๆ แต่ดิฉันคิดว่านักวิชาการส่วนใหญ่ หรือทุกคนก็พยายามซื่อสัตย์ต่อสิ่งที่เราค้นหาให้ได้มากที่สุด เท่าที่มีนุษย์กระทำได้ แต่ว่าพูดแทนนั้นพูดแทนแน่ ๆ

ส่วนข้อที่ ๒ ที่ถามว่าถ้าเราไปพูดในมุมที่ว่า ยิ่งไปทำให้ขาดอำนาจจังไปหรือถูกกดขี่มากขึ้น คือถ้าเราพูดแล้วจะเป็นแบบนั้นหรือไม่ ดิฉันคิดว่าไม่น่าจะจำเป็นต้องเป็นแบบนั้น เพราะว่าถ้าเราพูดถึงว่ามีความหลากหลาย เช่น กะเหรี่ยง ก็ไม่จำเป็นว่าจะเหรี่ยงทุกคนต้องรักษาป้า ก็อาจจะมีบางกลุ่มที่รักษาป้า บางกลุ่มที่ทำลายป้าชาวมังก็อาจจะมีบางกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับยาบ้า บางกลุ่มก็อาจจะไม่เกี่ยว เป็นความหลากหลาย

ดิฉันคิดว่าในนโยบายอะไรก็ตาม ถ้าเราจะวางนโยบายหรือจะจัดการกับวัฒนธรรม ก็ต้องเป็นการจัดการที่อยู่บนฐานของความเป็นจริง ถ้าสมมติเราจัดการโดยอุดมคติชุดหนึ่งหรือภาพสร้างชุดหนึ่ง ซึ่งเป็นภาพสร้างของรัฐ ก็เป็นแบบภาพสร้างซึ่งปิดตายหรือว่าภาพสร้างแบบเดียว ถ้าจะแทนด้วยอุดมคติอีกชุดหนึ่งว่ากลุ่มชาติพันธุ์ ก็ตีทุกอย่าง นี่ก็เป็นภาพสร้างอีกแบบหนึ่ง ดิฉันคิดว่าไม่ได้ทำให้เข้าเข้มแข็งขึ้นเลย กลับจะทำให้อ่อนแลง เพราะไม่ได้อยู่บนฐานของความเป็นจริง ถ้าความเป็นจริงหลากหลาย นโยบายที่จะแก้ปัญหาที่ต้องหลากหลายด้วย ดิฉันคิดว่าการค้นหาความจริงน่าจะเป็นพลังมากกว่าที่จะทำให้อ่อนแลง

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วงศ์

ผมคิดว่าเรื่องที่นำมาพูดกันเป็นเรื่องที่นำเสนอในทางลึกในอนาคต ขึ้นอยู่กับการมองอนาคตของมนุษย์ โลกจะมีไปไม่ไหวด้วยแนวคิดเดิม จะวิกฤติ

ไปเรื่อย ๆ และเป็น “วิกฤตของการอยู่ร่วมกัน” ทุกคน ทุกแห่ง ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ประเทศ เรื่อง บันลາเดน เรื่องต่าง ๆ เป็นเรื่องของวิกฤติการณ์อยู่ร่วมกันทั้งล้วน เพาะะเรามาได้ถือ การอยู่ร่วมกัน เราถือหลักความเก่ง เงินเป็นใหญ่ ผิดคิดว่าในอนาคตมนุษย์จะต้องจับ ให้ได้ว่า ถ้าจะอยู่ร่วมกัน มนุษย์จะมีสันติภาพได้ต้องถือหลักการอยู่ร่วมกันเป็นใหญ่ ขณะนี้ใช้ไม่ได้เลย การอยู่ร่วมกันในครอบครัว ในชุมชน ในประเทศไทย ในโลก ถ้าถือ การอยู่ร่วมกันก็ต้องไปเชื่อมกับศีลธรรมพื้นบ้านและอย่างอื่น ๆ จะเชื่อมอยู่ตรงนี้ เรื่อง สิทธิมนุษยชน เรื่องบทบาทของสตรี เรื่องชนกลุ่มน้อยจะอยู่ตรงนี้ เพาะะจะนั้นถ้า เราจะถือหลักการอยู่ร่วมกันทั้งหมด ความเข้าใจกัน ความเคารพกัน มีความสำคัญอย่างยิ่ง การที่เราจะเข้าใจกัน อย่างที่พูดเมื่อเช้าต้องเข้าใจจากเหง้า ประวัติศาสตร์ที่มาว่าเป็น อย่างไร ถ้าเราไม่เข้าใจ เราเห็นแต่ภาพหน้าตัด ภาพเฉพาะหน้านี้ บางที่เราไม่เข้าใจ สมมติเราเกิดมาเป็นคนไทย เราถูกสอนให้เกลียดอย่างนั้น สมมติเราเข้าใจพม่า ว่า เข้าเป็นอย่างไร มีคนกี่แผ่นเข้ามาอยู่ในลุ่มน้ำอิรวดีมากำราบทกันมาขัดแย้งกัน จะเกิดความเห็นใจ เข้าใจ

ผิดคิดว่าเรื่องที่พูดมาสำคัญลำบากอนาคต แนวทางใหญ่ถ้าจะพูดถึง แนวโน้มนาย คือ การที่จะต้องปรับตัวมาสู่การอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์ กับธรรมชาตินี้เป็นเรื่องใหญ่ที่สุด เป็น “บรรมธรรม” และหนึ่งไม่พ้นอนาคตของมนุษย์ จะต้องมาจับตรงนี้ให้ได้ เรื่องความเข้าใจกันระหว่างมนุษย์ เข้าใจจากเหง้า ประวัติศาสตร์ ที่มาตรงนี้อาจจะเป็นเรื่องที่ห่างไกล เพาะะเราถูกสอนให้คุ้นเคยกับการไม่คิดเรื่อง การอยู่ร่วมกันจนเคยชิน จึงเป็นเรื่องยากขนาดนี้ แต่ว่าเรื่องที่เรากำลังพูดอยู่จะเป็นปัจจัย ที่ช่วยตรงนี้

เรื่องความหลากหลายมีความสำคัญทางสังคมก็พูดมาอย่างจะให้จับ หลักทางชีววิทยา จะเห็นชัดว่าความหลากหลายทำให้เกิดความยั่งยืนทางชีววิทยา ไปศึกษาจะได้มีเหตุผลเอาไว้ใช้ เรื่องอย่างจุลชีพ พาก DNA ต้องทำให้เกิดความหลากหลาย ทาง DNA ไม่อย่างนั้นอยู่ไม่ได้ เพาะะสิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป แต่สิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนไป แล้ว นี้เป็นที่มาของ การผสมพันธุ์ ผสมพันธุ์มาตั้งแต่จุลชีพ ต้นไม้ สัตว์ มนุษย์ ผสม เพื่อทำให้เกิดความหลากหลายทางพันธุ์จะได้อยู่ได้

แต่เดิมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความงามทำให้อยู่ได้ ทำให้เกิดความยั่งยืน แต่ว่าขณะนี้ประเทศไทยอำนาจจะเปลี่ยนให้โลกทั้งโลกมีอารยธรรมเดียว ซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อความหลากหลายที่เป็นความงามและความยั่งยืน เพราะฉะนั้นการที่เราจะเข้าใจและเห็นคุณค่าของความหลากหลาย เป็นการช่วยให้มีความยั่งยืน

๖. บุญเติม (บากิจัยอสังฯ)

ผมเป็นคนเรียกว่า คิดว่างานนี้มีลีลัน และคิดว่า สวช. จัดเรื่องชาติพันธุ์ท้าทาย ผมดู ๒-๓ กลุ่ม ในงานที่ถูกนำเสนอ ณ วันนี้วิกฤตหรือประเด็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อสังคมที่กำลังจ้องมองอยู่ พื้นท้องมังกับพื้นท้องจะเรียกว่าสถานการณ์ปัจจุบัน การพูดคุยในวันนี้จะมีส่วนที่จะนำภาพเสนอให้ชัดเจน ในส่วนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติหรือนโยบายอย่างไร มีพื้นมองไทยพวน ลาวโซ่ง และชาวເລ ณ วันนี้ไม่ค่อยวิกฤตเท่าไร ในภาพที่ลืมนำเสนอในสถานการณ์ด้านตะวันตก แรงงานต่างด้าวซึ่งมีคนจะเรียกว่า พม่า มอง หรือแม้แต่คนมองที่ถูกมองว่าเป็นประเด็นปัญหายาเสพติด วันนี้จะมีแนวทางอย่างไร ถ้า สวช. สามารถนำเสนอหนทางแนวคิดออกแบบมาในรูปเชิงนโยบาย ผมว่าจะช่วยรัฐบาลได้ดังนั้นเวทีนี้ไม่ใช่งานด้านวัฒนธรรมที่อยู่นิ่ง แต่ว่าเป็นเรื่องเชิงนโยบาย และผมยังมองว่า คนพูดถึงจะเรียกว่าไม่ต้องอึดอัดใจ เพราะอาจารย์อานันท์บอกว่าวันนี้เป็นการเปิดพื้นที่ นักวิชาการเป็นคนเปิดพื้นที่ให้คนข้างล่างได้เข้ามาฟังว่า นักวิชาการเข้ามาดูเรื่องอะไร แล้วก็ลับไปบอกชาวบ้านว่า นักวิชาการต้องพูดแทนพากเกรว่าอย่างไร

“มายา” คือ ภาพลวง ภาพหลอก อย่างไม่ชัดเจน “คติ” ก็คือ ความคิดต่าง ๆ ณ วันนี้ คนกำลังพูดถึงมายาภาพอย่างไม่ชัด ความรู้ความเข้าใจภาพเบลอ ๆ ของ ปัญหาของกลุ่ม ชาติพันธุ์ พอเราพูดถึงกลุ่มชาติพันธุ์ เราไม่ก็จะมองกลุ่มที่เราเรียกว่า ชาวเขา หรือชนกลุ่มน้อย เราลองซึ่งเป็นคนไทย เรายังชาติพันธุ์ด้วยเหมือนกัน ดังนั้น ชาติพันธุ์อย่าไปมองเรื่องของ ชาวเขา-ชนเผ่า ชาติพันธุ์ ก็คือ ล้านนา อ้ายลาว อัสสัม หรือ อื่น ๆ ทั้งปวง นี้คือ ชาติพันธุ์ แต่เราจะเห็นชาติพันธุ์ แต่ลืมไปว่า ไทยภาคกลางคือชาติพันธุ์ ก็จะเป็นประเด็นปัญหาจนทำให้เรามองชาวเขา ไม่ใช่ชาวเรา

“เชา” มี ๒ ประเด็น คือ ไม่ใช่พากเรา หรือเชา คือ อยู่ข้างบน เราอยู่ที่รับอยู่ข้างล่าง คำว่าชาวเชานี้รู้สึกว่าไม่ค่อยดีเท่าไหร่นี้กำลังพูดถึงมายา ความเช้าใจ ผู้อยากรู้จะเห็นว่าเวทีนี้สะท้อนปัญหา ให้ภาพ ให้มุมมอง เพื่อที่จะนำไปสู่นโยบายในแง่ของ การปฏิบัติ

ดร.อวรรณ นันกจักร

ในส่วนของงานที่เราทำไปนั้นจะไม่ให้สูตรสำเร็จทางปัญญา ดังนั้นค่าตอบที่จะบอกว่าในส่วนนั้นเป็นมายาคติ หรือว่าเป็นวิชาการที่ปราภูมิอยู่ในงานนั้น จะไม่ปรากฏในงานของผม แต่ผมจะบอกว่า ถ้าลิ่งที่เราศึกษาวนนี้ ในเรื่องของไทยพวนของลาวซึ่งของผู้ไท ตอนนี้นักวิชาการคิดอย่างนี้ แล้วลิ่งที่เราระยາมที่จะอ้างอิงถึงว่าเป็นจุดกำเนิดของตัวเรوانัน้อยู่ตรงนั้น แต่ผมจะให้ข้อมูลพื้นฐานว่า ที่คุณบอกว่าเขาเป็นต้นกำเนิดของเรามีข้อมูลอย่างนี้ เขาคิดอย่างนี้ นี้สำคัญที่สุด เราระยາมที่จะให้ข้อเท็จจริงในส่วนที่เป็นจุดกำเนิด ดังนั้นในข้อมูลดังนั้นที่เราต้องมาติดตามก็คือว่า ก่อนที่เราจะสังเคราะห์ให้ได้ฐานคิดทางมนุษยวิทยาแบบมาร์กชิตต์ของนักวิชาการ เวียดนาม ตรงนั้น เราสังเคราะห์มาแล้วครึ่งหนึ่ง จนถึงเวลาที่เราต้องเสียเวลาไปอ่านหนังสืออีกเกือบ ๔๔ เล่ม ที่เป็น Hojimin Thought เพราะคือฐานที่จะทำให้เราเข้าใจว่า ในการเข้าใจกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละประเทศ เราจะต้องเข้าให้ถึงรากเหง้าของวิธีคิดของเข้าด้วย ดังนั้น ฐานข้อมูลในส่วนนี้ถ้ากลับไปดู ๑๐ กว่าก้าลุ่มชาติพันธุ์ย่อยที่เป็นคนไทย ในเวียดนาม เราจะพยายามให้ชื่อที่เป็นชื่อท้องถิ่นชื่ออื่นด้วย นั่นคือ ลิ่งที่เราระยາม สังเคราะห์ให้เป็นอุทาหรณ์ทางปัญญาในเชิงวิชาการ ในเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ในวันนี้ด้วย เพราะลิ่งที่ผมมองในวันนี้ผมมองว่าเป็นปัญหาในเรื่องของมายาทางวิชาการ ไม่ใช่ชาวบ้าน คือกลุ่มชาติพันธุ์ใหม่ที่กำลังนั่งอยู่ในห้องนี้ต่างหาก

ข้ออภิปรายต่อการนำเสนองานชลฯ

ดร.ชวัญชีวน บัวแดง

เรื่อง “อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และการเปลี่ยนแปลงศาสนា :
ศึกษากรณีกลุ่มชนกะเหรี่ยงในประเทศไทยและประเทศพม่า”

และ

ดร.นฤมล อรุโณทัย (พิญชีระนันท์)

เรื่อง เพื่อความเข้าใจในมอแก่น ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ “ชาวเล”

สำนักงานคณะกรรมการรับแบบธรรมภัยแห่งชาติ

อาจารย์ยุพิน พेनาน (ผู้ดำเนินรายการ)

ผมมีประเด็นเสริม กลุ่มที่เป็นกะเหรี่ยงทางเหนือที่เรียกว่า ปกาภณโญ
เชื่ออย่างจะสร้างเครือข่ายร่วมกับทางภาคกลาง ดังนี้ว่า เครือข่ายชาวปกาภณโญในประเทศไทย
ปรากฏว่า ราชบุรี กาญจนบุรี ไม่เห็นด้วย เขาไม่เรียกตัวเองว่า ปกาภณโญ
เขาเรียกว่า โพล่ง หรือ โพลัง ก็มีคนเสนอว่าเรียกเครือข่ายปกาภณโญโพล่ง หรือโพลัง
ปกาภณโญด้วย ในที่สุดก็ลงความเห็นว่าเรียกเครือข่ายชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย

๑๖๗
ชาติพันธุ์และมายาคติ

ຄາສຕຣາຈາຍ ດຣ.ເອກວິຖຍໍ ລ ກລາງ

ພມຂອນນຸ່າມາດເດີມຂໍອມູລໃຫ້ຄຸນຄຸມລ ພມໄປຢູ່ເກົ້າເກົ່າມື່ອຫລາຍປີແລ້ວ ຕຶກຂາອີກາຮ
ຈັງຫວັດກູງເກົ້າ ແລະຄຽບາວາຈາຍທີ່ມີລ່ວນຫ່ວຍໃນການຈັດກາຮຕຶກຂາໃຫ້ກັນອູຮັກລາໂວຍ ເຫັນໃຊ້
ຄໍາວ່າ “ໄທຢູ່ໃໝ່” ພມຟັງແລ້ວວຸນເໜີອັນກັນ ບໍ່ນີ້ເຮັດວຽກເຂົ້າວ່າ “ໄທຢູ່ໃໝ່” ສອງໂຮງເຮັດວຽກ
ມີໜ້າທີ່ຕັ້ງຊື່ແລະນາມສຸກລູກໃຫ້ກັບຄົນເຫັນນີ້ ເພື່ອກືນມາສູ່ສັງຄົມໄທຢູ່ໃໝ່ທີ່ຕ້າວເອົກົມໄມ່ເຄຍ
ຮູ້ຈັກດືນກົດ

ຄາສຕຣາຈາຍ ດຣ.ອນຮາ ພົງຄາພິບໝ່ງ

ເມື່ອພົງເຮົາກະເໜີນັ້ນ ໄດ້ກັບທີ່ສັບມາກວ່າ ກະບວນກາຮສ້າງອັຕລັກໝົດ
ຂອງເຂາເກີດຂຶ້ນມາໄດ້ອ່າຍ່າງໄຣ ອ່າຍ່າງທີ່ອາຈາຍໝໍວັນພຸດໄປແລ້ວວ່າ ຕອນແຮກົມໄມ່ຄ່ອຍ
ຮູ້ຈັກກັນທ່ອງກວ່າ ກະເໜີນັ້ນໄວ້ໄກກັນແນ່ ແລ້ວລູກສາການກາຮົ່ວຮອບຫ້າງ ດ້ວຍ ຊ່າຍ
ຫລ່ອຫລວມ ແລະໃຫ້ເຈົ້າຕ້ວມານັ້ນຄືດວ່າ ເຮົາຕື່ອໃຈຣ ແລ້ວເຮົາຈະເຮັດວຽກຕ້າວເອງວ່າອ່າຍ່າງໄຣ
ແນ່ນອນລັກທີ່ຈ່າອາຄານິຄມ ແລ້ວກີ່ຄວາມສັນພັນອັກພຳມາກີ່ມີຜລທຳໃຫ້ຄົນປກກະຍູອ ຮີ້ອໂພລ່ງ
ຈະຕ້ອງມານັ້ນຄືດວ່າ ເຮົານັ້ນຈະທຳອ່າຍ່າງໄຣກັບຕ້າວເອງ ແລ້ວຈະມີຄວາມສັນພັນອັກບຽງໜາຕີ
ຊື່ເປັນອາຄານິຄມຍ່າງໄຣ ແຕ່ລຶ່ງທີ່ສຳຄັນອາຈາຍໝໍໄດ້ພູ້ລົ່ງມາກ ແຕ່ຄ້າເພື່ອອ່ານງານ
ທີ່ພູ້ດຶງກະບວນກາຮລ່າອາຄານິຄມຊື່ມີຄາສານາເກີຍວ້ອງຫ້ອງດ້ວຍວ່າ ກາຮລ່າອາຄານິຄມແລະ
ກາຮຍາຍຕ້າວອ່ອນມີຈິບຕິດນາງ ແລະກາຮສອນຄາສານາເປັນກະບວນກາຮເດືອຍກັນ ອາຈະມອງ
ດ້ວຍວ່າຜົ່ງໃຊ້ຄາສານານຳກາຮລ່າອາຄານິຄມດ້ວຍໜ້າ ສັງໜ່າມສອນຄາສານານຳກັບຫຼັງກັນໃຫ້ຄົນ
ເປັ້ນຍິນຄາສານາກ່ອນແລ້ວຄ່ອຍສັງເຮົາກະເໜີນັ້ນ ເຮົາຈະເຮັດວຽກຕ້າວເອງ ແລ້ວຄື່ງໄດ້ລ່າ
ອາຄານິຄມໄດ້ ຊື່ຕຽບນີ້ເຮົາຈະເຫັນຫຼັດມາກ ກຣົມກະເໜີນັ້ນມີຈິບຕິດນາງ ຄວາມສັນພັນອັກ
ຕຽບນີ້ເປັນຄວາມສັນພັນອັກທີ່ໄກລ້ອືດ ອົງຄໍກາຮຄາສານາເຂົ້າມາມີບທບາກແຄມຫ່ວຍສ້າງຕໍານານ
ກະເໜີນັ້ນໃຫ້ດ້ວຍ ຊື່ຕຽບນີ້ນ່າສັນໃຈມາກ ອາຈາຍໝໍເລົາຕັ້ງແຕ່ແຮກນອກວ່າ ທີ່ຈິງເຫັນໄໝໄໝ
ວ່າເຂາເປັນໃຈຣ ອະໄຣ ອ່າຍ່າງໄຣ

กรณีศึกษาประวัติศาสตร์ไทย เรายับร่วมกันกลุ่มเล็ก ๆ ทั้งหลายนี้ไม่ค่อยคิดว่าเราต้องการถ้าไม่จำเป็นต้องคิดไม่มีอะไรให้คิด หรือแม้แต่กลุ่มอื่น ๆ ที่มาอยู่เมืองไทย เราถูกใจค่ายได้คิดกัน เรามีบ้านญี่ปุ่น เรามีบ้านแยกเป็นที่อยู่แล้ว ไม่ได้มองในเชิงความสัมพันธ์มากนัก เมื่อถูกบังคับให้มองในเชิงความสัมพันธ์ถึงได้ต้องมาหยุดคิดตรงนี้เป็นตัวอย่างที่ดีกรณีจะเรียน แล้วหลังจากหมกสนทนากันแล้ว พอดีเอกสารชื่อเรื่องเรียกว่า “เอกสารท่องเที่ยว” ที่อาจารย์ชัยวุฒิวิวัฒนาได้มากำทำให้เห็นชัดขึ้น

กระบวนการสร้างความเป็นกะหรี่ยงของกะหรี่ยงในพม่าเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง เพราะเข้าต่อสู้กับอาณาจักร แต่ในกรณีเมืองไทย กะหรี่ยงไม่ได้ต่อสู้เพื่อเอกสารชื่อเรียกว่า “เอกสารท่องเที่ยว” แต่ในกรณีเมืองไทย กะหรี่ยงไม่ได้สร้างอัตลักษณ์เพื่อความอยู่รอด อังกฤษใช้ Devide and Rule แบ่งอนคะฉินกับกะหรี่ยงต้องชนกัน ความสัมพันธ์พวนนั้นในการณ์ของพม่าเห็นชัดและรุนแรงแต่พอถึงกรณีไทย คล้าย ๆ คนละเรื่อง แล้วก็นโยบายรัฐบาลไทยตอนนั้นคือ เรื่องของการผสมกลมกลืนกัน ผนวกคนกะหรี่ยงให้เป็นคนไทย โครงการธรรมชาติวิชาชีพจำนวนมากเห็นฝรั่งเขาง่ำหมกสนทนากันมากขึ้น แรกคิดเรื่องธรรมชาติวิชาชีพด้วย แล้วเราจะส่งไปสอนแบบเดียวกับลั่งมิชชันนารีไปสอนศาสนา แล้ววิธีการที่จะดึงคนกะหรี่ยงมาให้เป็นคนไทยไม่ให้ไปเป็นคอมมูนิสต์ก็ให้ใช้ศาสนาเป็นตัวนำ โครงการธรรมชาติวิชาชีพเป็นโครงการที่เอารอย่างมิชชันนารีแบบฝรั่ง ซึ่งสรุปว่าคงไม่ค่อยได้ผล ทุกวันนี้ยังทำอยู่และเป็นกระบวนการที่เหมือนกับที่ราชคุณกันเรื่องมังเมื่อเข้าที่ฝ่ายรัฐเป็นฝ่ายทำ ตรงนั้นคือเรื่องของการคิด เรื่องการผนวกชนกลุ่มน้อยเข้าสู่สังคมไทย กรณีธรรมชาติวิชาชีพกับทุกแห่งก็ชัดเจนแล้ว สรุปแล้วทำไม่ค่อยสำเร็จ แต่เป็นความพยายามของรัฐไทยในตอนนั้น

เรื่องของมอแก่น คือสิ่งที่ต้องคิดมาก ๆ เวลาฟังเรื่องมอแก่น คือตอนแรก ๆ วิถีของมอแก่นนั้นคนละเรื่องเลยกับอะไร ที่ราชบุดดกันมากทั้งเช้า แล้วเข้าจะอยู่ต่างไหน เขาเคลื่อนย้ายเป็นฤดูกาลด้วย ไม่ค่อยจะตั้งหลักแหล่งแล้วจะทำอย่างไรกับเขา เขายังกระบวนการสร้างอัตลักษณ์แบบกะหรี่ยงที่ใช้เวลาเป็นร้อยปีหรือเปล่า อาจารย์นกุลไม่ได้เล่าว่าเขามีปัญหา และเขาก็ต้องการ แล้วเขายังสร้างเอกสารลักษณ์และอัตลักษณ์หรือไม่

แต่แน่นอนรัฐไทยมองเรื่องนี้ และรัฐไทยก็ใช้กระบวนการเดียวกันกับกระแสเรียงหรือชาวเชาผ่าอื่น คือกระบวนการพนวนกมองแกนเข้าสู่สังคมไทย อาจารย์เอกวิทย์บอกว่า เชาเรียกไทยใหม่ ซึ่งใช่ เราไปมาก็เห็นว่านี่คือกลุ่มไทยใหม่ การเรียกเชาไทยใหม่ คือกระบวนการพนวนกเข้าสู่ระบบไทย แล้วเป็นกระบวนการที่ตั้งใจทำ แล้วเป็นกระบวนการที่ตั้งใจลืนชาติ ดิฉันยังตั้งคำถามว่า เชาพยายามสร้างอัตลักษณ์หรือเปล่า แล้วถ้าเขาร่าง เชาจะสร้างอย่างไร แล้วจะเกิดอะไรขึ้น หากมองในแง่รัฐว่าເຂາຍอย่างนี้ดีกว่าอย่าไปเมลยอดอัตลักษณ์ มองแกนมาเป็นไทยกันเลยรู้แล้วรู้อดไป ติณันดับอาย (ที่รัฐคิดและทำอย่างนั้น)

พอ ๒ บทความมารู้ด้วยกัน กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ที่เห็นชัดมากในกรณีกระแสเรียงกับกรณีที่ไม่เห็นในมองแกน ถึงกับต้องตั้งคำถามว่า

หนึ่ง มีหรือเปล่า ซึ่งที่จริงคงจะมี ส่วน แล้วจะสู้กับกระบวนการสร้างไทยใหม่ของรัฐได้หรือ ในเมื่อคนก็มีแค่สามร้อย ตรงนี้จะเกิดอะไรขึ้น

ดร.ธยัปต์ วรรณบุรุษ

คิดว่าทั้ง ๒ บทความ รวมทั้งข้อสังเกตของท่านอาจารย์อมรนันท์ อาจจะช่วยตอบคำถามที่ว่า ทำไมเราต้องมาศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความชัดเจนมากขึ้น อย่างจะขยายความตรงนี้ การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ออกเนื้อจากที่ว่างานศึกษานี้ เรายังได้รับอิทธิพลจากลัทธิอาณา尼คที่อาจารย์อมราภล่าวถึง ผมศิริวัฒน์จากลัทธิอาณา尼คแล้ว งานด้านนี้ศึกษาภายใต้กรอบคิดของกระบวนการสร้างชาติและกระบวนการบูรณาการของรัฐชาติที่อาจารย์อมราภล ทำอย่างไรถึงจะให้มองแกนหรือคนกลุ่มน้อยที่อยู่กระแส – กระจายเหล่านี้กลยุทธ์เป็นคนไทย ก็ไม่แปลกใจอะไรเลยที่ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ เรายังสถาบันวิจัยชาวเชาเกิดขึ้น เพื่อที่จะศึกษา เพื่อที่จะทำความเข้าใจกับวัฒนธรรม หรือปัญหาอุปสรรคที่จะชัดช่วงการพัฒนา เพราะฉะนั้นอะไรก็ตามที่เราถือว่าสำคัญกว่าชัดกับวัฒนธรรมของไทย ขัดกับความเป็นไทย เรายังพยายามศึกษาดีกว่า และก็นำไปสู่การปรับแก้แล้วก์พนวนกคนกลุ่มเหล่านี้โดยผ่านนโยบาย Assimilation ขึ้นมา ด้วยทัศนะทางวิชาการ

เหล่านี้บวกกับแนวคิดโดยเฉพาะของนักวิชาการ เช่น Clifford Geertz บอกว่าเมื่อมีการพัฒนาเกิดขึ้น เมื่อมีความทันสมัยเกิดขึ้น ลิ่งที่เป็นลักษณะทางชาติพันธุ์ หรือเป็น Primordial Elements ก็จะหายไป

กระบวนการพัฒนาเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการผสมกลมกลืน หรือทำให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ หนึ่งเดียวของวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นที่ผ่านมาเรามีให้ความสำคัญว่าทำอย่างไรจึงจะเกิด National Identity หรือเอกลักษณ์ประจำชาติ หรือว่า National Culture วัฒนธรรมประจำชาติขึ้นมา โดยที่ละเลยก็ไม่ดูคนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เล็ก ๆ และหลายกลุ่มก็มักจะอยู่บริเวณชายขอบหรือชายแดนอย่างกรณีของกะเหรี่ยงเท่าที่ศึกษา หรือตัวอย่างเท่าที่พบมาก็คือ คนที่อยู่บริเวณชายแดน ชายขอบ มีบทบาทในประวัติศาสตร์ในฐานะที่เป็นแนวกันชน และปัจจุบันก็ยังเป็นอยู่ หรือถ้าเป็นกรณีของมอแกน หรืออูรักลาโวย ก็เป็นคนที่เดินทางข้ามแดนไป ข้าม Boundary ของรัฐชาติ เพราะฉะนั้นคนกลุ่มนี้จึงไม่ได้รับความสนใจจากทางวิชาการและจากทางรัฐด้วยช้าไป ผลคิดว่าความสนใจในเรื่องของการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ความจริงมีมานานแล้ว แต่ในทศวรรษนี้ผมคิดว่ามีความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะว่าเราน่าจะให้ความสนใจกับการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์เพื่อทำความเข้าใจคนที่อยู่กละเลย หรือถูกเบียดขับในกระบวนการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นกะเหรี่ยงหรือมอแกน หรือมัง ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่อยู่ชายขอบ แล้วก็เป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต คนกลุ่มนี้ยังได้รับความเดือดร้อน เพชญกับปัญหาของการขยายอำนาจของรัฐ ผ่านอาณาบริเวณพื้นที่ที่เราเรียกว่าเป็นการ Territorialization ไม่ว่าจะเป็นการอุกภูระเบียง กฎหมายป่าไม้ ก็ตีกฎหมายเกี่ยวกับประมงก็ตี หรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรแล้วก็อาจจะเรียกว่าเป็นมายาคติที่เราพูดกันก็ได้ ทำให้เรามักจะไม่สนใจในทางวิชาการที่ค้นคว้าทำความเข้าใจถึงวิถีชีวิตอย่างแท้จริงว่าคนเหล่านี้เขาคิดอย่างไร คิดกับตนเองอย่างไร ดังนั้นความเห็นผมก็คือว่า ในทศวรรษที่เรากำลังให้ความสนใจกับสิทธิของชนพื้นเมือง สิทธิของชนกลุ่มน้อย และคนชายขอบ งานศึกษาทางด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์จะเรียกว่าเป็นเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ หรืออะไรก็แล้วแต่

ยิ่งมีความสำคัญ ถึงจะทำให้ส่งที่ทางอาจารย์ประเวศได้พูดเมื่อเช้าว่าทำอย่างไรจะเชื่อมโยงวัฒนธรรมกับการพัฒนาขึ้นมาได้ เราจึงอยากระเห็นว่าเราต้องทำความเข้าใจประเด็นนี้ให้ชัดเจนขึ้น

กรณีของบทความของคุณขวัญชัยวัน ในการนำเสนอค่อนข้างจะมีความชัดเจน ต่างไปจากตัวบทความที่ส่งให้พากเราอ่าน อันนี้ก็เข้าใจ เพราะว่าในระยะเวลาที่มีความจำกัด อาจจะต้องรีบเร่งในการเขียนให้จบ แต่ผมมี ๒-๓ ประเด็นที่ต้องพูด

ประการแรก คือ คุณขวัญชัยวันบอกว่า แต่เดิมกลุ่มชาติพันธุ์อาจจะไม่มีอัตลักษณ์ ไม่มีตัวตนของເຂົາເວົ້າ หรือไม่ได้คิดว่าເຂົາເວົ້າเป็นໄຕ จนกระทั่งได้รับอิทธิพลของลัทธิอาณา尼ค ผสมไม่แน่ใจว่าจะกล่าวอย่างนี้ได้ เพราะว่าแต่เดิมผู้คนคิดว่าคนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อยู่ใน Southeast Asia คงจะมีวิธีการหลายอย่างที่จะบอกว่าເຂົາເວົ້າคือໄຕ ไม่ว่าจะเป็นด้วยเครื่องแต่งกาย ด้วยพิธีกรรม หรือระบบเครือญาติที่บอกว่าເຂົາເວົ້າคือໄຕ และแตกต่างไปจากໄຕ แต่ลิงเหล่านี้อาจจะไม่แสดงออกมาก เวลาพูดถึงเรื่องตัวตนของชาติพันธุ์ อาจจะพูดถึง ๒ ระดับ หนึ่งคือตัว Identity กับตัว Cultural Expression คือการแสดงออกมาก การแสดงออกทางวัฒนธรรมที่บอกว่าแต่เดิมนั้นไม่มี ผสมไม่แน่ใจ แต่ถ้าพูดว่าก่อนที่ลัทธิอาณา尼คจะมาที่ Southeast Asia คำศัพท์ที่ว่า ชนกลุ่มน้อย ไม่มีอยู่ในภาษาของชนกลุ่มน้อยทั้งหลาย หรือไม่มีอยู่ในภาษาไทยนั้น เป็นจริง เพราะว่า เป็นข้อสังเกตของ Ben Anderson ว่า ลัทธิอาณา尼คเมื่อมาถึงก็ต้องพยายามแยกกว่าໄຕเป็นคนกลุ่มใหญ่ คนกลุ่มน้อย เพื่อที่จะแบ่งแยกและปักครอง หรือว่าหากพวกໄຕกลุ่มใหญ่ต้องไปสร้างสามัคคี หรือสร้างพันธมิตรมากขึ้น เพราะฉะนั้นมีความแตกต่าง ระหว่าง Ethnic Group กับ Ethnic Minority ที่นิยมก่อหน้ากัน ผสมพูดถึงว่าตัวตนกับเรื่องของ Cultural Expression ต้องพูดถึงบทความของอาจารย์ Charles F. Keyes ที่เขียนบทความไว้ ซึ่งมีความสำคัญมากในเรื่องนี้ คือ อันที่หนึ่ง เรื่องตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งอาจจะมีอยู่ มากมายก็ได้วัฒนธรรม หรือวิถีปฏิบัติที่เขามีอยู่ แต่ลิงเหล่านี้จะไม่แสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เพลง เครื่องแต่งกาย หรือว่าการเรียกตัวเอง หรือว่ากระบวนการ Movement กระบวนการปลดปล่อย จนกว่าเมื่อกลุ่มชาติพันธุ์นั้นเชิญกับสถานการณ์

ที่เขารู้สึกว่าเขากลับบืนบังคับ หรือถูกกดดัน หรือสถานการณ์ที่เขาคิดว่าเขาจำเป็นต้องบอกใคร นั่นคือ สถานการณ์ที่อาจารย์ Keyes ยึดคำของ Edmund Leach ว่า Structural Opposition นั่นคือว่า เมื่อชาวเลมาเจอกับชาวบกหรือชาวพื้นดิน หรือว่าเจอกับรัฐ หรือว่าชาวมังเจอกับกะเทรี่ยง หรือว่ามังเจอกับคนพื้นราบ จะต้องบอกว่าเข้าคือใคร และจะต้องแสดงตัวตนของกما เพราะฉะนั้นโดยปกติที่ว่ามีหรือไม่มี บางที่เป็นเรื่องที่ว่าเราไปมองหาอาจจะไม่เห็นก็ได้ เพราะว่าเราไม่เห็นปฏิบัติการของตัวตนในสถานการณ์ ที่ควรแสดงของกما อันนี้คือสิ่งที่อาจารย์ Keyes พูดໄວ่เมื่อประมาณปี ค.ศ. ๑๙๗๗ นอกจากนั้นอาจารย์ Keyes ยังบอกว่าถ้าลองสังเกตดูในปีนั้นอาจารย์ Keyes มองตัวตนเหมือนกับว่าเป็น Adaptation หนังสือที่อาจารย์ Keyes เป็นบรรณาธิการ คือ Ethnic Identity and Adaptation and Changes ในช่วงนั้นความคิดเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ การศึกษา ความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ คือศึกษาว่าคนกลุ่มนี้ปรับตัวเข้ากับสังคมการเมือง หรือระบบการเมืองที่มีอำนาจเหนือกว่าเขายอย่างไร

ประเด็นที่สอง อย่างจะตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับบทความของคุณชัยวุฒิวัน คือว่า คุณชัยวุฒิวันใช้เมื่อปี ๑๙๘๐ แบ่งว่างานศึกษาที่มีก่อนหน้านี้เป็นงานในแนวสารัตถนิยม แล้วที่สองเป็นแนวสถานการณ์ ผสมคิดว่าการแบ่งนี้ไม่ค่อยชัดเจนเท่าไร หรือค่อนข้างจะ Arbitrary เพราะว่าก่อนหน้าปี ๑๙๘๐ มีงานศึกษาที่มีลักษณะของการให้ความสำคัญ กับการปรับตัว หรือกับการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ หรือตัวตนของเขาอยู่ตลอดเวลา เหมือนกัน แต่ผลคิดว่าถ้าหากจะแบ่ง น่าจะแบ่งออกเป็นว่ามีงานศึกษาแบ่งออกเป็น ๓ ช่วง คือ ช่วงแรกเป็นลักษณะที่ว่าเป็นสารัตถนิยมอย่างที่พูดมา อันที่สองอาจจะเป็นในลักษณะที่เรียกว่าเป็น Situational หรือว่า Circumstance หรือ Instrumentalism ในรูปแบบนี้ และส่วนที่สามน่าจะเป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับพื้นที่ เพราะว่าในระยะหลังนี้มีกระแสความสนใจ เรื่องของการศึกษาอัตลักษณ์ หรือตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ จากมุ่งมองของนักภูมิรัฐศาสตร์ หรือภูมิศาสตร์ว่า เราจะมองในเรื่องของตัวตนโดยที่ไม่ดูในเรื่องของพื้นที่ ในความหมายของพื้นที่ทางสังคม พื้นที่ทางการเมือง อาจจะไม่เห็นความชัดเจน ดังนั้นงานส่วนหนึ่งในระยะหลังที่ให้ความสนใจไปดูว่าคนชายขอบ

เป็นอย่างไรบ้าง เพราะที่ผ่านมาเราไม่ได้สนใจเรื่องคนชายขอบเลย ไม่ได้สนใจคนชายแดนเลย หรือไม่ได้สนใจคนในสังคม ซึ่งเป็นคนไม่ได้อยู่ในชายแดนแต่อยู่ในชายขอบ หรือกลุ่มที่มีวัฒนธรรมมีศาสนาแตกต่างไป เช่น กลุ่มนุสลิมอย่างนี้เป็นต้น หรือกลุ่มที่มีสถานะทางสังคมพิเศษ เช่น เด็กเร่อร่องก็ดี กลุ่มผู้ติดเชื้อเอ็สทีดี หรือว่ากลุ่มที่เป็นผู้ด้อยโอกาส Subaltern

ดังนั้นถ้าจะพูดโดยที่ไม่จำแนก อาจจะทำให้ไม่เข้าใจว่าทิศทางของการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์และตัวตนเป็นอย่างไร ในบทความที่พูดถึงเรื่องของกระบวนการสร้างลักษณะทางชาติพันธุ์ หรือตัวตนทางชาติพันธุ์ที่พม่าและของไทยเอง ก็คิดว่าทำให้เกิดความชัดเจน แต่ว่ามีข้อสังเกตว่า ตอนท้ายบทความอ่านแล้วมีความรู้สึกเหมือนกับว่าตัวตนไม่มีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างหน้าสุดท้ายของคุณชัยชีวัน ซึ่งผมเข้าใจว่าคงมาจาก การได้อ่านงานของ Peter Hinton ซึ่งสามารถว่า กะหรี่ยงมีจริง หรือเปล่า ความเป็นตัวตนของกะหรี่ยงมีจริงหรือเปล่า คุณชัยชีวันก็เป็นลูกศิษย์ของ Peter Hinton ด้วยก็เลยอาจจะได้รับจากอาจารย์ Peter Hinton ที่นักลับมาสู่ประเด็นหลักที่เราคุยกันวันนี้ อาจารย์ Keyes ในบทความปี ๑๙๗๙ บอกว่า ลิงที่เรียกว่าเป็นกะหรี่ยงนี้ แต่เดิมอาจไม่มีกลุ่มคนกลุ่มนี้ก็ได้ อาจจะเป็นมอญ อาจจะเป็นคนกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในแนวบริเวณนั้น แล้วอย่างน้อยเราก็รู้ว่ากลุ่มที่ถูกเรียกว่าเป็นกะหรี่ยง มีกะหรี่ยงที่อยู่แคลปตะวันตก หรือที่เรียกว่า ชู แล้วกะหรี่ยงที่อยู่แคลภาคนเนื้อทางลำพูน เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และในกลุ่มที่แม่ฮ่องสอนจะมีที่เรียกว่า กลุ่มยะหรือในรัฐกะเรนนี่ และก็มีพวกทองชู แต่กลุ่มทั้งหมดนี้อาจมีการกลยุทธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่บริเวณนั้น อาจจะเป็นมอญ เป็นกลุ่มต่าง ๆ กลามาเป็นกะหรี่ยงก็ได้ และกลุ่มเหล่านี้ เมื่ออังกฤษเข้ามาก็ถูกเรียกว่าเป็น Karen ขึ้นมาอีกทีหนึ่ง เพราะฉะนั้นแต่เดิมอาจจะไม่มีความเป็นกะหรี่ยง แต่ลิงที่เรียกว่าเป็นกะหรี่ยงในปัจจุบัน ถูกสร้างขึ้นมาในระยะหลัง เมื่อถูกกลุ่มกะฉิ่น อิลล์ ก็เหมือนกับคนที่อยู่แคลดอยอินทนนท์ ก็เรียกชาวดอยอินทนนท์อะไรอย่างนี้ เลยเป็นป้ายชื่อที่เรียกกันทั้งหมด แต่ว่าเพื่อประโยชน์ของ การเผยแพร่หน้า หรือต่อสู้กับลักษณานิคม หรือเผยแพร่หน้ากับอำนาจจักรพรรดิ คนกลุ่มนี้

อาจจะต้องมาร่วมกันในฐานะที่เป็นกะหรี่ยง แต่อย่างที่อาจารย์ชูพินิจบอก หรือใคร ๆ หลายคนพูด ในบางสถานการณ์เขาก็บอกว่าเขาต่างกัน กะหรี่ยงในปัจจุบันตกที่กาญจนบุรี เขานอกกว่าเขาต่างกับกะหรี่ยงที่อยู่เชียงใหม่ ไม่ยอมรับว่าเป็นพวกเดียวกัน มีความแตกต่างกัน ไม่ใช่แตกต่างเฉพาะภาษา หรือการแต่งกาย แต่ว่าความรู้สึกว่าเขา เป็นในรั้วนี้ มีความแตกต่างกัน แล้วความหมายที่เขาให้ต่อพื้นที่ ต่อป่า ต่อสิ่งแวดล้อม ที่เขาอยู่ด้วยก็มีความหมายต่างกัน อย่างเช่นกรณีของกะหรี่ยงที่ทุ่งใหญ่ในเรศwor สิ่งที่มี ความหมายและมีความสำคัญต่อเขาคือผืนป่าแห่งนั้น เป็นdin den แอนด์ตักทีลิทึช่องเขา เป็นdin den แอนด์บรับรุษ เป็นdin den ที่เขาถือว่ามีความหมายต่อความเป็นตัวตนของ กะหรี่ยง เป็นแหล่งผลิตข้าว เป็นแหล่งที่เขาไปทางทรัพยากรธรรมชาติเพื่อดำรงชีวิต และภายในผืนป่าที่ต่อเนื่องกันไปตั้งแต่กาญจนบุรีถึงอุทัยธานี ตาก มีความสัมพันธ์ของ คนที่อยู่บนพื้นที่นี้ อยู่ใน Place นี้ ที่เชื่อมร้อยกันและมองว่าเขาเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ในขณะกะหรี่ยงที่ด้อยอินทนนท์ หรือกลุ่มน้ำแม่วาง อาจจะมีประวัติเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน หรือการเข้ามาซื้อผืนป่านี้ โดยขอซื้อจากเจ้าเมืองเชียงใหม่ เพราะฉะนั้นความผูกพันกับ พื้นที่ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในพื้นที่นั้นก็มีความแตกต่างกันไปด้วย

ประเด็นนี้ผมคิดว่าคงจะต้องนำมาอธิบายให้เห็นว่า การมีและไม่มีของ ตัวตนนั้น ไม่เห็นหรือบอกว่าไม่มี อาจจะไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าสถานการณ์ไหน คือเขายื่น ใน Structural Opposition ตรงไหนที่เขาจะหยิบยกเอา หรือเขาอาจจะมีรูปแบบ ของวัฒนธรรมที่หลากหลาย เขายังจะหยิบส่วนนี้มาผลิตใหม่ สร้างใหม่ เพิ่มเติม หรือ หยิบยกมา เพื่อจะบอกว่า เขายังแตกต่างจากคนอื่น เรื่องนี้ความจริง จิตร ภูมิศักดิ์ ก็เคย พูดไว้ว่า การเรียกชื่อชนชาติ หรือการหยิบยกเอกสารวัฒนธรรมบางอย่างมาใช้ ก็เพราะว่า คนกลุ่มนั้นต้องการจะบอกว่าเข้าคือใคร เพื่อเป็นการโต้ตอบ อย่างคนกลุ่มน้ำตาล หรือ คนที่เป็นมลาบลี มลาบลีแปลว่าคน แต่คนไทย สยามสมาคมไปเรียกเขาว่าผู้ต้องเหลือง เขาก็บอกว่าเขามาใช่ เขายังคน เขายังมลาบลี เพราะฉะนั้นชื่อเหล่านี้เป็นการโต้ตอบ หรือว่าคนทางภาคเหนือถูกมองว่าเป็นลาว เขายังบอกว่าเขามาได้เป็นลาว เขายังคนเมือง ต้องการที่จะโต้ตอบนี้เป็นข้อสังเกตที่ จิตร ภูมิศักดิ์ เคยให้ไว้ ผมคิดว่าการพูดถึง

กลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะเป็นสถานะทางสังคม หรือเป็นการโต้ตอบนี้ก็ยังมีความสำคัญอยู่ เพราะฉะนั้นเป็น Concept ที่มีความน่าสนใจ แล้วจะมีความหมายเพื่อเราจะได้เข้าใจว่า การที่คนจะเรียกว่า ดี มั่งคั่ง รวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยผ่านการแสดงออกทางพิธีกรรม หรือกระบวนการพระศรีอาริย์ หรือรูปแบบอื่น ๆ เราอาจจะมองว่าคนกลุ่มนี้ไม่มีความก้าดต่อชาติ แบ่งแยก ถ้ามองอย่างนี้ก็เท่ากับว่าเรา ไม่เข้าใจว่าเขากลุ่มที่ไม่ใช่แค่เพียงแต่จะบอกว่าเรื่องราวดีอย่างไร แต่ผู้คนต้องการ Demystify (ชัดความพร้ามัว) ของมายาคติ แล้วเมื่อเราอธิบายแล้ว ก็จะนำไปสู่การสร้าง นโยบายหรือข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ ด้วยพื้นฐานของการ เศรษฐกิจของชาติ สิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร สิทธิในการดำรงอยู่ในสังคมที่ เรียกว่าเป็น Multi Ethnic Society (สังคมพหุชาติพันธุ์)

ในบทความของคุณนฤมล ผู้คิดว่าตัวนำเสนอบนแผ่นใส่นี้มีความน่าสนใจมากที่เดียว เพราะว่าเป็นประโยชน์ต่อทาง สวช. ให้ความเข้าใจมายาคติอย่างชัดเจน และเสนอแนะว่าจะนำไปสู่การเสริมพลัง หรือว่าฟื้นฟูอำนาจของชาวมอแกน มองแก่น และอูรักลาไว้อย่างไรได้บ้าง แต่ว่าตัวบทความจริง ๆ ค่อนข้างจะมีข้อจำกัด ผู้คิดว่า ถ้าเรามาดูคำว่า ชาวເລີ ที่เป็นคำเรียกที่คนข้างนอกเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียก ตัวเองว่า มอแกน มองแก่น และอูรักลาไว້ຍ ກົດລ້າຍ ๆ กັບคำว่า ชาวເຂົ້ານໍ້ອງ ความจริง ในภาษามาลয় เขาเรียกคนที่อยู่ริมทะเลว่า อูรังรุห แปลว่า คนอยู่ริมทะเล อาจจะเป็น ชนกลุ่มย่อย ๆ หลายสิบ หรืออาจจะเป็นสามสิบกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ในอินโดเนเซีย ในมาลายูมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ริมทะเลจำนวนมาก ตัวเขาเองมีชื่อเรียกเฉพาะ ของเขาระหว่างว่าในภาษามาลย หรือภาษาอินโดนีเซียเรียกว่า อูรังรุห หรือคนทะเลเล่นน้ำ คนที่อยู่บนบกที่เรารู้จักในประวัติศาสตร์ก็มีอย่างเช่น พากชาไก ตอนหลังในสมัยต่อมา มาเลเซียเรียกว่าเป็น อูรังอาສลี หมายถึง คนที่เป็นคนพื้นถิ่น เรียกรวมทั้งหมดเลย ไม่จำแนก เพราะฉะนั้นชาวເລີ มีสถานะทำหนองเดียวกันคือว่าเป็นป้ายชื่อที่เรียกรวม คนเหล่านี้ไว แต่ผู้คนไม่พยายามให้หยุดแค่เพียงว่า นี่เป็นป้ายชื่ออย่างที่คุณนฤมล

๑๗๖
ชาติพันธุ์และมายาคติ

พูดໄວ້ນີ້ คำວ່າຈາວເລີມໄດ້ມีຄວາມໝາຍແດ່ເພີ່ງຄົນທີ່ອູ່ຮົມກະເລ ແຕ່ມັນມີຄວາມໝາຍໃນເຊີງລົບ ມາຍຄື່ງ ດົນທີ່ເຮັ່ວໂນ ສົກປົກ ຫີ້ເກີຍຈ ກິນເຫຼັດ ຕິດຢາສົພຕິດ ຊຶ່ງເຮົາຕົ້ນເຂົ້າໃຈວ່າ ອັນນີ້ຄື້ອວິວິກາຣເຮັກຂຶ້ອ ດີກາຣຕອກຍໍາທາງອຸດມກາຮັດວຽກວ່າຜົນກລຸ່ມນີ້ໄໝໃໝ່ເປັນຄົນທີ່ມີອາຍຮອຮມເໜືອນກັບຄົນທີ່ອູ່ໄກລີສູນຍົກຍໍາຈານ ດົນທີ່ອູ່ບັນບົກເຂົກມອງຄົນທະເລວ່າ ເປັນຄົນທີ່ໄມ້ມີອາຍຮອຮມ ເໜືອນກັບຈາວພື້ນຮານທີ່ມອງຈາວເຂວ່າວ່າຜົນກລຸ່ມນີ້ກີ້ວິວ Savage ດົນອູ່ພື້ນຮານ Civil ເປັນຄົນທີ່ມີອາຍຮອຮມ ເພຣະຈະນັ້ນກາຮົມອ່ອຍ່າງນີ້ ຄ້າມອງໃນມິຕີ ຂອງຈັງຈາກທີ່ແລ້ວກີ້ວິວ ກາຮົມຈັງກົດຜົນກລຸ່ມນ້ອຍເຫຼັດນີ້ໄໝມະຍະທ່າງ ທີ່ວິວ ໃຫ້ອູ່ໃນພື້ນທີ່ໜຶ່ງ ຊຶ່ງອູ່ທ່າງໄກລຈາກຈຳນວຍ ແລະເປັນພື້ນທີ່ທີ່ເຂົກດີວ່າ ເຂົາຈະໄປຄວບຄຸມ ທີ່ຈະໄປພັດນາໄດ້ ເພຣະເປັນກາຮົມສ້າງພາກພື້ນມາເພື່ອສ້າງຄວາມຂອບຮອຮມໃນກາຮົມ ເຂົາໄປຄວບຄຸມ ຈັດກັບຄົນທີ່ເປັນຜົນກລຸ່ມນ້ອຍເຫຼັດນີ້ ເພຣະຈະນັ້ນຜົມຄິດວ່າໃນບົດຄວາມ ທີ່ເຂົຍນ ຄ້າທາກວ່ານໍາເຂາປະເທດເຕັ້ນນີ້ມາອີຍາຍໃຫ້ເຫັນຄື້ນນັ້ນກາຮົມອຸດມກາຮັດວຽກໃຫ້ຂ່ອນນີ້ ໄນວ່າຈະຈຸກເຮັກໂດຍຮູ້ກີ້ວິວ ທີ່ວິວສັງຄົມກີ້ວິວ ເຫັນທ່າທີ່ແລະຄວາມສົມພັນວິທີ່ຄົນສ່ວນໃຫຍ່ມີຕ່ອ ຄົນສ່ວນນ້ອຍ ແລ້ວຜົມຄິດວ່າມີນັ້ນຕ່ອງກາຮົມເຂົາໄປການ ໄນວ່າຈະເປັນຂອງນັກມານຸ່ຍວິທີ່ຢາ ນັກພັດນາ ພມອາສາ ທີ່ວິວນັກບໍລິຫານວັດນອຮມກີ້ວິວຕາມ

ປະເທດນີ້ທີ່ຂອ້າເພີ່ມຕົມ ດີ້ວິວ ໃນບົດຄວາມທີ່ນໍາເສັນໄມ້ໄດ້ອີຍາຍວ່າ ແລ້ວຄົນເຫຼັດນີ້ ທີ່ວ່າເປັນຄົນມອແກນ ມອແກລນ ທີ່ວິວອູ້ກລາໂວຍ ເຂົກດີດ່ອຍ່າງໄຣ ທີ່ວິວເຂົາສ້າງຕົວຕາມເຂົອຍ່າງໄຣ ນີ້ເປັນຂັ້ນສັງເກດທີ່ອາຈາຍທີ່ສອງທ່ານໄດ້ພູດມາແລ້ວວ່າ ເຂົາໂຕຕອນຍ່າງໄຣ ເຂົາປັບຕົວຍ່າງໄຣ ເຂົາ Internalize ທີ່ວິວເຮັນຮູ້ເຂົາສົ່ງທີ່ເຂົາຈຸກເຮັກມາຍ່າງນັ້ນ ທີ່ເຮັກວ່າໄທຍ່າມ ໃນບົດຄວາມນີ້ບໍ່ອກວ່າຮະຍະຫັງເຂົາໄດ້ຮັບບັດປະຈຳຕົວ ດົນເຫຼັດນີ້ຮູ້ໄດ້ເຮັກຈາວເລວ່າເປັນໄທຍ່າມ ອາຈາຍທີ່ເອກວິທີ່ກົບອກວ່າພວດໄດ້ຍືນແລ້ວວູນເລຍ ນີ້ກີ້ວິວແສດງໜັດເຈນແລ້ວ ແຕ່ວ່າ ຈາວໄທຍ່າມນີ້ເຂົບອກວ່າເຂົາກຸມືໃຈ ດີກວ່າທີ່ຈຸກເຮັກວ່າຈາວເລ ເຂົກຮັບກາຮົມໃຫ້ນິຍາມ ຄວາມໝາຍໃໝ່ມັກເຂົອຍ່າງນີ້ແມ່ນກັນ ຈະຈະຕ້ອງອີຍາຍເຮືອນນີ້ໄໝໃຫ້ສັດເຈນ

ອັກສອງປະເທດນີ້ທີ່ອາຍາຈະພູດ ນີ້ກີ້ວິວ ພອພູດຄົນທີ່ອູ່ທະເລທີ່ວິວ ຖໍ່ແນ້້ນ ເຮົາຄົນນີ້ກວ່າຄ້າເປັນກາພາຍາດຕິນັ້ນຈະແສດງອອກມາຍ່າງທີ່ອາຈາຍນັ້ນຖຸມລົກລ່າວ່າຄື່ງ ດີກວ່າເໜືອນກັບຄົນທີ່ໄມ້ມີແບນແຜນໃນກາຮົມສ້າງພາກພື້ນມາໄໝມີກາຮົມຕັ້ງຄື່ນຈາກຄາວ

ไม่มีห้องล้วน หรืออาจจะไม่มีเตาไฟด้วยก็ได้ ภาพที่นำเสนอออกแบบนี้ ที่นี่ สิ่งที่เรายังไม่รู้คือว่าแล้วในความเป็นจริงเป็นอย่างไร ในบทความของอาจารย์นกุล ได้พูดเหมือนกับว่า เขายังไม่รู้เกี่ยวกับดิน พื้น อากาศ ค่อนข้างดี รู้ว่าดูมรสุมเมื่อไร จะมาหรือไม่มา รู้ว่าเขากำจัดพักที่ไหน สิ่งนี้ผมคิดว่าถ้าเราจะทำให้งานศึกษาชาวเล หรือว่าชาวมอแก่น ชาวอุรักษ์ไว้ยังนี้มีความหมาย เราคงจะต้องเรียกร้อง ให้นักวิชาการพยากรณ์นำเอาประเดิมเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อของเขาก่อนแล้วกัน และทะเล หรือความเชื่อเกี่ยวกับวิธีชีวิต ในการพิชิตคนที่อยู่ในหมู่เกาะตาดีซึ่งถูกทะเล ล้อมรอบ ความหมายของทะเลไม่ค่อยมีความสำคัญกับเขาเท่าไร แต่แผ่นดินกลับมี คุณค่าสำหรับเขา เขาบอกว่าชีวิตขาดอยู่กับน้ำตลอดเวลา เพราะฉะนั้นนักท่องเที่ยว ไปชื่นชมกับทะเล แต่สำหรับชาวตาดี ทะเลไม่มีความหมาย แต่แผ่นดินกลับมีความหมาย ดังนั้นตอนที่ฝรั่งเศสมาทดลองระเบิดนิวเคลียร์ที่หมู่เกาะตาดี เขายังมีกระบวนการ ต่อต้านอย่างรุนแรงขึ้นมา เพราะว่าแผ่นดินเป็นสมบัติของเขาระดับน้ำหนึ่ง ตอนนี้ก็เหมือนกัน ถ้าหากว่าเราเข้าใจความรู้ท่องถิ่น ความรู้พื้นบ้าน หรือว่าระบบความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ป่า การอุดหนุน การใช้ที่ดินของเขาระบบที่ดินของเขาระบบที่ดินของชาลา อุรักษ์ไว้ มอแก่น มากแก่น มากแก่น

แต่สิ่งที่อยากรู้คือ ในวงการของการศึกษานอกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้ วงการวิชา มนุษยวิทยา หรือภาษาศาสตร์ก็ตาม ได้นำเสนอภาพลักษณ์ของมอแก่น มอแก่น อุรักษ์ไว้ยังไงบ้าง ผมคิดว่าอาจารย์พุดนิดหน่อยแต่ยังไม่เห็น ตอนที่ผมนั่งเครื่องบิน มาเมื่อเช้า ผมหยิบหนังสือติดตัวมาอ่านเล่นหนึ่ง คือหนังสือเรื่องหัวโง เป็นหนังสือ พูดถึงประมงพื้นบ้านในอันดามัน ผมนั่งอ่านมาเพราคิดว่าจะมาอ่านและจะเปรียบเทียบ กับบทความของอาจารย์ แต่ปรากฏว่าในหนังสือเล่มนั้นชื่อยาวเกือบ ๓๐๐ หน้า ไม่มีการ พูดถึงมอแก่น มอแก่น หรืออุรักษ์ไว้เลย พูดถึงประมงพื้นบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ชาวไทยมุสลิม หรือไทยพุทธเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นในวงการวิชาการเอง พื้นที่ของ มอแก่นไม่มีเลย ไม่มีโครงสร้างเข้าเลย เพราะฉะนั้นตรงนี้ บทความนี้จะได้ชี้ให้เห็นว่า ที่ผ่านมา เราไม่ได้ศึกษา มีการนำเสนอภาพของมอแก่นอย่างไรบ้าง และบิดเบี้ยวเป็น

ภาพมายาคติเป็นภาพที่ต้องการจะสร้างขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์บางอย่าง อย่างไรบ้าง ก็จะทำให้คนที่กำหนดนโยบายทางด้านวัฒนธรรม แล้วก็นักวิชาการด้วยกันเองได้เข้าใจดีขึ้น

รองศาสตราจารย์ ดร.ปริตรดา เจริญเพ็า กอวนันต์กุล

ต้องขอขอบคุณทั้งท่านอาจารย์ชวัญชีวนและอาจารย์ณัฐ ดิฉันได้เรียนรู้มากที่เดียว สำหรับตัวดิฉันเองถ้าจะให้สรุปว่า ได้เรียนอะไรจากที่เราคุยกันมาตั้งแต่เช้า ดิฉันคิดว่าล้วงที่เราเรียกว่าอัตลักษณ์ดี ตัวตนก็ดี เป็นป้ายที่ซับซ้อน แล้วอยู่ดี ๆ ก็ไม่ได้เกิดขึ้นมาเฉย ๆ แต่ว่าเบื้องหลังมีกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อน ดิฉันคิดว่าถ้าเราจะเข้าใจว่า อัตลักษณ์หรือตัวตนคืออะไร เราคงจะไม่สามารถจะทำได้ด้วยการอยู่ดี ๆ ก็ลูกขี้นมา尼ยามว่า Identity คืออะไร ตัวตนคืออะไร แต่ดิฉันคิดว่าทำอย่างที่เราทำนี่ น่าจะเป็นการเริ่มต้นที่ดี ดิฉันคิดว่าในแต่ละกลุ่มไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ หรือว่าจะเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มคนชายขอบ หรือว่ากลุ่มต่าง ๆ ที่มีลักษณะแตกต่างกันมาก กระบวนการที่จะสร้างตัวตน ไม่ว่าในแง่ของความเข้าใจตัวเอง หรือว่าตัวตนในแง่ที่เป็นอัตลักษณ์ที่มี Imagined Community ซึ่งก็คงจะมีหลาย ๆ ระดับ มีความซับซ้อน แต่ละกลุ่มไม่เหมือนกัน มีกระบวนการที่ไม่เหมือนกัน คิดว่าเราครรจะต้องทำความเข้าใจโดยละเอียด ซึ่งอันนี้ก็คงจะเป็นหน้าที่ของนักวิชาการ

ดิฉันได้เรียนไว้คือป้ายพาณิชไม่ใช่ป้ายซึ่งเป็นกลาง แต่ละป้ายมักจะมีอุดม มีนัยทางคุณค่าแฟงอยู่ด้วย ดิฉันก็สงสัยเหมือนกันว่าบทบาทของนักวิชาการในเรื่อง ทั้งหมดนี้จะเป็นอะไร เราจะมองตัวเราเองอย่างไร ในการที่มานั่งคุยกันแล้วก็ເเจาเรื่องนี้ มากดูให้คนอื่นฟังด้วย สำหรับดิฉันแล้วเท่าที่มองเห็นหน้าที่ของนักวิชาการว่าจะเป็น การทำให้คนที่อาจจะถูกใส่ป้ายเหล่านี้ มีโอกาสได้ເเจาเลี้ยงของเขากอกมา เลี้ยงที่เราไม่ค่อยได้อยิน ดิฉันคิดว่านักวิชาการจะจะมีบทบาทในการถ่ายทอดเสียงเหล่านี้ออกมาร่วมทั้งทำให้เสียงที่เรามักจะได้ยินอยู่แล้ว ป้ายซึ่งเราคุ้น ๆ หูอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นแม้ว่าเป็นมัง เป็นชาวเล ซึ่งเป็นป้ายที่มีอุดม เรายังพยายามขัดอุดมเหล่านั้น นึกคล้าย ๆ

บทบาทหลัก ๆ ที่ดิฉันเห็น ที่นี่ที่ดิฉันรู้สึกว่าที่เรามาคุยกันวันนี้ หลาย ๆ ท่านก็อย่างให้มีผลเชื่อมต่อไปถึงอะไรบางอย่าง มากกว่าจะเป็นการคุยกันเพื่อทำความเข้าใจของนักวิชาการ หลาย ๆ ท่านก็พูดถึงนโยบาย พูดถึงปฏิบัติการในสังคม สำหรับดิฉันคิดว่า เรื่องนี้สำคัญเหมือนกัน และถ้าจะให้มีผลในทางนโยบาย ดิฉันคิดว่ามีตรงกลางอีกอันหนึ่งซึ่งเราจะต้องพูดถึงก็คือว่าในสังคมไทยมีช่องว่างขนาดใหญ่ระหว่างความเข้าใจ หรือความรู้ หรือว่าสิ่งที่เราคุยกันในกลุ่มนักวิชาการกับความเข้าใจของสาธารณะ ถ้าหากว่าเลิ่งที่เราคุยกันมาวันนี้ ความเป็นกะหรี่ยงถูกสร้างขึ้นมาอย่างไร มีอัตลักษณ์ อย่างไร หรือว่าจะหรี่ยงเขามีความคิดอย่างไร เขายังไงเมื่อเรื่องกับภาพที่คนอื่นมองอย่างไร กับถ้าเราไปเปิดตำราเรียนของนักเรียนประถม นักเรียนมัธยม เราจะพบว่าคนละเรื่อง กันเลย หรือถ้าเราเปรียบเทียบสิ่งที่เราพูดในเวทีวันนี้ กับภาพซึ่งสังคมอาจจะเห็นได้มากเลย ภาพซึ่งผ่านสื่อชนิดต่าง ๆ เช่น ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ เราจะพบว่ามีช่องว่างห่างไกล กันมาก เมื่อไม่นานมานี้ก็คงจะละครเรื่องแก้วกางลงดิ้น ดิฉันไม่ได้ดู แต่เข้าใจว่า นางเอกเป็นอาช่า เป็นชาว夷จากลุ่มน้ำนั้น แล้วพอตีมารู้เรื่องก็ เพราะในหนังสือพิมพ์มีข่าวว่า อาช่าเข้าประท้วงวิธีที่เสนอความเป็นอาช่าในละครเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นดิฉันรู้สึกว่า ในขณะที่เรารอจะพูดกันว่า ป้ายต่าง ๆ ถูกยัดเยียดให้แล้วสร้างภาพซึ่งเต็มไปด้วยอุดติ ในอีกทางหนึ่งภาพที่สังคมได้รับผ่านสื่อซึ่งที่จริงมีอิทธิพลมากกว่าเราที่ที่เราพูดกันไม่กี่ คนมากมายหลายเท่านัก เป็นภาพอีกแบบหนึ่ง ปัญหาของเราก็คือช่องว่างตรงนี้จะปิดอย่างไร ดิฉันคิดว่าเฉพาะนักวิชาการคงจะปิดไม่ได้ เพราะว่านักวิชาการถ้าแบบดิฉันพูดกับใคร ไม่ค่อยรู้เรื่อง และปกติก็ไม่ค่อยพูดกับใคร เพราะฉะนั้นเราต้องการกลไกอะไร บางอย่างที่จะแปลงข้อค้นพบของนักวิชาการ ความคิดที่เราพูดกันวันนี้ให้ไปสู่สาธารณะ ในรูปแบบ ซึ่งอาจจะมีผลกระทบอะไรบางอย่าง หรือว่าให้ภาพอะไรบางอย่าง ซึ่งสามารถที่จะต่อต้านกับภาพซึ่งเป็นภาพสร้างที่มีอุดติที่เรามีกันอยู่ ซึ่งดิฉันไม่ทราบว่าหน้าที่ของ สาวช. จะคิดทำเรื่องนี้อย่างไร หรือว่าสื่อมวลชน หรือว่าองค์กรอื่น ๆ ท่านอื่น ๆ ดิฉันคิดว่าสิ่งที่เราจะทำต่อไปคือทำอย่างไรเราจะปิดช่องว่างตรงนี้

ดร.ขวัญชัยัน บัวแดง

อาจารย์ชัยันต์ให้คำถามที่น่าสนใจ และคิดว่าคงจะต้องไปขับคิดต่อ ก็คือว่า เมื่อพูดถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จริง ๆ แล้วก่อนลัทธิอาณา尼คอมหรือก่อนรัฐชาติ มีหรือเปล่านี่น่าสนใจ เพราะว่ามาดูที่เข้าศึกษา กัน บางคนเขาก็บอกว่า เมื่อก่อนเวลาไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ที่เราเรียกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ปัจจุบัน เวลาเขารายกตัวเองส่วนใหญ่ค่า ที่ใช้เรียกตัวเอง หมายถึง คน หมายถึง บุคคล ก็ไม่นี่บุคคลชาติพันธุ์ คือถ้าพูดถึงชาติพันธุ์ ต้องพูดถึงต้นกำเนิดว่ามาจากไหน อย่างไร ตรงนี้นี่จะเป็นความสำคัญของเรื่องชาติพันธุ์ หมายถึงว่า ถ้าเรามีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ตรงนี้ก็หมายความว่าเราเป็นสมาชิกของกลุ่มนี้ ที่มีความเป็นมาอย่างนี้ ซึ่งก็ไม่นี่ແนี่เจ้าก่อนหน้านั้นจะเกิดหรือเปล่า เพราะว่าถ้าดูตามที่ เขารายกตัวเอง ก็เรียกเป็นคน เป็นบุคคล ถ้าคนอื่นเรียก ก็จะเป็นเรื่องชาบ้า ชาดอย ซึ่งไม่ได้ก่อรูปว่างในเรื่องถินกำเนิด เรื่องลักษณะเฉพาะของกลุ่มนี้ การมองในลักษณะ ที่เป็นกลุ่มพังหมดนี้จะยังไม่ชัดเจนในช่วงนี้

แม้แต่เรื่องของการแต่งตัวก็เหมือนกัน อาจจะเป็นไปได้ทั้งสองอย่าง คือเป็น ตัวตนก็ได้ หรือไม่ใช่ก็ได้ เช่น การห่อผ้าหรือทำอาหารแบบ哪裡 จริง ๆ เป็นความเคยชิน เป็นสิ่งที่ทำสืบท่องมากก็เป็น หรืออาจจะเป็นการแสดงออก ก็ได้ เช่น พากเราไปเมืองนอก แล้วใส่ชุดไทย ทั้ง ๆ ที่อยู่เมืองไทยไม่ได้ใส่ เพราะฉะนั้นก็มิได้ทั้งสองอย่าง แต่ว่าถ้าพูด ถึงเรื่องตัวตนจะต้องเป็นเรื่องการแสดงออก เหมือนที่อาจารย์ชัยันต์พูด คือพยายาม ที่จะแสดงออกว่าเราเป็นใคร ซึ่งไม่ได้มีตลอดเวลา

ประเด็นเรื่องตัวตน จริง ๆ แล้วเห็นว่าตัวตนนั้นมีความสำคัญมาก เรายังต้อง มาพูดกันเรื่องตัวตน ถ้าไม่มีตัวตนเราก็ไม่มีพื้นที่ที่จะอยู่ ต้องมีตัวตนของเรา แต่ว่า ตัวตนก็ไม่ได้หมายถึงจะต้องเป็นตัวแทนทางชาติพันธุ์ตลอดเวลา ทุกเวลา ทุกสถานที่ ตัวตนก็อาจจะมีหลาย ๆ อย่าง ก็อาจจะมีทางชาติพันธุ์ก็ได้ เราอาจจะแสดงออกทาง ชาติพันธุ์ในสื่อนี้ที่จำเป็นจะต้องแสดงออก หรือว่าอาจจะเป็นตัวแทนทางศาสนา หรือเรื่องอื่น ๆ ซึ่งความซับซ้อนตรงนี้ควรจะต้องดูมากขึ้นไป อีกว่าเขามีช่องทาง มีพื้นที่ ที่จะแสดงตัวตนต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อที่จะตอบโต้ตอบ เพื่อที่จะอยู่ให้ได้ในสังคมที่มีความสัมพันธ์

ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันอย่างไร ความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ที่ไม่เท่าเทียมกันอย่างเช่น กรณีของพม่า ก็เป็นไปได้ว่าเขาไม่เข้าร่วมกระบวนการที่นำโดยสหภาพแห่งชาติเกรียง (KNU) แต่ไป เข้าร่วมกระบวนการลัทธิถูกชีช ซึ่งไม่จำเป็นเสมอไปว่าคน ๆ หนึ่งจะต้องมาเข้าร่วมเฉพาะบางการที่แสดงออกทางชาติพันธุ์เท่านั้น เพราะว่าจะมียุทธวิธี ยุทธศาสตร์ หลาย ๆ อย่าง การแสดงอัตลักษณ์หลาย ๆ แบบซึ่งมีความซับซ้อนตรงนี้

อาจารย์วีระવัฒน์ ตันปีชาติ

ผมฟังดังแต่เช้านี้มีประเด็นที่น่าสนใจมากอยู่งานหนึ่งที่อาจารย์นฤมลพูดถึง ชาวมอแกน ผมดูในเอกสารชาวเลขของอาจารย์นฤมล ยังมีอีกหลายกลุ่ม มีกลุ่มที่อยู่บนบกด้วย พอดีผมมีประสบการณ์เรื่องชาวเลอยู่ด้วย ลิงที่ท่านอาจารย์เอกวิทยพูดถึง คำว่าไทยใหม่ ผมได้ยินคำนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๑ เพราะปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ผมลงไปที่ท้ายเหมือง ผมไปทำค่ายตอนนั้นเป็นนักศึกษา ทำค่ายที่ท้ายเหมืองเพื่อสร้างโรงเรียนให้ชาวเล เพราะมีหมู่บ้านชาวเลอยู่ทางท้ายเหมืองอยู่ลึกเข้าไปทางด้านหลัง แต่ตรงที่ท้ายเหมืองไม่ได้อยู่ตругทะเลเหมือนกับเป็นปากคลองเข้ามาจากทะเล เป็นคล้าย ๆ ป่าชายเลน เขากำอยู่ในลักษณะที่แยกตัวออกไป ความมุ่งหมายของเราก็คือว่า เราต้องการให้เด็กเหล่านี้ได้รับการศึกษา เพราะไปในครึ่งแรกเขายังไม่ได้สัมผัสถกนข้างในเลย เขายังวิ่งหนี กว่าจะดึงเขามาได้ ผมอยู่ในหมู่บ้านนั้นก่อนที่จะไปตั้งค่ายอยู่ก็ประมาณสัก ๑๕ วัน ตั้งค่ายอยู่ประมาณเดือนครึ่งที่อยู่กับเขา มีอีกที่หนึ่งก็คือเกาะลันตา ท่านอาจารย์ได้เสนอในส่วนของกลุ่มที่หมู่เกาะสุรินทร์ซึ่งยังมีลักษณะเดิมอยู่ เพราะว่า ถูกแยกตัวออกไปโดยน้ำ ไปอยู่ในหมู่เกาะ ความสัมพันธ์กับพื้นที่บนบกที่ห่าง แต่ผมเป็นห่วงว่าการพัฒนาส่วนหนึ่งอย่างที่ผมเรียนว่าที่ท้ายเหมืองกับที่เกาะลันตา เพราะความเจริญตรงนั้นรุกไปมาก ผมเคยผ่านที่ท้ายเหมือง ผมจะลงไปดูโรงเรียนที่ผมเคยทำไว้ ผมยังหาทางเข้าไม่ถูกเลยตอนหลัง

๑๙๙
ชาติพันธุ์และมายาคติ

ลิ่งที่ผ่านมาใจอึกอย่างหนึ่งคือว่าท่านอาจารย์พูดถึงลักษณะของชาวเล ชาวมอแกนที่หมู่บ้านริมน้ำ สภาพที่เข้ายู่ในสังคมของเขาก็คือความสัมพันธ์กับทางบ้านเมือง ที่อาจารย์พูดถึงความสัมพันธ์ที่ไม่มีบัตร ไม่มีทะเบียน ผสมก็เป็นห่วงว่าเป็นปัญหาอยู่ ลิ่งที่เรามองดูอย่างในหน่วยของผม เป็นหน่วยทางนโยบายส่วนหนึ่ง แต่ในประเด็นของนโยบายที่เราทำต่อชนกลุ่มต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะไปเพ่งเลึงถึงกลุ่มที่อาจจะมีผลกระทบทางด้านความมั่นคง ตรงนี้อาจจะเป็นจุดหนึ่งที่เรามองว่าเป็นส่วนของการดูแลในระบบของล้วนภาคของเอง แต่ว่าถ้าเป็นปัญหาอย่างนี้ จะเป็นจุดหนึ่งที่เกิดผลที่ต่อเนื่องมา เพราะในขณะที่ปัจจุบันเราจะมองเห็นว่ามีกลุ่มชนแฝ่า กลุ่มชาติพันธุ์หลายอย่าง ที่เข้าเรียกว่าลิ่งสิทธิของเขานั้นเรื่องของสถานะของการเป็นคนไทยตามที่เขาระจะได้แต่กลุ่มนี้เกิดละเลย แต่ว่าการดำรงวัฒนธรรมนั้น ผสมของว่าซุ่มชนที่อยู่ในความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นลิ่งที่ถูกต้อง ที่เราพูดกันมาตั้งแต่ต้นแนวความคิดของท่านอาจารย์หนมประเวศที่ท่านพูดเมื่อเข้าเป็นส่วนหนึ่ง เพราะท่านเป็นที่ปรึกษาอยู่ในสภาคุณามั่นคงฯ ด้วย ความคิดในเรื่องของความหลากหลายทางวัฒนธรรม การอยู่ด้วยกัน เราได้ศึกษามาตั้งแต่ก่อนปี ๒๕-๒๙ แนวความคิดในเรื่องของความมั่นคงของมนุษย์ ที่จริงเราได้มองตรงนั้นแล้วก็เปลี่ยนวิธีมาตั้งแต่ปี ๒๕-๒๙ ลิ่งที่สะท้อนออกก็คือนโยบายตั้งแต่ปี ๔๑-๔๔ เป็นนโยบายเปิดออกมานั้นเป็นนโยบายปิด เพราะฉนั้นใน Concept ตรงนี้เป็นเรื่องที่เป็นไปอย่างนั้น

ตรงที่ท่านอาจารย์ประเวศท่านพูดถึงการเชื่อมต่อไปสู่นโยบาย ตรงนี้จะเป็นจุดหนึ่ง เราทำความเชื่อมต่อของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่เด่นชัดก็คือนโยบายเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลิ่งที่อาจารย์ปริตตาท่านพูดตรงนั้นชัดเจนว่า ความมุ่งหมายของทางวิชาการนั้น จะมีส่วนที่จะกระจายการศึกษาออกสู่การปฏิบัติ ตรงนี้เป็นลิ่งที่เราต้องการอย่างมาก เพราะในกระบวนการแก้ปัญหา ถ้าเจ้าหน้าที่ในส่วนของนโยบายไปศึกษาและแก้ปัญหาเอง เราไม่สามารถทำได้ทุกส่วน แต่ส่วนเหล่านี้จะเป็นส่วนที่สะท้อนกลับในส่วนของการแก้ปัญหาในเชิงนโยบายต่อกลุ่มชาติพันธุ์

ศาสตราจารย์ ดร.เอกวิทย์ ณ กลาง

ผมคิดว่าเรื่องที่เรากำลังคุยอยู่นี้มีความละเอียดอ่อน และมีความสำคัญมาก ถ้า สภากาแฟมั่นคงฯ จะต้องทำอะไร มีนโยบายมีแผนอย่างไร ผมคิดว่าเป็นอำนาจ และเป็น สิทธิที่จะทำได้ และก็ควรจะทำ แต่สิ่งที่ผมขออนุญาตพูดแทนนักวิชาการ ชาวบ้าน ก็คือ สิ่งที่อยากรเห็นมากที่สุดคือ ความเข้าใจที่ถูกต้อง แม่นตรงกับวิธีชีวิต และ ความเป็นจริงของผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม และเมื่อเข้าใจแล้ว สิ่งที่พึงประนันที่สุดก็คือ การยอมรับนับถือศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เขามี สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือจากนักวิชาการ ทำความรู้ความเข้าใจ ให้กระจง ซึ่งตรงนี้ผมคิดว่าเป็นจุดร่วมอย่างที่อาจารย์นุ่มลดลงฉาย Overhead ให้ดูว่า เป็นทางตรงกลาง ซึ่งจะเป็นการเชื่อมระหว่างวิธีที่อนุรักษ์นิยมหรือรุนแรง กับวิธีที่ ปล่อยปละละเลย อาจจะพบได้ตรงนั้นฐานของความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ผมมอง ในเบื้องต้นว่าไม่มีข้อขัดแย้งเท่าไร อยู่ที่ว่าเรามียุทธศาสตร์ที่ถูกต้อง เทมาสม และยุติธรรม ต่อคนที่อยู่ชายขอบมากหรือน้อยเพียงใดเท่านั้นเอง

ขออนุญาตเพิ่มเติมเรื่องไทยใหม่ ที่จริงผมใช้คำว่าthalayai ก็ประมาณปี ๑๑-๑๒ เท่านั้นเอง ผมไปภูเก็ต ไปรับรอง ก็ได้ทราบศัพท์ไทยใหม่ ในความรู้สึกของผม ที่ใช้คำล้อเลียนอาจารย์นุ่มลาวุบก็คือว่า ผมรู้สึกว่าเราไปมี Sense ของการรังเกียจ เดียดฉันท์ หรือเหียดเช่นนั้น ๆ ว่าเราเป็นไทยเก่า เจ้าเก่า เขาเป็นไทยใหม่ เป็นน้องใหม่ ที่ยังต้องพัฒนาอีกมาก หรือต้องไปครอบงำ หรืออุ้ม หรือไป Assimilate เข้าเข้ามา ซึ่ง ผมรู้สึกตั้งแต่ครั้งแรกนั้นว่า เราควรเคารพอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเขามาก แล้วให้ เขายอมร่วมชีวิตทางเศรษฐกิจ และความรู้สัมผัสด้วยความสมัครใจของเขารอง ถ้าทำได้จะดี ที่สุด เพราะเราสองนั้นถูกครอบงำ (โดยโลกตะวันตก) มาแล้ว เราเจ็บมากแล้ว เรา妨 จะต้องเห็นอกเห็นใจคนที่เราจะครอบงำ ประเด็นอยู่ตรงนี้

มาก็จะเหมือนบ้าง ผมมองขอบเที่ยวบ้านแล้วมี 생각ว่า แล้วก็ทางเมืองหนีอ อยู่บ้าง ได้อ่านเกี่ยวกับเรื่องพ่อหลวงจนอิ โอดิเชา ผมก็เข้าใจว่า นี่เป็นจุดเด่นของวัฒนธรรม กะหรี่ยงซึ่งแม้จะไม่ได้เป็นอย่างนี้ทั้งหมด แต่ถ้าเรามีอะไรที่จะเชิดชัยกย่องได้ตาม

ความเป็นจริงที่เข้าเป็น แล้วเรามัครใจเป็นนักเรียน เรียนรู้จากเขาว่า เขอนุรักษ์ป่าเห็นคุณค่าของป่า และเขามีปรัชญาความเชื่อในชีวิตที่ทะนุถนอม รักธรรมชาติ ไม่ใช่ในแบบ Romantic แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงที่เขอนุรักษ์ไว้เพื่อ doğรอดอยู่ เราควรเรียนรู้จากเข้าให้มากกว่านี้ ก็จะเป็นประโยชน์ และจะทำให้เราเข้าใจเขามากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกระเพียง ผสมคิดว่ามีอีกปัจจัยหนึ่งทางรัฐศาสตร์หรือทางการเมือง คือ สมัยอังกฤษมาปกครอง อังกฤษนิยมอาคนคหะหรี่ยงไปเป็นทหาร แล้วก็เป็นคริสเตียน และเป็นทหารที่เนลียวลาด มีวินัย กี๊ข้าหลัก Divide and Rule ของยังกฤษนั่นเอง คือ เขาจะปกครองคนพม่า ลูกมีอังกฤษที่จะใช้งานได้ก็ต้องเป็นคนที่ไม่ใช่พม่าก็เลยเอากระเพียงไป ความเข้มแข็งและชื่อเสียงของทหารและตำแหน่งกระเพียงนี้ได้ดังตัวไปนานาชาติ ตรงนี้เองน่าจะมีส่วน Feedback มาถึงญาติวงศ์พงศานของเขานั่นที่อยู่มาเดิมว่า พวกราเป็นอย่างนี้ ดังนั้นความตื่นตัวในทางอัตลักษณ์ก็ย่อมมี

ยิ่งกว่านั้นอย่างที่ท่านอาจารย์ชัยันติเคราะห์ ผสมเท็นด้วยว่า อุษาคนายเรานี้เป็นโลกเก่า อยู่กันมาเห็นจะร่วมพันปี มีการยกย้ายถ่ายเท และเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกันมากมายเหลือล้น แล้วระหว่างกลุ่มนั้นที่มีอำนาจ คือ พม่า ไทย มอญ กลุ่มนี้เล็ก ๆ เขาย่อmomรู้รับ เพราะเขาอยู่ระหว่างสายสัมพันธ์ เชิงอำนาจระหว่างอาณาจักรใหญ่ ๆ เขาย่อmomรู้ เมื่อย่อmomรู้ เขาเก็บต้องคิดถึงตัวเขาว่าเข้าจะอยู่อย่างไรถึงจะรอด อยู่ตรงชายขอบของทั้งสองประเทศ ดังนั้นผสมมีความเชื่อว่าการมองตัวเอง และมีอัตลักษณ์ของตัวเอง ไม่เพียงแต่แต่เลือผ้าเพร pare ความเคยชิน แต่เลือผ้าเหล่านั้นอาจจะเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกอัตลักษณ์ของผ้าพันธุ์ก็ได้ เช่นเดียวกับ ไกล้อ ไกเขิน ไกสิบสองปันนาในเมืองน่าน เขาสืบได้เลยว่าเข้าเป็นญาติกัน เพราะลายผ้าที่ใช้เหมือนกัน สืบทอดกันมา ดังนั้นอัตลักษณ์นี้จึงเป็นเรื่องซึ่งซับซ้อนและต้องดูที่มาที่ไปของประวัติ กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้น และดูพื้นที่หรือทำเลที่ตั้งด้วยว่าอยู่ตรงไหน อยู่ระหว่างกลุ่มผ้าพันธุ์ที่มีอำนาจกว่าแล้วบราฝาฟันกันบ้าง และเปลี่ยนค้าขายกันบ้าง เขากลุ่มนี้ตั้งกลางเข้าต้องหวั่นไหวไปด้วย เขาเมืองน่านที่ต้องรักษาตัวให้รอด ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ รักษาอัตลักษณ์ของผ้าพันธุ์ จึงดำรงอยู่มาได้จนบัดนี้

อาจารย์วุฒิ บุญเลิศ

เจ้าพระยาที่ว่าอย่างใหญ่ และก็ให้อาหารได้มากนั่น ก็ เพราะว่าเกิดจากแครัวปิง วัง ยอม น่าน แคนห้อย แควรใหญ่ และตันน้ำแม่กลอง ดังนั้นความยิ่งใหญ่ของคนไทย เกิดจากการที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ถ้าอาคนกรุงเทพฯ หรือคนภาคกลาง กินข้าวเหนียว เขา ก็ไม่อยากจะกินข้าวเหนียว เช่นเดียวกัน ถ้าหากจะอาคนภาคอีสาน หรือภาคเหนือกินข้าวเจ้า เขายังไม่อยากจะกินข้าวเจ้า ผูกคิดว่าในความแตกต่างของ ลักษณะลิ้งเหล่านี้มีหลายลิ้งหลายอย่างที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมา กะหรี่ยง ก็เหมือนกัน นำมาฟังวันนี้ดูเหมือนจะหรี่ยงไม่มีตัวตน ผูก ก็ตอกใจ และก็กำลังพูดว่า เป็นเรื่องของการสร้างภาพ พอดูถึงคำว่าสร้างภาพทำให้ผู้มองถึงเรื่องของการทা�สี แต่งเติม แต่งแต้ม ทำให้เราเห็นว่าคนจะหรี่ยงไม่มีตัวตน หรือ ณ วันนี้สามกลับไป ไทย ภาคกลางวันนี้มีตัวตนใหม่ ก็เป็นเรื่องของการแต้มแต่ง ทาสี หรือสร้างภาพเหมือนกัน ใจจะแต้มแต่งทาสีอย่างไรก็ได้ ขอให้อยู่ในแผ่นดินนี้ด้วยความรักกันและส่งบสุข จิตวิญญาณตรงนี้ผู้คนว่าสำคัญ แต่ถ้าเกิดเราคิดว่าเรายิ่งใหญ่ เรา มีความรู้มาก many แต่ถ้าเกิดว่าจิตวิญญาณของเรายังไม่ยอมรับความหลากหลาย ความแตกต่างกัน ผู้คน ผู้คนนี้อันตราย ดังนั้นพื้นที่ที่คนเรารอยู่ร่วมกันได้ ก็ด้วยการยอมรับ ผูกชอบศึกษางานของ ท่านอาจารย์ศรีศักร ที่พูดถึงการอยู่ร่วมกันของความเป็นคนไทย ของจิตวิญญาณ ด้วย บอกว่าไทยไม่ใช่พุดภาษาหนึ่งพูดภาษาหนึ่ง แต่ไทยคือพื้นที่ที่เราอาศัยอยู่แล้วอยู่ร่วมกันได้ อันนั้นคือจิตวิญญาณ คือการอยู่ร่วมกัน ตรงนี้เป็นสำนักร่วม ตรงนี้ต่างหากทำให้สังคม อยู่ส่งบสุขได้ ในขณะที่รอบข้างประเทศไทยจะเละเบะแห้งแล้ง เพราะว่าอะไร เพราะว่าติดภัยด้วยภัยหรืออัตตา ตัวตนต่าง ๆ เพื่อจะบอกว่าอย่างใหญ่หรือว่าเหนือกว่า กลับมาสู่คำว่าจะหรี่ยง หลายคนอยากรู้จะมีคำตอบแต่อ้าจะไม่ใช่คำตอบ สุดท้าย แต่ผู้คนอยากรู้จะบอกว่าชื่อก็บอกที่มา ชื่อบอกถึงความมรรคสี อารมณ์ ความเป็นมา ด้วยเหมือนกัน กะหรี่ยง ปากกาจะย่อ หรือสะกอ หรือจะกอ หรือล่อง อย่างที่พ่อหลวง ใจนิเริกตัวเอง อย่างผู้คนปากกาจะย่อไป โพล์ เรียกตัวเองว่า ชู อันนี้ใหม่ขึ้นมา

๑๖๖
ชาติพันธุ์และมายาคติ

เดี่ยวนักภาษาศาสตร์ก็ต้องไปทำการบ้านว่า ซู คืออะไรอีก ซึ่งมีความหมาย จิตร ภูมิศักดิ์ พุดถึงความหมายของ กะญ่า เกญ อัน ปากะญอ เรา กะญอ คือ คน เราเป็นคน เราเป็นมนุษย์ อันนี้กำลังบอกว่า เขาไม่ใช่เป็นคนต่าต้อย ในขณะเดียวกัน กะญ่า กะญิน มีรากศัพท์เหมือนกัน เหมือนกับคนล้านนา เรียกว่า ยาง ยางก็คือ กะญอ กะญาง ปากะญอ ที่นี่พอมานถึงตรงนี้ คนกะเหรี่ยง ซู โพล่ง เรียกตัวเองว่า ซู โพล่งคือมนุษย์ โพล่งเองอยู่ กับตะลง ตะเลิง มอง ก็เรียก มะนี่ย มะนี่ยก็คือมนุษย์เพื่อที่จะบอกชาติ ข้างเดียวว่านั้นเป็นคนตัวเดียวเหมือนกัน ลั้นเป็นมนุษย์ มะนี่ย ตือฉัน ก็มีพัฒนาการทาง ด้านความรู้ มีบาลี สันสกฤต อธิบายความเป็นตัวตนของตนเองขึ้นมา

ที่นี่คำว่ากะเหรี่ยงเริ่มมาอย่างไร เมื่อสักครู่นี้บอกว่ามาจากฝรั่ง แต่จริง ๆ ผม่าว ไม่ใช่ มองนี่เข้ามาอยู่ธรา มองเป็นคนมีความรู้สูง รับราชการ และเป็นพระสงฆ์ด้วย มองเรียกคนกะเหรี่ยงว่า คงเรียง ดังนั้นมองนี่อยู่ใกล้กับอยู่ธรา คำว่า กะเหรี่ยง ผมสันนิษฐานว่ามาจากการที่มองมาสัมพันธ์กับราชสำนักไทย เป็นคนจดบันทึกต่าง ๆ ก็เรียกใช้คำนี้ จริง ๆ คำว่า กะเหรี่ยง ก็คือคำว่า กะญ่า กะญอ กะญิน ตรงนี้รากศัพท์ มันมาเหมือนกัน แต่คนปากะญอ หรือสะกอ จะเรียกคนไทยภาคกลางว่า จอแตะ ชั่งจอแตะ ก็คือ โจเดีย อยู่ธรา แต่ว่าคนโพล่งอย่างผมเรียกคนไทยว่า ไส้ ไส้ก็คือสยาม สยามก็มาจากการมอง ดังนั้นคำว่าตัวตนของกะเหรี่ยง ผมคิดว่าไม่ใช่มาจากฝรั่ง แต่มี อยู่แล้ว ชุดลงไป คำว่า กะญ่า กะญิน กะญอ อะไรก็แล้วแต่ ดังนั้น ณ วันนี้ไม่ใช่ เป็นเรื่องของไม่มีตัวตน แต่มีตัวตนอยู่แล้ว

ที่นี่มาถึงคนกะเหรี่ยงในภาคกลาง เขาคิดอย่างไรกับคนไทย ภาพของคน กะเหรี่ยงมองคนไทย มองอย่างไร คนกะเหรี่ยงอยู่ท่ามกลางสามชาติที่ท่านว่า เขานอกว่า คนพม่ามีเดียวอยู่ในห้อง ๗ เล่ม ไว้ใจไม่ได้ เพราะว่าถูกบีบดัน คนไทยมีเดียวอยู่ ๑๔ เล่ม มากกว่าพม่า เขานอกกว่าพม่าเป็นคนมีเลือดเหลี่ยม แล้วก็โหดร้าย แต่คนไทย นิ่มнал นิ่มนวล ไม่รู้ตัวก็ความเป็นชาติพันธุ์หายไปหมดแล้ว นี่คือเดียว ๑๔ เล่ม เราจะเห็นนายชาติของกะเหรี่ยง หรือภาพที่คนกะเหรี่ยงคิดถึงคนส่วนใหญ่ ว่าคิดอย่างไร ผมว่าเป็นประโยชน์แก่ สาวช. ที่นี่วิธีปฏิบัติระหว่างรัฐบาลทหารพม่า

ที่ใช้กับกะหรี่ยง อันนั้นคือ การตอบแทนความเดียดแค้นเจ็บปวดที่เคยเป็นเครื่องมือให้แก่อังกฤษ ใช้คนกะหรี่ยง ทหาร ตำรวจกะหรี่ยงปราบปราม ขบวนการพระสงฆ์และชาวนาพม่าที่ลูกขี้นต่อต้านอังกฤษ ในขณะนั้น พอดีเงา Lam पात्रम् กะหรี่ยงตรงนี้ด้วยเหมือนกัน เราจะเห็นว่าในพม่านั้นคนกะหรี่ยงสู้เพื่อรักษาติดพันธุ์ณ วันนี้ถ้าอยู่อยู่ได้ไหม เช้ามีที่ดินพอที่จะอยู่ แต่ในประเทศไทยคนกะหรี่ยงกำลังสู้เพื่อปกห้องของเข้า เขากำลังสู้เพื่อจะมีข้าวกิน สู้เพื่อที่จะให้ร่ม hun เวียนอยู่ได้ ถ้าข้าวหมดไป แม่โพสพหายไปขาดอยู่ไม่ได้ ตั้งนั้น ณ วันนี้ถ้าเชไม่ได้ทำไร่หมุนเวียน เชไม่มีข้าวกิน เข้ายาทั้งเป็น แต่ว่าในพม่าเข้ายังทำนาได้ ทำข้าวได้ เขายังมีชีวิตอยู่ ผมเคย์ตามคนกะหรี่ยงตามแนวชายแดน ถ้าชายแดนสงบจะเป็นอย่างไร คนกะหรี่ยงถ้าสวนผึ้ง ราชบุรี กาญจนบุรี ตาก จะเข้าไปอยู่ในพม่า อยู่กับพื้นทองของเขามากมาย เพราะว่ายังมีที่ทำกิน ประเทศไทยไม่มีที่ให้เขาทำกิน เข้ายาแน่นอน ยกตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดเลย คนตันน้ำ เพชรบุรี ลำปาง รอยต่อระหว่างราชบุรีกับเพชรบุรี เข้าคิดว่าคนที่นี่นั่นทำลายป่า เขาก็อาคนเหล่านั้นลงมาอยู่ที่บ้านพูรุษก้าวตามโครงการพระราชดำริอาคนกะหรี่ยงมาอยู่ที่นี่นั่น จัดบ้านให้อยู่ที่นี่เป็นสถาเลย หลังบ้านก็เป็นลำปางซึ่งมีน้ำอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์เลี้ยงที่จะให้กินได้ แล้วเขาก็มานั่งถัก سان ร้อย ตื้นเข้าขึ้นมาพอดีเงา Lam पात्रम् ก็ออกกำลังกาย แล้วก็ไปนั่งจั๊กสาน ตอนเย็นพักผ่อนลักษพัก ตอนกลางคืนไปเรียนหนังสือ ทำอย่างนี้ชีวิตของเขาฝากไว้กับงานฝีมือที่จะขายแล้วได้เงินมา หลังบ้านเขาก็เป็นภูเขาเป็นตันไม้หลักหลา อันนั้นคือจากเคลื่อนไหวแต่ต่ายไปจากชีวิตของเขามาไม่ได้ผูกพันกันเลย เจ้าหน้าที่ทหารคนหนึ่งเป็นพันเอกบอกว่าชีวิตคนเหล่านี้เหมือนกับมนุษย์โรงงาน ผมตกลใจเป็นมนุษย์โรงงานได้อย่างไรในเมืองข้างหลังเขามาเต็มไปด้วยความเชี่ยวชาญของผืนป่า แต่ว่าชีวิตของเข้า เช้าไม่มีเวลาที่จะบอกเด็กให้ไปหาปู หาปลา หลังบ้านเขามาเต็มไปด้วยสมุนไพร แต่เข้าใช้ไม่ได้ ปรากฏว่าบ้านของเขาเล็ก ๆ ต้องชุดบ่อปลาเลี้ยงปลาดุก ทั้ง ๆ ที่หลังบ้านเข้า ลำปางซึ่งอุดมสมบูรณ์ มีปู มีปลา ผมว่าการที่อาเขาลงมาเหมือนกับตัดตอนกิ่ง แล้วก็มาเพาะมาปลูก รากวัฒนธรรมไม่มีเลย พอกคนใหญ่โตมาทีก็รุดน้ำพรวนิดนี้ให้ตันไม้มันส่งงาม ให้ดูดี หมายความว่าเมื่อเขามาทีก็

ยิ้มแย้มแจ่มใส่ให้ดูดี ณ วันนี้ เพราะไม่เข้าใจวัฒนธรรมจึงทำให้ชีวิตของคน ๆ หนึ่งขาดไป ผสมจึงขอฝากว่าความหวังดีเจตนาดีที่มองคนต่างด้วยความรู้สึกเมตตาสงสาร ผ่านว่า เป็นบาปบริสุทธิ์ เป็นบาปของนักบุญหรือเปล่าที่มองคนอย่างนั้น ดังนั้นผสมจึงเกิด ความรู้สึกว่า ณ วันนี้ การต่อสู้ของคนจะเรื่อง หรือการแสดงตัวตนของคนจะเรื่อง ในประเทศไทย เนื่องจากว่าที่ผ่านมาตนเข้าถูกกฎหมายล็อกตัว ณ วันนี้เขาก็จะรุกโกรธต่อ พระยะไร เพราะรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้เขามีความชอบธรรม สิทธิเข้าได้รับแล้ว ชอบธรรม แต่ถ้ากฎหมายให้ รัฐธรรมนูญให้ แต่การปฏิบัติโดยตรงของเจ้าหน้าที่ก็ต้องนโยบายก็ต้อง ยังไม่ให้ผ่านว่าตัวตนของการต่อสู้ของทุกชนเผ่าจะออกมากขึ้น ราชดำเนิน พระรูปจะมีสีเขียว สีขาว สีเหลืองเหลืองของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ลงมาแสดงตัวตนของเขานั้น คือเลียงสะท้อนของชาติพันธุ์ที่ประสบอยู่ และกำลังจะเป็นไป ก็สรุปว่า ณ วันนี้ เราคิดอย่างนี้มองอย่างนี้ไม่ใช่คำตอบสุดท้าย ผ่านคิดว่ารับจวญโอกาสนี้เสียก่อนที่เรา จะไม่ได้พูด อย่างน้อยที่สุดนักวิชาการอาจจะได้ คิดว่ามีตัวตนนะ ตัวตนเป็นอย่างไร

รองศาสตราจารย์สุริชัย หัวนันแก้ว

ประเด็นแรกผมคิดว่าเป็นเรื่องท่าทีในการพูดถึงคนต่างชาติพันธุ์ ท่าทีที่คุณวุฒิวิจารณ์ตอนประযุคสุดท้ายก็คือ เป็นท่าทีที่มองว่าตัวเองอยู่สูงกว่า และอยากระไปช่วย มองว่าตัวเองเป็นหลักของประเทศไทย ต้องไปดูแลคนที่ไม่มีหลัก ก็ต้องช่วย

๑๙๗
ชาติพันธุ์และมายาคติ

เจตนา ก็ได้แต่ทำที่ที่คุณวุฒิเรียกร้อง ผสมตีความเอาเอง คือทำที่ที่เรา กับ คนกลุ่มอื่น ๆ ก็ไม่ต่างอะไรกัน ในโลกปัจจุบันที่ยิ่งพัฒนาไป ๆ راكเราอยู่ที่ไหน รากเหง้าเราเป็นอย่างไร เรา ก็ไม่ค่อยรู้จัก คนไทย ก็ไม่ได้ต่างกัน คนเมือง คนเหนือ คนลำพูน ก็ไม่รู้ว่า รากตนของ เป็นอย่างไร ว่า กันจริง ๆ คือว่า รู้แต่ประวัติศาสตร์ แม่นางงามเทวี ๑,๓๐๐-๑,๔๐๐ ปี แต่ ก็ไม่รู้อะไรมาก ผสมกำลังพูดว่า ความจริงร่วมทุกชั่วโมงสุกัน เป็นเรื่องที่เรารู้ในโลก ที่เปลี่ยนแปลงมาก แล้วเรา ก็ไปนึกถึงความจริงแบบที่อื่น และเรา ก็หวัง เอา มาตรฐานเหล่านั้นมาด้วย เจตนาตีทั้งนั้น คนที่ทำเรียกว่า พัฒนาประเทศ ก็หวังเจตนาตี อันนี้ ประโยชน์แกร่ง พอเห็นด้วย

ประเด็นที่ผสมจะพูด ก็โยงกับประเด็นนี้ว่า คนจำนวนหนึ่งในโลกที่เปลี่ยนแปลงเร็ว เดียว นี่ยิ่งเร็วขึ้น อีก คนจำนวนหนึ่ง รู้สึกว่า เรา กำลังอยู่ในสถานการณ์ที่เอกลักษณ์ถูกคุกคาม คือ อันนี้ไม่ใช่เพียงแค่ว่า รัฐธรรมนูญเขียนว่า ต้องเคารพศักดิ์ศรี แต่หลายคนรู้สึกว่า เอกลักษณ์ของไทยนั้น ถูกคุกคามภายในตัว แล้วเอกลักษณ์ของไทย คืออะไร นี่คือปัญหาใหญ่ สำหรับหลายคนนี่ ผสมคิดว่า ต่างกันมาก ณ ที่นี่ อย่างต่ำสุด มีการใช้ คำว่า อัตลักษณ์ กับ เอกลักษณ์ ซึ่งความหมายต่างกัน เป็นการยอมรับการตีความ ของตัวเองของแต่ละกลุ่ม ต่างกันมาก เอกลักษณ์โดยนัยค่อนข้างชัดเจนอยู่แล้ว ก็คือว่า ควรจะเป็นหนึ่ง มาก ไปกว่านั้นคงไม่เป็นเอกภาพเท่าไร ผสมวันนี้ เป็นมรดกเดิมของเรา ในสภาพเดิมที่เราเปลี่ยนแปลง ผสมพูดตรงจุดนี้ ก็ เพราะว่า ประสบการณ์เฉพาะหน้า ที่ผสมผ่านมา เมื่อ ๒ อาทิตย์ก่อน คืออยู่ในสัมมนาหนึ่ง เรื่อง กัญพะพุทธศาสนา ระเบิด เวลาที่มองไม่เห็น ผสมตอกที่นั่น ที่ผสมไม่เคยนึกมาก่อนเลย คือในสภาพการณ์ที่บุคคลสำคัญ มากในวงการศาสนา เห็นว่าวิกฤติมาจากการปฏิวัตินี้ แต่ไม่มีวิกฤติจากภายใน ผสมสะตุ้งเลย นี่ คือ สถานการณ์ที่ ผสมอย่างจะเน้น เพราะทั้งหมดนี้ มุ่งไปสู่ การแก้รัฐธรรมนูญ เพื่อจะให้รับปรับ มีศาสนาพุทธ เป็นศาสนาประจำชาติ ผสมไม่อภิปรายในประเด็นที่ว่า ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาประจำชาติหรือไม่ แต่ผสม กำลังอภิปรายถึงความสำนึกรักษา ที่เขารู้สึก วิกฤติ แล้ว ก็ เป็นความรู้สึกวิกฤติที่ลึกมากกว่า เราจะนึกได้ เพราะ เรา ระดมคน เป็นหมื่น ๆ ชwan ให้ กាល น่า ก้าว ล้า แต่ ว่า เรา คง ต้อง เข้า ใจ ว่า กัย ที่ เอกลักษณ์ หรือ อัตลักษณ์ ถูกคุกคาม

ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะคนกลุ่มชาวเล ชาวกะเหรี่ยงเท่านั้น แต่การตีความภัยนี้ คนบางส่วน ในสังคมก็ตีความอีกอย่างหนึ่ง ภัยอันนี้ก็รู้สึกว่าอัตลักษณ์อันเดียวของเรานี้ มีอยู่ เอกลักษณ์นี้จะถูกทำลาย คือยังไม่ได้มีโอกาสที่จะเชื่อมโยงการถกเถียง หรืออัตลักษณ์ที่ หลักหลาຍของประเทศไทย ซึ่งอาจารย์เอกวิทย์ได้ประราກ ไม่มีโอกาสได้เชื่อมโยง ส่วนเหล่านี้มาสู่การทบทวนในระดับอย่างกว้างขวางในสังคมอย่างสาธารณะ แต่ การเคลื่อนไหวทางล้ำ ๆ กับไปในทางมุ่งให้เกิดพัลลังทางสังคม ก็แรงมาก ผนพูดตรงจุดนี้ คิดว่าไม่ได้อยู่ในนโยบายที่ชัดเจนของหน่วยงานราชการ ต้องผนพูดประเด็นนี้อย่างกับประเด็น ที่อาจารย์ปริตตาประราກ คือช่องว่างระหว่างประเด็นอภิปรายทางวิชาการ ช่องว่างของ นโยบายซึ่งกำลังมีมิติใหม่ ๆ อย่างที่ สมช. กำหนดไปแล้ว กับการตีความเรื่องวิกฤติ ของเราคืออะไร เอกลักษณ์ของเรา กำลังอยู่ใต้การคุกคามของอะไร ผนพูดว่าเป็นช่องว่าง ที่ใหญ่มาก

ตรงจุดนี้ผนพูดว่าความสำคัญที่จะเชื่อมโยงประเด็นการพูดแต่ละกลุ่มที่อยู่ กับบริบทที่เรามีกระแสการพูดในเชิงการเมืองอย่างมาก อาจจะมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผนพูดความรู้สึกว่าคนจะตีความประเด็นนี้ไปในทางการเมือง ก็ทางการเมือง ทำอย่างไร จะให้เวทีเช่นนี้ช่วยโยงกับประเด็นทางวิชาการที่สังคมจะได้สติทางวัฒนธรรมร่วมกัน มากขึ้น ไม่เช่นนั้นผนพูดรู้สึกสะดุ้งจริง ๆ ในงานนั้นมีพระที่มีสมณศักดิ์สูงมาก มีฐานะ พิเศษในการศาสนาปัจจุบัน ผนพูดภารกิจนี้ เพราะว่าเห็นในประเด็นของคุณวุฒิ ในขณะเดียวกันผนพูดว่าเงื่อนไขที่สร้างความคับขันให้กับการคิด คือไม่มีเวลาคิดแล้ว แปลว่าวิกฤติ เอกลักษณ์ก็คือเรื่องเหล่านี้

ดร.ไพรุรย์ มีกุศล

ผนพูดว่าวันนี้เราที่กำลังพอดี ทำให้ได้รับแนวคิดร่วมกัน แล้วก็จะเอาไปขยายต่อ ผนพูดว่าการศึกษาเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ หรือマイORITY คือเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ถ้าพูดโดย ภาพรวมแล้วก็ยังมีการศึกษาน้อยอยู่ เพราฯว่ากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยนี้มีตั้ง ๔๒-๔๓ กลุ่มชาติพันธุ์ แต่รามาพูดวันนี้เพียง ๒-๓ กลุ่ม เป็นตัวอย่างและซึ่งให้เห็นว่า

การศึกษาของเรานั้นได้เจาะลึกลงไป ผ่านคิดว่าสิ่งที่อาจารย์อนุมัติ อาจารย์ประสาท หรือ อาจารย์ท่านอื่นได้พูดมานั้น เมื่อเราเข้าไปศึกษาพฤติกรรมของคนกลุ่มต่าง ๆ นั้น จะทำให้เราได้ทราบความมีตัวตนของเขาก็อย่างไรนั้น สิ่งสำคัญซึ่งน่าจะได้เจาะลึกลงไปคือ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์หมายความว่ากลุ่มชาติพันธุ์ใด ๆ ก็ตี อาจจะมีมิติของเวลา แตกต่างกัน และในมิติของเวลาที่แตกต่างกันนั้นถูกกระบวนการ อาจจะโดยรัฐที่คลุมอยู่ ในพื้นที่ของทางวัฒนาชาติ หรือทางด้านการปกครอง และในขณะเดียวกันกลุ่มนั้นก็อาจ จะถูกกระบวนการ หรือประวัติศาสตร์กับกลุ่มที่อยู่ข้างเคียงด้วย เพราะฉะนั้นการแสดง อัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มในมิติของเวลาที่แตกต่างกันในส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์ ผ่านคิดว่า สิ่งที่น่าจะได้พิจารณาในการศึกษาคือเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ ถ้ากลุ่มเล็กอย่าง มองแก่น หรือกลุ่มใหญ่อย่างกะหรี่ยง การถูกกระบวนการจะแตกต่างกันมาก นั่นก็จะ หมายความว่ากลุ่มใหญ่นี้จะพยายามที่จะรักษาความมีตัวตนของเขาก็

การศึกษานี้ผ่านว่าสิ่งที่จะชี้ให้เห็นถึงความมีตัวตน จะต้องไปดูในเรื่องของ พิธีกรรมที่แสดงออกมา แล้วก็ในเรื่องของภาษาที่ใช้ เพราะว่าพิธีกรรมกับภาษาบางที่ จะไปด้วยกัน พิธีกรรมบางครั้งแสดงออกมาโดยใช้พิธีกรรม หรือสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ แสดงความเป็นตัวตนของกลุ่ม จะเป็นเรื่องข้าวเหนียว จะเป็นเรื่องปลา จะเป็นเรื่องผ้า จะเป็นเรื่องดนตรี จะเป็นอะไรต่าง ๆ เพราะฉะนั้นผ่านว่าการที่เรามาคุยกันในวันนี้ เราจะได้ความคิดที่หลากหลายลงไป เห็นด้วยกันที่ว่า Degree ของความเปลี่ยนแปลง ในปัจจุบันนั้นเร็วมาก เนื่องจากว่าตั้งแต่เรามีรัฐธรรมนูญใหม่ โอกาสที่จะแสดงออก ของกลุ่มต่าง ๆ ก็จะมีมากขึ้น ผ่านเสียดายที่หมอกไม้ไม่ได้มานะดึงคนชายขอบ ซึ่งเป็นการพูดถึงคนภายใน หรือส่วย คือถ้าพูดถึงคำว่า ส่วย ก็คือเป็นการที่คนภายนอก หรือรัฐไปใส่ตราให้เขาว่าเป็นคนต่าต้อยน้อยหน้า ซึ่งในส่วนกลุ่มเขาเองก็แสดงออก เหมือนที่ท่านนักวิชาการพูดถึง อย่างลับลึก หรือมัง หรืออะไรต่าง ๆ เข้าพูดหมายถึงว่า คนอย่างส่วย เป็นการมองในทางที่ดูถูก แต่ว่าเข้าตั้งชื่อให้เขาระบุว่า กวย ซึ่งแปลว่า คน และในขณะเดียวกันคนนี้ก็จะต้องมีการเปรียบเทียบอีกว่า คน กับ กวยกลาง หรือ

คนป่า ถ้าหากว่าเราดูกว้าง ๆ ออกไปเราก็จะเห็น ผู้มีคิดว่านโยบายในการที่จะศึกษา ในเรื่องหลักสูตร ซึ่งน่าเป็นห่วง เพราะว่าหลักสูตรกำลังจะออกมาในเรื่องของการศึกษา ในเรื่องของท้องถิ่น ให้รักท้องถิ่น อะไรต่าง ๆ ผู้มีอยากรจะฝ่ากิจกรรมนี้ควรจะศึกษา และเขียนออกมากทั้งมิติที่เป็นอัตลักษณ์ และภูมิปัญญา ถ้าจะมองแต่เพียงด้านเดียว ก็อาจจะทำให้ภาพเบี่ยงเบนไปไม่สมบูรณ์

รองศาสตราจารย์ศรีศักดิ์ วัลส์โภดุม

ผมขอเสนอภาพรวม ๆ ว่า วันนี้เป็นครั้งแรกที่สนใจมิติทางสังคม เพราะแต่ก่อนเราพูดถึงทางวัฒนธรรมเท่านั้นเอง พูดถึงวัฒนธรรมแล้วไม่เห็นคน นี่เป็นครั้งแรกที่พยายามจะพูดอะไรที่เป็นมิติทางสังคม ที่พูดถึง Ethnicity เป็นเรื่องที่สำคัญแล้วเรื่อง Ethnicity นี้เริ่มในต่างประเทศเป็นเวลานานแล้วเกือบ ๒๐ ปี แต่เราไม่เคยพูดถึงเลย เวลาเราพูดถึง Ethnic Group เราถูกพูดแบบเห็นภาพนิ่ง ให้ไปศึกษาคนกลุ่มมอยุ กลุ่มกะหรี่ยงอะไรต่าง ๆ ไม่เห็นภาพเคลื่อนไหว Concept ของ Ethnicity เป็นมิติใหม่ที่แลเห็นการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวของกลุ่มคน ที่จริงแล้วเป็นเรื่องธรรมชาติที่คนนี้เอง ในสังคมโลกที่ว่ามนุษย์มีกลุ่มเชกากลุ่มเรา และกลุ่มทั้งสองนี้จะมีปฏิกริยา กลุ่มเราก็กว่าดีกว่าเขา กลุ่มเขาดีกว่าเรา เพราะฉะนั้นในทางตรงกันข้าม อีกกลุ่มนึงก็ต้องโตตอบว่าฉันก็ดีกว่าแก คือปัญหาระมิจาก Ethnocentrism นั่นเอง

ที่นี้ในสังคมไทยผมคิดว่า ตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา เราใช้วิธีการแบบอาณานิคมอย่างที่เรียกว่า Internal Colonization คือดึงเอาทุกอย่างในชนบท ท้องถิ่นกลุ่มต่าง ๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐโดยตลอด แล้วสถาปนาความสามัคัน แบบแนวตั้งขึ้น เพราะฉะนั้นคนที่อยู่ในกรุงเทพฯ คนที่อยู่ในรัฐ จะอยู่เหนือคนอื่น ๆ หมดรัฐไทยมองตรงนั้น มองจากตัวศูนย์กลางเป็นหลัก ฉะนั้น Concept ของการที่จะดูว่า คนกลุ่มอื่น ๆ ในประเทศไทยเป็นอย่างไรก็ไม่มี เราไม่สนใจ ประเทศไทยที่เข้าปรับตัวเอง แม้กระทั่งพวกราษฎร์ ขาดความสามัคันทั้งแนวตั้งและแนวนอน อย่างน้อย คนในประเทศไทยในระดับแนวอนกลุ่มต่าง ๆ จะต้องรู้จักกันหมด เหตุนี้วิชามนุษยวิทยา

จึงเกิดขึ้น เกิดขึ้น เพราะต้องการรู้จักคนว่า กลุ่มต่าง ๆ มีชีวิตอยู่อย่างไร มีวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมเป็นอย่างไร ในสังคมไทยที่ผ่านมาไม่เคยรู้จักกันเลย รวมทั้งเมื่อมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น ตามว่าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติมีมิติทางสังคมหรือเปล่า ทุกอย่างตัดสินใจมาจากส่วนกลางทั้งล้วน ไม่เคยเหลียวแลคนในท้องถิ่นเลย ความล้าหลังของเมืองไทยคือตรงนี้ เพราะมองจากแนวตั้งตลอดเวลา แล้วคนในท้องถิ่นที่ไม่ใช่เมืองหลวงที่ไม่ใช่รัฐบาลด้อยหมด เราล้าหลังมากที่จะทำความเข้าใจ และสิ่งที่ต่อต้านว่ามีอัตลักษณ์ขึ้นมา นี้ คือการเคลื่อนไหวที่มาจากท้องถิ่นแล้วเกิดขึ้นในเมืองไทยเมื่อไม่นานมานี้เอง อย่างที่สมัยอาจารย์ประเวศหรือไครอิตรต่อไครปริรงค์เพิ่มพลังขึ้นมา ก่อนหน้านั้นไม่มีสิทธิ์เลย เราถึงพูดได้ว่าคนในสังคมไทยไม่มีอัตลักษณ์ก็ได้จริง ๆ แล้วมีตัวตนอยู่เพียงแต่เราไม่สนใจ

ประเด็นที่ว่าวนอกจากเรามิอาจความสัมพันธ์ระบบแนวตั้งแล้ว แนวอนก์ไม่มีเราจะพบว่าแนวอนนี้สำคัญมาก ตามว่าเวลาไหน ประชาชนไทยมี ๖๒ ล้านคน “รู้จักกันบ้างหรือเปล่า” แน่นอนมุขย์ในฐานะเป็นสัตว์สังคมต้องอยู่ร่วมเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่ม ก็มีทั้งกลุ่มเรากลุ่มเขาทั้งนั้น แต่ละกลุ่มก็ต้องการเป็นตัวเอง มีพลังตัวเอง แต่สังคมไทยไม่รู้จักกัน จะนั่นเวลาไม่เรื่องอะไรก็ตาม แต่จะยกตัวอย่างให้เห็นว่า คนปากมูลนี่มีวิถีชีวิตเป็นชาวประมงน้ำจืด การสร้างเรือนก็เพื่อจะ ๑. กระจายน้ำไปให้คนที่ทำไร่ทำนาซึ่งไม่ใช่ชาวประมงน้ำจืด ๒. สร้างพลังงานไฟฟ้าไปให้คนเมืองใช้ทำอุตสาหกรรม แล้วคนที่เข้าเป็นประมงน้ำจืด ซึ่งอยู่กันเป็นจำนวนมาก ทั้งกลุ่มน้ำมูล ซึ่งรวมทั้งแม่น้ำโขงด้วย เข้าอยู่อย่างไร สังคมไทยไม่รู้จักคนเหล่านี้เลย ไม่รู้จักวิถีชีวิตของเขานี้คือจุดอ่อนจะนั่นเวลาพัฒนาประเทศ ก็อาจชีวิตของคนเมือง คนที่เป็นชาวไร่ ชาวนาชนบทมาตัดสินคนอื่นต่ำหมด นั่นคือสังคมไทย

เมื่อรู้จักพัฒนาสังคมในระดับท้องถิ่น ปรากฏความสัมพันธ์แนวอนก์ไม่มีคนในระดับภูมิภาคก็ขัดแย้งซึ่งกันและกัน เพราะอำนาจรัฐให้กับคนในท้องถิ่นบางกลุ่มที่ไม่เสมอ กัน โดยเฉพาะความคิดของนักเศรษฐศาสตร์จะเห็นเล่ายาว้าจะพัฒนาแล้ว

คุณลับสนุนแต่กลุ่มที่เป็นผู้ประกอบการ พวก Entrepreneur เท่านั้น แต่กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่ในระบบยังซึ่พ พวกเข้าถูกເວົາດເອາເປີຍບຕລອດ ความສັນພັນຮູໃນແນວຮາບກີໄມ້ເຮົາໄມ້ຮູຈັກນັພອ ດົນໃນທົ່ວໂລນຄືນຕ່າງ ຈ ອູຍ່ອຍ່າໄຮ ເປັນຍ່າຍ່າ ແລ້ວເຂົມໜີຄວາມເຫຼືອມລໍາກັນຍ່າຍ່າ ວັດນຮຽມບາງຍ່າຍ່າທ່າເຫັນຍ່າຍ່າເຊັ່ນໃນກາຕະວັນອອກເໝີຍເໜີ້ອ ກຸ່ມຄົນລາວ ກຸ່ມຄົນສ່າຍ ກຸ່ມຄົນເຂົ່າ ເຮົາເຫັນຊັດເລີຍວ່າກຸ່ມຄົນທີ່ເຮົາໄມ້ໄດ້ເໜີຍວ່າແລ ແລ້ວຍັງເຂົາໃຈເຂົາໄມ້ຄູກທ້ອງ ດືອກກຸ່ມຄົນສ່າຍ ຈົນກະທຳໆເວລາມີປົງສັນພັນຮູກັນ ກີມຂ່າວລື້ວ່າ ເຂັມອັງວັດນຮຽມຄົນສ່າຍເປັນວັດນຮຽມຂອທານ ທັ້ງທີ່ໃນຮະບບເດີມເຂົມເວົບບະເກີ້ອງລູກອຸປັນກີ້ ຂຶ່ງກັນແລກັນ ແຕ່ພອກຮະແລໄກກິວຕົວເຂົ່າໄປ ດົນສ່າຍຄູກມອງວ່າເປັນວັດນຮຽມຂອທານ ປະນັ້ນສັງຄົມໄທຢີຈຶ່ງພັດນາຄວາມຮູ້ສຶກ ດ່ານີຍມເຫຼືອມລໍາກັນ ຂຶ່ງອັນຕຣາຍມາກກວ່າປະເທດອື່ນ ຂຶ່ງເຂົພຍາຍາມຈະທຳຄວາມຮູ້ຈັກກັນ ແລ້ວຄວາມເຫຼືອມລໍານີ້ເພຣະເຮົາໄມ້ຮູຈັກເຂົາ ກຸ່ມຕ່າງ ຈ ໃນ ۶۰ ລ້ານຄົນ ແຕ່ເຮັມອັງວ່າກຸ່ມນີ້ສູງ ກຸ່ມນີ້ຕໍ່າ ເຮົາພັດນາດ່ານີຍມ ຂຶ່ງລ້າහັ້ງ ຂຶ່ງທຳໄຫ້ເປັນປະຊົບໄຕຍີໄມ້ໄດ້ ດືອດ່ານີຍມທີ່ເຫຼືອມລໍາໆຂຶ່ງຈັນຕ້ອງດີກວ່າແກ້ນ໌ດືອສັງຄົມໄທ ດາມວ່າຮູ້ເຄີຍທຳລົ່ງເຫັນ໌ໃໝ່ ຮູ້ກີຍັງທຳໜ້າ ຈ ອູຍ່

ตอนນີ້ກີມຳຄຳມາວ່າ ທັ້ນທີ່ຂອງ ສາວ໌. ດືອຂະໄວ ສາວ໌. ຈັດເປັນກະທຽວວັດນຮຽມ ກະທຽວວັດນຮຽມດືອຂະໄວ ກີບແບບກະທຽວວັດນຮຽມເກົ່າ ພັດນາແຕ່ຕີລປັດນຮຽມ ມອງແດວວັດນຮຽມຫລວງເທັນນີ້ ເຕັ້ນ ຈ ຮຳ ຈ ແຕ່ຄາມວ່າວັດນຮຽມລ່າງ ຂຶ່ງວັນນີ້ເຮົາພູດຄື້ງວັດນຮຽມລ່າງ ດືອວັດນຮຽມຮາບ ຂຶ່ງແບ່ງເປັນຫລາຍກຸ່ມ ຫລາຍເຫຼົ່າ ຜິວວັດນຮຽມຂອງເຂົານີ້ ສາວ໌. ທຳບັງຫຼືອໄມ້ ນີ້ເປັນຄັ້ງແຮກທີ່ ສາວ໌. ຈັດປະຊຸມ ພມຂອາມວ່າ ສາວ໌. ຈະທຳໃໝ່ ຄ້າ ສາວ໌. ໄນທຳ ກີ່ຫວຸນໄປແບບເກົ່າດືອພັດນາແຕ່ວັດນຮຽມຫລວງ ຮ້ອງຮໍາຕ່າງ ຈ ທີ່ເມື່ອກີ້ໄດ້ພູດຄື້ງຕີລປັດນຮຽມແຕ່ໜີວິທີທີ່ຫລາກຫລາຍຂອງຫລາຍກຸ່ມໜີ້ຮູ້ ແລະເມື່ອເປັນກະທຽວວັດນຮຽມກີບແບບເດີຍກັບສັນຍາຈອມພລ ປ. ແຕ່ທັ້ນທີ່ຂອງກະທຽວວັດນຮຽມ ຂັນນີ້ ດືອຕ້ອງທຳໄຫ້ຄົນທັ້ງໝາດຮູ້ຈັກກັນ ວ່າໃນ ۶۰ ລ້ານຄົນ ແບ່ງອອກເປັນກີ່ກຸ່ມກີ່ເຫຼົ່າ ແລ້ວແຕ່ລະກຸ່ມເຂົມໜີຄວາມສີວັດນຮຽມຂອງເຂົາຍ່າຍ່າ ເຮົາຈະອູ້ຮ່ວມກັນເປັນຫາຕີເປັນ Imagined Community ໄດ້ຍ່າຍ່າໃນນີ້ເປັນເຮືອງທີ່ສຳຄັນ ເປັນຈຸດເຮີ່ມຕົ້ນທີ່ດີ ພມຄິດວ່າວັນນີ້ ເຮົາເຫັນ ດືອເຮົາພູດຄື້ງແນວຄິດທີ່ພູດຄື້ງກຸ່ມຄົນຕ່າງ ຈ ພມຈະໄມ້ພູດຮາຍລະເອີຍດ ແລ້ວເຮົາກີ້

มาพูดถึง Concept หรือแนวคิด ไม่ว่าจะเป็นคำว่า Ethnicity หรืออะไรต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นมิติใหม่สำหรับเรามากอกกัน และเป็นมิติใหม่ซึ่งควรจะเริ่มต้นวิจัยเรื่อง Ethnicity ผ่านเสนอว่าผู้บริหาร สวช. ควรดำเนินถึงเรื่องนี้ เพราะหน้าที่ของ สวช. คือ หน้าที่ที่จะทำให้คนในชาติรู้จักกัน ท่ามกลางความหลากหลายในกระแสโลกกว้าง ทำอย่างไร เพื่อการอยู่รอดของคนกลุ่มเล็กในประเทศไทยต้องรู้จักกัน เมื่อรู้จักกันแล้วก็สร้าง ความรู้สึกเป็นชาติได้ แต่คระจะทำหน้าที่เป็นกลไกในตรงนั้น ผมเห็นว่าหน้าที่ตรงนั้น คือ สวช. แต่ สวช. จะทำได้หรือไม่นี่เป็นงานใหญ่ ส่วนงานวัฒนธรรมหลวง ตือ หน้าที่ บูรณาการอย่างเดียวเลิกได้ไหม โดยเฉพาะหัวคนไทยมาจากไหน ความเป็นคนไทย ไม่มี จุดเริ่มต้น หาคำตอบไม่ได้ แต่เป็นสิ่งที่สมมติ เราสร้างสิ่งสมมติเพื่อให้คนได้เป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน แม้กระทั่งใน Ethnicity ก็เหมือนกัน สร้าง Myth สร้างอำนาจขึ้นมา เพื่อให้คนอยู่ร่วมกัน บางคนอาจจะมองเป็นมายาคติ ผมไม่มีความสุกับคำว่า มายาคติ ผมว่าความเป็นจริงในโลกนี้มันมุขย์มีทั้งสิ่งสมมติและสิ่งเป็นจริง แต่สิ่งสมมตินั้นจะมี ความหมายก็ต่อเมื่อกลุ่มนั้นเข้าสร้างขึ้นมาเพื่ออะไร เพื่อความอยู่รอดของเข้า เพื่อ การรวมกลุ่มของเข้า และเพื่อจะตอบโต้ที่จะอยู่ร่วมกัน ผมว่ามีเป็นมิติใหม่'

ดร.พิเชฐ พานิชเกษตร์

๑๙๖
ชาติพันธุ์และมายาคติ

ประเด็นการเสวนา เรื่องความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในขณะนี้ ผนวกเป็นความพยายามที่จะ เชื่อมโยง ๒ ประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง คือ เรื่องของการวิชาการ ประเด็นที่สอง คือเรื่องของด้านนโยบาย และด้านนโยบายนั้น ผสมผสานแล้ว มองเห็นว่าเป็นความพยายามที่จะให้เป็นนโยบายระดับสาธารณสุข ก็คือระดับทั่วไป ระดับชาติ เป็นนโยบายแม่บทซึ่งผสมผสานไว้ ทางผู้จัดซึ่งเป็นหลักคณะกรรมการและกลุ่มผู้มา ดูตามรายชื่อแล้วมีศักยภาพสูงมากที่จะให้เป็นไปถึงจุดนั้น

เริ่มตั้งแต่ในเรื่องของวิชาการ ที่จริงวิชาการที่เราพูดถึงเป็นส่วนของสังคมศาสตร์ แต่เข้าใจว่า แต่ เอาเข้าจริง ๆ แล้ว พอกอกกันมา ผสมไม่融 ใจว่าจะเป็นได้อย่างสมบูรณ์แค่ไหน ดูแล้วจะเป็นปัญหาปรัชญาด้วย เป็นปัญหาในทางจริยศาสตร์ด้วย และเป็นปัญหาในทางศาสนาด้วย ที่ผสมผสานอย่างนี้ดูง่าย ๆ สังคมวิทยาก็ดี มนุษยวิทยาก็ดี หรือศาสตร์แขนงอื่น ๆ ก็ดี ในขณะนี้พยายามที่จะมีบทบาทร่วมกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คือ วิทยาศาสตร์ที่เป็นโลกของวัตถุ คือความพยายามที่จะหากระสวนหรือกฎระเบียบ หรือความเป็นระเบียบของธรรมชาติ ยกตัวอย่างเช่นในธรรมชาตินั้นเรารู้สึกว่าอาจจะเป็นภาระได้ยาก ไม่มีความรู้สึก หรือมิติในเรื่องที่ซับซ้อนอะไรมาก ถึงแม้ในทางปรัชญา จะเลียงกัน ถึงขนาดนิเวเลียร์ฟลิกส์พูดว่าที่สุดของวัตถุเป็นคลื่น หรือว่าเป็นเม็ดด้วยซ้ำไป

ผมก็เลยตั้งคำถามว่าในเชิงทฤษฎีนั้น เรื่องที่เราพูดถึงมันเป็นภาระ หรือ อัตวิสัยมากกว่า ถึงแม้ว่าเราบอกว่าให้ข้อเท็จจริง แต่เราก็อธิบายข้อเท็จจริงจากจุดยืนของผู้มอง ซึ่งผมคิดว่าในทางทฤษฎีนั้น เราก็ทราบกันดีถึงประเด็นนี้ เท่านั้นไม่พอ ที่ไม่พอ คือว่า เวลาเราต้องการที่จะทำความรู้ธรรมชาตินี้มาเป็นนโยบาย ผสมผสานเป็นเรื่องของ Value นโยบายทุกอย่างนั้น ผสมผสานการเลือกตัดสินว่าจะทำในสิ่งที่คิดว่าดี ซึ่งเป็นปัญหาอีกแบบหนึ่ง และปัญหาแบบนี้มันเกิดขึ้นมาก่อนแล้ว ในวงวิชาการของทางด้านชาติพันธุ์วิทยา หรือมนุษยวิทยา หรือทางด้านสังคมวิทยา ผสมผสานอย่างง่าย ๆ มีข้อถกเถียงแล้วเราก็จะหันข้อถกเถียงตรงนี้อยู่ ๒ ทฤษฎีใหญ่ ๆ ก็คือ แนวคิดในลักษณะที่เรียกว่า เป็น Ethnocentrism คือแนวคิดที่ถือเอาตนธรรมของตนเองเป็นใหญ่ หรือเป็นศูนย์กลาง ซึ่งผมคิดว่าในระดับนโยบายของชาติในบางสมัยนั้น ถือเอาตนธรรมบางอย่างเป็นหลัก

แล้วไปตัดสินใจว่าวัฒนธรรมของคนทั้งชาติจะต้องเป็นไปตามกระแสนั้น ส่วนจะเป็นไทย หรือไม่ไทยแค่ไหนก็แล้วแต่ อันนี้เป็นลักษณะของการเอวัฒนธรรมหนึ่งวัฒนธรรมใด เป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะถ้า วัฒนธรรมนั้นเป็นวัฒนธรรม ของคนที่มีอำนาจที่จะกำหนด พฤติกรรมหรือวิถีชีวิตคนกลุ่มอื่น อีกทฤษฎีหนึ่งที่มาโดยแยกก็คือ มองว่าทุกวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นอยู่ในสถานการณ์ อยู่ในบริบทที่มีเหตุผลอธิบายแล้วก็ หมายความของมันเอง จึงเป็นสัมพัทธ์นิยมในทางสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะในทางสังคมวิทยาหรือมนุษยวิทยา ซึ่งภายเป็นเรื่องของ Cultural Relativism หรือสัมพัทธ์นิยมในทางวัฒนธรรม และ สัมพัทธ์นิยมตรงนี้ก็ลายเป็นการถูกเตือนในเชิงจริยศาสตร์ กลยุทธ์เป็น Ethical Relativism คือข้อถกเถียงที่ว่า ถ้าเรามองว่าสังคมแต่ละสังคมมีเหตุผลของมันเอง คนเรา ก็ไม่ควร ที่จะไปกำหนดด้วยวัฒนธรรมอื่น โดยเอวัฒนธรรมหนึ่งเป็นตัวตัดสินว่าเป็นฐานหรือ ว่าเป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลง ตรงนี้ก็ลายเป็นเรื่องจริยศาสตร์ เมื่อกลายเป็น เรื่องจริยศาสตร์ก็ไม่ได้ถูกกันในเรื่องของข้อเท็จจริง แต่เป็นการเตียงในประเด็นที่ว่า “ควร” หรือ “ไม่ควร” ซึ่งเป็นประเด็นจริยศาสตร์ ผมอย่างจะยกขึ้นมาเพื่อให้เห็น ความสำคัญว่า แม้กระทั้งในเรื่องของสัมพัทธ์นิยมในทางวัฒนธรรมที่พยายามจะบอกว่า คนเราไม่ควรจะตัดสินวัฒนธรรมหนึ่งด้วยวัฒนธรรมหนึ่ง จากข้อเท็จจริงที่ว่าวัฒนธรรม มีความแตกต่าง แต่ละวัฒนธรรมมีเหตุผลของมันเอง ตรงนี้เองก็ถูกวิจารณ์ตั้งแต่ต้น แล้วข้อวิจารณ์นี้เข้าไม่บวกว่าเป็นข้อวิจารณ์ในเชิงจริยศาสตร์ แต่ก็ยังปรากฏในข้อมูล ตำราในทางสังคมวิทยา มนุษยวิทยาด้วยข้าไป วิจารณ์กันเองบวกว่า ทฤษฎีนี้ถูกหาก เอามาใช้ก็คือ ความพยายามที่จะเอวัฒนธรรมอีกวัฒนธรรมหนึ่งคือวัฒนธรรมแบบ สัมพัทธ์นิยมมาเป็นบรรทัดฐานเหมือนกัน

ประเด็นที่สองเหมือนกันจังจะบอกว่าเราไม่มีค่านิยม หรือความคิดอะไร ที่จะร่วมกันอันจะเป็นสากลได้ ซึ่งหากโดยไม่ได้รับการยอมรับโดยที่ไม่เลือก ไม่มีสังคมใหม่ ที่จะยอมรับคนที่มีความบกพร่องในเรื่องสุขภาพพลาنمัยว่าเป็นสิ่งที่ดี อย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นข้อถกเถียงนี้เกิดขึ้นแต่กลยุทธ์เป็นข้อถกเถียงในลักษณะโต้แย้งว่า

สัมพัทธนิยมของนั้นก็ไม่ควรที่จะนำมาเป็นบรรทัดฐานในเชิงประยุกต์ หรือเป็นแนวทางของสังคม ถ้าหากไปดูข้อถกเถียงตรงนี้ เขาใช้ว่าเป็นข้อโต้แย้งความคิดในลักษณะที่เป็นสัมพัทธนิยมในทางจริยศาสตร์ อย่างเช่นที่บอกว่า ทฤษฎีนี้นำมาใช้ไม่ได้ ที่บอกว่าควรจะยึดถือว่า สังคมหนึ่งสังคมใดจะเอาไปตัดสินคนอื่นไม่ได้ เพราะสังคมโดยทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงทั้งหลายของก้าวของก้าวไม่ได้ และบางที่การเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงโดยความสมัครใจของคนในสังคมนั้นด้วย และบางสิ่งบางอย่าง ที่คนอื่นเขาเคยปฏิบัติกันมา ไม่ได้หมายความว่าถ้าเขาเมื่อความรู้มากขึ้น หรือเมื่อรู้ต่อไปแล้วเขาจะไม่เปลี่ยนของเดิม เพราะความเชื่อบางอย่างแต่เดิมนั้นสู้ความรู้ใหม่ไม่ได้ อย่างนี้เป็นตน โดยสรุปก็คือว่า ประเด็นตรงนี้ถ้าหากจะนำทฤษฎีเหล่านี้ ความรู้เหล่านี้เข้ามาใช้เชิงนโยบายแล้ว เราไม่สามารถจะหนีพ้นว่า เราจำเป็นที่จะต้องหาคุณค่า เพราะว่านโยบายนั้น ผอมองว่าเป็นเรื่องของการเลือก การเลือกนั้นเป็นเรื่องของการเห็นดีเห็นงาม ถ้าหากว่าเห็นดีเห็นงามในสังคมที่ยอมรับว่ามีความหลากหลาย ตามว่าเราจะเอารูปแบบไหน รูปแบบของใคร ตรงนี้ผอมว่าเป็นประเด็นหลักที่ไม่ใช่เรื่องเล่น ๆ เป็นระยะเวลา เป็นปัญหาทั้งในเชิงทฤษฎีและในเชิงปฏิบัติ ตรงนี้ผอมถึงบอกว่าปัญหานี้เชิงปฏิบัติ สามารถจะเกิดขึ้น ในเรื่องของการเลือกเป้าหมาย ในเรื่องของคุณค่า ถ้าหากเลือกแล้ว ไม่เป็นการรู้สึกว่าเป็นการเบียดเบียน หรือมองวัฒนธรรมอื่นในลักษณะกด หรือให้ด้อยลงไป

ปัญหานี้เรื่องของมายาคติ ดูแล้วแม้กระทั้งทฤษฎีในการมองชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ หรือว่าเอกลักษณ์ต่าง ๆ มีความหลากหลาย ตัวทฤษฎีเองนั้นอาจจะหลอกเลี้ยง ไม่พันในการสร้างมายาคติโดยตัวของมันเอง ผอมว่าบางทีก็เป็นเรื่องของภาษา ก็คือว่า ถ้าสมมติผมไปเห็นก็ตัวหนึ่ง ผมจะจำลักษณะ เสียง สี ขนาด หรือว่าเวลาที่มันออกหกกิน แล้วมันกลับรังได้ ถ้าผมจะไปบอกคนหนึ่งว่ามันคืออีกงานะ ผอมว่าสะดวก นี้คืองานวิชาการ แล้วที่ไปบอกว่าคืออีก แต่ถ้าหากว่าผมเล่าทั้งหมดเลยที่บอกมา ผอมว่าเป็นเรื่อง ธรรมดากองชาวบ้าน ตอนนี้ผอมมองว่าไม่ว่าจะเป็นฝรั่ง นักล่าอาณาจักร มิชชันนารี หรือว่าพวกรา่อง ผอมว่ามีความจำเป็นบางอย่างเรื่องของการสืบ คนที่เห็นกับตาเอง

ซ่องว่าจะห่วงความเป็นจริงกับภารานั้นอาจจะลด แต่ถ้าเอกสารานั้นไปบอกคนอื่น เมื่อไร อาจจะเกิดมายาภาพขึ้นมาไม่นักก็น้อย จะนั้นมาเยาภาพไม่ใช่ข้อจำกัดในเรื่องของการมองข้อเท็จจริง และการถ่ายทอดข้อเท็จจริงอย่างเดียว แต่เกิดจากความคิดเดิม ทฤษฎีเดิมหรือแนวคิดเดิมของผู้ที่รับข้อมูลหรือข่าวสารนั้นด้วย เพราะฉะนั้นในตรงนี้เอง ผลคิดว่า ในเรื่องของการศึกษาจะต้องมองตั้งแต่ตัวทฤษฎีก่อนจะไปถึงนโยบาย และ การปฏิบัตินโยบาย

อีกประการหนึ่ง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เมื่อมีความหลากหลายในตรงนี้ จะเลือก เอาการเลือกที่นี่ผลประโยชน์ หรือคุณค่าของใครเป็นรากรฐานในการกำหนดนโยบาย เป็นอีกอันหนึ่งที่ผมขอ้ำ อีกประเด็นหนึ่งก็คือว่า นโยบายระดับสาธารณะบางอย่างนั้น ไปตกลม้ายังตรงผู้ปฏิบัติ hely ฯ เรื่องแล้ว ในอีกฝ่ายหนึ่งก็อ้างตั้งแต่รัฐธรรมนูญ สิทธิมนุษยชน แต่ไปตยตงเจ้าหน้าที่ระดับธรรมชาติ ฯ ที่ก็ดันในเรื่องนี้ เพราะอาจ เป็นลักษณะของ Ethnocentrism เพราะฉะนั้นจากประเด็นหนึ่งปัญหาทฤษฎี ประเด็นสอง ปัญหาทฤษฎีมาสู่เชิงปฏิบัตินั้น ผลคิดว่าอาจจะจำเป็นที่จะต้องมีข้อยุติบางอย่างที่อาจจะ เป็นไปได้ในเชิงนโยบายทั้งในระดับวิชาการ และปฏิบัติการ ๕ ประการ

ประการที่ ๑ ผลคิดว่าตั้งแต่ระดับทฤษฎีเรื่องการศึกษาแล้ว ผลว่ามีอะไร ความจำเป็น ถ้ามีทฤษฎีหลากหลายก็จะต้องศึกษาทฤษฎีเหล่านั้นในเชิงที่เป็นตัว เปรียบเทียบ อาจจะหมายถึงเป็น Meta Anthropology ภวิสังคมมนุษยวิทยา เหมือนกับ ที่มี Meta Ethic เพื่อเราจะได้หลุดพ้นไปจากการอบรมที่ถูกชุดหลุมดักเอาไว้ให้เกิดมายาคติ และพยายามที่จะโยงความรู้เหล่านั้นกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้องด้วย

ประการที่ ๒ การศึกษาอยู่มชาติพันธุ์ ผลคิดว่าจำเป็นจะต้องศึกษา ปรากฏการณ์ ที่หลากหลายให้ลึกซึ้ง กว้างขวาง ครอบคลุมมากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

ประการที่ ๓ ในเมื่อเรายอมรับความสำคัญของความหลากหลายแล้ว แต่ว่าความหลากหลายนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้สังคมจะอยู่ได้ จำเป็น จะต้องมีแกนกลางเป็นที่ยึดของความหลากหลาย เพราะฉะนั้นผลคิดว่าจำเป็นที่จะต้อง แสวงหาลิ่งที่เป็นคุณค่าหรือผลประโยชน์ อย่างเช่น แม้กระทั้งความเป็นธรรมในเรื่อง

สารณสุขหรืออื่นใดก็ตาม พร้อมกับต้องศึกษาในลิ่งที่เรียกว่าเป็น Disvalue คือลิ่งที่ไม่พึงประสงค์ด้วย และการศึกษาตรงนี้ผมคิดว่าควรจะเป็นกระบวนการของการร่วมแสวงหา คือระหว่างศูนย์กลางหรือว่าเฉลี่ยน ซึ่งในขณะนี้ที่นี่กำลังเป็นเฉลี่ยนอยู่ ต่อไปถ้าเป็นนโยบายของรัฐ รัฐก็เข้าไปดำเนินการ น่าจะผลักดันในเรื่องของเฉลี่ยนร่วม คือให้คนอื่นหรือเจ้าของวัฒนธรรมเองเข้ามามีส่วนร่วมด้วยเพื่อเป็นแกนในการปรับเปลี่ยน หรือว่าการพัฒนา ผมคิดว่าจะบังคับให้อยู่นั่นคงจะไม่ได้ แต่ถ้าหากว่าจะเปลี่ยนไปอะไรจะคงอยู่ อะไรจะมาใหม่ อะไรจะต้องอะไรทั้งไป ผมคิดว่าจำเป็นต้องพูดถึงเหมือนในขณะนี้เราวิจารณ์สายเดี่ยว Center Point หรือที่ต่าง ๆ แต่ถ้าเราไปยืนตรงจุดที่เขาก oy ตรงนั้น มองพวกรอบนั้นอาจจะเป็นอีกแบบหนึ่ง ไดโนเสาร์ เต่าล้านปี เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าจะกำหนดนโยบายคงจะต้องนั่นคุยกัน และจะเอา Value แต่ต้องพูดถึง Disvalue ในส่วนที่เป็นข้อเสียด้วย ถ้าไม่ เช่นนั้นเราคงจะต้องรักษานโยบายให้กลูกฝันมาตั้งแต่ปี ๒๕๐๒ กรณีของมังเป็นต้น

ประการที่ ๔ ขอข้อว่าการแสวงหาเป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มเอกลักษณ์ที่หลากหลาย

ประการที่ ๔ ในการดำเนินการ ผมคิดว่าจำเป็นจะต้องพูดต่อไปถึงกลุ่ม เป้าหมาย กำหนดให้ชัดเจนว่าการประยุกต์ความรู้ต่าง ๆ ที่พูดมาทั้ง ๔ ข้อนั้น จะเป็นในระดับใดบ้าง ตั้งแต่ระดับนำเสนอในเชิงวิชาการ ระดับนโยบาย ระดับประสานนโยบาย และระดับปฏิบัติการ ผมคิดว่าจำเป็นจะต้องเลือก ผู้คงไม่มีปัญญาจะเลือกให้ในที่นี้ เพราะในที่สุดแล้ว ผมว่าเรื่องนี้การที่จะประสานลิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เพื่อจะสร้างความรู้ เกี่ยวกับเรื่องของชาติพันธุ์ดี ทำลายมายาคติดี ในความรู้สึกของผู้ ใหม่องกับว่าจะมีบางลิ่งที่อยู่เหนือในเรื่องของภารวิถัย Objective หรือ Subjective อัตภิวิถัยด้วยชาไปแล้วลิ่งเหล่านี้อาจจะสะท้อนมาจากกลุ่มที่เป็นต้นคิด ตามวัดบ้าง หรือครอบด้วยชาไปซึ่งในบันทึกคิดว่าไม่เหมาะสมจะพูดถึงเรื่องที่เกิน Objective หรือ Subjective จึงขอ ยุติโดยเสนอ ๓ ประเด็น ก็คือ ปัญหาเชิงทฤษฎี ปัญหาเชิงปฏิบัติ และข้อยุติที่เป็นไปได้

บทสรุป

ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์

สำนักงานคณะกรรมการรับบันทึกเครื่องหมายหัวหน้าฯ

ผมจะพยายามสังเคราะห์จากที่ได้ฟัง แล้วก็อ่านมาบ้าง จุดแรกที่อยากรู้จะเรียนให้ทราบคือ ที่เราพยายามคิดถึงหัวข้อนี้ออกแบบคุณกัน อย่างที่ได้เรียนไว้ในตอนต้น ผมคิดว่าสังคมไทยกลัวความหลากหลาย แล้วคิดว่าความหลากหลายเป็นปัญหาครั้นได้ฟังกันวันนี้แล้ว คงจะเห็นว่าในความหลากหลายนั้น ถ้าเรามองความหลากหลาย เป็นความรู้ เราจะเห็นได้ว่ามีหลายสิ่งหลายอย่างที่จะเป็นพลังที่จะช่วยเสริมสร้างให้เกิด ความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในหลาย ๆ แง่ หลาย ๆ มุม

อีกเรื่องหนึ่งที่อาจารย์ศรีศักรไม่ค่อยพูดใจกับคำว่า **มายาคติ** เพราะว่า อาจารย์ศรีศักรคิดว่าเรื่องของชาติพันธุ์เป็นเรื่องของระบบคุณค่า คุณค่าที่สร้างขึ้นมา ของความเป็นชาติพันธุ์ด้วย แต่ผมก็ยังคิดว่าจำเป็นที่จะต้องใช้คำว่ามายาคติ เพราะ ในสังคมไทยนอกเหนือจากการที่ไปพนักกับเรื่องของความกลัว ความหลากหลาย มายาคติไม่ใช่แค่คุณค่าที่ใครเขาร่วงขึ้นมา แต่เป็นความเข้าใจที่คนอื่นพยายาม จะสร้างขึ้น แต่มายาคติต่างจากความรู้ คือในวันนี้พยายามจะนำเสนอความรู้จากการ

๒๐๓
ชาติพันธุ์และมายาคติ

ค้นคว้ามา เราจะเห็นว่าภาพของกลุ่มชาติพันธุ์แตกต่างจากสิ่งที่เราคุ้นเคยอยู่’ เพราะสิ่งที่เป็นมายาคติส่วนใหญ่แล้วจะเป็นสิ่งที่เป็นมุ่งมอง หรือเป็นคติที่คนมองคนอื่น แต่ว่าถ้ามองคนอื่นธรรมชาติ ก็ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร เพราะนักมานุษยวิทยา หรือนักวิชาการก็มองคนอื่น ไม่ได้มองตนเอง แต่ที่ต่างระหว่างความรู้กับมายาคติก็คือว่า การมองคนอื่นมันมีปัญหาอย่างหนึ่งคือ เพราะเราไม่ได้เข้าใจทั้งหมด เราจึงอาจจะมองด้วยแง่มุมหลาย ๆ อายุด้วยกัน

แต่เมื่อันหนึ่งที่เราจะมองกันโดยปกติ คือ มองในลักษณะที่เรียกว่าเป็นคู่ ตรงข้าม คือ เอาเราระบุเป็นศูนย์กลางแล้วก็มองคนอื่นว่าไม่เหมือนกับเรา ที่ภาษาอังกฤษ เรียกว่า Dichotomy คือมองอะไรที่ตรงข้ามกับเรา ซึ่งก็เป็นลักษณะที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป แล้วก็อาจจะมีมุ่งมองแบบอื่นอีก เช่น อาจจะเป็นการมองแบบที่มีปัญหา ตรงกันข้าม กับที่มองแบบอดคติก็มีการมองแบบสร้างคุณค่าที่มีภาพสวยงาม เช่น อาจจะสร้างภาพว่าคนจะเรียกว่าเป็นคนที่รักษาธรรมชาติอย่างดี เป็นการสร้างภาพอุดมคติขึ้นมา สิ่งเหล่านี้อาจเป็นมายาคติได้ในแท้ที่ว่าภาพเหล่านั้นแทนที่จะเป็นผลตีกับคนกลุ่มนั้น ก็อาจจะถูกทำให้เป็นสินค้านำไปขายในระบบการท่องเที่ยวปัจจุบันนี้ ดังนั้nmายาคติ มันเกิดจากมุ่งมองของคนอื่น ๆ ที่อาจผันแปรไปได้หลายรูปแบบด้วยกัน

แต่สิ่งที่เป็นความรู้ที่นำเสนอ ซึ่งผมคิดว่ามันต่างกันโดยสิ้นเชิง มีลักษณะ ร่วมกันอยู่อย่างหนึ่งที่สำคัญคือ ความเป็นชาติพันธุ์ที่ไม่ได้เป็น มายาคติ คือการที่ให้ ความสำคัญกับบริบทหรือเงื่อนไขของความเป็นชาติพันธุ์ในลักษณะนั้น ๆ ลักษณะ อย่างนี้ผมคิดว่าต่างกันโดยสิ้นเชิง คือความรู้ ไม่ใช่เป็นการมองเฉย ๆ แต่ต้องให้เงื่อนไข หรือบริบทของการพูดถึงนั้น และก็เงื่อนไขของบริบทที่ให้ภาพจากบทความต่าง ๆ พยายามท่าน ที่อภิปราย ที่ชัดเจนคือเราสนใจกับภาพเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ค่อนข้างมาก และเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ก็มีพัฒนาการตั้งแต่อาจารย์อมราพูดถึงยุคอาสาฬานิคม แล้วก็มาความเป็นรัฐชาติที่อาจารย์ศรีศักรได้นำเนี้ย จนกระทั่งมาถึงลักษณะโลกาภิวัตน์ พูดถ่าย ๆ ในประวัติศาสตร์ของการเคลื่อนไหวของความเป็นหน่วยทางการเมืองเหล่านี้ ไปแปรผันลักษณะของความเป็นชาติพันธุ์ในลักษณะต่าง ๆ ตลอดเวลา อันนี้ก็เป็น บริบทที่สำคัญที่เราเห็นได้อย่างชัดเจนจากรายงานต่าง ๆ ที่เราได้พูดคุยกัน

ผมคิดว่าบริบทที่สำคัญอีกอันหนึ่งที่อาจจะมีคนพูดบ้างคือความเป็นชาติพันธุ์ ต่าง ๆ ไม่ใช่เป็นภาพที่หยุดนิ่งเหมือนอย่างภาพที่เป็นมายาคติ แต่เป็นภาพที่เคลื่อนไหว ความเคลื่อนไหวที่สำคัญนอกเหนือจากการปรับไปทางประวัติศาสตร์แล้วนี้ คือการปรับกับระบบนิเวศที่ตนเองอยู่ อย่างภาพของมองแగน์ปรับไปตามระบบนิเวศที่เข้าอยู่

การปรับตามระบบนิเวศ บางทีถ้ามองจากคุณค่าของคนอื่นแล้ว อาจจะไม่เข้าใจว่าทำไมเขาถึงไม่อยู่กับที่ (กรณีของชาวเล และมลาบเร) เคลื่อนที่ไปเรื่อย ๆ แต่การเคลื่อนที่นี้ถ้าหากเรามองตามบริบท คือบริบทของระบบนิเวศ นิเวศไม่ได้แปลว่าธรรมชาติ อย่างเดียว นิเวศอาจจะหมายถึง เรื่องของความสัมพันธ์ของคนกลุ่มใหญ่ด้วย ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อม โดยทั่วไปทางสังคม เรายังอาจจะพบว่าเขามาเป็นต้องอยู่แบบนั้นก็ เพราะว่าการที่มาอยู่ในระบบนิเวศแบบที่มีรัฐ หรือยอมมาทำบัตรประชาชน เมื่อไหร่ก็ตามนี่ เราจะไปทำบัตรประชาชนให้กับมลาบเรในภาคเหนือด้วย ก็จะมีปัญหา เพราะว่าการใช้ชีวิตแบบเรื่่อนอย่างที่เข้าเป็นอยู่ ไม่ใช่เป็นแค่เรื่องของชีวิตเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของอิสระที่ไม่ต้องการอยู่ภายใต้การควบคุม และความเป็นอิสระนั้นในด้านกลับกันก็เป็นการสร้างองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของมลาบเรที่รู้เกี่ยวกับป่า มากกว่าอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ซึ่งเพียงจะเริ่มต้นศึกษาเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพเลี้ยงอีก หลายคำที่การศึกษาวิทยาศาสตร์อธิบายไม่ได้ แต่�ลาบเรรู้เรื่องระบบนิเวศในปัจจุบัน แต่ปรากฏว่าระบบนิเวศเหล่านี้ไม่ได้ถูกยกย่องว่ามีคุณค่า ดังนั้นเมื่อเราไปทำลายระบบชีวิตอย่างนั้นไป ก็เท่ากับเราไปทำลายภูมิปัญญาที่ผูกติดอยู่กับชีวิตแบบนั้นด้วย ดังนั้นการที่เราจะไปตัดลินใจเลือกหน่วยทางการเมืองให้เข้าอยู่อย่างไร เป็นปัญหาที่เป็นอดีต เพราะว่าเรายังสามารถที่จะไปเข้าใจสภาพเคลื่อนไหวที่เข้าพยาຍามจะปรับตัวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศเหล่านั้น

สิ่งเหล่านี้เป็นประเด็นปัญหาที่ทางวิชาการนำเสนอกวามรู้ ก็คือพยายามที่จะให้บริบทเหล่านี้ แต่บริบทที่อาจจะพูดไว้มากที่สุดก็คือ ในเรื่องของบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เป็นเรื่องของหน่วยทางสังคม ผมคิดว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด ในการนำเสนอเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ เพราะจริง ๆ แล้ว การที่ชาติพันธุ์มีความหลากหลาย ก็เพราะว่ามนุษย์เรายังไม่สามารถจะรู้ได้ว่าหน่วยทางสังคมขนาดไหน เป็นหน่วย

ทางสังคมที่เหมาะสมสำหรับมนุษยชาติ เพราะว่าการที่เราจะอยู่แบบไหน จะอยู่แบบเป็นชุมชน เป็นท้องถิ่น เป็นรัฐชาติ หรืออะไรก็ตาม แม้แต่รัฐชาติปัจจุบัน ถ้าเป็นโลกภูมิทั่วโลกนั้นก็ต้องเห็นว่าความสำคัญของรัฐชาติน้อยลงไป เรายังได้อ่านว่า หน่วยขนาดใหญ่จะเหมาะสมกับการเป็นอยู่ของเรา ดังนั้นในบางครั้งเราจะเห็นได้ว่า มีการแสดงตัวตนขึ้นมาในหลายรูปแบบ ในขณะที่เราพยายามจะไปเจาะระบบรัฐอย่างเช่น สมัยรัลเชียคุณก็ไปปิดไว้ พอยกเลิกระบบบรัลเชียก็ก่อให้เกิดมีชาติพันธุ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น มากมาย เพราะว่ามีลักษณะหน่วยทางสังคมที่หลากหลายที่อาจจะมองเห็นได้ชัดเจน จากการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

ดังนั้นเงื่อนไขที่เป็นบริบทเหล่านี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำมาประกอบ การศึกษา ผลคิดว่าถ้าเรามองชาติพันธุ์โดยให้ความสำคัญกับบริบท ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์จะนำมาสู่การเข้าใจในนโยบายต่าง ๆ มากมาย ผลคงไม่มีเวลามาก แต่อยากจะเน้นตรงจุดนี้ที่สำคัญ ผลจะอย่างไรจะเน้นตรงจุดนี้ว่าสำคัญที่สุดในเรื่องของ บริบทและเงื่อนไขที่ใช้ในการมอง ซึ่งหลายบทความก็นำเสนอตรงจุดนี้อย่างชัดเจน เพราะสิ่งเหล่านี้ที่แรกมักไม่เข้าใจ ผลก็ศึกษาเกี่ยวกับคนบนที่สูงนานานักไม่เข้าใจ ผลศึกษาเรื่องมังก์ไม่เข้าใจ ทำไม่คุณลักษณะว่าเข้าต้องทำไร เลื่อนลอย แต่วันเดี๋ยวนี้ ผลก็ไปศึกษาพบว่ามังในเมืองไทยก็มีการไปทำงานเหมือนกัน จนกระทั่งเมื่อ ๒-๓ ปีก่อน ผลก็ไปที่เวียดนาม และก็ไปแควาปา อยู่ติดกับชายแดนจีนก็มังเหมือนกัน แต่ปรากฏว่า มังที่นั่นเข้าทำงาน ไม่ได้ทำไร หมุนเวียนอย่างเราเลย ทำงานกันทั้งภูเขา ผลก็สงสัยว่า ทำในมังในเมืองไทยก็มังเหมือนกัน แต่มังที่นั่นทำต่างกัน ในขณะที่ภาพของเมืองไทย เราจังมองมังผูกติดอยู่กับภาพใดภาพหนึ่งที่เราล้างขึ้นมาแต่ทำไม่ที่นั่นตรงกันข้ามเลย ถ้าหากจะพูดว่ามังเหมือนกันแต่ทำไม่ถึงต่างกันขนาดนั้น ก็ไม่ได้เกี่ยวข้องกับมังหรือ ไม่มัง แต่เกี่ยวข้องกับบริบทที่เข้ายู่' เราพบว่าที่เมืองไทยระบบโครงสร้างทางสังคม ที่เราไปกำหนดเขาก็คือว่า เราก็ติดกันทุกอย่างไม่ยอมรับให้ลิทธิในเรื่องลิทธิการทำกิน บนที่สูง อะไรต่าง ๆ ไม่มีเลย ในขณะที่มังในเมืองนี้ ปรากฏว่าเขามีได้มากีดกันลิทธิ ดังนั้นคนมังนั้นมีความมั่นคงเปลี่ยนภูเข้าทั้งลูกให้กลายเป็นนา แต่ใช้เวลานาน

๕๐-๖๐ ปี กว่าจะเปลี่ยนได้ พูดง่าย ๆ ก็คือว่าเงื่อนไขและบริบทที่ชาติพันธุ์นั้นอยู่ มีความสำคัญ

ดังนั้นถ้าหากเราสนใจในเงื่อนไขที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวกับชาติพันธุ์ ก็คือจะต้องเน้นการให้สิทธิที่เปิดกว้างมากขึ้น ให้ความมั่นคงในเรื่องสิทธิมากขึ้น ในเรียดนามเข้าทำสิ่งเหล่านี้ เช่น สามารถที่จะทำให้ไม่เกิดปัญหาอย่างของเรา คือปัญหาของการไปทำลายสภาพแวดล้อม แต่ที่นั่นเขาก็เป็นการพัฒนาทรัพยากรให้เกิดการใช้แบบยั่งยืนได้มากขึ้นอย่างนี้ เป็นต้น

ภาพแบบนี้ แสดงให้เห็นชัดเจนว่า มีเงื่อนไขที่สำคัญที่เราจะต้องมี การปรับเปลี่ยนกัน แล้วผมเน้นเรื่องหน่วยทางสังคมว่ามีความสำคัญ เพราะเมื่อก่อนคนไทย พูดถึงกัน เราคิดพิจารณาจะساบไปทางของเรา อย่างทางเหนือส่วนมากก็นอก ขุนเขา คือต้นตระกูล อ่านในตำนานต่าง ๆ ไปถึง ขุนเจือง หัวใจเป็นบรรพบุรุษร่วม ประภาก្នว่าไปตามคนมังในเรียดนาม ในลาว ที่ต่าง ๆ เช่น ที่คือว่าขุนเจืองเป็นเหมือนกับ พระศรีอาริย์เป็นเหมือนกับพระพุทธเจ้าองค์ใหม่ที่ลงมาเกิดเพื่อนำมาใช้ในการระดมพลกัน เพื่อที่จะเอาไปรวมตัวกันต่อสู้กับวิกฤติที่เข้าต้องเผชิญ ดังนั้นการที่อ้าง บรรพบุรุษร่วมกัน มันก็ไม่ได้แปลตายตัวว่าคนไทยเท่านั้นที่อ้างขุนเจืองได้ ครับ ที่อ้างได้ ทั้งนั้น ดังนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าสถานการณ์เป็นอย่างไร ใจจะอ้างหน่วยที่ตนเองจะใช้มาโดย ความสัมพันธ์กันอย่างไร เป็นประเด็นที่ถ้าหากเป็นนักวิชาการก็จะเป็นจะต้อง นำเสนอให้เห็นชัดว่า ทำอย่างไร ไม่เช่นนั้นแล้ว ผลของความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ ก็ไม่สามารถจะแปลเป็นนโยบายได้ นโยบายที่สำคัญที่เกี่ยวข้องก็คือว่า หน่วยของ ความเป็นสังคมไม่สามารถจะมีหน่วยอย่างเดียวได้ เวลาที่เรานั้นกันแต่หน่วยของ ความเป็นรัฐ แต่หน่วยอื่น ๆ ในสังคมเรามองไม่เห็นเลย ซึ่งอันนี้ก็จะนำมาซึ่ง ความเข้าใจเรื่องของความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และในความหลากหลายก็จะแปลเป็น สิ่งอื่น ๆ ได้อีกมากเลย ซึ่งในเมืองไทยก็ยังไม่เข้าใจ

อีกประการหนึ่งที่น่าสนใจคือ เรื่องของระบบกฎหมายที่เป็นเชิงช้อน ที่เรียกว่า *Legal pluralism* ซึ่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จะจัดสัมมนาในเดือนเมษายนนี้ ในเมืองไทยปรากฏว่าไม่มีโครงสร้างร่องรอย ทางนิติศาสตร์ เราใช้หลักกฎหมายเชิงเดียว

มาตลอด ระบบเดียว ออกจากสภารเดียว และภายในสังคมซึ่งมีวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมของกลุ่มคน ซึ่งมีกฏเกณฑ์มากมายหลากหลาย ไม่ได้ถูกประมวลเข้ามาอยู่ ในระบบการจัดการความยุติธรรมในสังคมเลย ก็เลยก่อให้เกิดความขัดแย้งมากmany ดังนั้นการเข้าใจความหลากหลายก็จะเข้าใจกฏเกณฑ์ความเป็นอยู่ของผู้คน ซึ่งหมายความว่า เขายิ่งไหหรืออยู่กันได้อย่างไร สร้างขึ้นมาเป็นกฏเกณฑ์ได้อย่างไร ลิ่งเหล่านี้จะต้องถูกผนวกร่วมเข้ามาอยู่ในโครงสร้างของระบบยุติธรรม ระบบกฎหมาย ของไทยเรา หมายความว่า ไทยในฐานะที่เป็นรัฐชาติปัจจุบัน ถ้าการศึกษาเหล่านี้ไม่ได้ดำเนินไปโดยที่ไม่ได้โยงไหกับบริบทหรือเงื่อนไขที่ชัดเจน ก็จะไม่ทำให้เรารู้ ทำให้เราทราบได้อย่างชัดเจนว่า เราจะสร้างกลไกในการอยู่ร่วมกันในอนาคตอย่างไร เพราะความหลากหลายไม่ใช่แปลว่าความขัดแย้ง แต่ความหลากหลายจะทำให้เราหาโครงสร้างของการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นการเคลื่อนไหว (ในการทำความรู้-ความเข้าใจ) ทางชาติพันธุ์แท้จริงแล้วก็คือ ความพยายามที่จะหาหน่วยทางสังคมที่เหมาะสมของ การดำรงอยู่ร่วมกันในอนาคต เพราะว่าเราก็ไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกันแบบในอดีตแน่นอน ดังนั้นความเป็นชาติพันธุ์ไม่ได้แปลว่าหวานกลับไปหาอดีต แต่ว่าเป็นการแสวงหารูปแบบ ของการอยู่ร่วมกันในอนาคต ในรูปแบบของการสร้างกฏเกณฑ์ที่ชัดเจน กันอยู่ได้ ในขณะเดียวกันเวลานี้ เราเอกสารกฏเกณฑ์ของเรามาให้ก็ได้กันกฏเกณฑ์ที่ไม่ยอมรับ ลักษณะของคนอื่น ก็เลยก่อให้เกิดความขัดแย้ง เพราะว่ามีแต่ภาระมาคาดตีเกี่ยวกับ กฏเกณฑ์เหล่านั้น บางที่เราก็ไม่ทราบว่าเขามีกฏเกณฑ์ต่าง ๆ ทำให้เราไปปฏิเสธกิจชีวิต แบบอื่น

ในวันนี้อย่างน้อยที่สุดจากภาพที่เรานำเสนอเป็นกรณีตัวอย่างสังคมใน บริบทที่แตกต่างกัน จากสังคมซึ่งยังเป็นคนที่อาจจะกึ่งเร่อร้อน ล่าสัตว์ เก็บหาอาหาร จนกระทึ่งถึงในระบบสังคมที่เป็นกลุ่มคนบนที่สูง กลุ่มคนที่อาจจะอยู่บนที่ดอน ที่สูงคือ คนมัง ที่ดอนในภาคเหนือคือปากะญ้อ และก็กลุ่มคนไท ซึ่งก็ไม่ได้หมายความว่าไท แล้วแปลว่าหนึ่งเดียวกันมีความหลากหลาย และผู้ใดศึกษาคนไทในหลายที่ ผู้ยังไม่เคย พบรคนไทอยู่ที่ไหนแล้วมีตัวตนอยู่คนเดียวเลย คนไทอยู่ที่ไหนมีคนอื่นอยู่ร่วบไปหมด และคนไทก็ผสมผสานอยู่ที่นั่น ดังนั้นการที่เราปฏิเสธภาพของการผสมผสานกัน

ทางวัฒนธรรม และความหลากหลายเหล่านี้เอง จึงเป็นที่มาของอุดติต่าง ๆ ซึ่งเกิดตามบริบททางประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นรัฐชาติ หรืออะไรต่าง ๆ ที่เราได้บรรยายกันมาแล้ว

ภาพที่ผมพยายามสังเคราะห์ตามที่พูดมานี้ก็เพื่อจะชี้ให้เห็นประเด็นว่า ความสำคัญของการศึกษาเรื่องชาติพันธุ์มีมากในการที่เราจะแสวงหารูปแบบของการอยู่ร่วมกัน หรือที่เรียกว่า หน่วยทางสังคม และหลักเกณฑ์ที่จะใช้กำกับหน่วยทางสังคม ที่แตกต่างเหล่านี้ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างไร ต้องมาจาก การค้นคว้าศึกษาที่มองชาติพันธุ์ว่า สัมพันธ์กับเรื่องไข่และบริบทที่เป็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา มองอย่างเดล่อนไหว ไม่ใช่มองภาพแบบตายตัว ไม่ใช่มองมั่นติดที่ไหนก็เหมือนกันหมดเลยทั้งสิ้น ๆ ที่ไม่เหมือนจริง ๆ มีบริบทที่ซัดเจนที่ชี้ถึงความแตกต่าง ดังนั้นถ้าเราเห็นเช่นนี้ อย่างน้อยที่สุดก็เป็นความรู้ประการหนึ่งที่สำคัญที่เราจะนำไปใช้ในการปรับตัวเราเองให้เปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของมนุษย์เรา

ภาพเหล่านี้มีความสำคัญที่คงจะต้องขานขายศึกษา กันต่อไป แต่ในวันนี้ก็คงจะเป็นแต่เพียงจุดเริ่มต้นของการนำเอาปัญหาเหล่านี้ออกมานำเสนอและเปลี่ยนกันเพื่อที่จะได้มีการให้ความสนใจเรื่องนี้มากขึ้น ก็คิดว่าคงจะได้ประโยชน์สำหรับทุกท่านที่มาร่วมในที่นี้

ประวัติพัฒนาอุปนิสัย

สำนักงานคณะกรรมการรับบันทึกธรรมเนียมแห่งชาติ

ดร.ชัวงชีวัน บัวແດງ ปัจจุบันเป็นนักวิจัย ประจำสถาบันวิจัยลังกม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จบการศึกษาปริญญาเอกทางมนุษยวิทยาจากมหาวิทยาลัยชิดนีซ ออสเตรเลีย โดยมีงานวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกปี ๒๕๔๔ เรื่อง “Negotiating Religious Practices in a Changing Sgaw Karen Community in North Thailand”

ดร.นกุมล อรุณหทัย ปัจจุบันเป็นนักวิจัย ประจำสถาบันวิจัยลังกม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และอาจารย์พิเศษสมบทคณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จบการศึกษาปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยข้าวสาร มีงานเขียนบทความที่สำคัญ ได้แก่ เรื่อง “มองแกน วิถีชีวิตร่วมป่าและท้องทะเล” ตีพิมพ์ใน ประชากรและทรัพยากรชัยฝั่งทะเล ปี ๒๕๔๕ โดย วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑๑๑
ชาติพันธุ์และมายาคติ

ดร.ประสิทธิ์ เลิร์เชา ปัจจุบันเป็นนักวิจัย ประจำสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ จบการศึกษาปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยราชมงคลตัน ชีแอตเติล โดยมีผลงาน วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก ในปี ๒๕๔๔ เรื่อง “Kinship and Identity among Hmong in Thailand”

ดร.อรรถ นันทจักร ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ สังกัดภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลงานวิจัยที่สำคัญ ได้แก่ “เมืองแคน มหานครของคนไทย” กับตำนาน “نان้อย อ้อยหนู” ตีพิมพ์ปี ๒๕๓๙ ในวารสารคณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

๒๑๒
ชาติพันธุ์และมายาคติ

พู้จัดทำ

สำเนางานนำเสนอการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง
ผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม
ดร.เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์
เลขานุการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
นายปรีชา กันธิยะ
รองเลขานุการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
ม.ล.เต็มแสง สรรโพส
ผู้อำนวยการกองกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม
ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์
คณะกรรมการศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กองบรรณาธิการ

นายชูพินิจ เกษมณี
คณะกรรมการศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร
ดร.ขวัญชีวนิช บัวแดง
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร.กาลักษณ์ เตี้ยวขันหมาก
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่
นางสาวอมรรัตน์ ลีเพ็ญ
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
นางสาวศุภดี ภู่เกشمวรangกูร
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
นางสาวอธิคำพร อุดถุน
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

๒๑๓
ชาติพันธุ์และมายาคติ

ພຶສູຈັນອັກຊາ

นางສາວອມຮັດນີ້ ລື່ເພິ່ນ
ຝ່າຍຜູ້ທຽບຄຸນວຸฒນິຖາງວັດນອຮຣມ
ກອງກອງທຸນລ່ວງເສີມງານວັດນອຮຣມ
ສໍານັກງານຄະນະກຣມກາຮົມກວ່າມຕົວມະນຸຍາກແຫ່ງໜາຕີ

นางສາວອີຈິ່ນຳພຣ ອຸດທນ
ຝ່າຍຜູ້ທຽບຄຸນວຸฒນິຖາງວັດນອຮຣມ
ກອງກອງທຸນລ່ວງເສີມງານວັດນອຮຣມ
ສໍານັກງານຄະນະກຣມກາຮົມກວ່າມຕົວມະນຸຍາກແຫ່ງໜາຕີ

ພິມພົໍ່

ໂຮງພິມພົ່ອງຄ່າກາຮົມກວ່າມຕົວມະນຸຍາກ (ຮ.ສ.ພ.)

ຕະຕະ/ດ ດັນນເພື່ອເກມ ແຂງທ່າພະ ເຂດບາງກອກໃໝ່ ກຽງເທັນທານຂອງ ອຸດທນ
ໂທ. 0-໨໔ໜ້າ-ນ້ອມ້າ, 0-໨໔ໜ້າ-ນ້ອມ້າ

ນາຍຄູ້ອໍາ ປວິມວິວທີນ ຜູ້ພິມພົ່ອໂມຊາດ ພ.ສ. ໨໔ໜ້າ

ຂໍ້ຕະ

ໝາດີພັນອົງແລະມາຍາຄົມ